Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

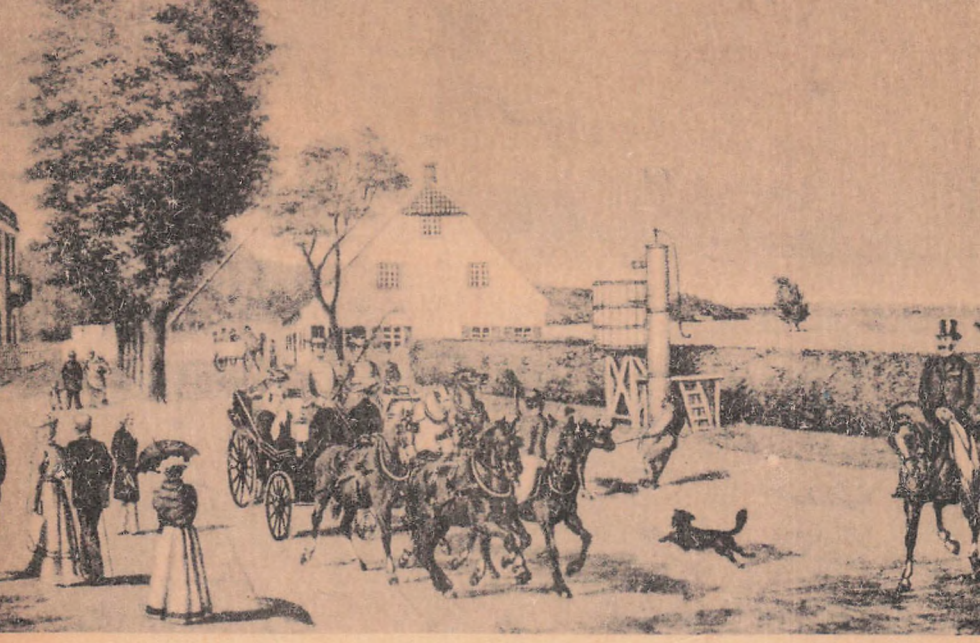

HELLERUP BOMHUS

PARTI FRA STRANDVEJ

MADS PORTMAN

Poetisk Mindekrans

omkring

HELLERUP, CHARLOTTENLUND OG KLAMPENBORG

ROSENKILDE OG BAGGER

Poetisk Mindekrans

omkring

HELLERUP, CHARLOTTENLUND OG KLAMPENBORG

AF

MADS PORTMAN

ROSENKILDE OG BAGGER
KØBENHAVN 1953

Copyright
by
ROSENKILDE AND BAGGER

Printed in Denmark by
Bogtrykkeriet Antikva A/S

INDHOLDSFORTEGNELSE

Vejen ud 7
»Lille Tuborg« 23
Charlottenlund 37
Sølyst 99
Klampenborg og Bellevue 123
Person- og Sagregister 143

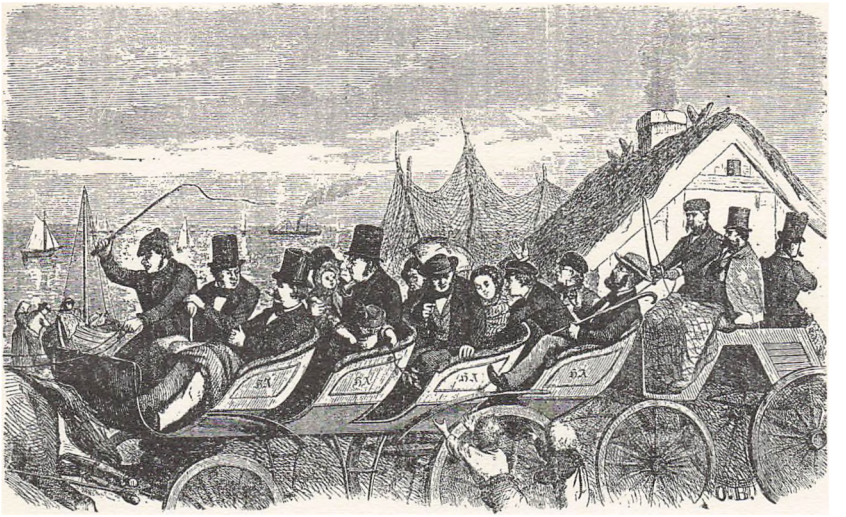

I Kapervogn paa Strandvejen. (Anders Tikjøb, pag. 82ff.)

VEJEN UD

Om vi vil begribe Strandvejens Poesi, finder vi den næppe finere udtrykt end i *Henrik Hertz'* Digt fra Tiden efter 1830, hvor han skrev de Strofer, der skulde blive klassiske i dansk Litteratur. At de har bevaret deres Livskraft usvækket indtil nu beviser ikke, at de er kunstnerisk fuldkomne — omend man er tilbøjelig til at sige saaledes om dem — men at de har givet det væsentlige som Fortolkning af den almene Opfattelse. Intet vilde derfor være naturligere end at følge *Fru Heibergs* skjulte Tilbeder ad den Vej, der sikkert ofte førte ham ad *Hirschholm* til, hvor han tilbragte Sommeren 1832 med den heibergske Familie. Lad os sidde op i Vognen, med ham som første Kusk drage af Sted paa denne litterære Rejse og svinge ud

»Paa Strandvejen.

Rullende hen ad de støvede Veie,
Kjøre vi muntert og let.
Træerne strække, medens de neie,
Efter os Bladenes Net.
Søen er speilklar,
Vandene blaa.
Stjernerne spille
Med Glands derpaa.

Kudskene smelde, Hestene springe.
Mærker du, han vil forbi?
Tversover Sporet listig vi svinge —
Jeg er en Kudsk med Genie!
Hestene rende,
Træernes Løv
Skjuler os naadig
For Qualm og Støv.

Vinde, der lufte fra vuggende Vande!
Vinde fra Sø og fra Sund!
Kommer og kjøler min Elskedes Pande,
Vifter omkring hendes Mund!
Elskede! Vinden
Haster fra Sund,
Kysser med Glæde
Din Kind, din Mund.«

Den støvede Sommerdag, Poesien og Elskoven — disse Ingredienser flettes ind i omtrent alle de Billeder, Digterne vil give os i det følgende, skønt med mere eller mindre Held.

I *Kjøbenhavns Aften-Post* for Aaret 1782 gav Redaktøren *Emanuel Balling* i Tiaaret for sin Udsendelse af dette Tidsskrift *et Duo-Drama med Mellemspil* under den uforlignelige Titel *Rusk um Snusk eller Dyrehave-Fornøyelserne* med Personerne: Selmo, en Indianer, og Aline, hans Kierste.

»Scenen forestiller Veyen til Dyre-Haugen, hvor hen Selmo og Aline spadserer. Første Optrin:

Selmo. Der seer Du Aline, Toppene af de grønne Træer, blandt hvilke vi vil opsøge os et, som er skyggefuldt, og der ved dets Rod dele de Fornøyelser, som denne skiønne Aars Tid tilbyder os. O! hvor ligt kommer dette vor gamle Egn i Indiens Skove! havde vi kun overvundet denne Støvfulde Vey.

Aline. Og saa opsøge os saadan et Sted, hvor vi kunde sidde i Roe, og uforstyrret dele de Glæder vi finde i hverandres Selskab. Ach, Selmo! naar jeg kun har dig ved min Side, saa maae Verden gierne beholde alle sine Fornøyelser for mig.

Selmo. Det var stolt sagt! men hold Vagt over din Dyd, Aline! det koster Møye at trænge sig igiennem Sværmen.

... *Aline.* Er vi nær Skoven, Selmo? Himmel, hvilken Støv! lad os gaae Omveye ...

... *Selmo.* Nu er vi ved Skoven strax. Hisset kommer en stor Skare efter os.

Mellemspil. (Bøndervogne, Chaiser og Kareter, alle fulde af Folk, med ridende Personer ved Siden af og foran dem, i fuld Sang, høy Snak og Latter.)

Første Selskab. (Syngende) Kiereste Brødre, Systre og Venner
Hør Fader Berg, han spytter og spenner
Strengene paa Fiolen! — — — — —

Første Rytter. (Pidskende paa sin Hest.) Naa Skimmel! vil du gaae.

Andet Selskab. (Syngende) Længe leve Bedstemoer,
Naar hun ey er hiemme,
Da først er vor Glæde stor — — —

Anden Rytter. Lad staae til Monfrere! Hesten er jo en Leyehest, du skal ikke spare paa den. Frisk, det gælder en Bolle Lemonade, hvem der kommer først. Hop! hop! hop!

Tredie Selskab. Ha, ha, ha! nu frisk, Kudsk! Kiør forbi! Kiør forbi. Ret saa! lige paa dem. Ha, ha, ha! Nu frisk! Kiør til! Jeg troer de tumlede alle i Grøften.

Første Rytter. Inden jeg kommer til Dyrehaugen, troer jeg Kameelen hun styrter.

Anden Rytter. Aa hug den gamle Skindmær med Sporen, da hun faaer en Ulykke.

Fjerde Selskab. (Væltende i Grøften) Hej! — ha! — hu! — Aa, mit Been! Aa, min Arm! Aa, mit Laar! Hej! — ha! — hu! — Aa, min Mand Aa, min Kone! Aa, mit Barn! Hej! — ha! — hu! —

Femte Selskab. Der kuldseglede de, og det ret paa deres Hoved allesammen lige need i Grøften. Ha, ha, ha! det gik, som en Perial. Naa frisk, Kudsk! Kiør omkring. Frisk, frisk.

Snart min Pige,
Snart mit Glas,
Snart mit Glas min Pige.«

Om dette lille Drama indeholder, hvad der efter almindelig Betragtning kan kaldes Poesi, vil kunne diskuteres. Men da Talen er om et Kærestepar og Elskov, der vel altid er Poesi for en Digter, maa den dog være skjult et Sted deri. Men man er tilbøjelig til at tro paa de Ord, der er blevet udtalt om Forfatteren, at »hans Produktion er mere omfangsrig end betydelig«.

En anden Digter, yngre end sidstnævnte og af større Værd, gav ogsaa et Spil om Rejsen til Dyrehaven. Det er *Adam Oehlenschläger* med *Sanct Hansaften-Spil* fra de epokeskabende *Digte 1803*. I sin Sang om *De Kiørende* forstod den store Romantiker saa vel som *Hertz* at assimilere Strandvejens særlige Tone. Hans Digt bringer os ud til Dyrehaven, og vi mærker gennem hans Ord den frie Landluft slaa os i Møde, naar vi med ham drager

»Fra qvalmfulde Mure!
Til Marken saa huld!
Der pløiede Fure
har ydet sit Guld.
Saa friske, saa sunde
de Bønder vi see.
Ved kiølige Lunde
de hvæsse den blinkende Lee.

See Blomsterne virke
et Teppe, som gaaer
om gothiske Kirke,
hvor Korsene staaer,
Saa bruun den sig reiser
i lysgrønne Dag.
See hvor Storken kneiser,
paa det gamle, mosgroete Tag.«

Man naar til den nuværende *Emiliekildevej* ved *Sølyst*, hvor

»Huulvejen mod Havet
nedluder saa brat,
med Skygge begavet,
med Træer besat.
Her risle saa milde
de Bølger fra Land,
fra venlige Kilde,
langt ud i den himmelblaae Strand.

Saa langsomt i Sandet
vi glide afsted;
imens ruller Vandet
ved Hestenes Fied.
Den flagrende Maage.
flyer hen over Søe.
Hist see vi i Taage
Thyco Brahes kneisende Øe.

Her Bøgenes Kroner
sig om os har hvalt.
De spøgende Toner
vi høre jo alt.
Se Teltene hvide!
Se hvirvlende Røg!
Vi kiøre, vi ride,
vi ile til Latter og Spøg.«

Dyrehaven er naaet.

Af de Fornøjelser, der her søgtes, og hvordan Udflugterne spændte af, har Historikeren *E. C. Werlauff* givet en fortræffelig Skildring i sin Omtale af *Danske, især Kjøbenhavnske, Tilstande og Stemninger ved og efter Overgangen til det nittende Aarhundrede,* taget fra hans *Efterladte Optegnelser,* der i 1873 tryktes i *Historisk Tidsskrift.* Det er netop Tidspunktet for Udsendelsen af det oven for citerede Mesterstykke af den nordiske Digterkonge — der vel dengang kun var Tronprætendent. Man tør nok sige, at den saglige Beskrivelse stemmer lidet overens med de sødmefyldte Linier, Digteren gav os, da der her berettes, at

»naar Hovedstadens Befolkning i Sommermaanederne søgte ud fra Stadens Volde, var den saakaldte Dyrehave i Almindelighed eller Jægersborg Dyrehave gjerne Maalet, og Tourene dertil kaldtes Skovtoure eller Kildetoure. Det var dengang ikke sjeldent, at Mange tilbragte St. Hans Nat ved Kilden. I Dyrehaven fandtes dengang mere end i en senere Tid mange Telte og forskjelligartede Forlystelser. Disse bestode i min tidlige Barndom næsten kun af Linedandsere, senere kom der Taskenspillere og forskjellige Musikanter til. Politiet var dengang ikke synderlig strengt, der fandtes i Dyrehaven ikke faa Bordeller eller Telte, som Bordelverterne der havde, og hvor de sminkede Fruentimmer hele Dagen stode udenfor. De som leiede sig Befordring til Dyrehaven benyttede dertil fornemmelig de saakaldte holstenske Vogne, hvis Sidestykker vare af Kurv, med tre eller fire Sæder. De kjørte enten gjennem Ordrup eller ad Strandveien, og om Natten ved Hjemkomsten kjørte Kudskene omkap, hvorved ikke sjeldent Skade anrettedes. Bønderne havde i en Uges Tid af den saakaldte Kildetid Tilladelse at befordre Folk til Dyrehaven med deres saakaldte Kildevogne. Disse Skovtoure eller Kildetoure ansaaes dengang næsten for en Nødvendighed. Mange Familier afknappede sig deres Fornødenheder før eller efter, for een eller flere Dage saaledes at kunne deeltage i denne Forlystelse, og man paastod, at Assistentshuset aldrig var stærkere besøgt, end netop paa den Tid. Foruden Dyrehaven var der endnu et andet Sted, som hyppigen besøgtes, dog meest af de mere velhavende Classer, det var nemlig Dronninggaards Have, hvortil der dog maatte søges Adgangsbillet paa Eierens, Etatsraad de Conincks Contoir, men som ikke kostede noget. Af Beværtningssteder vare dengang som i en senere Tid de meest bekjendte: Bellevue, Ermelund, Fortunen og Klampenborg, som dog alle meest besøgtes af de mere Velhavende eller af Tilreisende. Charlottenlund var indtil 1807 ikke saa meget besøgt af Kjøbenhavnerne, som det senere blev, kun om Sommeren i den saakaldte Nøddetid søgte man, ligesom til Bagsvær, ogsaa derud for at plukke Nødder. Men efter Krigen 1807, da Mange af den simplere Borgerstand begyndte at indskrænke sig, søgte

man især om Søndagen til Fods ud til Charlottenlund, og uden Tvivl var det fra denne Tid, at der her anbragtes Telte og indrettedes Beværtningssteder; naar Veiret om Søndagen var godt, kunde man see Folk i Mængde strømme dertil ud af Nørreport, Familier med Barnevogne og Kurve, hvori de havde Fødevarer til Aftensmaaltid. Med Krigens Ophør 1814 synes disse Toure ingensinde at være ophørte, deels paa Grund af Stedets nærmere Beliggenhed, deels af Vane, og fordi der nu var bleven aabnet Leilighed til der at erholde Forfriskninger.«

Den omtalte *Dronninggaard* ligger i Gentofte. Ejeren *Frédéric de Coninck* brugte Stedet som Lystgaard og lod *Næsseslottet* opføre og en »Stemningshave« anlægge, men boede ellers i det nuværende *Moltke*'ske Palæ. Sine Penge havde han tjent ved Handels- og Rederivirksomhed, og han var en af Datidens rigeste Mænd. Ti Aar efter hans Død i 1811 gik det mægtige Handelshus Fallit.

Naar Werlauff fortæller, at *Charlottenlund* kun blev søgt i Nøddetiden, henledes Tanken uvilkaarligt til *J. L. Heibergs* Satyrspil *Nøddeknækkerne* fra 1845, hvori han satiriserede over Publikums Forhold til Litteraturen. Allerede tidligere havde den skarpe Kritiker været paa Besøg i den grønne Skov i en lignende Anledning. Men herom senere.

Vi har mødt den unge Oehlenschlägers friske Sommervind i hans Strandvejsdigt. Derimod ligger der en mættet Junivarme af Tungsind og Resignation i de Linier, der nu skal fremdrages. De er forfattet af *F. C. Sibbern,* taget fra andet Bind *Udaf Gabrielis Breve til og fra Hjemmet,* der udkom 1850. Han havde været forelsket i Oehlenschlägers Søster, *Sophie,* der 1802 blev *Anders Sandøe Ørsteds,* den begavede Retslærdes, første Hustru. Det ulykkelige Forhold til hende blev Grundlaget for hans mindre betydelige Skrift *Om Elskov,* der saa Dagens Lys Aaret efter hendes Død i 1819, da han giftede sig. Derimod gav han i Gabrielis Breve bl. a. en Tolkning af sin Kærlighed saa smuk og fin, at den har skabt ham varig Plads i den danske Litteratur. I første Bind af de *Efterladte Breve af Gabrielis* fra 1826, men dateret 1813 og skabt faa Aar før Sophies Død, beskriver han sin Krise og Afmagt, mens han i sidste Bind, der henføres til 1824, men er forfattet senere, giver Beretningen om sin tilkæmpede Ro efter det, der var sket ham. I et Brev fra *Vester Skjerninge,* dateret paa Gabrielis' Fødselsdag d. 12te Juni 1824, tænker han tilbage, idet han siger, at

»... Mange Minder ere gaaede op for mig under min Morgenvandring. Det er nu 15 Aar siden, at jeg paa denne Dag om Morgenen Kl. 4 forlod Kjøbenhavn og vandrede Strandvejen ud lige til Strandmøllen. Allerede Østerbro frydede mig; hvor straalede Alt morgenligt i Solen. Havet laae stille, næsten mælkehvidt. Saa kom jeg forbi gamle Vartov, hvor jeg to Aar før havde havt saa mange skjønne Dage ... Det sandede Stykke Vei, som kommer, naar man er forbi Slukefter, fik jeg vadet igjennem; de Landsteder, som saa følge og ende med Constantia, have altid frydet mig. Ved Constantia sneg jeg mig gjennem Haven og ad en Sti bag den hen til en Laage, som førte ind til Charlottenlunds Skov. Man kommer saa

til et Partie med Egekrat; idetmindste var det dengang saa, nu ere der vel høie Egetræer, skjønt de endnu ei kunne være af nogen Tykkelse. Egen var i sit første Lyse; Bøgen, som snart fulgte, var i sit Fuldeste. Saa kom de store gamle Ege, hvor Hovedindkjørselen er, og hvor de Udhuse til Slottet ligge, hvor man faaer Vand og Fløde. Jeg blev ved til den modsatte Ende af Skoven, hvor jeg vidste, at en Aabning i Hegnet vilde skaffe mig Udgang. Bagergaarden ved Hvidøre er jeg vant til at kalde Vilhelmsdal. Jeg kom der aldrig forbi, uden at see hen over det lave Plankeværk, og siden lidt længere hen, tæt ved Huset, gjennem Jerntraadgitteret. Hvilke Barndomserindringer hang ikke for mig ved alt Dette. Nu kjendte jeg Ingen der, uden den gamle Pige, som endnu stod og solgte ud, og som jeg ogsaa var inde hos, for at kjøbe friske Kringler. Det deilige Sølyst lod jeg dennegang ubesøgt; ei heller var jeg paa Skolemesterbakken. Men hvad jeg aldrig kunde undlade, naar jeg kom did, gjorde jeg og den Morgen. Ligesom man er Bagergaarden forbi, kommer en Sidevej, som gaaer til Ordrup; denne gik jeg opad til Indkjørselen til Sølyst, og saa vendte jeg om og gik den tilbage, baknedad; Havet træder En da i et smalt Strøg deraf imøde, til man endelig staaer for den store Flade. Klokken var endnu kun 6½; Torbek traadte herligt frem paa Pynten af Bugten, belyst af Solen. Jeg tænkte paa Prams Beskrivelse af alt Dette i hans Digt: Emilies Kilde. I Torbek drak jeg endelig Caffe og hvilede. Paa den anden Side Torbek gaaer Veien høit; til Høire gaae høie Skrænter ned til Havfladen. Den laae nu allerede blaa for mig, ikke lyseblaa, ikke mørkeblaa, men imellem begge; thi det luftede noget, og jeg stod høit. Saa kommer til Høire en Lund af Bøgetræer imellem Veien og Skrænten. Jordbunden er frisk grøn under de ranke Bøge, der krone sig derover; jeg gik derigjennem hen til Skrænten, hvor jeg længe sad paa en Bænk, høit over Vandfladen.

... Paa Hjemvejen fyldte mig mine Ideer; jeg kom ret i Gang med en lille Udarbeidelse, om jeg saa tør kalde mine indre Sjælefrembringelser, og Meget skrev jeg ned paa Veien, snart inde i en Kro eller hos en Traktør, snart siddende i det Frie. Paa en Høi, vi kaldte Skjoldshøien, imellem Charlottenlund og Skovshoved, sad jeg længe: Havet i sin mørkeblaae Herlighed ligefor mig. Jeg havde engang siddet paa den med hende; det var en Dag, jeg var kommen derud om Formiddagen, men tidlig paa Eftermiddagen kjørte tilbage med hende og Broderen, der begge skulde tilbringe et Par Dage i Kjøbenhavn. Hun havde ofte, naar hun var kørt forbi, følt Lyst til at komme op paa denne Høi. Nu blev der Tale derom, som vi kom til Stedet, og Broderen ... blev siddende i Vognen; han bad os give os Tid; vi behøvede ikke at haste, sagde han. Vi gave os ogsaa Tid; det var ei saa ganske let at komme op; jeg maatte oftere række hende Haanden. Da vi vare øverst, laae Havet mørkeblaat for os. Vognen nedenfor os kunde vi see, men ikke Veien, den holdt paa; det var, som om en uafbrudt grøn Flade gik fra Høiens Fod lige til Stranden. Høien var tydeligen en stor Kæmpehøi.«

Det er en Digter, der taler til os her. Og mange vil sikkert forstaa ham. Ganske anderledes er derimod den jordbundne Betragtning, den kritiske *J. L. Heiberg* giver i sine *Prosaiske Skrifter* fra 1861. I hans *Bidrag til en æstetisk Moral,* hvori han ogsaa kommer ind paa at tale *Om vore nationale Forlystelser,* som han oprindelig havde ladet trykke i sin *Flyvende Post* 1830, hører vi hans gnækkende Stemme:

»Naar man i disse Dage, især om Søndagene, seer den umaadelige Skare af Mennesker, som drage ud af Stadens Porte, for, som de kalde det, at tage i Skoven, saa paanøde sig en Mængde Betragtninger, af hvilke nogle kunne tjene til at

characterisere vort saavel huuslige, som offentlige Liv, og maaskee derfor kunne fortjene at fremsættes til nærmere Overvejelse ...

... Hvad kan være smagløsere, end Synet af disse store, kluntede, med fire Sæder forsynede holsteenske Vogne, hvor tre til fire Mennesker sidde paa hvert Sæde, og Mange endnu have smaa Børn paa Skjødet? Og dette kun med Møie bevægelige Læs trækkes af et Par udmagrede Heste hen ad en støvet Landevei, hvor den ene Kudsk søger at kjøre den anden forbi, ved Hjælp af uophørlige Pidskeslag. Damerne ere udmeiede paa den latterligste Maade, som om de skulde til Bal, og ikke til Skoven; og skjøndt Klæderne ere deres Eet og Alt, saa kunne de dog ikke føre over deres Hjerter at opsætte Touren, selv om den visse Regn hænger dem over Hovederne. Og hvad er Maalet for disse Anstrengelser? At naae den velsignede Dyrehavs-Bakke, hvor de gjenfinde Kjøbenhavn, som man troede, de vilde undflye; hvor de komme i en Trængsel, som Hovedstaden ikke har Mage til, ere nær ved at rende hverandre overende, sluge en Mængde Støv og Snavs, og paa en stupid Maade begloe hverandre, og gjøre flaue Bemærkninger over hverandres Klædedragt og Pynt. Allerede dette Maleri fremstiller en Mængde af grove Smagløsheder og Platituder.«

Det maa kaldes en usminket Meningstilkendegivelse. Men den har sikkert været velment og maaske ikke ganske uberettiget. Dog, den beske Æstetiker kunde være kommet lettere til Dyrehaven, som vi ser det ved at kigge i et anonymt afsendt Brev til en Ven. Vi begaar intet Diskretionsbrud ved denne vor Nysgerrighed, for Brevet var Tirsdagen den 21. Juni 1836 indrykket i *Allernyeste Skilderie af Kjøbenhavn* som *Mandagsbetragtninger efter en Dyrehaugs Søndag.* Han skriver:

»... I Deres landlige Ensomhed vilde det maaskee ikke være Dem ukjært, naar jeg her afleverer Dem et lille Panorama af Dyrehaugen. Men vi ville gjøre en Lystfart did med Dampskibet, og begynde med Indskibningen paa Toldboden. Klokken er Treqvarteer til 3. Man samles. Adskillige Joller indtage Passagererne. Vi bestige Dampskibet som ligger udenfor lange Linie. Et Soeltelt er spændt over Skibet. Man sætter sig paa de grønne Bænke. Passagerernes Tal forøger sig efterhaanden. Atter en Baadfuld — og atter een. Det varer ikke længe og Skibet er propfuldt. Selskabet er stort, og vilde ogsaa være behageligt, om det var mindre talrigt. Alle ere pynteligen klædte, og Damerne især i deres fulde Stads. Uhret paa Toldboden slaaer tre; man seiler af. Sjellands yndige Kyst glider som det nydeligste Landskab med alle sine Lyststeder, Hauger, Bakker og smilende Enge venligt forbi os, og den skvulpende Søe, med sine Sølvbølger, vifter os svalende Kjølighed imøde. Inden vi vide et Ord deraf og uden at mærke, enten man gaaer eller seiler, rider eller kiører, nærmer man sig Charlottelund, hvor mange hundrede Vogne rulle afsted paa Strandveien, indhyllede i Støvskyer. Endeligen øine vi Bellevue. Man hilser os paa Landet stundom med Kanonskud, og vi gaae i Land. Hele Rækken af Vogne holde stille, for at see de Ankommende. Søereisens Farer ere overstandne; den spanske Søe er passeret. Men nu skal der vandres et Stykke af det stenede Arabien, igiennem et Slags Sandørken, til Klampenborg. Ogsaa denne Besværlighed overvindes snart, og nu spadsere de Reisende ad den for faa Aar siden anlagte herlige Fodstie gjennem Skoven til Bakken.«

Efter Besøget lydet det, at — »Man begiver sig nu paa Tilbageveien til Bellevue eller Klampenborg, for at oplive sine Kræfter, som ere udmattede ved den

møisommelig Vandring paa Bakken, ved en god Kyllinge- eller Beufsteeg. Imidlertid bliver Klokken ti, og Signalskuddet fra Dampskibet lyder. Har man nu ikke Lyst at tage ned til Charlottenlund,

Hvis hvide Telt bag mørke Stammer
Paa ny os vinker,
Hvor Lyset blinker
I Aft'nens Stund,
Og Punschen staaer paa Bord og flammer,

eller vende tilbage til Bakken, for at faae sig en Svingom, skynder man sig med at komme om Bord og glæder sig ret ved, at man har taget sin Cavaj med, da det er koldt paa Søen, og Cahytten er opfyldt med Damer. Efter en halv Times Fart er Veien tilbagelagt og Kjøbenhavns Toldbod naaet, hvor Selskabet stiger i Land. Nogle glade og fornøiede, Andre ærgerlige og gnavne; thi saa mange Mennesker, saa mange Sind, siger jo Ordsproget.«

Det citerede Digt er af *Heiberg* og skal senere betragtes andetsteds. Forøvrigt *kan* han jo nok have haft Ret. I alle Tilfælde var der i 1837 en Digter, der sluttede sig til ham, nemlig Fætteren *Carl Bernhard,* alias *Saint-Aubain.* Hans Mor var en *Buntzen* og Søskendebarn med *Fru Gyllembourg.* I Novellen *Skjødesynderne* erklærer han:

»Jeg kan ... nu ikke bare mig for at smile over Kjøbenhavnernes Landliv; i det Mindste saadan, som det føres af Mængden, er det en sand Karrikatur. De indlogerer sig kun paa et Sted, hvor hele Publicums Øine kunne følge dem, de indrette deres hele Wirtschaft paa at blive seete, og de ønske Intet hellere. Hvor ofte har jeg ikke leet i mit stille Sind, ved at kjøre paa Strandveien og ved at see — at sige paa de Dage og Tider, da denne er besøgt, — de unge Damer i elegante, moderne Dragter spille Ring i Gaarden eller i Haven udenfor Huset, lige ud til Veien, og smaa affecteerte Børn løbe om i Schæferdragt; — naar Veien ikke er besøgt, finder man dem ikke der. Men det er jo altid en Variation, at kokettere med Landlighed, og det er Synd at misunde dem denne Fornøielse. Hvad mig angaaer, da maa jeg benegte, at der findes nogen Landlighed, saa længe man har Kjøbenhavns Taarne for Øinene.«

Dog, man maa betvivle hans Oprigtighed, for endnu samme Aar giver han en fuldstændig modsat Opfattelse, naar han i den store Novelle *Lykkens Yndling* henaander, at

»Der er neppe nogen Vei smukkere end Strandveien, naar Duggen om Aftenen ligesom har bundet Støvet, og alle Blomster og Blade drager Aande igjen efter Dagens trykkende Hede. Overalt er det stille, Støien af Vognene er ophørt, Lysene blinke venligt fra de mange Lyststeder, hvor der drikker Thee og spises til Aften for aabne Døre. Det runde Speil, som næsten almindelig hænger lige for Døren over Sophaen, fordobler Lysenes Antal og giver denne huuslige Scene et Anstrøg af Festlighed, som uvilkaarlig bringer Vandreren til at standse. Til Høire ruller Sundet sine smaa, krusede Bølger imod Strandbredden, de enkelte Stjerner, som titte frem mellem Skyerne, speile sig i Vandfladen og see ud som gyngende Lygtemænd, den milde Aftenvind blæser imod Landet, men den er neppe stærk nok til at føre den hvislende Lyd til vort Øre, som Vandet frembringer ved

at rulle over Smaastenene ved Stranden. Det er mørkt, men kun saa mørkt, at Omridsede bliver blødere, utydelige og hemmelighedsfulde; Phantasien sættes i Bevægelse, den laaner Omgivelserne alle mulige Former og Farver, og Strandveien, som er smuk i Virkeligheden, bliver til en eneste, endnu smukkere Drøm.«

I Forbifarten maa vi ikke overse en Digter, som vi ellers ikke oftere vil møde i dette celebre Selskab af Skribenter. Det er *Søren Kierkegaard.* Han grundlagde sig Verdensberømmelse, hvad den nu er værd, med *Enten-Eller,* der udkom i det for ham store Bogaar 1843. I Februar kom dette Hovedværk i hans omfangsrige Produktion, faa Maaneder efter *To opbyggelige Taler,* og i Oktober publiceredes ikke mindre end tre nye Skrifter, *Frygt og Bæven, Gjentagelsen* og *Tre opbyggelige Taler.*

Uden at gaa nærmere ind paa Indholdet — det vilde være for vidtløftigt her — skal det blot noteres, at Forfatteren i *Frygt og Bæven* giver et Billede af en Spidsborger i fortryllende Vendinger.

»Her er han. Bekjendtskabet stiftes, jeg bliver forestillet for ham. I det Moment, jeg først tager ham paa mine Øine, kaster jeg ham i samme Nu fra mig, gjør selv et Spring tilbage, slaaer Hænderne sammen og siger halv høit: »Herre Gud! er det Mennesket, er det virkeligt ham, han seer jo ud som en Rodemester.« Imidlertid er det dog ham. Jeg slutter mig lidt nærmere til ham, passer paa den mindste Bevægelse, om der ikke skulde vise sig en lille uensartet Brøks-Telegraphering fra det Uendelige, et Blik, en Mine, en Gestus, et Vemod, et Smil, der forraadte det Uendelige i sin Uensartethed med det Endelige. Nei! Jeg examinerer hans Skikkelse fra Top til Taa, om der ikke skulde være en Revne, igjennem hvilken det Uendelige tittede ud. Nei! Han er heelt igjennem solid. Hans Fodfæste? er kraftigt, tilhører ganske Endeligheden, ingen pyntet Borgermand, der Søndag-Eftermiddag gaaer ud paa Fresberg, træder grundigere paa Jorden, han tilhører ganske Verden, ingen Spidsborger kan tilhøre den mere ... Han glæder sig ved Alt, deeltager i Alt, og hver Gang man ser ham deeltage i det Enkelte, skeer det med en Vedholdenhed, som betegner det jordiske Menneske, hvis Sjæl hænger fast ved Sligt. Han passer sin Gjerning. Naar man da seer ham, skulde man troe, han var en Skriverkarl, der havde fortabt sin Sjæl i det italienske Bogholderi, saa punktlig er han. Han ferierer om Søndagen. Han gaaer i Kirke. Intet himmelsk Blik eller noget Tegn paa det Incommensurable forraader ham; hvis man ikke kjendte ham, var det umuligt, at udsondre ham af den øvrige Mængde, thi hans sunde kraftige Psalmesang beviser i det Høiste, at han har et godt Bryst. Om Eftermiddagen gaaer han til Skoven. Han fryder sig over Alt, hvad han seer, over Menneske-vrimlen, de nye Omnibusser, Sundet, — naar man møder ham paa Strandveien skulde man troe, han var en Kræmmersjæl, der slog sig løs, netop saaledes glæder han sig; thi han er ikke Digter, og jeg har forgjeves søgt at aflure ham den poetiske Incommensurabilitet. Henad Aften gaar han hjem, hans Gang er ufortrøden som et Postbuds. Underveis tænker han paa, at hans Kone vist har en apparte lille Ret varm Mad til ham ...«

Nok havde Filosoffen Sans for det komiske, men med en Understrøm af Bitterhed.

For *Carl Ploug, Fædrelandets* Redaktør gennem fyrre Aar og Studen-

terdigter under det bekendte Pseydonym *Poul Rytter,* der udgav flere Samlinger *Viser og Vers,* blev Øresund — naar vi i Tankerne tager et Par Skridt tilbage ad Vejen og erindrer os Bernhards Skjødesynder — noget ganske andet. Naturligvis indgik det dansk-svenske Grænsevand hos ham i den skandinaviske Idé, naar man betænker, at han var Forfatteren til det berømte Digt, der indledes med *Længe var Nordens herlige Stamme,* fra Studenterkomedien 1842.

Med disse retsindige Tanker er det, han fire Aar senere, i 1846, gaar ud ad Strandvejen og digter

»*Ved Sundet.*

Deilige Øresund
Kantet af Klint og Lund,
Stolte Byer og guldbesaaede Agre!
Grændse, som skiller ei!
Gyngende Landevei!
Over Dig skal vore Toner flagre!

Over til Tychos Ø,
Jomfruen, som i Sø
Bader sig blandt hvide Svaners Vrimmel;
Svandt hendes Glands end snart,
Saa funkler evig klart
Hendes Elskers Navn paa Nordens Himmel.

Over til Skaanes Kyst,
Som hæver solbelyst
Op sig af de dybe, dunkle Strømme,
Ret som den svarte os:
»Byder kun Mørket Trods!
Sent opfyldes Eders lyse Drømme!«

Der skal de hilse paa
Brødre, som grant forstaae
Hvad der faaer vort Hjerte til at banke.
Bring dem dette Bud:
Her sprang med Skoven ud
Nordens Foraar i de Unges Tanke.«

Men højere Luft og ædel Flugt ligger over *Fr. Paludan-Müllers* Skildring af Baron, Gehejmraad, Ridder af det hvide Baand og Chef for det kgl. Teater *Adam Homos* Ridetur henimod Slutningen af dette vel i sin Genre — paa dansk — uovertrufne Digterværk.

»... Hvor rask han muntrer ved en Trav sit Blod!
Ja, følg ad Østerport ham ud af Staden,
Strandveiens rige Herlighed imod,
Hvor han omviftes mildt af Sommerluften,
Og af det slagne Græs indsuger Duften!

Den støvfri Kjørevei, som nys er vandet,
La'er reent ham glemme han er Støvets Søn;
Han føler sig saa fri, saa frisk opmandet,
Og hvor han seer, er Verden ham saa skjøn.
Hist plantes, flages, bygges Huus paa Sandet,
Her malkes Køer paa Kløvermarken grøn;
Hist rumler Omnibussen med de Kjørende,
Og her en Fugl i Busken synger rørende ...

Han seer omkring sig og til begge Sider —
Nei denne Udsigt, hvor han godt den lider!

Hvor herfra dog man seer Landskrona tydeligt!
Hvor her sig hæver frem den svenske Kyst!
Og dette Landsted hvor det ligger nydeligt,
Med en Veranda imod Vest og Øst!
Her boe og bygge kunde være frydeligt;
At kjøbe Stedet kunde han ha'e Lyst,
For her om Somren, naar Saisonen ender,
Hver Søndagsmiddag at see gode Venner.

Han seer — thi kraftig var hans Phantasi —
Sig alt at sidde med de gode Venner
Derudenfor, nu Taflet er forbi,
Passiarende, med Kaffekop i Hænder.
Han seer hvordan Cigarerne man tænder
Og muntert skuer om sig i det Frie,
Mens nedenfor paa Veien Folkets Rækker
Tilhest, tilvogns, tilfods, mod Skoven trækker ...

Alt det og Mere seer vor Helt paa Jorden,
Men just paa Grund af Synerne maaskee
Forglemte han til Himlen op at see,
Hvor det medeet var trukket op til Torden ...

Hvad var at gjøre? — denne Ridetour,
som havde lokket ham saa langt fra Staden,
For Appetit at faae til Middagsmaden,
Ham truer med et Vandbads kolde Cuur.
Skal han ved Bellevue ta'e ind i Laden
Og oppebie Veiret bag et Skuur?
Men saa gaaer glip han af sit Middagsgilde,
Og derfor hjemad, før det bli'r forsilde!

Med Kjolen knappet, rask sin Hest han dreied,
Men neppe var det skeet, saa brød det løs:
Ned styrted Regnens Strøm som af en Pøs,
Og Stormen med sin Kost saa vældigt feied,
At alle Veiens Træer med Toppen neied,
Mens i hans Ryg og Nakke koldt det gøs.
Han klemte Hatten fast, som af vil ryge,
Sin Hest han spored og lod til det stryge.

Charlottenlund han naaede vaad til Skindet;
Men hvortil hjalp det nu at søge Ly?
Mens Tordnen rulled og ham Lynet blinded,
Han uden Ophold foer afsted paany.
Ved Vibenshuus drev Vandet af hans Linned,
Ved Østerport hans Hoveds Paraply,
Hans Hat, var kun en Klat, som ham geneerte,
Da Vagten for hans Stjerne præsenteerte.«

Hvilke slebne, velklingende Strofer! Fuldkomne og isnende kolde. Til Støtte for Heibergs og Bernhards Betragtninger over Strandvejen kan nævnes — mærkeligt nok, vil nogen maaske sige, da de færreste kender ham fra denne Side — Æventyrets Digter, *H. C. Andersen.* I en *Optegnelsesbog,* der først blev offentliggjort i 1926 v. *Julius Clausen,* gives bl. a. en Strøtanke, der kan henføres til Tiden o. 1850, da Udsigten fra *Fortunen* endnu var ret fri, hvilket fremgaar af samtidige Prospekter. Han erklærer, at

»Alt er skjønt hvad Kjøbenhavnerne har; heri ere de sande Berlinere. Den dejlige Strandvei sige de! — Ja den første halve Miil er Brolægning; men det at rumle er sundt. To tre ret ordentlige Landsteder paa Milen er overordentligt, de andre Bygninger er smaa Huse med uendeligt Aftryk og Prosaiskhed. Udsigten er en flad Mark og Vandet ved den flade svenske Kyst. — Der ligger et stort Skrumpel af Landsted, det seer ud som det var tabt ved Veien, bag af en Omnibus. — Smaa Huse med rene Gardiner og en Embedsmands-Familie. Støv ind af alle Vinduer — men man kan see alle de der kjører, og det er om Søndagen en heel Mylr. Skikkelige Folk med Paraply, og Fatter trækker Barnevognen — det kaldes at kjøre i Skoven. Udenfor Charlottenlund en Mængde Vogne med mange Sæder, hvor man seer et enkelt Fruentimmer eller et gammelt Mandfolk sidde og vente til der kommer flere, thi Kudsken kjører først naar alle Pladser er besat. Disse stille Længselsvogne nedstemme Humeuret.

Alle skal ligge paa Landet. »Her er saadan en sund Luft for Børnene!« siger Familiefaderen. »Og min Kone har godt af det; der er Badehuus, og saa kan man gaae,« — det vil sige paa Landeveien eller nogle Alen Mark med Vand, altid det samme, saa fladt, saa uendelig fladt. Man kan ikke see Kjøbenhavns Taarne for Stikkelsbærbuskene — saa fladt er det. Slottet paa Fortunen staaer som en Staldlygte, stillet paa Marken, man seer gjennem hele Glaslygten den yndige Strandvei, Kjøbenhavnernes Lyst. Hvor den egentligt begynder at see ud som noget kommer de ikke, det er for langt fra Byen.«

Hans Pen var nok kronet med bløde Fjer, men dens Spids kunde være skarpt skaaret til.

Rent Vrøvl, men dog ikke blottet for en vis Humor, er den Diskussion, der føres mellem Pottemager Krebs og dennes Kone i *Thomas Overskous Syjomfruerne i Charlottenlund* fra 1851; de fleste vil vel kende denne Forfatter fra hans Folkekomedie *Capriciosa eller Familien fra Nyboder,* der opførtes 1836 og er skrevet sammen med en anden af Tidens Teaterdigtere, *A. L. Arnesen;* sidstnævnte huskes endnu for sin Vaudeville *Intriguen ved Morskabsteatret,* som han fik opført som

Skoleelev! Overskou var Teaterskrædder, oversatte ikke mindre end firs fremmede Skuespil og Operatekster, men han bevarede sit Navn for Eftertiden, først og fremmest ved sit uvurderlige Arbejde om *Den danske Skueplads, i dens Historie, fra de første Spor af danske Skuespil indtil vor Tid* (hvilket vil sige 1873, da han døde, mens Værket fuldførtes af *Edvard Collin,* H. C. Andersens »Broder«). I Syjomfruerne, der som saa mange samtidige Tekster beretter om en Skovtur, siger:

»*Pottehandler Krebs* til sin Kone: ... Dig har jeg havt under den ene Arm, Maden har jeg havt i den anden Haand, og Flaskerne bagud; jeg maa slæbe Fetaillen ... Dig og mig, og det i den chinesiske Varme og langs ad den støvede Landevei.

Mad Krebs. Det er Din egen Skyld! Jeg vilde gaae ad Strandveien og Du vilde gaae ad Landeveien. Det har vi nu kjævlet om over i fjorten Dage førend vi kom afsted.

Krebs. Og derfor vil vi ikke tale om det nu, da vi er herude. Men det kan Du selv indsee, at naar man trækker en Linie fra vort Potteudsalg ved Nørreport og lader den gaae lige til Charlottenlund. —

Mad. Krebs. Passiar. Naar Du trækker en Linie fra Nørreport og til lille Vibenshuus, og saa fra lille Vibenshuus til Charlottenlund —

Krebs. Ja, Moer! saa trækker Du to Linier, og det er dobbelt saa meget som een, ikke sandt?

Mad. Krebs. Jo, meget sandt —

Krebs. Naa, seer Du? een Linie er een Linie og to Linier er dobbelt saa mange som een; ad Landeveien har jeg faaet een Linie og ad Strandveien har Du faaet to Linier, nu spørger jeg dig, siger ikke sund Forstand: Din Vei er akkurat dobbelt saa lang som min, naar Du har een Linie og jeg har to Linier?

Mad. Krebs. Ja men —

Krebs (hidsig). Ja men — een og een er to, to er dobbelt saa meget som een, og — lad mig nu see — ja naar Du nu lægger frem og tilbage sammen, saa faaer Du — saa faaer Du to til, og for mig gaaer der een fra denne to, og — ja nu veed jeg hverken ud eller ind i Regningen — men Du seer selv —

Mad. Krebs. At Du har Ret, ja, men saa tydeligt har Du heller aldrig forklaret mig det før, og Alle troer ogsaa —

Ludvig. Moer, skal vi ha'e Mad!«

Paa denne Baggrund griber *J. L. Heibergs* fortrolige Tone os især, naar han skriver til Hustruen *Johanne Luise.* Hun var i 1854 taget paa Kurrejse til *Marienbad.* Aarsagerne hertil kunde være mange. I det kgl. Teaters Sæson 1853-54 voksede Oppositionen mod Heibergs Ledelse, *Michael Wiehe* svigtede sin Direktørs Hustru som Medspillende saavel paa Scenen som i Privatlivet og optraadte nu begge Steder som Modspiller; det alvorlige Underlivstilfælde, der d. 12 Oktober 1852 bragte hende til det dødsensfarlige Sygeleje, hvorfra hun først paany rejste sig til Optræden og ubehersket Hyldest fra Publikum i

Teatret d. 30. Marts 1853, men som krævede en Rekonvalescens, greb den store Skuespillerinde som et kærkomment Paaskud til at forlade Landet. Paa dette Tidspunkt var Episoden forbi mellem *Mathilde Fibiger,* den fanatiske Kvindesagsforkæmper, der skrev *Clara Raphaels 12 Breve,* og Heiberg, der udgav dem 1851 med et Forord. Et kort Intermezzo af mindre Betydning for de to implicerede Parter, men nok af større for den ene udenforstaaende. Ægteparrets Sølvbryllup stundede nær. Ud fra dette maa man læse følgende Linier med Interesse, fordi de giver et Indblik i den atter tilsyneladende genvundne Ligevægt, der var oprettet mellem de alt for velbegavede Ægtefolk. Den 11. Juni 1854 skriver Johan Ludvig fra København bl. a.[1]):

»Jeg var iforgaards paa Sølyst, og kjørte med Rottbøll[2]) allene, men i et Regnvejr, som jeg ikke mindes at have seet Mage til uden i Paris. Det var som et Skybrud, og varede fra omtrent Kl. 4 til ud paa Natten, med forskjellig Styrke. Det var Søndag, og i Sandhed et tragicomisk Syn at see Damerne paa Strandveien med deres nye Hatte og paa aldeles aabne Vogne. Mange Mennesker saae bogstaveligt ud, som de var trukne lige op af Vandet, og der kunde umuligt være anden Redning for dem end at blive complet omklædte fra Inderst til Yderst, men denne Redning var vel selv en Umulighed for de Fleste. Havde vi kunnet opholde os i Charlottenlund, og ikke bekymret os om selv at blive vaade, havde vi vist kunnet opleve de morsomste Scener og høist piquante Af- og Omklædninger. Havde vi tilbudt vore egne tørre Klæder, havde vi vist kunnet faae enhver Dame til at klæde sig splitternøgen af for os.«

Dette er nok en ganske anden Heiberg end den, vi før mødte som Pedant og Satiriker. Denne Side af hans Sind er lidet kendt, mindst af alt identificerer man dette Menneske med Professor-Æstetikeren.

Man kan forestille sig, hvordan Beskrivelsen af Regnvejret maa have virket paa den syge Trækfugl Syd for Grænsen, naar man ser det Brev, hvoraf der skal citeres en Smule her, der blev skrevet omtrent et Aar efter, d. 28. Juni fra Marienbad[3]), til Husbonden:

»Mage til Regn som her har været synes jeg aldrig at have oplevet. Du erindrer maaske, at jeg har ofte sagt, at jeg i en stærk Regn blev betagen af en sælsom Angst; endelig har jeg fundet en Mening i denne Angst. Jeg troer nemlig, at naar Verden skal forgaae, skeer Begyndelsen vist med en saadan Skylleregn. Det er jo ganske rimeligt, at naar Himlene skal aabne sig, maa først alle de Skyer regne ned, ligesom man trækker et Tæppe fra en Dør, inden den kan aabnes. Det er vist dette jeg har en Forudanelse af. Dog Du synes vist, at alt dette er Vrøvl, men Gud ved om det dog ikke forholder sig rigtig med denne Tro.«

Menneskets Sind er mangesidet, og vi skal aldrig lære det helt at kende, vel nok.

---

[1]) *Fra det heibergske Hjem. Johan Ludvig og Johanne Luise Heibergs indbyrdes Brevveksling.* Udg. Aage Friis. 1940. Pag. 160.
[2]) *Rottbøll, C. M.* (1791—1884). Højesteretsassessor.
[3]) Som 1. Pag. 320.

Lad os slutte disse smaa Strandvejsidyller af med det *H. C. Andersen*-Digt, han bragte 1872 som Tilegnelse i *Nye Eventyr og Historier,* altsaa fra hans 67de Aar. Det har faaet Titel efter det Landsted, hvor han tre Aar senere skulde dø, hvor han i sin Alderdom fandt Ro og omsorgsfuld Pleje efter det bevægede Liv, mellem Vennerne *Melchiors* paa

»*Rolighed.*

Det gamle Kjøbenhavn groer over Volden,
Det kneiser ungt ud mod de aabne Søer,
Hvor »*Rosenvænget*« naaer til *Øresund,*
Og Konstner-Navne lyser ud i Verden.

Her trives Roserne. Det vilde Viinløv
Udfolder Efteraarets Farvepragt,
Mens bag Kastanietræer og Hyld og Popler
Et Hjem sig løfter, minderigt fra Fortid.
Her Sangen lød: »*Eleonora Ulfeldt*«.
Her Tænkeren sad under Poppelpilen
Og lyttede til *Aanden i Naturen.*

Det Hjem er nu et lille »*Rosenborg*«,
Med Taarn og med Altaner ud mod Sundet,
Hvor *Malmø* og *Landskrona* sees i Solskin
Og *Tycho Brahes Ø* og *Gyldenlund.*
I Karavane Skibe gaae forbi,
Slig Svaneflok, saa stor, kun sees i Sundet.

Naar saa i Aftnen Himlens Stjerner blinke,
Og Fyret fra »*Trekroner*« lyser vidt om,
Hvert Fartøi ude tænder sin Lanterne,
Troer man at see et festbelyst *Venedig,*
En svømmende, illumineret By.
Dog skjønnest er her inden fire Vægge,
I Gjestfrihedens lykkelige Hjem.

Johannes Ewald sang udødeligt
Rungsteds Lyksalighed. O, havde han
I vor Tid levet og i dette Hjem,
I dette Hjertelag, hos disse Venner,
Han havde sjunget da en deilig Sang
Om »*Rolighed*« og *Rosenvængets* Roser.

Mit Hjem i Hjemmet, hvor bag Hyldens Hang
Mit Liv fik Solskin og min Harpe Klang,
Dig bringer jeg taknemlig, glad min Sang!«

Med disse forsonende Linier fra en gammel Digter, lad os tage Afsked med de Strandvejsbetragtninger, der uden større Afvigelser i egentligste Forstand har koncentreret sig om dette Stykke Vej som Emne. Vi skal senere møde det i andre Skildringer, men da altid i For-

bindelse med de velkendte Steder ved Sundet som Traktørstedet *Constantia,* Forlystelserne og Slottet i *Charlottenlund,* Fiskerlejet *Skovshoved* og Indfaldsportene *Bellevue* og *Klampenborg* til Dyrehavens Folkeliv — som vi dog kun vil stifte Bekendtskab med perifert, da det er Hensigten med foreliggende Skrift at forblive uden for de røde Porte.

vil vi dog standse op ved for en Stund.

Her boede *N. F. S. Grundtvig* i Sommeren 1844, et Landophold, der var bragt i Stand ved Dronningens Indgriben.

Lille Tuborg havde oprindelig været Traktørsted, senere blev det Landsted og beboedes som saadant af bl. a. Justitiarius *Fred. Jul. Kaas* indtil 1810. Lægen *Johann Traugott Otto* sad her derefter fra dette Tidspunkt og indtil sin Død i 1827.

Da Grundtvig kom hertil, kendte han allerede Strandvejsomraadet ganske godt. I Sommeren 1835 havde han, mens han var ulønnet Prædikant ved *Frederiks-* (nu *Christians-*) Kirken paa *Christianshavn,* lejet sig ind i et Hus ved Emilie Kilde. Under sit Ophold skriver han et Digt, ansporet af den smukke Omegn, med Titlen

»*Sølyst.*

Ikke blot for Højelofte
Fikst du, Hav, dit Trylleri!
Øjet fattes *der* fuld ofte,
Ubemærket gaa forbi
Bølger da med Sol og Maane,
Naar de sejle, naar de daane:
Borg paa Hav og Baade smaa.

Mindste Glug i lave Hytte
Gjør et aabent Øjepar
Samme Fryd og samme Nytte
Som de store, slebne Glar;
Som en Brink af Skaberhaanden,
Saa naturlig, hæver Aanden
Ej den skjønneste Altan!

Ikke blot, hvor Oceanet
Tordenmælet ruller hen,
hvor kun Hvalen Vej har banet
Mellem Skjær til Orlogsmænd,
Ses, hvad Mandevid opvejer,
Ses den store Kamp og Sejer
Paa din Valplads, Svanesang!

Ikke blot, hvor sig i Vælde
Vrede Bølger taarne saa,
At en Rad sneklædte Fjælde
Tykkes brat af Hav opstaa,
Ses det Oprør i Naturen,
Vakt ved Hvirvelvinde-Luren,
Som forbavser Mand af Muld.

Nok af det og mer tillige
Ses i Bugt og Bælt og Sund,
Hvor sig tykkes kun indsnige
Storm og Strid paa stille Grund;
Nok af Gny, af Kamp og Kvide,
Mens det yndige, det blide
Blomstrer kun i snæver Kreds.

Derfor, *Nordhav!* ej vi bytte
Bort for dig vor *Østersø,*
Ej vor Holm og lave Hytte
For hver Borg paa Anguls-Ø,
Høje-Møens hvide Bryster
Ej for alle hvide Kyster
Trindt det store Havmands Dyb!

Odin med det ene Øje!
Styrmand snild i Nørreled,
Gamle Havmand! lad dig nøje
Med den Ros, at brav du red,
Hvor de største Hvaler svømme,
Slejpner med din Runetømme,
Skummende paa Bølgens Ryg!«

Betegnende for Digteren er det, at han ikke, som vi senere skal se, i Lighed med alle andre Beskrivelser fra *Sølyst,* vender sig til den poetisk-idylliske Side, men tværtimod oplever *Øresund* i storladent Perspektiv.

I det hele griber Sundet ham stærkt. I det faar han sine »Syn«, og hans Associationer gaar tilbage til den nordiske Sagnverden, saaledes i *Havfru-Sangen* fra samme Aar, hvor det er Myten om *Kong Skjold,* der falder ham ind.

»Milde Bølger, Danmarks Spejl!
Lad i eder dybt mig skue!
Flagrer vænt, I hvide Sejl,
Vinger lig paa Arkens Due!
Bøge-Blad, vær ej saa bly,
Pip kun frem i Vinge-Laget!
Ogsaa du gav Haab om Ly,
Viftende til Bølgeslaget.

Duk fra Dybet til mig op,
Sangerske for Dannekvinder,
Havfru med din gyldne Top,
Kranset blidt af blaa Kjærminder!
Dans paa Tilje under Ø,
Hvor saa yndig Gulvet gynger,
Som den glade Fæstemø,
Naar hun om sin Lykke synger!

Dans paa Tilje, kvæd og spaa
Atter som i gamle Dage!
Kvæd om, hvad dit Øje saa',
Hvor end danske Snækker flage!
Spaa om, hvad der times skal
Dannemænd og Dannekvinder,
Saa i Hytte, som i Hal,
Medens Timeglasset rinder!

Lytter I, som end har Lyst
Til at høre Havfru-Sangen,
I hvis Barm er end et Bryst,
Hvælvet efter Bølgegangen;
I hvis Aarer end en Flod
Slynger sig, iblandt Kjærminder,
Af det danske Hjærteblod,
Rosenrødt i Liljekinder!

Nemmer grandt den første Sang,
Som er Nøglen til dem alle:
Bølgen, der med Harpeklang
Bælter sig om sit Valhalle,
Om det grønne Gudhjems Bryst
Hvor i lyse Bøge-Sale
Om en gylden Gimle-Høst
Synge Tusind Natter-gale!

Det er Kvadet om Kong *Skjold,*
Det er Visen om den lille,
Der kom hid i Hedenold,
Hvor som Taarer Vover trille,
Kom fra Godehavn i Løn,
Styret ud med runde Hænder,
Bandt, som Danmarks Fostersøn,
Bælte sit om Bjørne-Lænder.

Selv sig styred underfuld
Smækken med vor Lykke-Skipper;
Ej han ruged over Guld,
Hviled kun paa gyldne Vipper;
Førte kun som Fragt om Bord
Sølv og Guld og Brynjer klare,
For blandt Kæmpe-Folk i Nord
Gavmildhed at aabenbare.

I den lilles Morgendrøm
Spejled sig utalte Dage;
Vel bekjendt er Tidens Strøm
Med den Snække uden Mage,
Hidindtil fra Hedenold
Styret godt ved Nornens Finger,
Og med Vippen under *Skjold*
Baaret som paa Duevinger.

Hvor paa Spejlet Danmarks Navn
Blinked over Bølgegangen,
Guld kun samled dig i Stavn
For at sprede sig i Vangen;
Skjoldung-Folket hviled blødt,
Mellem Sværd og Spyd paa Negen,
Under aaben Himmel sødt
Sov det, midt i Hildurs-Legen.

I sit *Folk* end lever *Skjold,*
Finder og, naar Luren gjalder,
End til Vagt en Kæmpe bold,
Guld til ham, naar Jætten falder;
Hviler end sig uden Frygt
Paa de gyldne Ax og Vipper,
Stoler end derpaa fuldt trygt:
Sidst af alt dig Himlen glipper!

Hvert et Fødenød skal dø,
Gutten dog, skjønt gammel vorden,
Sejler kjæk sin egen Sø,
Smiler ad Naturens Orden;
Hvad de lyse Stjærner sang,
Hørte ham paa Bølgetoppe:
Død er kun en Overgang
For, hvad hjemme har her oppe.

Milde Bølger, Danmarks Spejl!
Tæt ved eder staar min Hytte,
Ej dens Straatag vil med Tegl,
Ej dens Træ med Sten jeg bytte,
Og det Syn, mig times her,
Ej med Udsigt til en Trone:
Yndefuldt i Aftenskjær
Bøgeskove Bølgen krone.«

Disse Strofer, der tryktes i *Danskeren* 1848, staar som en Forløber til nogle andre med omtrent samme Titel, skrevet 1838 og kaldet

»*Havfruen.*

I Livets Vaar
Med gule Haar,
Blandt Piger smaa
Med Øjne blaa,
Kan meget sært os hænde,
Og virkeligt
Fra Skin og sligt
Er da ej nemt at kjende.

Med Kindhaar graat
Paa Tankeslot,
Med gulnet Vid
I Høstens Tid,
Jeg derfor vel maa smile
Ved Ungdomssyn
Og Rynkebryn,
Paa Skjaldens Sandsagn tvi'le.

Men Drøm i Lund
I Morgenstund,
I Blomstervang
Ved Fuglesang
For Skjalden i hans Vugge,
Jeg dog udfandt,
Er mer end Tant,
Om end Magistre mukke ...

Nu i en Hast
Hvad løst og fast
I Øjne faldt,
At melde alt,
Det gaar mig over Magten;
Hvad, Jorden næst,
Mig huged bedst
At sige, det er Agten.

En Havfru skjøn,
Der sad i Løn
Paa Engebund
Ved Øresund,
Ombølget af Kjærminder,
Med Vippekrans,
Med Regnbuglans,
Med aftenrøde Kinder ...

I Aftenstund
Ved Øresund
I Bøgesal,
Hvor Nattergal
Slaar sine Triller søde,
Med Gammens-Røst,
Med Liv og Lyst
Blev holdt et Stævnemøde.

Som fordum Frej,
Saa fæsted jeg
Havfruen skjøn
I Lys og Løn
Til Ægteviv i Aanden
Hun føder huld
Mit Fugle-Kuld,
Som fjedres efterhaanden.«

Digtet er interessant, ikke kun derved, at det har omtrent samme Titel som det foregaaende, men fordi det stod trykt i *Fr. Barfods Brage og Idun,* hvor det var »Tilhørerne ved mine første historiske Foredrag tilegnet«. Netop i disse Forelæsninger over det sidste halve Aarhundrede, som efter Opfordring holdtes i Juni-November 1838 paa *Borchs Kollegium,* og i 1877 udgaves af *Svend Grundtvig* under Titlen *Mands-Minde,* møder vi Strandvejen igen. Digteren siger, at

»Storhed og Ynde maa ... sammensmelte, Liv og Nyhed forbinde sig i den Natur, der sejrrig skal kunne træde i Kamp med en Hovedstads smagfuldt skjulte og udpyntede Unatur, og endnu mere med det kunstige Spil af Naturens livlige Skygger, der let synes baade yndigere og rigere end Naturen selv; men hvor Storhed og Ynde sammensmelte saa herlig som paa vor Strandvej, hvor Havet formæler sig med Bøgeskoven, Bølgen synger Bas i Fuglekoret, og Skibene, som bringe Nyt og besjæle Virksomheden, tillige oplive og idelig forvandle Udsigterne, dér maa man finde det rimeligt, at Sommerlysten kan holde Vinterglæderne Stangen, og dér har selv Dyrehavstiden for Menneskeøjet en smuk Side at betragtes fra ...

Den Strandvej langs Øresund, som jeg hverken behøver at beskrive eller rose for Dem, har sikkert Del i langt mere godt end Frihedsstøtten og Høstgildet *(af Thomas Thaarup 1790),* men den har sikkert ogsaa Del i *dem,* og hvad Høstgildet især angaar, da turde jeg vædde paa, det uden *den* var aldrig blevet til, og formoder, det er netop undfanget dér, jeg formoder det, ej blot fordi Thaarup var en Kjøbenhavner og elskede Øresunds Kyst saa højt, at han ret egentlig grode fast paa den, ja, ikke engang blot fordi det aldrig nogensteds kunde tage sig bedre ud at synge:

Førstkommende Majdag vort Bryllup skal staa,
Den skjønneste blandt vore Dage,
Saa far jeg med Peter paa Bølgen den blaa,
Du blir hos vor Fader tilbage;
I Arbejd og Færdsel gaar Sommeren hen,
Om Høsten saa samles vi glade igjen,

men ogsaa fordi jeg, som dog er et Landsbybarn fra en dejlig Egn, hvor Havet ogsaa formæler sig med Skoven, véd dog ikke rettere, end at den mest historisk-idylliske Stemning, jeg af Erfaring kjender, (er den), hvorunder jeg for tredive Aar siden en Aftenstund paa Strandvejen nynnede ved mig selv paa Visen om Villemoes, som ikke er Dem alle ubekjendt:

Kommer hid, I Piger smaa!
Strængen vil jeg røre.

Dog, jeg mærker, det er nær ved at gaa mig som Thaarup: jeg gror fast paa Strandvejen, saa jeg maa lige saa godt bryde af først som sidst.«

Læser man de Udkast, der ligger til Grund for Foredragene, vil man i nogle Tilfælde, og især i dette, beklage, at det ikke var dem, der blev endelig holdt. Derfor bør citeres det tilsvarende Udkast til ovenstaaende Stykke, fordi det giver noget væsentlig finere følt i den samme Situation, end da det forarbejdet og slebet til præsenteredes for Offentligheden. Det hedder her:

»Den Forudsætning og Formodning, som vi derfor ikke kan opgive, uden borgerlig og folkelig talt at fortvivle, det er kun *den:* at det Folkeliv, der nødvendig maa have haft hjemme i et Land, hvor en historisk Idyl som Høstgildet skulle kunne skrives ved Udbruddet af den franske Revolution, (det) maa have haft hjemme i Danmark, saa vist som vor Historie har mindste Lighed med den ubeskrivelige Yndighed, som er vort Lands, og især vore Øers, naturlige Kjendemærke, og som netop De, m. H., sikkert mangen Gang uvilkaarlig frydede Dem ved paa vor mageløse Strandvej, hvor der en Sommer-Aften blot behøves en Del Skibe i Sundet, en Aftenklokke i det fjærne og det danske Løsen fra og til en Orlogsmand paa Reden, for at vise, den historiske Idyl er i Danmark langt fra at være Fantasteri og luftig Indbildning, for dér har den hjemme. Det rinder mig ogsaa ved denne Lejlighed i Hu, at min Vise om Villemoes, som sikkert nogen af Dem kjender: »Kommer hid, I Piger smaa«, blev for tredive Aar siden aldeles naturlig til en Sommer-Aften paa vor Strandvei, da Skjalden ikke blot var et Kjøbenhavns Barn, men følte sig endnu i Alderdommen ligesom lænket til Øresunds majestætisk yndige Kyst.«

I en ubrudt Linie, skønt fem Aar ligger imellem, fortsætter Tanken om Strandvejen og *Villemoes* i Digtet *Kiøbenhavn,* skrevet og udgivet som Særtryk ved et Møde i *Dansk Samfund* d. 11 Februar 1843, Aarsdagen for Svenskernes afslaaede Storm paa København, Natten mellem 10. og 11. Februar 1659. Efter Indledningen med de smukke Vers

»Axelstad med grønne Volde!
Kjøbenhavn ved Bølgen blaa!«

følger videre fremme

»Paa din Strandvej Fuglen synger.
Selv naar Bøg har Rim for Løv,
Som naar Maste-Skoven gynger,
Glimter gjennem Sky af Støv;
Det er Svanen honningmundet,
Svanen over Øre-Sundet,
Immer lige nær sin Død,
Lige stemt til Sangen sød!

Svanen synger over Voven:
Vær lyksalig, *Axelstad!*
Frodig gro i Maste-Skoven
Dannemænd som Blomst og Blad!
Der blev *Tordenskjold* begravet,
Der af *Kongedyb* paa Havet
Han stod op med *Danmarks* Rös,
Han stod op i *Villemoes!*«

Hermed er vi naaet det svære Aar 1844, da Grundtvigs Sindssygdom for anden og næstsidste Gang skulde bryde frem. Han gik da i sit 61. Aar. Gennem Vinteren 43-44 er Tilstanden ret svingende, men i Foraarets Marts Maaned forværres hans Tilstand. Efter en kort Bedring sidst i April gaar det hurtigt tilbage — i denne Tid rejser han meget omkring, til *Præstø, Sorø* og endelig *Stiftsbjærgby,* hvor han bor hos Vennen *Gunni Busck* — hvorefter Sygdommen naar sin Kulmination. Det lysner i hans Sjæl, en videre Rejse til *Helsingør* aflyses, og han vender hjem for paany at prædike i *Vartov* som før. En lettere Stemning kommer til ham denne Maj, og for at restitueres er det, han indlogeres paa Lille Tuborg.

Endnu engang vender han tilbage til det Sted, hvor han for føje Aar siden havde følt Skaberglæde og Ro, og nu besynger han det i et stort Digt, der viser hans genvundne Kraft og voldsomt visionære Oplevelser, i Digtet

»*Strandvejen.*

Øresunds de smulle Vover,
Modersmaalets Bølgespejl!
Eder glider Fuglen over,
Som et Skib for fulde Sejl,
Daler, dukker, Foden dypper,
Saa igjen fra Sky neddrypper
Himlens Dug i Moderskjød.

Himlens Dug er Blomstens Søster,
Derfor hun i Moderskjød
Vinked op paa Sjællands Kyster
Rosenblommens hvid og rød,
Til en Krans for Dannekvinden,
Til et Spejl for Luekinden,
Og til Fryd for Fugl i Sky.

Ulke stævned over Havet,
Fór saa vidt, som Sky er blaa,
Kom, hvor *Ikaros* begravet
Under Blomsterblade laa,
Havde dog ej Mage fundet
Til vor Kyst ved Øresundet
Med den lyse Bøgeskov.

Men en lille Fugl fra Østen
Ogsaa over Hav sig svang,
Laante Nattergale-Røsten
Og om Bøgeskoven sang,
Hvordan med de lyse Blade
Paa det blomsterrige Stade
Den oprandt ved Øresund.

Fuglen sang om den *Lysøje,*
Grækertungens *Faeton,*
Søn af Kongen i det høje,
Solens Drot og Lysets Aand,
Som, til Sorg for Søstre ømme,
Drukned i de *danske* Strømme,
Brænder end paa Havets Bund.

Solens Vogn med vrinske Heste
Hid til *Nordens* Himmelegn
Kjørte han ej med de bedste
Og fór vild i *Løvens* Tegn,
Vælted over *Øresundet,*
Hvor Havfruen rosenmundet
End ham fængsler i sin Favn.

Søstre hans paa Snækker skjønne
Søgte ham med Sejl i Raa,
Under *Skaanes* Kyster grønne
Blomstrende ved Bølgen blaa,
Saa' ham smile dybt i Vove,
Blev til lyse Bøgeskove
Trindt omkring hans Lejested.

Gyldne Taarer uden Mage
Fældte de ved Nordens Hav,
Ry af dem i gamle Dage
Gik der med det gyldne Rav;
Graaden i de grønne Sale
Er dog Slag af Nattergale,
Kvidesang for *Faeton.*

Stundom op af Havet stiger
Han som Nordlys paa det blaa,
Stirrer paa de favre Piger,
Der som Nattergale slaa,
Kaster Glans pa Bøgeskove,
Spaar, paa Lysets Tro og Love,
Dem Oplysning mild og klar.

Øresunds de smulle Vover!
Lærer af den grønne Lund!
Synger for ham, mens han sover,
I den dunkle Midnatsstund!
Synger: Faeton, Lysøje!
Søn af Solen i det høje,
Vaagn af Dødsens Dvale op!

Nu er Solens Vej den rette
Gjennem *Løvens* Himmeltegn,
Overstraaler Bjærg og Slette
Trindt i Nordens Himmelegn;
Spring nu op i Morgenrøden,
Kast et Straaleblik til Døden,
Aftør dine Søstres Graad!

Synger saa, I smulle Vover,
Sødt med Nattergalerøst!
Da opvaagner han, som sover
Drømmesøvn ved Havfrubryst,
Stander op som Sol af Vove,
Skjænker Guld til grønne Skove,
Skaber *Nordens Gyldenaar!*«

De første otte Strofer stod i 1849 trykt i *Danskeren* under Titlen *Faeton i Øresundet.* Derimod var de fire sidste, der stammer fra Digterens egenhændige Manuskript som de øvrige, erstattet af fem andre, der her skal meddeles.

»Han i Dybet med Havfruen
Lever dog endnu i Løn,
Og man saa' paa Himmelbuen
Af det Par alt mangen Søn;
Alle de som *Nordlys* klare
Sig for Øjet aabenbare,
Dejligst i en Julenat.

Spaamænd er de alle sammen,
Børnebørn af *Helios,*
Spaa om Lys til Nordens Gammen,
Som kan Mørket byde Trods,
Saa det blusser midt i Mulmet,
Hvad der har i Dybet ulmet,
Skaber Lys i Hjærtevraa!

Længst forgangne, mørke Tider
Lysne skal for os i Nord,
Og den Dag skal gry omsider,
Da et kjærligt Almagtsord
Hæve skal fra *Øresundet*
Havfru skjøn, i Dybet bundet,
Favn i Favn med *Faeton.*

Da sig løser Livets Gaade
Under Tidens Straalekrans,
Saa af *Havet* paa den Maade
Stiger *Kjærlighed* med *Glans,*
Og den Krog er nem at hitte,
Hvorfra om sin *Afrodite*
Hellas fik sit Drømmesyn.

Ja, den Krog blev tidligt fundet
Af vort Nordens Kæmpeaand,
Thi den er i *Øresundet,*
Ret udløst fra Trællebaand,
Saa det under *Skjønheds-Øen*
Klarligt knytter *Hjærte-Søen*
Til det store *Aande-Hav.*«

Dette Digt er, skønt ikke umiddelbart naturbeskrivende, citeret i sin Helhed, fordi det er forlenet med en poetisk Kraft og af en saa storladen Fantasi, at det maa indtage en Særstilling i Grundtvigs Produktion fra Strandvejssommeren. Det er betegnende for ham, at ikke den sødladne, milde Natur har grebet hans Sind, men derimod Øresunds hemmelighedsfulde, bevægede Flade og dets spændte, undertrykte Ro, som han har besunget som ingen anden dansk Digter, maaske *Johannes Ewald* undtaget.

Sin mærkelige Opfattelsesevne giver han os flere Eksempler paa. For ham var dette Rekreationssted først og fremmest behersket af

»*Havet.*

Hav med de rullende Bølger!
Vugge for Svanerne graa!
Hvad mon i Dybet du dølger
Under din Tillie blaa:
Skyblaa i Havblikket stille,
Snehvid, naar Vindene spille,
Græsgrøn, naar Stormene tude,
Bejle til Afgrundens Brude,
Gjøre ved Nat og ved Dag
Hundrede Snækker til Vrag ...

Hav med de rullende Bølger!
Vugge for Svanerne graa!
Hvad sig i Dybet fordølger
Under din Tillie blaa:
Skyblaa i Havblikket stille,
Snehvid, naar Vindene spille,
Græsgrøn, naar Stormene tude,
Bejle til Afgrundens Brude
Det over *Danskernes* Vang
Toner i *Svanernes* Sang.«

Man kan hævde, at Gentagelsen er triviel. Men ved de sidste Vers' Modulationer skabes dramatisk Spænding. —

Fra det store Folkemøde paa *Skamlingsbanken* d. 5.-6. Juli, hvortil Grundtvig var draget som Hædersgæst, vendte han tilbage om Bord paa »*Kristian den Ottende*«. Og naturligvis bevægedes han ved Gensynet med Øresund. Paa Skibet nedskrev han da *Rune-Bladet,* som straks blev læst op for de Medrejsende. Det begynder med at fortælle om

»Snækken, under klaret Sky
Paa den blanke Vove
Glider ind i Morgengry,
Under grønne Skove ...«

Han var hjemme igen, hos

»*Nordens Nattergal.*

Som i Nord, vel og i Syd
Sjunge Nattergale,
Lifligst dog er Sangens Lyd
Lavt i Bøgesale;
Der er Ynde aabenbar,
Sommernatten kort og klar
I de grønne Lunde.

Sommernattens lille Fugl
Nyt har der at melde:
Ny Skærsommer efter Jul,
Ungdom efter Ælde,
Æble-Kvæden gyldenrød
Modnes i Idunnes Skjød,
I de grønne Lunde.

Nattergal i Nørreskov,
Nornernes Veninde!
Du en Gang var Turse-Rov,
Lukt i Fjældet inde,
Men tilbage kom du brat,
Synger nu hver Sommernat
I de grønne Lunde.

Sol staar op, og Sol gaar ned
Overalt paa Jorden,
Men hvad ej de andre véd,
Ser man i *vort Norden,*
Frem for alt i *Dannevang,*
Sædet for den søde Sang
I de grønne Lunde.

Under Nattergaleslag
Hjærtets Fløjtetoner,
Gryr for os en lønlig Dag
Under Bøgekroner,
Springer ud en liflig Vaar,
Rinder op et Gyldenaar
I de grønne Lunde ...

Syng nu længe, syng nu sødt,
Ygdrasils Idunne!
Syng med Gammen Liv i dødt
I de grønne Lunde!
Syng tilbage Ungdoms Vaar,
Saa sig om de hvide Haar
Slynger Rosenkransen!«

Et andet, lidt afvigende Udkast med Titlen *Idunna* indledes saledes:

»Fuglesang fra Morgengry
Indtil Aftenrøden,
Deraf gik saa vide Ry;
Efter Dag kom Døden.
Da var Uglen i sit Skjul
Eneste højrøstet Fugl
I de grønne Lunde.«

Grundtvigs fromme Ønske i den sidste Strofe af det samlede Digt forblev ikke uopfyldt, som vi ser det af et Brev[1]), han skriver til Dronning *Caroline Amalie* fra »København 27. Juli 1844.

Allernaadigste Dronning!

... I Aftes kom jeg hjem fra en Udflugt ... havde jeg tillige den store Fornøielse, vel maaskee et lille Brud paa Formen, men dog paa en meget naturlig Maade, at følge en lille sød *Schlesvig-Holsteinsk* Frue til *Kirke.*

Ja, det er maaskee ogsaa et lille Brud paa de bestaaende Former, at jeg skriver til *Dronningen* om sligt, som man, efter Verdens Dom, helst i min Alder, skulde smukt tie stille med, men *Dronningen* hører selv til de *Levende,* og tilgiver derfor vist allehaande smaa Feil i Formen, for at deltage i Livet, som det bevæger og gestalter sig hos beslægtede Naturer. Det skulde nu saa være, at jeg, ganske uventet og uforberedt, skulde mødes med den lille Fru *Hennings* fra Slesvig, forsaavidt *Dansk* af Fødsel, at hun er født i Kiøbenhavn, i den *Callisenske* Familie, men saa

[1]) *Breve fra og til N. F. S. Grundtvig.* Udg. Georg Christensen og Stener Grundtvig. 1926. II, pag. 408f.

aldeles *germaniseret,* at hun havde aabenbar »kastet Handske« til *Danskheden,* som jeg naturligviis maatte tage op, men hvad blev Følgen, uden at den lille Frue rakte mig den *bare Haand* at kysse til venligt *Forlig* ...

Dog, Deres Majestæt kunde snart tænke, at jeg ogsaa herved havde baaret mig *»høist uforsigtig og ubesindig«* ad, og, uden at ville giøre mig *renere* end jeg er, altsaa uden at nægte, der hænger noget Besmittet ved Alt hvad jeg giør, saa finder jeg dog, at Frimodigheden ved at *tale høit* om hvad vi giør er et temmelig vist Kiendemærke paa, at vi hverken har havt isinde at giøre noget Ondt, eller igrunden gjort Noget, om vi end med Skin kan mistænkes og beskyldes derfor. Desaarsag vil jeg i Korthed sige lidt nærmere Besked. Jeg fandt den lille stridbare Frue ikke blot saa deilig og ungdommelig, men ogsaa saa aaben og uskyldig, at jeg tog hende for en Pige paa *femten* Aar, og jeg mærkede strax, at vi ganske vidunderlig tækkedes og forstod hinanden, og da vi naturligvis ikke kunde dølge det for hinanden, tog jeg strax den vel dristige, men, i mine Øine, eneste rigtige og ædle Beslutning, ikke heller at dølge det for Verden, men at gestalte vort kiærlige Forhold saaledes, at det kunde taale Dagens Lys, hvad jeg ikke veed bedre med Pennen at forklare D. M. end at fortælle Følgende. Jeg læste nogle Vers for Damerne derude, og de var alle enige om, at tilkiende det om *»Lille Tuborg«* Prisen, hvad naturligviis var mig en sand Triumph, da det baade var rettet til *Dronningen,* og havde vundet *Dronningens* Bifald. Den lille Frue bad mig om Tilladelse til at *afskrive* det, og D. M. kan nok tænke, jeg kyssede hende i det mindste *ti Gange* paa Haanden for saadan en Bøn, men bad hende tillige at tage til Takke med en *Afskrift* fra *min Haand,* der vel var styg at see til, men kunde allerbedst og uskyldigst minde hende om vort venlige Møde og korte Samliv! Ogsaa denne Bøn blev opfyldt og Opfyldelsen giengældt med varm Taksigelse, og *underneden* Afskriften tilsatte jeg følgende Linier:

De findes, som yndes,
De kiendes fuldsnart,
Hvad lønlig begyndes,
Fuldende sig klart.
Vel mødt og velkommen!
Sang Fuglen til Blommen,
Velsignet, *farvel!*

Som Fugle i Skoven
Vi mødtes paa Øe,
Som Snekker paa Voven,
Hver seiler sin Sø;
Med Øiebliks Gammen
Vi talde dog sammen,
Som *Mennesker* smaa!

Ja, Frue! du blide,
Du kiærlige Sjæl!
Lad »Venstre« ei vide,
Hvad »Høire« giør vel,
Naar vel mødes Haanden
Med Skjaldens i Aanden
Fra *lille Tuborg!*

Giem Belte! giem Belte!
Giem Sangen i Barm!
Hvor Tonerne smelte,
Er Sangbunden varm,
Til tonefuldt Minde,
Giem Sangen, *Veninde!*
Kom *Skjalden* ihu!

Nytter denne Fortælling ei til andet, kan den dog sige Majestæten, *hvad* der *virkelig* er skedt, om Rygtet maaskee, hvad ei er umueligt, skulde bringe hvad ei er sandt.

Allerunderdanigst

N. F. S. Grundtvig.«

Brevet aabenbarer en Verden af Finhed og Skønhed i det aldrende Digtersind og afslører med sine faa Ord Billedet af Spadsereturen og

de gnistrende Øjeblikke mellem de to, der saa tilfældigt skulde mødes for hurtigt at skilles igen og aldrig mere ses. Og Dronningen har sikkert forstaaet Situationen fuldt ud, hun, som af den beundrede Skribent og Folkevækker allerede paa sin Fødselsdag d. 28. Juni havde modtaget det nævnte Digt som en poetisk Tak for det velsignede

»*Lille Tuborg.*

Tuborg du lille i Løn
Lejret ved Strandvejen grøn!
Læ giver Popler og Linde
Dig for de vestlige Vinde,
Giver og Nattergal Skygge,
Der hele Døgnet at bygge,
Der i det dunkle med Lyst
Dejlig at øve sin Røst.

Kun gjennem Ruderne faa
Øjner man Bølgerne blaa,
Vexler dog venlige Blikke
Med dem og glemmer dem ikke,
Kaster for Stormen kun Anker,
Immer med Bølgen i Tanker,
Tuborg! i Læ og i Løn
Under din Tjælding saa grøn.

Skjaldens Værtinde saa skjøn,
Havfruen, hersker i Løn,
Staar, som paa Bølger skyhøje,
Skjalden dog stadig for Øje,
Udrækker Haanden saa fager,
Huslejen yndig modtager,
Smiler bag Skysløret tyndt
Sødt af den »klingende Mønt.«

Skjønt ej den skinner i Muld,
Bedre end Sølv eller Guld
I hendes Øre den klinger,
Laaner af Nattergal Vinger,
Havfruens Haand, den fuld søde,
Ydmyg at flyve i Møde
Øret at fylde med Klang:
Gjenlyd af Nattergalsang.

Havfru paa Sundbølgen blaa!
Dronning, som Dronninger faa!
Dronning for Havfruer mange!
Dronning for Nattergalsange!
Dronning for Blomster og Bøge,
Som alle Fugle besøge!
Dig lønne *Aanden* i Hal
Rigt, som Du huser en Skjald!

Havfru, de flyvende huld!
Du tager Sangen for Guld,
Du planter Skoven paa Hede.
Du bygger Fuglene Rede;
Ly finder Spurven og Svalen
Let under Højeloftssalen,
Hus i det grønne som Hal
Finder den graanende Skjald.

Derfor lovsynge dig skal
Yngre i Tusendetal,
Men ogsaa Fugle, som graane,
Sang skal af Lærkerne laane,
Og af den lille i Kvælde,
Marken og Skoven at melde:
Glad er ved Nat og ved Dag
Fugl under Dronningens Tag.

Dronning i Fuldmaane fød!
Søster til *Rosen* saa rød!
Du paa hver Byrdsdag, der kommer
Blomstre med *den* i Skærsommer!
Altid i Sorgenfri-Vangen,
Liflig omtonet af Sangen,
Blomstre du, rød eller hvid,
Dronning, i Rosernes Tid!«

Grundtvig er grebet af den lyse Stemning efter det fortryllende Møde med den unge Pige paa Strandvejen. Fuld af fornyet Mod rejser han sig paany til sin Digtervirksomhed. Optaget af Sundet uden for sine Vinduer oplever han gennem det sin Helbredelse og finder Udløsning for sine Tanker i et Digt, skrevet Maanedsdagen efter Brevet til Dronningen, d. 27. August, idet han her henvender sig

»*Til Fædrelandet.*

Fædreneland
Ved den bølgende Strand!
Dannemænds Lyst!
For de alle føle
Muldjord i Bryst
Med en Bølge, som kløves af Kjøle.
End lever den *gamle* af Dage! ...

Dannemænds Høst
Truer Stormen fra Øst
Torden og Regn,
Som slaar ned og kyser,
Dommedags Tegn,
Havet kruser og Sømanden gyser.
End lever den *gamle* af Dage!

Skyerne graa
Som opmurede staa,
Ruge saa tungt,
At i Ve og Vaande
Gammelt og ungt
Dybt og sukkende drager kun Aande.
End lever den *gamle* af Dage!

Mørke og Mulm
Truer Gnisten i Ulm,
Truer med Nat
Middagsstund og Morgen,
Derfor saa brat
Over Marken sig udbreder Sorgen.
End lever den *gamle* af Dage!

Maane og Sol
Sidde løse paa Stol,
Himmelens Glans
Sidder som en Fange,
Trolde til Dans
Spille op og gjør Folkene bange.
End lever den *gamle* af Dage!

Højt over Sol
Paa sin Kroningsstol
Sidder dog fast
Han, som hjalp saa længe;
Hvad der end brast,
Har hans Bue dog klangfulde Strænge.
End lever den *gamle* af Dage!

Mundharpe-Klang
Med Smaapigernes Sang
Blande sig glad
Over Mark og Enge!
Let vendes Blad
I det Træ, hvor Vindharperne hænge.
End lever den *gamle* af Dage!

Giver kun Tid!
Saa er Himmelen blid.
Muldjord i Bryst
Spaa, hvad ej den mægter:
Dannemænd Høst
Skal forbavse de kommende Slægter.
End lever den *gamle* af Dage!«

Omkvædet kan lyde som en Fanfare, men indebærer dog en Anelse om Digterens Trang til at overbevise sig selv om, at han endnu staar i fuld Blomstring og med usvækket Aandslivlighed. Det er tydeligt nok en Forløber for Digtet *Til Danmark,* der indledes paa samme Maade med

»Fædreneland!
Ved den bølgende Strand,
I den majgrønne Lund
Ved det dejlige Sund,
Af de syngende Vover omskyllet ...

Fuglenes Røst
Spaar om Dannemænds Høst,
Under Mundharpe-Klang
Og Smaapigernes Sang
Lykken vendes som Skibet paa Voven,
Lykken vendes som Bladet i Skoven;
Til den Lykke man aldrig saa' Mage,
Saa end lever den gamle af Dage!

Fædreneland!
Som paa Afgrundens Rand,
Midt i Bølgerne blaa
Skal du blomstrende staa,
Med din Maj og med dine Kjærminder,
Som en Mø med letrødmende Kinder;
Du endnu har det bedste tilbage,
Det laa gemt hos den gamle af Dage!«

Det blev skrevet en Maaned efter Slaget ved *Slesvig* og tryktes første Gang i *Danskeren* d. 24. Maj 1848.

Men Grundtvig vidste, trods sin Opstemthed i Strandvejssommeren, at hans Livs Aften stundede nær. Paa Opfordring af *P. Rørdam* sendte han denne sin milde, vemodige

»*Høstsang.*

Nu falmer Skoven trindt om Land,
Og Fuglestemmen daler;
Nu Storken flyver over Strand,
Ham følge muntre Svaler.

Hvor Marken bølged nys som Guld
Med Aks og Vipper bolde,
Der ser man nu kun sorten Muld
Og Stubbene de golde.

Men i vor Lade, paa vor Lo,
Der har vi nu Guds Gaver;
Der Virksomhed og Velstand gro
I Tøndemaal af Traver ...

Og, naar engang, paa Herrens Bud,
Vort Timeglas udrinder,
En evig Sommer hos vor Gud
I Paradis vi finder.

Da høste vi, som Fugle nu,
Der ikke saa' og pløje;
Da kommer aldrig mer i Hu
Vi Jordens Strid og Møje.

For Høsten her og Høsten hist,
Vor Gud ske Lov og Ære,
Som, ved Vorherre Jesus Krist,
Vor Fader vilde være!

Hans Aand, som alting kan og véd,
I disse korte Dage,
Med Tro og Haab og Kjærlighed
Til Himlen os ledsage!«

Mere inderligt og med den kristne Tro i Hu har næppe nogen kunnet udsige den Stemning, der kan gribe et Menneske ved Tanken om Døden. Efteraaret er nær.

»Aarstiden nu som Skjalden ældes,
Sommer i Vang som hans forgik,
Solen af Skyer overvældes,
Blinker kun mildt et Øjeblik;
Blomsten visner og Løvet falder,
Dagen stækkes og Vint'ren kalder,
Skænker hver Fugl en Dvaledrik.

Skjalden med Hu til Vinterdvale,
Skjalden med Gru for Frost og Kuld,
Nynner: Farvel, I Sommersale,
Have og Lund saa skyggefuld!
Ak, far vel og, I Sommerfugle,
Ungdomsdrømme, som Graahaar skjule,
Laane dem Glød og Glans af Guld!

Glædelig dog sig løfter Røsten,
Øjnene funkle nok en Gang,
Halvsommerdag i Efterhøsten
Lokker en Fugl endnu til Sang,
Kaster Glans paa de blege Kinder,
Farver blaa alle graa Kærminder,
Bølgernes Slægt i Dannevang.

Pludselig, mens Farvellet klinger
Ud over Hav og op i Sky,
Drømmenes Hær paa Fuglevinger
Flokker om Skjalden sig paa ny,
Haven blomstrer og Skoven praler,
Gjennemtonet af Nattergaler,
Som i Skærsommers Morgengry.

Hjarne da spinder af Guldtraade
Nettet saa fint som Spindelvæv,
Runerne smaa, som han kan raade,
Fletter han ind med Kunsten gjæv,
Som for Fugle man sætter Snaren;
Dermed fanger han Drømmeskaren,
Leger uskyldig med dem Ræv.

Villig ham følge de til Byen,
Gør ej engang en Mine sur,
Skal uden Gru for Vinterskyen,
Flagre med Sang i Dronningbur,
Kvidre aale og kvidre silde
Om den Sommer paa Tuborglille,
Havfruen fin bag Borgemur!

Havfruens Pris da alle synge,
Som med et Blik gjør Skoven glad,
Som kan en Graahaars-Skjald forynge
I sine Smils det varme Bad,
Som kan føle med Lam og Løve,
Skatter Guld kun til godt at øve,
Dyders Tal som Blomst og Blad.«

Det er *Farvellet,* Digteren stiler til sit mistede Fristed. Mægtigt greb han om den danske Sommer ved Kysten og rejste den de største største Mindesmærker. Nu vil vi forlade ham, den kraftfulde Gubbe, Høvdingen mellem de Poeter, vi her skal møde; men hans marvfulde Ord vil længe klinge i Øret, selv naar vi allerede har taget Afsked med ham og er paa Vej videre ud til Kogleriets sorgløse Arnested.

Teltene i Charlottenlund. (1840.)

CHARLOTTENLUND

Denne Gøglets muntre Tumleplads paa Strandvejen trak Hovedstadens Indbyggere til sig af især tre Grunde: Slottet, Skoven og Forlystelserne.

Oprindelig hed den *Gyldenlund,* hvilket Navn den erhvervede efter den senere *Frederik III's* Søn, Statholderen over Norge, *Ulrik Frederik Gyldenløve.* I 1671 fik han Skøde paa det første eksisterende Hus i Skoven med de tilhørende Bygninger, et Værtshus, og som saadant opretholdt han det, saa længe det var i hans Besiddelse. Da *J. P. Jacobsen* skrev om *Marie Grubbe,* Adelsmandens Datter fra *Tjele,* henlagde han nogle Situationer hertil. I denne Bog fra 1876, hvor hans sproglige Affektation blomstrede hensynsløst, fortæller han om sin Heltinde og hendes højbyrdede Tilbeder, den oven for omtalte Kongesøn, at

»Lidt over Middag, sidst i August, red Ulrik Frederik og Marie, som saa ofte før, henad den sandede Vej langs Sundet udenfor Østerport.

Luften var frisk af en Formiddagsbyge, Solen i Spejl over Vandet, tordenblaa Skyer rullede bort i det Fjerne.

Saa rask som Vejen tillod red de frem, baade de og Lakajen i hans lange, kar-

moisinrøde Skjødefrakke. Forbi Haverne red de, hvor de grønne Æbler lyste frem mellem de mørke Blade, forbi de udspændte Bundgarn, paa hvis Traade endnu de blinkende Regndraaber hang. Kongens Fiskerhus forbi, med det røde Tegltag, og gjennem Limsyderens Gaard, hvor Røgen stod lige som en Støtte ud af Skorstenen. De spøgte og lo, smilte og lo og jog afsted.

Ved Gyldenlundskroen drejede de af og red gjennem Skoven lige efter Overdrup, hvorfra det saa i sindigt Ridt gik igjennem Krattet ned mod Overdrupsøens blanke Vandflade ...

I samme Øjeblik slæbte som et tungt, graat regnvædet Forhæng en Byge skraat henover Sundet; et iskoldt, fugtigt Stormpust susede frem over de flagrende Græs, peb forbi deres Øren og larmed som skummende Bølger i de fjerne Trætoppe. Store, flade Hagl raslede ned over dem i hvide Striber, lagde sig i Perlerader i Kjolens Folder, stænkede bort fra Hestenes Manker og sprang og trillede omkring i Græsset, som myldred de op af Jorden.

For at komme i Ly, red de ind imellem Træerne, søgte ned mod Stranden og holdt snart udenfor »Stataf-Kroen«s lave Døre.

En Karl tog Hestene, og den lange, barhovede Kromand viste dem ind i sin Storstue, hvor der, som han sagde, allerede var en Fremmed inde.

... Saa red de hjem, og der var Ingen af dem, der tænkte paa dette tilfældige Møde i »Stafat-Kroen« skulde række længere end det havde rakt.«

For det gjorde det. 1660 blev hun gift med Gyldenløve, hvorved hendes første og hans andet Ægteskab indledtes. Dets ulykkelige Forløb har J. P. Jacobsen beskrevet med mesterlig psykologisk Indlevelsesevne og givet en tilsyneladende Forklaring paa Forliset mellem de to, der fandt Sted i 1670 under Frederik III.

Den efterfølgende Konge, *Christian V,* generhvervede Gyldenlund fra Statholderen senest engang i Foraaret 1682. Hvert Aar bortforpagtedes Gæstgiveriet, Kromanden førte Tilsyn med Skoven og skulde holde den renlig til Folkets Besøg derude; heraf opstod da Forlystelserne. Blandt Forpagterne kan fra 1695 nævnes *Johan Drewis* eller *Drewsen* paa Strandmøllen.

Femte Christian beskikkede samtidig med Overtagelsen af Gyldenlund i 1682 *Peder Lauridsen Kylling,* der levede ca. 1640-96, til kgl. Botanicus. To Aar senere, i 1684, udsendte denne da, velsagtens som en Tak til Kongen for Udnævnelsen, en Fauna om *Gyldenlund seu Catalogus Latino-Danicus plantarum CCCCIIII quibus Clem. Regis hæreditarii Christiani V lucus aureus adornatus est, observante Petro Kyllingio.*

Naturligvis indleder han, ganske i Tidens Stil, med en Tilegnelse til

»Stormæctigste Høybaarne Første/Allernaadigste Arfve-Konge.

Mange forundrer sig ofver Meniskens Gierninger/men mand maa ey forglemme at forundre sig ofver Guds Gierninger/hvilcke ofvergaar de første udi Herlighed/omskiønt de andre ligne Gud/dog med ufuldkommenhed. Folcket strødde af brudte Greene og opryckte Urter paa Jesu Veye; Men Gud har ladet voxe fuldkomne Urter udi Ed:K: Maytz:Lande i Dyden kraftige/af Skabning deylige/i Naturen zirlige; for Legemens Svaghed nyttige/alle til Guds Æris Udbre-

delse færdige. Der om bær GYLDENLUND et vidne/hvilcken sted er ey af megen storhed/men dog stor af Urters mangfoldighed; Den vidner om Ed:K: Maytz: sig vit udbredende Landes større Frucktbarhed; Thi er der saa meget Got i det lidet? Hvad vil der da findes i det større? Steden bær et ypperlig Nafn; Steden svarer rettelig til sit Nafn. Dend viser Hafvet med sine Skibe uden for sig/den føder Træer oc Urter inden i sig. Lad Søen vise Skibe svemme op i snese tal; GYLDENLUND viser frem Træer og Urter i hundrede Tal. De Perler lod aldrig deris Konger u-begafvede reyse fra sig. Oc de Indianske Konger lader ey nogen uden Gafve komme til sig; men enhver bær frem efter sin Efne; Endeel Faar oc Øxen/endeel Urter oc Roer; oc endeel/om icke andet/reent Vand. Udi Danemarck er det ey u-gemeent at forære hin anden Krantzer oc Urte-koste om Sommeren: Jeg efter min Efne oc af de Vare/som jeg meest omgaaes med/frembær et Knippe af 404. Urters Naffne om Vinteren. Hvilcke Ed:K:Maytz. Lund/ GYLDENLUND/kaldet/Aarligen uden Dyrckelse/ved Guds Haand alleene giffver aff sig. Hvilcke ere Gud en Ære; Ed:K:Mayst: en Glæde; Indlændiske og Udlændiske et ævigt Minde. Det jeg udi styrste Ydmyghed til et tacknemmeligheds Syn for Ed:K:Maytz: store Naade fremfører.

Ed:K:Maytz.
underdanigste Tiener
Peder Kylling.«

Derpaa følger et Hyldestdigt af den store Sprogforsker og Digter *Peder Pedersen Syv,* »Philologus Regius«,

»Ad. Dn. Petrum Kyllingium.

Nu groer I Planter ved Busker oc sige/
Alle som findis i *Gyldene Lund;*
Flux skyder ud Blade med Blomsts tillige/
Glædis oc udi saa lystig en Stund.
Saa voxer fort *ædele Klever/Guldblomer/*
Tusinde Gylden oc andre paa Rad;
Dan-Kongen til eder nu svarligen kommer/
Derfor med Blomster-mund smiler ham ad.
Vel kalder hvert sted her i Landet ham Herre/
Men ingen ham huer som *Gyldene Lund.*
Gessaliske Skouve vist mister den Ære/
Kommer oc intet ved Sællandske grund.
Her vare vel fordum de hellige Lunde
Tore-Guds/Odens oc flere dertil;
Dog aldrig med denne de lignis ret kunde,
Skalden kun prijse dem/medens hand vil.
Thi alt af Naturen her rigeligt ydis/
Jorden kun grylle[1]) aff alle Slags Frø/
Det Feder-Vilt vrimler i Luften oc frydis
Fisken oc lyndis[2]) i dybeste Søe.
Naar Jegeren effter det vilde fast gaber/
Fiskeren ynsker hvad Hafvet formaar.
Da *Kyllingen* bliffver ved Jorden oc skraber/
Efter de Urter og Rødder hand traar/
Hand løber og vismer/hand hakker/hand pikker/
Søger oc leder/det hafver god art/

[1]) vrimler. [2]) samles.

Ey ringeste Vext sig for hannem forstikker/
Bortis end nogen/den hittes vel snart.
Hand tegner dem her Firehundred i Orden/
Alle de finnis i *Gyldene-Lund;*
Per Kylling hand over dem Mester er vorden/
Alle der findis/udsiger hans Mund:
Hans Pen oc dem regner op Bogen igiennem/
Læser kun dette tilsammen med Flid/
Saa haver I icke fornødent om dennem
Vidt at omløbe/nu hid/oc nu did.
Men tacker *Per Kylling*/som ville saa vise
Uden Umage herbarium at gaa;
Ti Mile fra *Lunden* i Bogen med Lise/
Hver det nu giør i sit Kammer oc Vraa. P. S.«

Endelig sluttes der af med nogle Linier, præget af den øjeblikkelige, kunstlede Digteform,

»Til
Hans Kongl: Mautz:
GYLDENLUND
H. T. G.

Konst er vel meget sterk oc kand Naturen tvinge
Men naar Naturen ey/Konst kunde aldrig tvinge
Paa Jorden nogen Ting: Der er en *Gylden-Grund/*
Som voxe lade kand paa sig en *Gylden-Lund.*
Jeg har en *Gyldenmund*/jeg haffver *Tusindgylden*
Udi mit grønne Skiød/jeg hafver ikke skylden/
Om *Gyldenlund* gaar ud/et Gierde giør mig Gafn/
At jeg en *Gyldengrund* beholder til mit Nafn.«

Botanikken indtager en Særstilling, dels fordi den er det første Værk i sin Art i Danmark, dels fordi den, saa vidt vides, hvad der har speciel Interesse i denne Sammenhæng, bringer det første Sted i dansk Skønlitteratur, hvor Gyldenlund el. Charlottenlund nævnes.

Disse Strofer er tilskyndet af et videnskabeligt Arbejde og underordnet dette. Den begyndende »rene« Poesi i Forbindelse med Gyldenlund møder vi derimod i *Töger Reenbergs Poetiske Skrifter* fra 1769. Han arbejdede igennem fjorten Aar paa at oversætte *Phædru's Fabler,* udgav ca. 1696 sin berømte allegoriske Satire over en Drøm, han har haft om de samtidige Digteres *Forsamling paa Parnas,* og forsvarede sin fremsatte Kritik ved at underbygge den med sin *Ars poetica* fra 1701. I et Afsnit med *Vers ved adskillige Leiligheder* fra førstnævnte Værk, Skrifterne, findes et Digt, *Giestebud,* stilet til General-Major *Johan Rantzow* (in Aprili 1701), hvori det bl. a. lyder:

»Hvad stikker dig? hvor er det fat?
Hvad Ont er nu i Giære?
Hvad er dig skeet forleden Nat?
Hvad Modgang er paa Færde?
Du seer saa gusten, bleeg og suur,
Som Konen, naar hun hører,
En Kat udi sit Fadebur
Ved Porcellainet rører;
Som Bonden, naar han skrives ud
Til Krig og Rytter-Skare;
Som Beileren, der seer sin Brud
Til Gylden-Lund at fare ...«

Vi bør have vor Opmærksomhed fæstnet ved den Opfattelse af Gyldenlund, der hermed begynder at gøre sig gældende, at det er det lettere Livs Samlingssted. For den er ingenlunde enestaaende, tværtimod skal vi gense den i flere af de umiddelbart følgende Bidrag, f. Eks. i en af *Skuespilteksterne fra Komediehuset i Lille Grønnegade, Fruentimmerets Skole, Oversat af Molières l'Ecole des Femmes, Comodie i 5 Acter, Forestilled paa den Danske Skueplads Anno 1724,* altsaa to Aar efter vort første Teaters Aabning. Oversættelsen tillægges Justitssekretær *Diderich Seckman.* Under Afsnittet *Ægteskabs Regler eller Hustruernes Skyldighed med Deres Forretninger* slaar dansk Lokalkolorit igennem den sjette Regel, hvor det siges, at

»En Qvinde saasom Bondens Hund
Er tryggest hiemme i sin Lenke/
Paa Fridrichsdal og Gyldenlund
Bør ingen ærlig Kone tænke.
Af hvem end Pengene dertil udgives
Det største dog paa Mandens Regning skrives.«

Tilsyneladende afviger vor hjemlige Molière, *Ludvig Holberg,* fra denne Betragtning, naar han i *Mascarades* Actus I. Scen. 4 lader den brave Jeronimus udtale:

»Fornemme Folk spadserede til Gyldenlund i gamle Dage; men nu er det en Skam at gaae til Fods uden(for) Porten(e). Er det ikke sandt, jeg siger, min hierte Kone?«

Men senere hen, i Komediens Actus II. Scen. 3, giver Heinrich Jeronimus Svar med Ordene:

»Her i Landet, naar To forliebe sig i hinanden, finde de hundrede Leiligheder at komme sammen. At reise til Gyldenlund eller Friederichsdal om Sommeren holdes for en meget noble Tidsfordriv; men hvad der bestilles iblandt, veed min Broer perfect, som er Leiekudsk.«

Et Par Aar forinden var Gyldenlund nævnet andetsteds paa samme uhøviske Maade.

I 1666 paalagde Frederik III Forfatteren *Anders Bording,* muligvis tilskyndet af *Peder Schumacher,* at udgive et fortløbende Skrift, der korteligt gav et Overblik over Situationen i Danmark og Udlandet, samt beskæftigede sig med Hoffets Begivenheder. Det blev til Landets første Avis, *Den danske Mercurius.* Vi havde ikke tidligere haft noget af lignende Art, og den staar saaledes uden Forbilleder og maa alene af den Grund afkræve os Beundring. Muligvis, omend det er usikkert, ser vi en Forløber i *Grefflingers Nordischer Mercur* fra *Hamborg.* Bording bestred sit Redaktørhverv indtil sin Død i 1677. Dermed var Foretagendet slut.

Men flere skulde følge efter, deriblandt det satiriske *Dend Forkeerte Mercurius som medfører allehaande U-hørte og forkeerte Nye-Tidende,* der udgaves af Bogtrykkeren *Povel Johannes Phoenixberg.* Hans Herkomst og Ungdom ved vi ikke meget om. Nogen siger, at han havde været Hore-Vært i *Hamborg,* mens *Holberg* mener, han havde været Øltapper paa Landet og faaet Afsked som Bøsseskytte. Dette eksemplariske unge Menneske er det, som muligvis trykte 2. Udgave af *Peder Paars* fra 1720; og med omtrent fuld Sikkerhed tør man tro, at de to første Bind af Komedierne udgik fra hans Trykkeri. Det gjorde det tredie derimod ikke, hvilket er meget forstaaeligt, naar man erindrer sig Holbergs Dedikation heri, hvor han ironisk takker Phoenixberg for hans Arbejde og yder ham Honnør, fordi han for egen Regning har forstørret Oplaget og for Vindings Skyld solgt de overskydende Eksemplarer bag Komedieskriverens Ryg.

Dette *enfant terrible* var imidlertid ikke let at kue, som vi ser det af hans vittige og skandalelystne lille Bladfortagende. I *Num. 5, For May-Maaned. Anno 1726,* fra første Etape af dets treaarige Levetid, filosoferer han over

»Gyldenlund

Igaar kom Nattergalen/som meente at Giøgen var icke langt borte/saasom de skulle indvie det grønne Aar; Men at hand ikke straks kom med/var at hand loed sin Fløyte indsmøre/som var bleven hees i denne store Tørcke. Pigerne maa u-sigelig gierne høre ham/fordi hand spaaer dem saa sandt/han har kun toe Ord at sige dem/det første Kuck er høyt/som betyder dend nærværende Forlystelse i det Grønne. Det andet Kuck er noget lavere, som bemercker dend tilstundende Gremmelse som derpaa vil følge ad Aare. Disse to Ord siger hand saa tit/at mand skulde tæncke/det var umulig andet end Pigerne jo maatte huske denne Paamindelse. Men der er dog mange/som icke agter om denne Erindring/men lader sig bedaare/og siden siger at Kuckeren har daaret dem. Derfor lader hand dend Latter høre efter sin Kucken/baade for at belee dem der var Piger ifjor/ og var saa stacket gift/at mand icke eengang vidste hvem Brudgommen var/før end Barnet var fød/som mand lod opkalde efter Faderen/for at have ham i een mindre Format/om icke Copien er saa trøstelig/saa dog dismeere Compendius/ thi dend store Fader var reist bort/icke fordi hand jo havde elsket Moderen/og om det icke var for anden Aarsags Skyld, endnu torde elske hende/men sandt at sige, saa var der som et naturlig Antipartie imellem ham og Tamperetten/fordi hand kunde icke være vis paa hans Kierlighed vilde blive bestandig i Længden/ derfor at giøre Processen dis kortere/reiste hand bort/indtil een nye Kierlighed drev ham derfra her hid igien.«

En ny Manifestation af det »letsindige« Gyldenlund.

Men dette Navn beholdt det ikke længe. Som nævnt stammede det fra Kongesønnen Gyldenløve, der i sin Tid lod et Lyststed opføre i Lunden, og Kongen lod det ved sin Overtagelse ombygge. Det var dog kun egnet til mindre Festligheder og Udflugter for den højbaarne Familie, idet der hverken var Sengekamre eller Ovne. Der var en »Kongens Stald«,

Frederik IV havde Stutteri herude, og om Sommeren blev hans Heste sat paa Græs paa Jorderne. Kronprinsen, Christian, der senere under den højeste Værdighed tog Tallet VI efter sit Navn, fik 1717 overladt Gyldenlund, og næste Aar var Slottet efter en gennemgribende Ombygning færdigt til at huse sin høje Indvaaner.

Men det var et Ophold, der nær var kommet ham og det ganske Land dyrt at staa. Vi kan læse herom i *Søe-Røverens eller den berygtede Fribytter og Caper-Capitain, John Norcross Levnet og Trekker, tildeels beskrevet af ham selv i hans Fengsel i Castellet i Kiøbenhavn, tildeels oplyst af de over ham holte Forhører, og andre originale Brevskaber* fra 1756. Denne Mand, født i England, hvor hans Far var Major i *Jacob II's* Tjeneste, og gift i Sverige, var den fødte Cosmopolit og Æventyrer. Mindet over hans dristige og, maa vi trods alt synes, beundringsværdige Bedrift sattes gennem ovenstaaende Bog allerede fjorten Aar efter hans Løsladelse fra Kastellet, hvilket viser, hvor stor en Interesse Datidens Københavnere havde for det skete.

Ikke uden Grund. Den tapre Søkaptajn, der i 1717 var ansat i den svenske Flaade, havde nemlig forsøgt intet mindre end at kidnappe den unge, danske Kronprins under den store nordiske Krig 1709-1720. Det fortælles i Bogen, at

»Hans Forsæt var at overrumple Kron-Printsen, naar samme, som han ofte pleiede at giøre, forlystede sig med at spadsere i Skovene ved *Gyldenlund* som nu kalder *Charlottenlund.* I saadan Hensigt har *Norcross,* efter egen Tilstaaelse, virkelig *Fire* eller *Fem* Gange gaaet fra *Skaane* over til *Gyldenlund,* alt i Tanke, at finde det til hans slette Forsæt beleilige Øieblik; Men Forsynet gjorde hans Anslag til intet.

Strax første Gang syntes det, som at *Dannemarkes* Ulykke af Himlen var besluttet; Kron-Printsen var udredet og havde ikke med sig, uden *Fire* eller *Fem* Herrer. *Norcross* der laa skjult med sin Baad under den lange Broe, der er ved *Gyldenlund,* glædede sig ved et saadant Syn, og meente nu var Spillet vundet; Dog blev der intet af til alle Danskes Glæde, efterdi der just samme Dag, som *Norcross* i Forhøret tilstaaer, vare en stor Hob af *Kiøbenhavns* Indvaanere kiørt, redet og gaaet ud, for at forlyste sig ved dette behagelige Sted. *Norcross* saae sig da tvungen til at opsætte sit lastværdige Anslag, men vores Prints slap af en Fare, der havde været ham nær, endskiønt han ikke selv havde vidst det ringeste deraf at sige.«

Det var derefter Norcross Mening at sejle med en Fregat til Danmark, sige, han var rømmet og da invitere Kronprinsen om Bord og inspicere Fartøjet. Saa skulde Kursen sættes mod Sverrig med den ædle Fangst.

»Han var I følge denne Plan virkelig under Gyldenlund med Fregatten, skiønt det ei kom saa vit, at han kom til at begynde paa Skielmstykket ... Det var den sidste Gang han lurede paa ham.

Hans Kongelige Høihed var udreden med et lidet Følge af *Sex* Personer ... Printsen fornøiede sig med Jagten der omkring i Skovene, men da han var tredt,

reed han ind med et lidet Følge paa *Gyldenlund,* hvor et kold Kiøkken stod færdig ... Hans Kongelige Høihed var den Dag meget oprømt ... Men som han var tredt tillige, besluttede Høibaarne samme, for at komme desto før til Byen, at ville ride neden om Stranden hiem ad.«

Imidlertid fatter hans Følge Mistanke til Skibet, der ligger for Anker uden for Kysten, og han forandrer Beslutning og tager tilbage ad Jægersborg-Vejen.

»Da Printsen var kommet hiem til Slottet, blev der samme Dags Aften giort Allarm i Byen, at man havde seet *Norcross* med Tolv bevæbnede Svenske nere under *Gyldenlunds* Broen; nogle havde været oppe paa Broen, men andre i Fartøiet. Man fik og Underretning om, at han den Gang havde lagt der paa Luur To Dage i Rad.«

Trods disse Anslag mod det næstvigtigste af Kongehusets Medlemmer undsaa han sig ikke for det følgende Aar at tage til København. Imidlertid maa han have følt Jorden brænde under sig, han gaar om Bord i en russisk Baad for at komme tilbage til Sverige, men bliver uden for Havnen bragt op af en dansk Søofficer, ingen ringere end den store *Tordenskjold.* Da han intet Pas kan fremvise, arresteres han og sættes paa *Bremerholm,* hvorfra han senere flygtede. 1726 kom han igen til København, tilbyder sin Tjeneste til Frederik IV, men arresteres ved en Misforstaaelse. Efter flere forgæves Flugtforsøg, hvis vidunderlige Forløb vi desværre ikke har Plads til at komme ind paa her, besluttede man at sætte ham i et stort Egetræsbur, og her tilbragte han de følgende femten Aar, bl. a. med at dressere Mus, der fornøjede sig i hans store Skæg. I Christian VI's Regeringstid hørte det til Indbyggernes Søndagsforlystelse at se Fangen, som vi andre i Dag gaar i Zoo for at se Dyrene bag Tremmerne.

I det citerede Stykke siges det: »*Gyldenlund,* som nu kaldes *Charlottenlund*«. Bag dette Navneskifte ligger følgende:

Kronprinsen beholdt Slottet Gyldenlund indtil sin Tronbestigelse som *Christian VI* i 1730. Kort efter Faderens Død forærede han det til sin eneste, og altid ugifte, Søster, Prinsesse *Charlotte Amalie.* Hun foretog atter en total Ombyggelse af Slottet, og det var fuldført i sin nye Skikkelse i 1733. Hun kaldte det derpaa *Charlottenlund,* og som Tiden gik, satte dette Navn paa hele Omraadet sig fast i Folks Bevidsthed. Kongen skal i en af Ruderne have indridset den poetiske Udgydelse, at

»Gyldenlund muss fort,
Charlottenlund heisst dieser Ort.«

At den nye Betegnelse dog ikke straks slog igennem ser vi i et af Tidens Forsøg paa at eftergøre det komiske Epos med smaa Heltedigte.

I *Niels Prahls* Øvelse udi denne Genre, *Den bortsnappede Jomfrue eller Fikkes Lykkelige Lustere-Reyse og U-Lykkelige Spatzere-Gang* fra 1750 indtræffer det mindre heldige, at den unge Heltindes Fader opdager, at en Dag

»Da var det stille Veyr, da voxte Foraars Grøden
Da skinte Solen varm, da blev der kiøb paa Føden,
Da sang hver smule Fugl, da knuppede hvert Træ,
Da hørtes Bukkens Ba, og Lammets spæde Bæ.
Da sagde Fikkes Faer: hør nu min Datter Fikke!
I Aften har jeg Lyst en Flaske Viin at drikke
Paa Landet, klæd dig paa, følg med til Gylden Lund,
Det blir et deyligt Veyr i denne Aften-Stund.«

Selskabet drager af Sted ad Landevejen. Men Faderen,

»Hr. Jeronimus, som saae nu Killen-Dal,
... raabte: Niels, holdt stille!
Og sagde: FIKKE! Her et Øyeblik vi ville
Staae af og hvile os, til Klokken bliver fem;
Thi da er Gylden-Lund des mere angenem.
Han stoppede paa frisk en lille Pibe Knaster
Og sagde, Dotter! drik i Ro, det ikke haster,
Vi kommer tidlig nok endnu til Gylden Lund,
Der er fornøyeligt, naar det er Aftenstund.«

Og han dæmper Datterens Utaalmod efter at komme videre med de forsvarlige Ord:

»Jeg vilde Vinen ey for hele Verden miste,
Jeg vil nu see, jeg kand en Draabe i mig liste,
Vi kommer tidlig nok til Gylden-Lund endnu,
Thi Klokken er først fem, mit Barn!«

Sammesteds er der en teologisk Kandidat fra *Kerteminde* med det pragtfulde Navn *Celadon,* der er ivrig efter at indhente Oplysninger om den sekstenaarige Jomfru.

»Strax Verten tiente ham med sit velmeente Svar,
Og sagde dristig, det en Jomfru Fikke var,
En deylig lille Glut, en pæn og Vakker Pige,
Og hvad, af saadan Snak, hand kunde mere sige,
Fortalte hannem og de vilde kiøre ned,
Til Gylden-Lund og see paa Landets Herlighed ...
Den stakkels Vert han sligt ret aabenhiertig sagde,
Hand drømte aldrig om, at Skiebnen her ved lagde,
En Grundvold til det Rov, som siden fulte paa,
Alleene, Celadon sig høyst fornøyet saae
Ved den Beretning, hand af Verten fik at høre,
At deres Tanke var til Gylden-Lund at kiøre,

Hand sprang strax paa sin Hest, og for i Veyen reed,
Til Gylden-Lund, og der med Utaalmodighed,
Ibag det første Træ, opbiede med Længsel,
Den ubekiendte, som alt havde ham i Fængsel.«

Da lyder Forfatterens Hjærtesuk:

»O Celadon, hvi reed du heller ey tilbage,
End fandt for godt, din Tour til Gylden-Lund at tage,
For der at lade dig af Skiebnen bruge til,
Et saa bedrøveligt som dette Skue-Spil.«

Men der er ingen Vej udenom. For dertil drager jo Hr. Jeronimus og Fikke!

»Hun lod sit Øyensyn omkring paa Marken fare,
Og i den tynde Rug, blev vaer den bange Hare
At sidde stirrende mod Solen bag en Steen
For der et Øyeblik at hvile sine Been.
Hun saa smaa Gieslinge i Parkerne at flyde,
Hun saa, hvor Skytten gik paa Lur og vilde skyde,
Hun saa de spæde Lam blandt Faare Flokken gaae,
Hun Markens Deylighed med megen Lyst besaae.
Da hendes Syn var mæt af at betragte Landet,
Da vendte hun sig om for at beskue Vandet.
Her saae kun Skibene at krydse overalt,
Det Syn den lille Sjæl fuldkommen vel befalt.
Hun over Sundet lod sit Syn gaae hen til Skaane
For hendes Øjne kort Prospect deraf at laane,
Men Mellem Rummet var for langt, saa hun kun saae,
Hvor hele Skaane, som et Bjerg paa Vandet laae.
Derefter satte hun sig lige paa sit Sæde,
Strax saae hun Gylden-Lund, til hendes store Glæde.«

Faderen er træt nu, sagtens af de liflige Drikke, han har velsignet sin Mave med paa Vejen.

»Da han blev Skoven vaer, oplod han sine Læber
Og sagde: Man sig selv dog vist nok engang dræber,
Med denne Reysen og Lusteren Dag og Nat ...
Hør Fikke! sagde han, nu komme vi, min Dukke!
Til Gylden-Lund, der faaer Du uden Tvivl at see
Hvor Samlings-Pladsen er for Mands-Personerne,
Og unge Piger ...«

Naturligvis gør Celadon deres Bekendtskab, og hans Anslag mod den unge Pige krones til sidst med Held, hvorpaa han beretter, hvordan han er kommet i Forbindelse med dem.

»Jeg fik i Dag paa Killen-Dal at høre,
En liden Fikke med sin Fader skulde kiøre
Til Gylden-Lund ...«

Efter at den godhjærtede Fader, der sikkert har gnedet sig i Hænderne ved at se Datteren afsat, har samtykket allernaadigst i Forlovelsen, giver han dem det gode Raad:

»Lad aldrig Gylden-Lund af eders Tanker komme
Min kiere Sviger-Søn! men naar hvert Aar er omme
Fra denne Dag, saa reys her ud til dette Sted
Som det der Aarsag er i jer Lyksalighed!
Den kiere Gylden-Lund har hiulpet mangen Pige,
Min Dotter ikke er den første som kand sige,
I Gylden-Lund jeg fik min første Kiereste
Den har i mange Aar forsynet Pigerne.
Hør Fikke, kand du vel saa lettelig forglemme
Den søde Gylden-Lund, som lod dig først fornemme,
Hvad Indtryk Mand-Folk kand hos Piger giøre, naar
De have levet i en femten, sexten Aar.«

Saa vidt stemmer Historien overens med første Del af Titlen om den lykkelige Lustere-Reyse. Den sidste Del om den ulykkelige Spatzere-Gang fortæller, hvordan den søde Pige paa Slotspladsen i København bortsnappes fra sin tilkommende Mand. Men det er en anden Sag.

Det er *Thoms Bruuns Valget* fra hans *Rimerier,* der kom 1788, ogsaa. Han led den Tort, for nogle smaa vercificerede Genfortællinger af *Bocaccios* og *La Fontaines* mest vovede Historier, han udgav i 1765 som en Erklæring om, hvad han foretog i *Mine Frie Timer,* paa *Guldbergs* Ordre at komme til Belæring og Eftertanke hos Biskop *Balle.* Bogen blev konfiskeret, men det var der nu ingen Grund til. Den var temmelig kedelig. Han var et aandslivligt Menneske, og det viser sig i ovennævnte Digt, at han gik rundt med den store engelske Digter *James Thomsons The Seasons* fra 1730 i Baglommen. Disse *Aarstider,* der har gjort sig bemærkede, fordi de er de første Strofer, der er udelukkende naturbeskrivende, med et Stænk af Patriotisme, var i alle Tilfælde trængt igennem hos ham, da han var de otteogtredive. Han gaar ud til Charlottenlund for at læse dem i disse de rette Omgivelser, men drømmer, at tre unge Piger kommer til ham. Det forfærdelige er, at han, og det er jo imod Naturens Orden, har Lyst til dem alle tre, vel at bemærke, paa een Gang! Saa udelukkende en Læsehest har han altsaa ikke været. Men Indledningen er dog dydig nok.

»Paa en af Vaarens blide Dage,
Da Skov og Eng i blomsterklædte Dragt,
Gienlød af Philomeles søde Klage
Og al Naturen stod i feirest Pragt:
I yndte Lye, paa Brinken af den lille
Charlottenlundske Høi,
Omgivet af et majestætisk Stille,
Mens knap en Zephyr over Havet fløi,

Jeg eensom sad, og læste Thomsons rige
Guddommelige Sang.«

Resten skal baade for vor og Digterens Skyld tilhøre Tavsheden.

Mange Aar efter at Jomfru Fikkes Drama, om det havde fundet Sted i Virkeligheden, allerede vilde være afsluttet, gik en 14—15 aarig Gut omkring i København. Han var født i Norge, blev Student 1790 og rejste siden flere Gange til Tyskland, hvor han studerede Geologi og Mineralogi. 1802—4 holdt han paa *Elers Kollegium* nogle Forelæsninger, der slog som en forklarende Ild ned blandt vore Digtere og skulle lyse over hele Samtidens og Eftertidens Litteratur. Den haardest ramte var nok Oehlenschläger, og den, fra hvem Lynet udsprang, var *Henrik Steffens*. I Erster Band af hans Erindringer om *Was ich erlebte*, der begyndte at udkomme i *Breslau* i 1840, fortæller han om sin Barndom i den danske Hovedstad og det Indtryk, Omegnen gjorde paa hans ungdommelige Sind. Han beretter om Vejen mod Nord fra Byen paa et Tidspunkt, der maa henføres til ca. 1787. Først drager han i Tankerne disse mange Aar tilbage i Tiden ad *Gentofte* til, men fortæler derpaa, at

»Ganz anders erscheint und die Gegend, wenn wir die Schaussee früher durch Gientofte oder später von Sorgenfrie aus verlassen, um uns rechts in dem nach dem Sunde zu liegenden Walde zu verlieren. Nach dieser Gegend kömmt man auch von der Stadt aus durch Oesterport längs dem Strande, und dieser Weg ist im höchsten Grade reizend. Man hat an der Seite fortdauernd das Meer mit den Schiffen, im Hintergrunde de schwedische Küste; näher die Insel Hveen, deren Küsten steil emporragen. Auf der andern Seite begleiten uns Landhäuser, die in heiter freundlichen Gärten liegen. Oft geht man dicht am Ufer und die Wellen plätschern zu unsern Füssen heran; dann biegt sich wieder der Weg vom Ufer ab, man wird durch einige Häuser, meist Fischerwohnungen, durch einige kleine Gärten vom Meere getrennt; Wiedenbäume, zwichen deren Stämme oft Fischernetze aufgehängt sind, eröffnen und verschliessen wechseldn die Aussicht. Man geht über einzeln kahle sandige Stellen, die den Reiz der reicheren erhöhen. Je weiter man kömmt, desto mächtiger werden die Waldungen nach der Landseite, desto reicher die Landhäuser. Charlottenlund, ein Königlisches Lustschloss, damals einige Monate im Sommer von irgend einem Mitgliede der Königlischen Familie bewohnt, drängt sich mit seinen Gabäuden in einen mächtigen Buchenwald hinein; ein langer Hof mit Seitengebäuden läuft offen nach dem Strandwege zu; im Hintergrunde lag das recht ansehnliche, aber anspruchlose Schloss. Wenn wir Kinder hinauf sahen, entdeckten wir wohl die Königlischen Bedienten, wie sie zur Mittagstafel aus der Küche im Seitengebände die Gerichte hinauftrugen; ein anderes Mal, wie die Wagen angeshirrt wurden für irgend eine Spazierfahrt. Wir hatten vielleicht das Glück, einem Theil der hohen Herrschaften im Walde spazierend zu begegnen, Bediente Mänteltragend im Hintergrunde. Für Kinder, selbst in grossen Städten, wenn sie, so wie wir, in der Einsamkeit erzogen sind, tritt bei einem solchen Anblicke immer das wunderbare Geheimniss der Macht, durch welches menschliche Verhältnisse beherrscht werden, als ein seltsames Räthsel hervor. Wir traten immer scheu zurück und betrachteten die fürchtlichen Personen aus ehrfurchtsvoller Ferne.«

Vi vil senere i anden Forbindelse vende tilbage til Fortsættelsen af denne yndige Beretning.

En fremmelig ung Herre, der sikkert vilde have haft Nytte af de ovennævnte Forelæsninger, men imidlertid af visse Grunde var forhindret heri, er Digteren *Malthe Conrad Bruun.* Lidt for begejstret for den franske Revolution og i letsindigt Overmod talte han Adel og Autoriteter imod, hvorfor han i 1797 maatte flygte til Sverrig med en Højesteretsdom for uvederhæftigt Skriveri hængende over Hovedet. I henholdsvis 1799 og 1800 forvistes han fra Sverrig og Danmark og levede sidenhen som Journalist og Videnskabsmand i Frankrigs Hovedstad. Dermed gik et godt Hovede tabt for Danmark. Allerede som femtenaarig blev han Student i 1790, 1791 cand. phil. og samme Aar faar vi et Indtryk af hans tidligt paabegyndte Forfattergærning gennem en *Vise i Charlottenlund Skov,* der stod trykt i Julii Maaneds Nummeret af *K. L. Rahbek* og *Digteren Prams* Tidsskrift *Minerva.*

»Alt nynner forstukken i løvrige Hække
Den vingede Qviddrer sin frydfulde Sang.
Alt risler de kalmusbekrandsede Bække
Fremskielvende sødt i harmoniske Gang.
Charlottenlunds Skygge tilbyder os Lye.
O Daarer, som qvalmfulde Mure ei flye!

Lad Tossen bestandig studere der hiemme,
Han nyde ei Solens det qvægende Skin.
Han Vaarens den milde Indbydelse glemme,
I støvede Bøger han mure sig ind.
Lad ham troe det Synd, naar i skyggende Lund
Vi stiæle et Kys fra en Gratiemund.

Kun Narre paa Daarskab in Folio ruge,
Og spæge der' Siel og der' Legem med Vand.
Som Vise de rullende Dage vi bruge,
Paaskiønne og nyde hver Glæde, vi kan.
Og bringer da Aldren de sneehvide Haar,
Da nød' vi dog Livets heniilende Vaar.

Frisk hid med den pfalziske Viin og vort Bæger,
Far Jupiter, lad dog ei regne i den.
Naar trættende Phobus til Hvile sig lægger,
Vi tage først afsked og søge vort Hiem.
Charlottenlund, grønnende Tempel for Fryd!
Dit Echo gientone os Sangenes Lyd.«

Bruuns Skæbne fandt hurtigt sin Pendant, da *P. A. Heiberg* Juleaften 1799 af samme Grund som den unge Rebel blev forvist fra Kongens Riger og Lande. Ganske vist faldt Dommen over Bruun først omtrentlig et Aar efter Heibergs, men han saa sig som sagt allerede tidligere nødsaget til at fortrække og har saaledes den Ære af at være den første, der maatte bære den tunge Martyrkrone for sine Ords Skyld.

Man kan af disse Domme se, hvad Litteraturen var kommet til at betyde. Den var en betydelig Faktor i sin meningsdannende og oplysende Funktion, det litterære Snobberis Klereci havde forlængst taget Form, og Tidsskrifter og Aviser, omend vi ikke kan sammenligne dem med vor Tids Journalistik, virkede i et betydeligt Antal. Kontakten mellem de saakaldte Intellektuelle og Handelsstandens ustuderte Folk og et naturligvis mere begrænset Udsnit af Menigmand var skabt.

Emnevalget var alsidigt. Der bragtes, foruden Omtale af politiske Begivenheder inde og ude, Anmeldelser af de nye Bøger og Teatret, kulturhistoriske Betragtninger af underholdende Karakter, og til sidstnævnte Kategori tør vi nok henregne den følgende Skildring af en Sommerdag i Charlottenlund, der blev givet i *S. Soldins Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn Løverdagen d. 8. September 1810* i Afsnittet om *Inden og udenlandske Efterretninger.*

»De smukke Sommerdage, som vi nyde i dette Øieblik, holde Hovedstadens Indbyggere rigelig skadesløse for det Savn, som den langvarige Kulde i Foraaret og det siden indtrufne ustadige Veirligt saa levende lod dem føle. Hver Dag seer man Rosenborg- og Frederiksberg-Have samt de øvrige Spadseregange i og uden for Byen opfyldte med Mennesker; men især om Søndagen er Vrimmelen talløs. Da de Høikongelige Herskaber paa denne Dag undertiden pleie at seile i Canalen i Frederiksberg Have, saa lokker dette en endnu større Mængde derud end sædvanligt, og enhver Dansk føler den inderligste Glæde ved at see det elskede Fyrstepar med sine Børn fremstille et sandt Billede paa den huuslige Lyksalighed, som det saa høilig fortjener at nyde, og i hvilken Henseende det ogsaa er Mønster for sine Undersaatter. — Foruden disse Tourer besøges Charlottenlund Skov, der ligger omtrent tre Fjerdingvei fra Hovedstaden, ligeledes flittigt af Kjøbenhavnerne, især om Søndagen. Allerede om Morgenen tidlig seer man Kareter, Chaiser, Wienervogne, Holsteenskvogne, Ryttere paa egen og paa leiede Heste strømme derud. Men da Vognleiens nærværende Dyrhed ikke er afpasset efter de Flestes Finantser, saa tiltræder den største Mængde Touren til Fods og uden at skræmmes af Veiens Længde eller Besværlighed, vandrer selv mangen ung Dame fra Hovedstaden kjekt derud ved sin Elskers Side. Da der i Skoven er Leilighed til at faae Mad, Caffe, Thee o. s. v. kogt, saa ere de Kjørende gjerne forsynet med store Madkurve; andre lade den Barnevogn, som maa befordre et Par smaae Glutter, tillige tjene til at transportere deres Proviant; atter andre bruge den simpleste Maade, og bære den enten i Hænderne eller Lommerne. De Bænke og Borde, hvoraf der dog ikke findes faa i Skoven, ere snart besatte med større eller mindre Selskaber; hvem det ikke lykkes at finde en Plads derved, leirer sig uden Omstændigheder i Græsset. Paa et Sted drikkes Caffe, paa et andet Thee; hist holdes et rigeligt Aftensmaaltid, her spises en tarvelig Vesperkost; et Steds er det Viin og Punsch, et andet Øl og Brændeviin, et tredie maaskee alle disse Drikke tilsammen, som oplive Gjesterne; og for at intet skal mangle, som kan gjøre Fornøielsen fuldkommen, have nogle omvandrende Musicanter paataget sig at sørge for de Tilstedeværendes Underholdning. Hist og her høres ogsaa en munter Sang. Ved Solens Nedgang begynde Fodgjængerne at sætte sig i Bevægelse hjem ad, og den Deel af Strandveien, som er nærmest ved Hovedstaden, er opfyldt med en uafseelig Række Folk, som have nydt Dagens Glæde, og med kjendelig Fornøielse vende tilbage til deres Boliger.«

Forfatteren til denne Reportage er anonym, saavel som den, der syv Aar senere i samme Blad Løverdagen den 5. Juli 1817 udgød følgende poetiske Idyl om, hvordan han havde oplevet

»Morgenen i Charlottenlund.

Du, min elskte, tro Veninde,
Længe savnede Natur!
Skal jeg atter her dig finde,
Frelst af mørke Fangebuur?

Grønne Skov! du venligt maner
Frem mit Indres dybe Savn;
Det jeg føler, det jeg aner,
Mangler end det rette Navn.

Under denne hvalte Bue
Kan jeg fremmedt Øre fly;
Kan jeg føle Hjertets Lue,
Uden bange Harm og Sky.

Tys, o, lad mig lønlig lytte!
Skjuler sig en Speider hist?
Nei, mig Grenene beskytte,
Fuglen gynged sig paa Qvist.

See, hvor Vindet Seilet spiler,
Hist paa Sjællands Sølverrand,
Siig, o Bølgevandrer, iler
Du til Elsktes Fødestrand?

Møens Rosenkinder lue
Nær ved hendes Elskers Favn;
Hun fra høie Pynt kan skue
Sine Fædres hulde Stavn.

Til at nyde Honningføde
Bag det favre Blomsterskjærm,
Kalder Solens Purpurgløde
Frem en gyldenvinged Sværm.

Evige! Dit Billed maler
Sig i Morgenrødens Lyst,
Og saa kjerlig mildt Du taler
I de mindste Fugles Røst.

Mig skal ingen Kummer trykke,
Ingen hvasse Pile naa;
Her, i Bøges svale Skygge,
Stirrer jeg paa Himlens Blaa.

Seer jeg gjennem grønne Ringe
Det uendelige Rum:
Tanken fly'r paa Haabets Vinge,
Aanden standser taus og stum.

Hver en Sorg jeg efterlader
Bag den tykke, lumre Muur;
Her mit Bryst sig himmelsk bader
I den vaagnende Natur.

Over Tidens Bølger svømmer
Aanden stolt, paa Glæder rig,
Svundne Ungdom jeg mig drømmer,
Da et Græsstraa fryded' mig.

Kommer, kommer fjerne Dage!
Kommer Verdner uden Tal!
Eder vil jeg sammendrage
I mit elskte Ideal!

+ + + +«

Man forstaar vel, at Forfatteren ikke har villet afsløre sit Navn. Og man kunde jo ondskabsfuldt antage, at de fire Kors af en forstaaende Redaktør er rejst over det mislykkede Talents Grav. Forhaabentlig er han afgaaet saa hurtigt ved Døden, at han ikke har formaaet at foraarsage større Ulykker inden for det kunstneriske Gebet.

I 1820 skrev *C. B. Hallager* om *Charlottenlund Skovs Fortrin i Henseende til landlige Sommer-Glæders Nydelse især for Hovedstadens Indvaanere, fremfor de som findes i Jægersborg Dyrehauge i Kildetiden.* Han anbefaler her Skoven til sine Bysbørn, men kan dog ikke

samtidig lade være med i sin Begejstring at kritisere visse Mangler, som han finder bør udbedres. Han har i sin Omtale af *Constantia* Ret i, at det er ophørt at fungere som Traktørsted. Fra 1761 havde det, beliggende et lille Stykke før Indkørslen til Charlottelund, virket i dette Øjemed. Imidlertid gik det over til Landsted i ca. 1808 for bl. a. Solodanser ved det kgl. Teater *Lars Poulsen,* Kammerherre *Roger Ferrall* og Sognepræsten ved *Petri Kirke A. H. M. Kochen,* hvilken sidste ejede det til 1825. For at bevare Husets Værdi betalte Ejerne til Stadighed Afgift, saa Bevillingen til Traktørsted opretholdtes, og som saadan genopstod det da til en glorværdig Renaissance, indtil det nedlagdes i vor Tid.

Med nøgtern Sans for den saglige Beskrivelses store Virkning paa Menigmand og med en vanskeligt modsagt Klarhed og Adresse til rette Vedkommende, der eventuelt vilde kunne rette de smaa Fejl, der er faldet Hallager i Øjnene, fortæller han, at

»Mange Familier have især i de senere Aaringer følt hvor kostbar disse Kildetoure ere, og desaarsag indskrænket deres Valfarter alleene til Charlottenlund.

Da nu de dagligen overtyder os om, at Kjøbenhavnerne aldeles ikke kunne lade sig nøie med i Henseende til landlige Glæder og Forlystelser at nyde dem som ligge dem saa nær ved Haanden og ikke koster noget, men nødvendigviis skal følge dem i det ringeste 1 Miil fra Staden, saa er det saare godt at Valget til deres uskyldige Sommerforlystelsessted er faldet paa det yndige Charlottenlund.

For nogle og Tredive Aar siden blev denne for sin Beliggenhed og skjønne Udsigt over Havet til Naboriget saare lidet besøgt. Aarsagen dertil var fornemmelig Veiens Besværlighed, da det næsten ikke var muligt at formaa nogen Vognmand eller Bonde til at kjøre. Touren til Dyrehaugen gik altsaa i Almindelighed enten gjennem Gjentofte eller Ordrup. Den idelige Passage gjennem disse Byer foraarsagede vel at Charlottenlund blev forglemt; men det havde dog den gode Følge at adskillige af disse Byers usle Hytter efterhaanden bleve forvandlede til smagfulde Landstæder. Vel manglede Strandveien, selv for saamange Aar siden ikke aldeles paa disse, men langt fra ikke hverken i Pragt eller Overflødighed som nu, da man neppe slipper Enden paa det ene Hauge Gjærde, førend man strax faar Øie paa et pragtfuldt Lyststed efter det andet, lige til Helsingoer. Aarsagen til disse Pragtbygningers Opførelse er unægtelig Veiens Forbedring, og takket være de Hædersmænd som ved deres vise Foranstaltninger sørgede for samme, for dens sandige Bund, tilforn næsten utilgjængelige Vei, nu er bleven forvandlet til en af de behageligste Spadseretoure fornemlig for Hovedstadens Indbyggere.

En Spadseretour fra Byen gjennem Østerport til Charlottenlund, giver den tænkende Vandrer meget Stof til adskillige vigtige Betragtninger som meget forkorter Veien . . .«

hvilke betydningsløse filosofiske Smuler vi dog her, Gud være lovet, roligt kan kaste bort og derefter fortsætte i vor Førers behagelige Selskab.

»Ved Skovens Begyndelse laae for nogle Aar siden det i fordum Dage saa berømte Trakteursted Constantia, dette er nu ei mere men er bleven forvandlet til et Lyststed.

Indgangen til denne (Skoven) for Fodgjengerne er forsynet med en Laage, men denne er saa trang og snever at det falder selv nogenlunde corpulente Folk saare besværligt at komme igjennem den. Det var derfor saare ønskeligt om Vedkommende som have draget saa umiskjendelig Omsorg for de Spadserendes Beqvemmelighed i enhver Henseende, ogsaa vilde skjænke denne Paaanke deres Opmærksomhed. Indkjørselsporten er temmelig rummelig og Veien op til det Sted som er anvist Vognene at holde paa godt brolagt, ligesom og Hovedveien igjennem hele Skoven er særdeles god og jevn og hvor der findes Fordybningerne ved Siden af samme, ere disse forsynede med sterk Bolværk, saa at tvende Vogne i Magelighed kan kjøre forbi hinanden uden ringeste Frygt for at vælte eller komme til Skade.

Var det imidlertid muligt at den Plads hvorpaa Vognene og Ridehestene holde kunde udvides, var samme saare godt thi undertiden naar Veiret især er behageligt er det meget besværligt at komme saavel til sin Vogn som Hest.

Ved Indtrædelsen i denne yndige Skov modtages man med en behagelig Musik, ei af omflakkende Spillemænd, men af duelige kyndige Musici, og der er draget Omsorg for at disse Mænd have et beqvemt Lokale, saa at de kunne være samlede og udføre deres Kunst i Forening med hinanden til enhver Tilhørers Opmuntring, men fornemlig til de Dandsendes uskyldige Moerskab og Glæde som ogsaa visseligen stedse søge at holde sig saa nær deres Plads som muligt.

Foruden Skovløber Husene hvor man mod en billig Godtgjørelse kan faae Spise og Drikkevare tillavede naar man selv medbringer dem, findes her for i Sommer otte gode Beværtnings Telte. For Tilladelsen at holde disse om Sommeren betales 100 Rbd. Sedler for hvert. Denne høie Afgivt skulde man troe vilde foraarsage, at Beværtningen var meget kostbar; men langt fra, de holde næsten alle eens Pris og næsten ligesom kappes om hvo der kan forskaffe de bedste Spise og Drikkevare for billigste Betaling forenet med den hurtigste Opvartning. Det er altsaa ikke at undre over at man i disse finder ideligt Selskab, især henimod Aftenstunden. Uagtet det skjønne Anlæg her i denne Lystskov er anlagt paa forskiellige Steder, uagtet deres mangfoldige Bakker, fra hvilke man nyder den meest fortryllende Udsigt, uagtet alle dens yndige Sletter, mangler her dog en Kilde, fandtes denne, er det troligt at Jægersborg Dyrehauge aldeles vilde miste Søgning i Kildetiden og vi maaske ved denne Leilighed blive forskaanet for de mangfoldige Markskrigeres Besøg som aarlig ved St. Hansdags Tid indfinder sig her med tomme Lommer for efter at have faaet dem fyldte, at drage bort igjen og fortære Indtægterne i Udlandet.

Af udenlandske frække selvgjorte Professorer i Hexekunster og Gøglerier have vi Besøg nok og kunde derfor uden ringeste Savn i Sommerens landlige Glæder aldeles undvære dem, og gid disse Trækfugles egen Overbevisning om denne Sandhed maatte bevæge dem til aldeles at slaae Haanden af os, og forskaane os for deres paatvungne Overhæng tilligemed deres Bajatzers væmmelige Indbydelse til at bivaane deres ikke sjeldne uanstændige Markskriger Kunster. Den virkelige, skjønt udenlandske sande Kunstner, bliver desuden aldrig nægtet af den danske Regjering Tilladelse til at opholde sig her og give offentlige Forestillinger for Betaling hele Maaneder igjennem til Folkets Fornøielse; altsaa ere Hine jo ganske overflødige og kunde gjerne forskaane os Danske for deres næsvise Besøg.

Sommerens Forlystelser bør være forskjellige fra Vinterens. Hine bør nydes i den friske Luft, under Guds aabne Himmel, ved Musik, Dands, muntre Sange og elskværdige Samtaler. At lade sig ofte to Timer, mod Betaling, indespærre i en ubeqvem Brædebygning paa en Aarstid da hele Naturen staaer i sin fulde Pragt, og forglemme dens Beskuelse for at see en elendig Forestilling af en udenlandsk Gjøgler og høre paa hans Bajatzes uanstændige Udtryk, synes meget besynderligt, og dog finder man deres saakaldte Theatre altid hyppigen besøgte. Naar Vinteren der-

imod indfinder sig, og Naturens Yndigheder ligge i Dvale, da er det Tid at søge hen, for den som ikke veed paa anden Maade at hendrive sin kostbare Tid, og søge Tilflugt til slige Adspredelser.

Den Skade som det er troligt Jægersborg Dyrehauge lider i Kildetiden saavel i Henseende til Træernes og Staketernes Beskadigelse som Dyrenes Forjagning og Forvildelse ved den idelige høitskurrende Musik, der i fulde tre Uger, eller saalænge Kildetiden varer, høres fra Morgen til Aften, erstattes neppe for den ringe Betaling der erlægges for Stedernes Bortleielse.

Det var derfor fra flere Synspunkter maaskee ønskeligt om Sommer-Forlystelserne i Jægersborg Dyrehauge maatte indskrænkes alleene til Charlottenlunds Skov, men at alle fremmede Kunstnere maatte forbydes der at fremvise deres Gøglerier for ei at forstyrre de sande landlige uskyldige Glæder, der kan nydes i den fri Natur, uden at fristes til for Modens Skyld, at lade sig indespærre i et qvalmt Brædeskuur, og spilde Tiden med at bivaane Gøglerier istedet for at forlyste og opmuntre Sindet ved Betragtning af den skjønne pragtfulde Naturs Yndigheder.«

Men vi vil foretage en Kovending og trods de forbigangne Liniers sobre Saglighed nyde den bratte Overgang til Poesi af Værdi.

Den er blevet til paa Sydhavet. Dens Ophavsmand oplevede i sin Tid i Sandhed *En dansk Students Eventyr,* men hans urolige Sind drev ham i 1819 bort fra Lederstillingen mellem sine jævnaldrende Venner og Digtere, idet han tog Hyre paa en Kinafarer som Skibspræst. Han var borte i tre Aar, og han skildrede sine Oplevelser i nogle *Optegnelser paa Rejsen til Kina.* Det var *Poul Martin Møller.* Ofte gik hans Tanker hjem til Fædrelandet, og i et Digt, som han skrev i *Manila,* udtrykte han sin *Glæde over Danmark,* iblandet længselsfulde Sukke. For

»Udi Øst og Vest, og hvor jeg vanker,
Drømmer jeg om Jer ved Danmarks Sund;
Selv iblandt Constantias fulde Ranker
Mindes jeg med længselsfulde Tanker
Løvet i Charlottes Bøgelund.«

Digtet blev 1823 trykt af Rahbek. Siden timedes den Lykke ham at blive parodieret af en kun 26-aarig Fusentast i den fortryllende Studenterkomedie om *Genboerne* fra 1844, hvor Forfatteren, *Hr. Hostrup,* lod sin barokke og forgrovede komiske Figur, Løjtnant von Buddinge, latterliggøre den allerede nogle Aar i Forvejen hedengangne Mesters skønne Vers. Men højere kan vel ingen Digter naa. Det er i Sandhed Berømmelse!

Frederik VI's København var i det Hele en By, der forstod at nyde de fortryllende Omgivelser. Fra hans Tid stammer de fleste og lystigste Beskrivelse af Charlottenlund og Strandvejen, under hans Regering gik dens Fortryllelse op for Digterne og Indbyggerne, og at ogsaa fremmede fandt hertil, faar vi et Indtryk af, naar vi kaster et Blik i en ung, 22-aarig Rostock-Frues Rejsedagbog, som hun førte under et kort Besøg paa *Ti Dage i København og Nordsjælland* 1821. Hendes Navn var *Elisabeth (Lisette) Becker.* Uden mange Ord har hun forstaaet at gribe

Stemningen fra de hende i Forvejen ukendte Steder, saa man kunde tro at staa over for en Indfødt. Søndag d. 2. September skriver hun:

»Saasnart det var gørligt ... ilede vi til Vognen for at køre til Charlottenlund. En smuk Allé førte derud. Vi mødte utallige Vogne; desuden var det ogsaa allerede ved at blive mørkt, saa vi troede, vi kom altfor sent; men ogsaa herude var alle de smaa oplyste Telte fyldt med Folk endnu, og ude i det Fri kunde man kun mase sig igennem. Aftenen var herlig; Charlottenlund ligger tæt ved Vandet, som man hele Tiden kan se fra Plænen, hvor Teltene ligger. Der laa netop Damskibet (»Caledonia«); det sejler hver Søndag Eftermiddag tre Gange fra København herud og er hver Gang fyldt med Passagerer. Vi slentrede en Tid rundt i Mylderet, gik saa ind i et Telt, hvor det bedre Selskab holder til, fik en Forfriskning og kørte saa hjem. Vejen er meget smuk; til Højre mange Landsteder og Værtshuse, til Venstre Havet. Det var stjerneklart; i det Fjerne blinkede Landskrona Fyrtaarn.«

Her vil vi forlade den unge Kone og først senere støde til hende igen. For andet og vigtigere trænger sig paa.

Vi er simpelthen naaet til den mest straalende Juvel i denne Samling gamle Blade. I den møder vi Essensen af hele Livet herude, Gøglet, Sommeren, Familieudflugten og Kærligheden. Indfattet i den vidunderligste Form og gnistrende af Livsglæde er dens Lys blevet indfanget af et skabende Øje og besunget af vort Lands største Erotiker, *Emil Aarestrup,* Lægen og Digteren. I dette Digt, som han kalder slet og ret *Charlottelund,* har han bl. a. benyttet sig af Udtryk, som en Forfatter vilde give sit hele Liv og halve Sjæl for at udfinde blot en eneste Gang, naar han om en »Hjertens Unge« siger, at hun nærmer sig træt »med slængte Hofter«. Det er simpelthen mageløst, og han kunde alene for disse Ord have fortjent Udødeligheden.

Den Høj i Skoven, hvortil Sceneriet er henlagt, eksisterer endnu, og i sin Helhed lyder Digtet saaledes:

»Paa Høien der, ja rigtig, min Moer,
Hvor Ahorntræet skygger,
Her var vi, kan jeg huske, ifjor,
Da Vognen gik i Stykker.
Bakken var just ligesaa rund,
Ligesaa lysegrøn Sletten —
Hid med Kurven, gamle Hund!
Aa, Fa'en med Clarinetten!
Rugtvebakker? Lax? Jo, jo!
Og hollandsk Ost? Jeg takker!
Alting kjøbt paa Østerbro,
Hvor Konen er saa vakker.
Tordenskyen
Gaaer til Byen —
Seer du! paa den blanke Kniv
Skinner Solen —
Væk med Kjolen!
Nu, et muntert Liv!
Kom med Citronerne! adræt!
Pauline, du har Sukker!
Romflasken — aa, den Prop var tæt!
Din Skaal! Hør, hvor det klukker!
Tryk det Sure med en Fart,
Glut, paa et Mygstik ved Øiet —
Bondepigen! det var rart!
Med Glas og hele Tøiet!
En chinesisk Næseklud,
Saa fiin som til en Greve,
Har jeg bredt paa Græsset ud,
Jo, jeg forstaaer at leve!
Eia, Venner!
Ydmygst Tjener!
Det var sku en Commandeur.
Sennepskanden!
Glemt? For Fanden,
Har jeg seet det før!

Nu bliver Luften mørkere blaa
Omkring de hvide Telte,
som lutter Vildmænd Egene staae,
Et Par med Maanskinsbelte.
Har du Fyrsvamp? Det var godt!
See til Kaninen paa Øen!
Mærk det vakkre Sommerslot,
De røde Seil paa Søen!
Lad i Trængslen, Kone, smukt
Mig en Smule sværme,
Trykke kjælent, dog med Tugt,
En Skjønheds klare Ærme.
Frederikke,
Veed du ikke —
Naa, der har jeg hængt min Hat.
Duggen falder;
Bladet knalder;
Smukke Dag, Godnat!

See Lapsen der, med Kjæden om Hals,
Bleg som en Kommenskringle!
Og længer hen Matrosernes Vals,
Som svaie, og som dingle!
Kildevognen! Hillemænd!
Alle med Roser i Hatten —
Vogt dig, Sivard Snarensvend!
Der ligger hele Klatten!
Ilden blusser bag en Bøg;
See Potterne, hvor blanke!
Kogekoner staae i Røg
Og deres Bouefsteeg banke.
Kysser Hunden
Dig paa Munden —
Græd ei strax, min lille Ven!
Ingen Fare!
Kom du bare,
Kys du ham igjen!

Ved Huset her, hvad Færdsel og Liv
Imellem Hjul og Stænger!
Der Kudsken staaer, og med sin Kniv
Rugbrød til Hesten flænger.
Herren, med et sagte Tryk,
Hjælper en Frøken fra Trinet;
Tjeneren, med krummet Ryg,
Taer Flasker op af Skrinet.
Ingen Plads i Haugen, tænk!
Og intet Bord i Stuen!
Manden løber med en Bænk,
Og med en Nøgle — Fruen.
I det Skumle,
Mellem Humle,
Theemaskinen luer blank,
Og den Søde
Henter Fløde,
Sneehvid klædt og rank.

See der, see der! En Skulder saa rund!
See, hvilken Slangeside!
Og har en mere rosenrød Mund
Sin Elsker kunnet bide?
Venner, om jeg turde blot!
Hende kunde jeg kjælen
Kysse Alting, Stort og Smaat,
Fra Nakken ned til Hælen.
Hun forhexer mig omkaps
Med denne hersens Maane —
Hendrik! lad mig faa en Snaps,
Hvis ikke jeg skal daane.
See, hvor Munden,
Spodsk i Grunden,
Spidser sig forbandet kjæk,
For at aande
Allehaande
Pøbeldunster væk.

Med slængte Hofter nærmer sig træt
En anden Hjertens Unge;
I Gyngen vil hun — Naa, det var Ret!
Hør Harpenisten sjunge!
See til ham, den store Strik,
Som under Buskene ligger;
Naar han kan, hvert Øieblik,
Han efter Tøsen kikker.
Saa! hun kommer dygtig høit;
De Karle, de kan trække!
Bah! jeg giver ingen Døit
For hendes tynde Lægge.
Hvor blev Mille?
Tys! tistille!
Faldt hun? Ja, det troer jeg nok.
Fik hun Skoen?
Jo, jeg to'en
Med min Spanskrørsstok.

I Lærketræers stiklende Krat
Den grønne Sti sig vrider.
Hvormange Pletter, nylig forladt,
Maaskee af skjønne Sider.
Venner! kom, og læg jer ned!
Mærk kun, hvor Snaphanen feier
Efter Nymphens stille Fjed
Blandt Laxpapir og Reier.
Her er godt! Hør Træets Suus!
See Teltets fjerne Fakkel!
Au! jeg traadte Sneglens Huus
I Stykker reent, den Stakkel!
Lad os ligge
Her og drikke
Danmarks Skaal — klink med! Stød an!
Lange, hvide
Skyer glide
Over Land og Strand.

Ind i Teltet! Ha, hvor det gloer
Med Lys og Blomsterkrandse!
Tyk vikler sig en duftende Snor
Om Søilens grønne Landse.
Dugen hvid og Jomfruen rød!
Herrer og Damer, som vinke!
I den kaade Sværm, med Nød,
To Dannemænd kan klinke.
Hist i Speilets blanke Grund
Jeg skimter Skov og Bakker;
Ja, min Sjæl! der staaer min Hund
Og du og jeg og snakker.
Proppen knalder!
I Krystaller
Skummer Vinen — Ak, hvor skjøn!
Og i Skiver
Skaaret bliver
En Melon saa grøn.

I Sophaen, see! med krøllede Haar
En udsøgt Skjønhed, Venner!
Nu knuser hun et Kyllingelaar
Med sine Perletænder.
Hvor den lille Mælkekno
Griber dog vakkert Karaflen!
Han, som ei la'er hende Ro,
Hun slaaer til ham med Gaflen.
Dumme Knægt! giv bare Tid!
Hvor Pusselanken smutter
Frem paa Gulvet, som med Flid,
Og viser Øiet lutter
Skjønne Sager,
Som behager
Baade mig og dig, min Ven —
Saa, nu drak hun —
Og nu trak hun
Foden ind igjen.

De flokkes, klynges. Eia, see dem,
Der løbe op til Valsen!
Hvor flinke Putter, hoppende frem,
Med deres Ven om Halsen.
Naa, han slænger Tøsen omkring!
Skjørterne suse til Knæet;
Hatten falder — Ingenting!
Her kan vi staae ved Træet.
Hvor den Satan slider paa!
Han sveder! Jo, jeg takker!
Au, au, au! Min store Taa!
Saa see dig for, din Rakker!
Puf! Raketten
Gik paa Pletten
Midt i Dandsens Hvirvler op.
Støvet damper,
Grønne Lamper
Pryde Teltets Top.

Hør blot et Øieblik dog endnu
Paa Jægernes Trarara —
Saa vil vi gaae. — Tallerkenen, du! -
Jo, jeg forstaaer at spare.
Det er ogsaa bandsat koldt; —
Op da i Arken som Noa!
Først om Halsen, Kone, holdt!
Giv Tid! tag denne Boa!
Svøb ham ind, den lille Svend,
Bind Klædet om Kasketten!
Bank mig Piben ud, min Ven,
Paa Hovedet af Cadetten!
Nu, vor Herre,
Lad vor Kerre
Rulle, og blot lad mig, hør,
Piben stoppe —
Er I oppe?
Saa, din Kjeltring, kjør!«

Digtet blev skrevet 1824, samme Aar som Aarestrup forlovede sig med sin Kusine *Caroline Frederikke Aagaard,* med hvem han blev gift i 1827. Det er efter Fredmans Epistel 39, i den bellmanske Stil, som han

var en af de første til at indføre i dansk Litteratur. Senere blev Linien videreført af blandt andre *Christian Winther,* paa hvis Opfordring han forøvrigt samlede sine Poesier i *Digte 1838,* den eneste Udgave, der saa Lyset i hans Levetid. Endnu tre Maaneder efter at den var udkommet var der kun solgt fyrretyve Eksemplarer! Dog øgedes Interessen for hans Produktion med Aarene, men det lidet ærgerrige Digtersind har sikkert taget sig begge Forhold let.

Denne Dyd fik *J. L. Heiberg* som Tidens litterære Leder aldrig Lejlighed til at vise. Vi har før mødt hans markante Personlighed paa Strandvejen, nu kommer den os atter for gennem den anden af hans *Børne-Vaudeviller* fra Sommeren 1825, samme Aar som han traadte frem med sit første Forsøg i den nye Genre, *Kong Salomon og Jørgen Hattemager.* I en af disse smaa Historier fortæller han om Udflugten op langs Kysten, Reminiscener fra sværmeriske Ture med den lille *Johanne Luise Pätges,* der skulde forgylde hans Hjem som Hustru fra 1831 og medvirke til at skabe det kgl. Teaters store Ry paa samme Tid under sin Husbonds ulykkelige Lederperiode. Vi ved nok, hvis Forbogstaver det er, der er indridset i Bænkens Planker. Rent undtagelsesvis vil vi slaa et Slag ind i den store Dyrehave efter en rar Frokost paa Bellevue, men saa gaar det tilbage til Charlottenlunds Glæder. Med Mindelser om Oehlenschläger, der paa sin Vis har ødelagt Dyrehaven som originalt Emne for sine Samtidige og Efterfølgere, da hans smukke Ord mejslede sig ind i Hjærnerne og uvilkaarligt maatte ligge bag alle senere Skildringer, er Heibergs friske lille Spil dog forførende i sin Tone, og vi vil da tage med ham paa

»*Dyrehavsreisen.*

Hvor kjølig vifter
En Morgenvind
I Horizontens qvalme Taager!
I Skyens Rifter
Gaaer Solen ind,
Og skjult sin første Frokost koger.
Nu titter den igjennem Skyers Krands,
De røde Tage dirre ved dens Glands.
Hist, fjernt fra Strand,
Flye bort fra Land
Uveirs Propheter, sølvgraae Maager.

Om ret jeg mindes,
Saa fløi igaar
En Myggesværm høit over Taget.
At Godtveir vindes,
Det Mærke spaaer;
Det har mig aldrig end bedraget.
Saa lad os ikke tøve længer her;

Nu lad os flye til Dyrehavens Træer!
Kom, kjære Smaa,
Tag Klæder paa,
Ifald min Plan har jer behaget.

For Porten holder
En Vogn fra *Busk*,
Den bringer os til Skovens Telte.
Mon Skræk jer volder,
At jeg er Kudsk?
O, jeg skal sikkert ikke vælte!
Apollo, som jo var Poeters Drot,
Var ogsaa Kudskes Gud; han kjørte godt.
Jeg er Poet;
Tyrken har seet,
Poeter selv kan være Helte.

Kom nu, Pauline!
Elisa, kom!
Og lad mig ikke længer vente!
See Jacobine,
Hvod god og from
Hun Livbaand om sin Søster spændte!
Marie hvor blev hun dog af? Hvad nu?
Hun trak en Kjole paa; den sprang itu.
Ja, hun blier stor,
Sprængte som Flor
Det gamle Tøi, og Mutter skjændte.

Der kom det hele
Fiirkløverblad,
Og Hver og Een i Høitidsklæde.
Nu vi fordele
Tre i en Rad,
Og Een hos mig paa Kudskesæde.
Men hvad er det? Et dækket Bord ved Væg?
Skal I nu spise Kalvesteg og Æg?
Kom, lad os gaae!
Vi skal nok faae
I Dyrehaven Mad og Glæde.

Alt Vognen ruller;
Den muntre Hest
Gjør Spring og Kapriol som Fanden.
O søde Bulder!
O hvilken Fest!
Jeg gaar af Glæde fra Forstanden!
Men see mig der! der kommer *Abrahams*,
Og griner i sit Skjæg, og spør' paa Rams:
»Hvor skal I hen?
Det var da Spænd!«
Nu faae vi Passiar med Manden.

Farvel, min Herre!
Jeg har ei Tid;
For kort er Sommersolhvervs-Dagen.
Jeg maa desværre
Fra Deres Vid,
Hvori jeg ellers er som slagen.
Men mine Damers Formaal er saa stort,
Og Tiden knap. Vi skal ad Nørreport;
Og, De kan troe,
Til Østerbro
Er ingen Springvei Farimagen.

Nu Pidsken smelder,
Og Hesten gaaer
Den tunge Strandvei ufortrøden.
Snart Vognen helder,
Snart lige staaer,
Og alle skrige høit i Nøden.
Men lad os ikke tænke meer paa Sligt!
Jeg veed, jeg trofast gjør min Kudskepligt.
See Sveas Kyst,
Hvor den med Lyst
Sig nærmer os i Solens Gløden!

See hist Landskrone,
Hvor høi og stærk
Den over Sundets Barm sig neier!
Jeg seer en Kone
I bare Særk,
Som staaer i Vinduet, og feier.
Dog nei, et Skib det var; jeg tog nok feil;
Det Kysten gled forbi med hvide Seil.
Hist gaaer en Mand
Langt ud fra Strand
Paa bare Been, og fanger Reier.

Vær hilset, skjønne
Charlottenlund!
Du skjermer os mod Solens Pile.
Her i det Grønne,
Ved blanken Sund,
Vi vandre vil tilfods, og hvile.
En Høi sig hvælver over Kæmpens Been;
Nu staae vi paa dens mosbegroede Steen.
Ak, du er død!
Mig Livets Glød
End varmer mildt, hvor Piger smile!

Jeg ret jer takker,
I kjære Smaa!
Ved eders Hjelp den Bænk er funden,
Hvori saa vakker
Staaer *L* og *H*,

Og som jeg troede længst forsvunden.
Engang da Verden gik mig haardt imod,
Jeg her det ristede ved Bøgens Rod.
Nu Glæden blid
Mig fører did
Ved sine Genier i Lunden.

I Ly af Bøge
Vi sidde her,
Og Bladene paa Kløveren tælle.
En Blomst vi søge,
Vort Hjerte kjær,
Og Apelsinerne nu skrælle.
See *Bauer* hist; han hilser os saa net,
Han hvem vi ofte saa paa Scenens Bræt.
Byd, Jomfru fiin,
Ham Apelsin,
Thi her maa Gjæstevenskab gjælde.

Til Kirstens Kilde
Afsted, afsted!
Charlottes Lund sig bag os fjerner.
See Roser vilde
Paa Markens Bed!
Her Sølyst Høi mod Havet værner.
Hist see vi Hveens gule Banker staae;
Hvis Tycho Brahe leved end derpaa,
Saa vist min Ven
I Kikkerten
Min Himmelvogn med fire Stjerner.

Hist vaier Flaget
Saa høit i Sky,
Og speiler sig i Søens Bølge.
Ja, det er Taget
Af Bellevu';
Det røde Tegn vi gjerne følge.
Her lad os Kegler spille; det er gjævt;
Men Børn, hvad er dog det? I slaae jo skjævt!
Prostitueer
Jer ikke meer!
Lad Buegangen hist os dølge!

Tilbords os kalder
En saare rar,
En huld Vertshuus-Naturens Datter.
Den Ungdomsalder,
Mit Selskab har,
Forvolder hende Smiil og Latter.
Men lad kun hende lee! Vi sidde her,
Og glædes ved Makrel og røde Bær.
Ja ved et Glas
Og Pigers Fjas
Man let i Verdens Spot sig fatter.

Paany nu sprækker
Maries Tøi;
Maaske hun spiste lidt for meget;
Thi hun er lækker,
Og voxer høi,
Har aldrig Appetiten sveget!
Hun trækker Kjolen af, gjør Kattespring,
Den fromme Bine gjør vel tusind Sting,
Gjør heelt og fast
Tøiet i Hast,
Saa tro, som var det hendes eget.

Hvad maa jeg skue!
O hvilken Qval!
Min Skræk vist ingen af jer gætter:
I næste Stue
Der staar en Gal,
Jeg mener: min grønlandske Fætter.
Han vist nu spørger mig, i vante Bas,
Om Toldtariffer, Gud og Vandstofgas,
Om vi er' frie,
Om Poesie
Var før bekjendt end Solens Pletter.

Dog det gik herligt;
Jeg slap i Hast;
Alt kjører jeg de rappe Heste.
Mig siger kjærligt
Jer' Øiekast:
Den Middagsmad var af de bedste.
Men hør nu Paukers og Trompeters Klang,
Jetzt ist, Hurra,
Der Doctor da!
Her Bakken er, som han vil gjæste.

See Dands og Gynger,
Voxkabinet,
See Slanger og Camæleoner.
Hør, Bonden synger,
Ved Hakkebræt,
Om Elskov og Napoleoner.
Men det er lutter Jux og udenlandsk;
See her er den store Stud, thi den er dansk:
Hæv dig, min Barm!
Sangen saa varm,
Saa national for Danmark toner.

See Panoramer
Og hvide Muus
Og i et Kar en Søbataille;
See Jakels Dramer,
Se Mangens Ruus,
See Modens Baand, *couleur de paille;*

Beridere med hvide Fjer paa Hat,
Og skjønne Ting af vor Kunstkammer-Skat;
See hvilket Læs
Dyrehavsgjæs,
Honnette deels, og deels Canaille!

Et Bjergværks Mine
Sig aabner os,
Ved Siden staaer en Mand og prater.
Hør Mængden grine;
To Fulde slaaes.
See her er physikalsk Theater.
Et Perspectiv! O nei! hvad see vi der?
Napoleon i Fronten for sin Hær,
Spitzbergens Iis,
Moskau, Paris,
Sanct-James-Park og Wiener-Prater.

Min smaa Veninde,
Følg med mig her!
En Ætherbaad for dig sig bygger.
I Sommervinde,
Høit over Træer,
Jeg sværme vil med fire Psycher.
Paa Zephyrs Vinger vil I flagre godt.
Ifald han blæser jer til Amors Slot, —
Barmhjertighed!
O, tag mig med
Til Gudens tause Myrteskygger!

De græske Guder
Gjør ikke Skjel;
Thi lad os prøve det Catholske:
Hist henne spruder
Et Kildevæld,
Hvor Bonden gnider paa sin Polske.
Der staaer et Skovkapel i simpel Stiil
For Skovens Helgen, for Kirstine Piil.
Det Vand er klart,
Og saare rart
For Sunde, Syge, Kapriolske.

See hvilken Vrimmel
af Valfartsmænd
Til Kirstens underjordske Bæger!
I Dybets Himmel
Dybt skuer Den,
Som sig ved Bølgen vederqvæger.
Ja, mangen Gang man seer paa Glassets Bund
Sig kjærlig lokket af en Purpurmund,
Kysser i Løn
Den med en Bøn,
Som Kirstens Hjerte tidt bevæger.

Paa Tørvemarker,
Paa Eng og Skov
Alt skuer Maanen ned, den hvide;
Og Hesten sparker
Med tunge Hov,
Og ønsker sig paa Stald itide.
Afsted nu farer den saa let og los;
De Kildevogne kappes vil med os.
Ja, I har Tid!
Spar kun jer' Flid!
Let er vor Byrde, maae I vide.

Paany os vinker,
Charlottenlund,
Dit hvide Telt bag mørke Stammer,
Hvor Lyset blinker
I Aftnens Stund,
Og Punschen staaer paa Bord og flammer,
Nu Skaal og mange Tak for denne Dag! —
Nei, ingen Aarsag, kjære Børn! Behag
At sige til,
Hvergang I vil
Med Skoven bytte Skolens Jammer.

Og nu til Staden!
Men først Enhver
Det sidste Glas til Afsked tømme!
Imorgen *Baden*
Og *Meidinger*
I læse skal, og sye og sømme.
Moralen er: Alt vexler paa vor Jord,
Og Sorgen stedse gaaer i Glædens Spor. —
God rolig Nat!
Sov vel, min Skat,
Og see, hvad kjært dig er, i Drømme!«

En smuk Skildring, der, med den fine Sans for de smaa Ting, taler til den strenge Kritikers Ære.

Den omtalte *Abrahams,* med Fornavnene *Nicolai Christian Levin,* var romansk Filolog og en god Ven af Familien Heiberg. I sine Erindringer fra 1876, hvori han fremkom med *Meddelelser om mit Liv* fortæller han en morsom Historie fra det interessante Forhold.

»Saaledes gjorde vi engang en rigtig kjøbenhavnsk spidsborgerlig Dyrehavstour. Vi kørte ud i en Holstenskvogn, gyngede, red paa Hestene, saae paa Kunstnerne, og ved Hjemfarten tog vi ind i Charlottenlund, hvor vi satte os udenfor et Telt og drak Punsch. Ved denne Leilighed foreslog Heiberg en Rundsang, hvori Choret istemte *Ecce quam bonum etc.* Vi vare alle meget lystige, især Heiberg, der i et Vers formodentlig streifede det Tvetydige noget nær, hvorpaa Fru Gyllembourg, der kom efter ham, sang:

Min Ludvig er en Drukkenbolt,
Det siger jeg. Forresten,
Mig synes, her er noget koldt,
Det kommer nok af Blæsten.

Jeg er vis paa, at denne Scene foresvævede Heiberg, da han et Par Aar efter skrev Rundsangen i Kong Salomon og Jørgen Hattemager.«

Han har sikkert Ret i denne Betragtning, og en saadan Udflugt ligger velnok ogsaa bag den ovenstaaende Vaudeville. Men ogsaa i andre af sine Arbejder inden for dette Felt har Heiberg haft Tanken hæftet paa Charlottenlund.

Saaledes nævnes det flere Gange i *Recensenten og Dyret* fra 1826. En af Personerne siger f. Eks,

»Og naar saa Kildens Gammen
Er endt i Aftnens Stund,
Paanye vi træffe sammen
Hist i Charlottenlund.«

Og han udmaler for sine Tilhørere, hvordan

»Snart vi skal paanye
Hist ved Bellevue
Kjøre langsomt med hverandre, glad i Sind,
Gjennem tunge Sand
Med sit Skum paa Strand,
Hvor vi see den svenske Kyst i Maaneskin.«

I deres Ivrighed efter at se det »mærkelige« Dyr, erklærer de, at

»Af alle Kræfter
Vil vi til Charlottenlund,
Og til Slukefter
Før Midnatsstund.«

Slukefter var endnu et af Strandvejens mange Traktørsteder, i Stil med *Constantia,* men det laa betydeligt nærmere ved Hovedstaden.

Ogsaa i *De Uadskillelige* fra 1827 kommer vi til Charlottenlund, idet hele Vaudevillen udspilles mellem de grønne Træer herude. Den opførtes paa det kg. Teater d. 11. Juni, og Aaret forinden skriver Litteraten *H. F. Martensen* i Anden Aargang af *H. C. G. Profts Conversationsbladet Løverdagen den 5te August 1826* om *Øresundskysten fra Kjøbenhavn til Rongsted. (En Fodvandring).*

»Strandvejen med dens mange ziirlige Lyststeder, hvoriblandt *Hellerup* og afdøde *Moldenhawers* synes at være de skjønneste, er vist alle saa bekjendt, at en Detail over dem her kun vilde kjede Læseren. Det er en skjøn Fodvandring til

Charlottenlund ad denne Vej, naar man kun ikke om Sommeren foruleiligedes saameget af Støv, foraarsaget af de utallige Vogne, som i Skovtiden fra Morgen til Aften befare den; muligen vil det vorde bedre naar Chausseen engang vorder færdig, men det synes kun at gaae langsomt frem med den. — Strandveien er bedst og skjønnest at passere om Morgenen tidligt, og er man paa sin Tour kommen til Charlottenlund, da opholde man sig der en halv Dagstid, for ret at streife om i Skoven og Omegnen.

Charlottenlund er kun en liden Skov, men rig paa skjønne Partier, hvorfor den ogsaa allerede tidligt i dens Opvæxt var et Yndlingssted for Hovedstadens Indvaanere. Om Morgenen tidligt er der især overordentligt skjønt i Skoven; en utallig Mængde Fugle qviddre saa yndigt deres Morgensang; Træerne nedvifte den friskeste Vind; Raabukkene springe saa muntert over Engene; kun en enkelt Vandrer seer man trave igjennem Skoven, ellers er Alt roligt og stille; det er da et yndigt Opholdssted; længere op ad Dagen, naar Stadens stive Straajunkere og deres sippenippede Kneisnakker ankomme, da er man geneert i hver en Gang. Det smukkeste Parti af Skoven er noget nær det bag Slottet, ud ad Markerne til; naar man fra Skovhuset ved Jægersborg-Alleen følger i Udkanten af Skoven langs Gjærdet og kommer ud ved Staldene oppe ved Holdepladsen, da har man gjort en vakker Tour; ved Teltene og den Vei som løber langs med Gjærdet ved Grøndahls Skovhuus ved Dyrehaugsveien, har man paa de smaa Høie skjønne Udsigter til Kjøbenhavn og ud i Sundet. Paa den anden Side af Veien, som gaaer til Dyrehaugen, er der skjønnest i Granpartiet og nede i Dalen ved Humlehaugen. — *Slottet* ligger imposant paa en Banke midt i Skoven med en gjennemhugget Udsigt til fire Sider; den smukkeste synes at være den ud til Sundet; det er just ingen Pragtbygning, men dog en ret net Bygning i en simpel landlig Stiil, med en skjøn Hauge, foruden et Par andre mindre Hauger i Skoven, som ogsaa hører til Slottet.«

Man tør nok sige, det var nogle velvoksne Spadsereture, de foretog dengang. Vi vil imidlertid lade Hr. Martensen gaa videre alene og senere atter indhente ham for at høre, hvad han videre har at berette.

Daniel Gotthilf Moldenhawer, der nævnes i Begyndelsen, var den anset Teolog, der fungerede som Overbibliotekar ved det kgl. Bibliotek i København fra 1793 og indtil sin Død i 1823.

En original Udtale af Navnet Charlottenlund finder vi, som vist nok det eneste Eksempel, i en *Anonym Nytaarsgave for 1832 af Forf. af Gjenganger-Brevene, Forf. af Amors Genistreger og Flere, Henrik Hertz,* hvor der i et Digt om *Bryggerens Jeriminade* af samme udbasuneres en Meddelelse om hans høje sociale Position og Rigdom.

»Jeg har en Rid'hest for min egen Mund,
En holsteensk Kurvevogn med fire Sæder.
Hver Søndag ta'er vi ud til Slottenlund
Og frydes ved Naturens mange Gaver.«

Den mærkelige Stedsbetegnelse slog ikke igennem som almindeligt Sprogbrug. Og godt det samme.

Om vi erindrer os *H. C. Andersens* Betragtninger fra o. 1850, vil vi huske, at han der drager sine Sammenligninger med Henføring til

Berlin. Morsomt nok, og karateristisk for sin Ophavsmand, ser vi mange Aar tidligere Parallellen mellem Hjemland og Udland draget i Romanen *O. T.* fra 1836.

»Det var Sanct-Hans Dag. Familierne fra Kjøbenhavn vare flyttede ud i deres smukke Lyststeder paa Strandveien, hvor Ridende og Kjørende bruste forbi, og hvor Chausseen var opfyldt med Gaaende. Den hele Vei gjengav et Billede af Livet paa Parises Boulevard. Solen brændte, Støvet hvirvlede høit op i Luften, derfor valgte en Deel den behagelige Tour med Dampskibet langs Kysten, hvor man kunde see den hele Færdsel paa Landeveien, uden at lide af Støv eller Solhede. Skibe krydsede forbi; raske Matroser kappedes, ved stærke Aaretag, at roe omkap med Dampskibet, hvis sorte Røg, som en Dæmon, halv hvilede paa Skibets Top, halv svævede hen i Luften.

— — En Sommer-Eftermiddag i Linke's Bad ved *Dresden* har noget Beslægtet med Charlottenlund, kun at den danske Skov er større, at vi, istedetfor Elben, have Sundet, der her er tre Mile bredt, og hvor ofte over hundrede Skibe, af alle tænkelige europæiske Flag, glide forbi. Et Musikchor spillede af Præciosa, de hvide Telte skinnede som Snee eller Svaner mellem de grønne Bøge. Hist og her var gjort af Græstørv en Kamin, hvori man kogte og stegte, saa den blaa Røg hvirvlede op mellem Træerne. Udenfor Skoven holdt, i lange Rækker, Bøndervogne, »*Caffemøller*« kaldede; de svare til Neapolitanernes *Corricolo,* Parisernes *Coucou,* samme Billighed, samme Overlæssen med Passagerer, og derved høist malerisk Gruppering. Vi have det genialt opfattet paa et Malerie af *Marstrand.* Mellem Ager og Eng gaaer det saa lystigt til Dyrehaven.«

Og en Skildring af denne følger.

I Lighed med den smaa Lisette Becker, Fruen fra Rostock, lod en anden fremmed sig lokke til Danmark, nemlig *A. von Treskow,* der i sine *Reisebilder aus Dänemark und Schweden,* trykt 1837 i *Leipzig,* ogsaa har været et Svip ud ad Strandvejen. Med sædvanlig tysk Grundighed maa han naturligvis indlede med de historiske Forhold, før han kan gaa over til den københavnske Borgerbefolknings harmløse Pinsefornøjelser.

»Det Sted, hvor Englænderne i September 1807 efter deres Landgang anlagde deres første Batteri, betegnes nu af en Mølle. Da det ligger i en temmelig lang Afstand fra Byen, mente de Danske, at de ikke behøvede at forstyrre Englænderne i deres Arbejde, fordi de ansaa det ganske umuligt, at Fjenderne herfra kunde beskyde Byen; men allerede de første Bomber, der endda fløj hinsides Staden, udrev Borgerne af deres Vildfarelse. Man gjorde os opmærksom paa to Huse ved Vejen, det ene opført af lutter Brædder, som man tidligere havde benyttet ved en Illumination i Anledning af Kongen af Roms Fødsel, det andet havde ligesaa mange Indgange, som der er Aarstider, saa mange Vinduer, som der er Uger og saa mange Ruder, som der er Dage i Aaret.

En lang Række af Hyrevogne og Hujen og Skraal fra en Mængde Mennesker, der var skjult bag et tæt Buskads, som ogsaa en forvirret Blanding af Toner fra alskens Instrumenter bebudede, at vi var nær ved vort Maal. Det gode Vejr anden Pinsedag havde lokket en uhyre Folkemængde ud i den kølige Skov. Mange Telte bød dem paa Forfriskninger, som enten fandt det ufint eller besværligt, at med-

bringe deres egen Proviant, andre havde fundet et bekvemt Leje paa det bløde Grønsvær under skyggefulde Ege.

Hist lovpriste en tyk Slagtermester for en korpulent Naboerske sin selvlavede Pølse — her skaalede man med fyldte, klingende Glas, et andet Sted havde Vinen stemt Sindene til Sang, og paa aabne Pladser legede Ungdommen Katten efter Musen, omgivet af talrige Tilskuere. Det hele havde Udseende af en stor Folkefest. I en skyggefuld Gang havde en temmelig disharmonisk Lirekasse, som en Tamburin forgæves søgte at bringe ud af Takt, samlet en stor Mængde Tilskuere, der ved nærmere Betragtning viste sig at bestaa af lutter Par. Med Besvær trængte vi os frem til Midten og fandt mellem to tæt ved hinanden staaende Træer en landlig Gynge, der blev sat i Bevægelse af to løjerlige Gamlinge i store Træsko og kun beklædte fra Bæltestedet til Knæet. Ved Hjælp af et Reb, hvis Ende hver af dem omsluttede med Haanden, holdt de meget behændigt Gyngen i Bevægelse«.

Vi vil dog uden Betænkelighed sige den tyske Herre Farvel, for der er nemlig *En gammel Mand ved Charlottenlund,* der tiltrækker os stærkt. Han optræder i et Skrift om *En Søndag ved Kilden,* nogle *Sommerstykker* fra 1838 af en Forfatter ved Navn *Theriokepophilus!* Det er ikke nemt at udtale, men ogsaa betydelig lettere at gaa bag om Pseudonymet og der finde ingen ringere end H. C. Andersens berømte Rektor *Simon Meisling.* At denne Mands Ry er blevet saa daarligt, skyldes Misforstaaelser fra de Lærdes Side, der i deres Fordømmelse af den saakaldte strenge Skolemester alt for ofte har glemt, at den lange Lemmedasker sikkert ikke har været nogen helt nem Elev med sit vanskelige Sind. Nok om det. Vi vil huske ham for hans egen Skyld, ikke for Æventyrdigterens, huske ham, fordi han var en Oversætter af Rang. Fra hans Haand udgik i virkelig eksemplariske Gengivelser de gamle Klassikere fra Grækenland og Rom, saa de genopstod i al deres Skønhed og Kraft gennem den danske Tunge. Og vi mærker da ogsaa det klassiske Versemaal i det Digt, vi her vil gaa over til.

»Alt gaaer nu i Galop. Som Dreng, jeg ofte blev vugget
Her, i Vognen, som listed sig frem i det mægtige Strandsand:
Ingen dog kjedede sig: Gyldenlund man naaede dog altid.
Dyrene gik udi Pasgang frem; selve Stadseqvipagen,
Trukken af kosteligt Spænd, bevæged sig roligt med Anstand:
Tid, saa tænkte man *da,* behøves til Alt, for at modnes.

Saaledes tænkte man *da;* saaledes man tænker ei mere.
Qviksølvsaanden i Mennesket foer. Det tyktes ham kjedsomt,
Næsten i fem Qvarteer at see paa den deilige Søekyst,
Førend til Bakken han kom, dens Viin, dens Piger og Gynger.
Mac Adam fødtes da lykkeligviis. Planeret blev Veien;
Sandet kom bort; nu gaaer det i Fart; før Timen er runden,
Staaer man ved Kilden, og drikker med Lyst Sir Mac Adams Sundhed.

Nu er det hele en Jagen omkaps. Damp bruges til Alting;
Selv hvor Røgen ei sees, den er dog figurligt tilstæde.
Hastværk haver Enhver; det Eene fortrænger det Andet.

Statsforbedring i Stort og i Smaat, Petitioner, Reformer.
Alle forstaae sig paa Alt, det er »Lübecker Kinder« tilhobe,
Rene Mirakelfolk, som Herren bevared til vor Tid.

Tidernes Hjul I standse dog ei, geskjeftige Hastmænd!
Ach! det skjære for dybt; af Svælget, hvori det er sjunket,
Mægter ei Eders Haand at drage det elskede Hjemland.
Palliativer er' Lapskrædderie; der lappes paa eet Sted,
Medens der vise sig Revner igjen paa talrige Steder;
Er først Handelen mat, da synker Crediten og Tiltroe.

Danmark ligner en Mand, der eied fortrinligt Boutiksalg,
Skaffed sig Penge, men levede flot, og blev af de Andre
Lumsk behandlet og skammelig snydt. Med Pengene bortsvandt
Andres Credit og hans eget Mod. I Boutiken er stille,
Saasom paa Salen han boer, hvor han sælger lidt Smaapillerier,
For at man ei skal stryge hans Navn af Laugsprotokollen.

Ofte han mindes, vemodig i Hu, den Tid, da hans Bolig
Vrimled ei blot af hans Nabofolk, men af fremmede Gjester,
Dengang Snækkerne kom, den stolte Ostindiefarer,
Ladningssvangre Vestindiemænd og det rige Levantskib,
Hvert tilhørende ham, for at stuve med Varer hans Pakhuus.

Tænker han da paa den flinke Matros, som, klædt udi Silke,
Rask depenseerte, for atter paa Togt at hente fra China,
Hvad der var ruttet lidt rigeligt med — da sukker han sagte
(Og han har smertelig Grund, til dybt af Hjertet at sukke):
Syvende Christians Tid, Du Blomst i Danemarks Minder!«

Det lyder til os som et Ekko fra *Iliaden* — »Vreden, Gudinde besyng, som greb Peleiden Odysseus« ...

Dette Digt har intet at gøre med det Indtryk af den mavesure Skolemand, der i Tidens Løb er blevet os paanødet. Tværtimod taler han forstandigt og friskt fra Leveren, og hans Ræsonnementer er klare og velovervejede.

Men naturligvis maa han i poetisk Mesterskab vige Pladsen for sin Overmand *J. L. Heiberg*, der i 1842 i Digtet *Danmark, et malerisk Atlas* eller, som han ogsaa kaldte det, *Danske Localiteter*, vendte sig mod det københavnske Publikum, som han senere gjorde det i det førnævnte Satyrspil *Nøddeknækkerne* fra 45. Han revser sine Medborgeres litterære Smag gennem en hel lille Vaudeville, som han har henlagt til

»*Charlottenlund.*

En Skovscene.

Digteren.

Saa Dette kaldes i Skoven at gaaé?
Er slig en Promenade,
Skjøndt favnet af Grønt og under det Blaa,
Vel andet end Østergade?

Østergade nok saa nemt
Bliver paa Landet flyttet,
Intet af Inventariet glemt,
Alene Localet byttet.

Hver en Driver, som pleier hist
Daglig at paradere,
Sees igjen under grønne Qvist
Med Stokken at manoeuvrere.

Hver en Dame, saa dukketam,
Som sees paa Gaden at trine,
Møder i Skoven dobbelt stram,
Og sukker sin Snørlivspine.

For en enkelt Time, maaskee for to,
Lad os betragte det sammen.
Det former sig dog til et smukt Tableau
For enhver, som er udenfor Rammen.

Du siger, i Vrimlen man blande sig bør,
For at skue dens enkelte Dele;
Jeg troer, man bliver i Hovedet ør,
Naar man ei staaer over det Hele.

I Afstand bør Betragteren staae,
Paa et Standpunkt udenfor Vrimlen;
Da vil han først Effecten forstaae
Af et Publicum, Skoven og Himlen.

Men siden du vil, lad os nærmere gaae;
Den store Masse da sikkert
Løser sig op i Atomer smaa,
Som en Taageplet i en Kikkert.

Smaa Fragmenter af den store Sum
Vil Synet forbi os føre,
Og enkelte Lyd af Massens Brum
Drage forbi vort Øre.

Med det Samme synger dog Finken glad,
Lærken qviddrer foroven,
Luften suser i Bøgens Blad,
Gjøgen kukker i Skoven.

Det Hele danner en broget Contrast,
Danner det Pittoreske ...
Min Ven! du lægge mig ikke til Last,
At jeg taler for min Æske.

En Digter vænner sig gjerne til
Æsthetiske Categorier.
Vær rolig! jeg veed det, du nyde vil,
Jeg Reflexionen fortier.

En Herre.

Deres Dom jeg gjerne vide vil
Om det sidste nye Stykke.

En anden Herre.

Jeg suspenderer min Dom, indtil
Forfatteren lader det trykke.

Den første.

Saa siig om Tragedien Deres Dom,
Om den, som i Trykken er kommen.

Den anden.

Saalænge den ei paa Scenen kom,
Suspenderer jeg Dommen.

En Dame.

Der gaaer den velsignede stærke Mand,
Hver Slagters piinlige Smerte!
O hvilken Nød, at det ikke gaaer an
At trykke ham til mit Hjerte!

En anden Dame.

Forsigtig Jette! De Folk, som der gaae,
Kan høre, hvad du taler.

Den første.

Vi stakkels Piger skjule maae
Vor Sværmen for Idealer.

En Herre.

Ei sandt! jeg er klædt som den fineste Mand?

En anden Herre.

Fortræffeligt sidder din Kjole.

Den første.

Ja vist, paa min Skrædder jeg stole kan.

Den anden.

Og din Skrædder paa dig kan stole.

En Dame.

Som sagt, jeg finder det Stykke for frit.

En Herre.

Men De saae jo kun det danske.
Jeg vædder, De blev Deres Mening qvit,
Hvis De saae det hos de Franske.

Damen.

Ja, paa Fransk vel glider det meer beqvemt,
Det Sprog er glat som en Salve.

Herren.

Og det værste selv er neppe slemt,
Naar man kun forstaaer det Halve.

Vaffelbageren.

Kommer ind til mig! I min Boutik
Serveres varme Vafler;
Man dem spiser af Haanden, det er Skik,
Man sparer Kniv og Gafler.

Trop.

Saa giv mig nogle til mine Smaa,
Men varme maae de være.

Vaffelbageren.

O store Mand! nu skal De faae;
O hvilken udsøgt Ære!

Trop.

Mine Børn ei finde dem fede nok,
De behøve desuden flere.

Vaffelbageren.

Hvad de Smaa behøve, for enkelt Kok
Umuligt er at præstere.

Gjøgen.

Kukkuk! Kukkuk under Skovens Hal!
Er her Ingen, som vil erfare,
Hvor lang Tid end han leve skal?
Sandfærdigt vil jeg svare.

En Litteratus.

Nu vel, jeg Længden spørge dig om
Af mit Liv i Litteraturen.

Gjøgen.

Du dødfødt jo til Verden kom,
Dit Spørgsmaal er mod Naturen.

En Flok Skoledrenge.

Vi kom herud i Omnibus,
Mens vi fik Cigarernes Patte.
Afveien, Folk, for den vordende Rus!
I maae lære hans Værd at skatte.

Vi danne den Stamme, som evig skal staae,
Besjælet af Guddomsflammen.
En Stamme kan ei afveien gaae,
Derfor afveien for Stammen!

Er Artium endt, saa bliver et Blad
Af Stammen produceret.
Det er det Samme som Doctorgrad,
Saa er man habiliteret.

En Journalist.

O Danmarks Ungdom! mit sidste Haab!
Hører du Klokkernes Klemten?
Fornemmer du hele Nationens Raab
I mit Nummer To hundred og femten?

Lehmann har svigtet den gode Sag,
Og hjelper ei du til Seier,
Da kommer det snarlig for en Dag,
At jeg er den sidste Plebeier.

Betragt vort Land, det er fladt som faa,
Det mangler aldeles Bjerge;
Vor Natur ikke vil, her være maa
Forskjel paa Kjæmper og Dværge.

Hver høiere Vext til vanligt Maal
At forkortes vi strengt befale;
Hvert Hoved saa høit som et Hoved af Kaal,
Det gjælder for det Normale.

I Krogen bort dine Bøger kast!

Flokken.

O ja! det længes jeg efter.

Journalisten.

Saa nivellere vi Løst og Fast.

Flokken.

O ja! med forenede Kræfter.

Industrielle.

For Pokker! Jeg hører, Autoritet
Er Lehmann ikke mere.
Nu frygter jeg for, vi blive Beet
Med de Varer, vi fabrikere.

Med Lehmanns Kager hvordan staaer det til?
Hvordan med Lehmanns Kanaster?
Snart Kunden, som jeg dem byde vil,
Mig dem i Hovedet kaster.

Saa nylig man spændte hans Heste fra,
Og lod ham paa Skilter male;
Hvor kunde jeg troe, der var Fare da
For det fuselfri Nationale?

Velan, fra Varerne tage jeg maa
Hans Billed bort, for at sætte
Balthazar Christensens Ansigt paa;
Jeg veed nok, han er den Rette.

En Bonde.

Hop heisa! hop heisa! Dudeldumdei!
Kommer hid og hører min Bue!
Politik i Skoven det passer ei,
Saa lidet monne det due.

Jeg spiller kun for den nærværende Stund,
Og vil man om Fremtiden spørge,
Kun det eneste Svar giver min Mund:
Jeg lader Fiolen sørge.

See, det er min Politik, saa sandt
Som Solen og Maanen vandre;
Og spiller jeg og lidt falsk iblandt,
Saa gjør jeg kun som de Andre.

Fuglene Chor.

Vi synge, tiltrods for Mængdens Pjat;
Og vil den for meget støie,
Da flygte vi til det stille Krat,
Og den stille Vandrer fornøie.

Og finder Hoben, vor Sang er slet,
Da synge vi den kun atter;
Tilsidst man finder den ganske net,
Naar man lytter og ikke pjatter.

En Oxe.

Nei hør til den uforskammede Flok,
Som pukker paa sine Sange
Jeg staaer her tøiret, det veed den nok,
Ellers jeg vilde den stange.

I sin Flugt den seer paa mig som en Visk,
Hvem ei Vingen af Skuldren voxer;
Men gives der ikke flyvende Fisk?
Hvorfor ei da flyvende Oxer?

En Landskabsmaler.

Hør, Oxen brøler! Slig landlig Lyd
Til Taarer Mangen rører;
Dog er det maaskee Maleriets Dyd,
At man seer den, men ikke den hører.

En Herre.

Siig, Hulde, hvad jeg Dem byde maa.

En Dame.

Min Herre! læs i mit Øie!

Herren.

I det ene jeg seer Chocolade staae,
I det andet ... jeg veed ikke nøie ...

Dog jo! et Smiil, som skjelmsk mig spaaer,
At min Stræben sig tør tillade ...

Damen.

Nei, Gud bevar os! I det andet staaer
En anden Kop Chocolade.

En Sangerinde.

Enhver, som finder min Stemme raa,
Kan ved min Skjønhed fornøies,
Og finder han Skjønheden ligesaa,
Vil Stemmens Værdi forhøies.

I pene Herrer; paa flygtig Gang
I bør ikke forbi mig ile.
Kommer hid, kommer hid for at see min Sang,
Kommer hid for at høre mig smile!

Jeg finder mig i, hvordan det gaaer,
Og siger man, at jeg hverken
Har Skjønhed eller Talent, saa faaer
jeg dog noget paa min Tallerken.

En Herre.

Musiken toner! Du Søde, kom,
O kom til Skovløberhuset!
Saa svinger jeg dig i Dandsen om,
Af min Kjærlighed vildt beruset.

Hans Kjæreste.

En Beruset falder i Dandsen omkuld,
Og strax en Klods man ham kalder.
Men lad gaae! jeg svoer at være dig huld,
Og med dig jeg staaer eller falder.

Chor af Publicum.

O hvilken Nydelse! hvilken Dag!
Det kalder man sig fornøie!
Som reen Profit for mit Syn og min Smag,
Har jeg Snavs i min Mund og mit Øie.

Digteren.

Endnu er Tummelen ei forbi,
Der er længe, til Mængden sig fjerner.
Saa vandre vi nu til Sorgenfri
Ved Glimt af tidlige Stjerner.

Stjernehimlen.

Jeg ruller mig om min faste Pol,
Og bliver stedse den samme.
I Vest nu synker den matte Sol,
Saa begynder i Øst min Flamme.

Endnu jeg selv kun glimter svagt,
Mine største Lys kun tindre
Som Forbud om den kommende Pragt,
Naar jeg tænder de talløse mindre.

Gud veed, for hvem jeg smykker mig saa,
Der er Ingen, som mig betragter;
Alt andet gaaer man og gaber paa,
Men paa mig saa lidet man agter.

Paa Maaneskinnet man giver Agt,
For Karretens Lygter at spare,
Men paa Stjernehimlens unyttige Pragt
Lidet man tager Vare.

Naar Sværmen er draget i Staden ind,
Sit forskende Blik den sender
Til Hovedvagts-Uhrets rødlige Skin,
Hvor en Lampe bag Skiven brænder.

Paa det evige Uhr den aldrig seer,
Som den evige Tid os tyder,
Fra hvis Røst ei Time blot og Qvarteer,
Men Aartusinders Klokke lyder.

Mængden travler i Blindhed om
Mellem lave, smaalige Sysler;
Min ustandsede Gang er Tidens Dom
Over Hver, som pusler og nysler.

Men du, som ønsker i Fred at boe,
Uforstyrret af planløs Iver,
Hæv dig til mig, og prøv den Ro,
Som min rolige Rhythmus giver.

Og er du døvet af Mængdens Raab,
Af de Stemmer, som huje, som skrige,
Saa bad dig og styrk dig ved kjølig Daab
I det stille Hav i mit Rige.

Mine Stjerner tie paa deres Gang,
Ei høres Lyd eller Stemmer;
Kun Tanken sporer en stille Sang,
Som Øret ikke fornemmer.

Hos mig du lever et Liv, som svandt,
Du lever med Guder og Helte,
Hvis forklarede Skikkelser Sagnet bandt
Til mit brede, funklende Belte.

Her Fablens Konger og Dronninger staae,
Med dens Udyr, Drager og Slanger,
Hvis Navne lød fra den oldtidsgraa
Totusindaarige Sanger.

O Menneskebørn, som foragte min Skat!
Eders Amme jeg er, tør jeg mene:
Jeg fortæller jer Eventyr hver Nat,
Og I sove derved som Stene.«

Saaledes kan man naturligvis ogsaa opfatte en fredelig og fornøjelig Skovtur. Det er i alle Tilfælde originalt, og man er tilbøjelig til at tro, at det netop er det, Forfatteren har villet være. Man kommer ved dette Stykke Poesi til at tænke paa *Et halvt Dusin udvalgte Nytaarsvers fra Theatret til Publikum. Fremsagte af Fru Heiberg som Prolog ved det kongelige Theaters Søndags-Forestilling den 1ste Januar 1832,* der kunde have dannet en passende Indledning hertil.

I en *Æsthetik af Kjøbenhavns Porte* begynder han saaledes med at fundere over

»*Østerport.*

Saasnart den unge Vaar udfoldet har sin Vinge,
Man tyer til Østerport med lyrisk Sommerhaab,
Som bryder ud i Sang og Jubelraab,
Mens Folk i Tusindtal gaae, kjøre, ride, springe
I Morgenens den lyrisk skjønne Stund
Til Kirstens Kilde, til Charlottes Lund.
Og denne Lystighed har Sted hver Dag i Ugen,
Dog er det Søndagen især,
Hvorpaa Enhver
Paa lyrisk Nyden er forslugen;
Thi Søndag, som bekjendt,
Er Ugens første Dag, til hvilken Alle spare
Hvad der i Løb af Ugen er fortjent;
Derfor er Søndag dens umiddelbare,
Dens lyriske Moment.
Enthusiastisk Udflugt ud af Porten,
Begejstret Udgift af den sidste Hvid,

For hvilken expansivt man fast har pantsat Skjorten,
Tilhøre denne Dag til evig Tid;
Og Østerport, om jeg mig ei forregner,
Just denne Skjønhed ubevidst betegner.«

Med Hensyn til det foregaaende store Digt vil man nødig sige Heiberg imod, naar han indleder Cyklens næste Etape, *Sorgenfri,* med de forsonende Ord om, at

»Ogsaa her et Selskab promenerer,
Men med mindre Støi.«

I denne Forsamling af saavel større som mindre Aander, der dog alle var grebet af den litterære Ambition, er det mærkeligt at finde en, der slet ikke var der. Han, der modsat de andre kun tænkte paa Øjeblikket, vandt Fremtiden.

Han hed *W. Rantzau,* var født i København 1832, og berømt i sin egen Tid blev han for de Viser, som hele Byen skulde komme til at synge med paa. Hans Skæbne laa i en Sangerinde, *Sophie Valentin,* hvem han lærte at kende 1861. Til hende skrev han sine første smaa Ting, og i 1864, Krigsaaret, endte det med Brylup. Kort efter ramtes hun af et apoplektisk Tilfælde og var lam Resten af Livet. Efter Ansøgning gik Hustruens Koncession nu over til ham, og allerede tre Aar senere finder man ham i »Tivolis nye Pavillon«, eller som den ogsaa kaldtes, »Kisten«. Som saadan huskes den nok af mange i Dag. Men det gør han selv ogsaa. Man har næppe glemt hans lystige Digte, som han havde en sjælden Evne at give den rette Melodi, hvor han nu kunde hitte den. At hans Popularitet i dette Ords bedste Betydning var stor, viser de Oplag, hans Værker kom i; flere udsendtes i 10—12.000 Eksemplarer, en enkelt endog i 30.000! Vi vil møde ham sidenhen, men her vil vi tage med ham paa *En Tur til Charlottenlund eller Den er a' Kragelund.* Melodien altsaa. Det klassiske Poem lever endnu, sine næsten hundrede Aar efter dets Affattelse. Og lyder:

»Jomfru, vil De med til Skoven,
Skoven, Skoven,
magelig og rar
Vognen er, jeg har;
Jomfru, vil De med til Skoven?
Fire pæne Kavalerer,
Passagerer,
venter paa, at jeg
køre skal min Vej;
Jomfru, hvad vil De ha' mere?
Ja, men Gud, næ føj,
Vognen er saa høj,
jeg maa ha' en Trappe. Det er vel Deres Spøg
staa kun op paa Trinet
vær ej frygtsom sindet.

Tag imod min Haand, lille Frøken, en Herre sa'.
Se, det gik jo nemt,
Ja, men jeg fik klemt
rent min Krinoline, og det var ved Gud slemt,
Skal jeg reparere?
Vil De blot la' være,
ellers, ja, saa staar jeg af Vognen, saafremt ...

Alt imellem, mens vi kørte,
smaat jeg hørte
paa min Sidemand,
nydelig var han;
men hans Ord mig ikke rørte.
Jeg er, sa' han, Probenreuter,
men det drøjt er,
dette Rejseri,
jeg vil se at fri,
gifte mig. — Naa, saa De fløjter?
Jeg er godt garder't,
jeg har assurer't
Hjertet mit fra sidste Gang, da jeg blev fikser't
Kærlighed hos Herre' —
den er saamænd værre;
nej jeg tror dem aldrig mer', det har jeg svoret paa.
Frøken, højt jeg svær',
at jeg har Dem kær —
hvorfor vil De flytte Dem, sidder jeg for nær?
Hvis man har forladt Dem,
skal jeg holde af Dem,
lad mig Dem ledsage iaften, jeg be'r.

Frøken! o, lad mig Dem fange,
vær ej bange,
spring kun ned i Hast,
jeg skal nok staa fast.
Gud, jeg takker tusind Gange!
Armen dristigt han mig rakte,
og han bragte
mig til »Niels Husar«,
Kyllinger han har,
og Champagnen, hvor den smagte!
Frøken! til Dessert,
haaber jeg, De gi'r
mig et lille Kys. Nej hør, maa vi være her.
Straks min Haand De slipper,
for jeg har Principper,
jeg er ej a' den Slags, nej, det kan De stole paa!
De er or'ginal.
Stil min Elskovskval!
Nej, jeg takker, Herre! nej, jeg er ej saa gal.
Men lad os spadsere,
det vil Dem kurere.
Naa lad gaa! den Dyd, Frøken! er dog fatal.

Hør! hvor Tonerne os vinke,
det er Klinke —,
Klinkevals med Tryk;
De er vel for tyk,
er ej Danser, kan jeg tænke.
Jo, jeg kender, Frøken! tror je',
den Historie;
jeg en Klinkevals
danser paa en Hals;
De skal se mig i min Glorie!
Hvor De fører rart,
det er aabenbart,
De har nok Talenter; jeg tror, jeg gi'r mig snart;
alt for godt jeg mærked',
at Champagnen virked',
snart kun i det fjerne lød: »Den er a' Kragelund!«
Frøken! stol paa mig,
aldrig svigter jeg,
kom nu, lad mig lede Dem — det er denne Vej.
Hurtigt vi forsvinder,
Lysene os blinder,
tro De mig, den Skovtur forglemmer jeg ej.

Hvad der allermest mig ærgrer,
tænk, han værgrer,
vil ej holde Ord,
gifte mig — men stor
Hævnen bli'er, det jeg sværger;
Sagen har jeg publiceret,
offereret,
tænk, i Honorar,
otte Mark saagar
den, der Visen har leveret.
Ja, der ser De sel',
ingen Mo'ers Sjæl
kan man tro herefter, men det er dog et Held,
er han rejst, den Røver,
væk med sine Prøver,
har jeg dog min Klinkevals: »Den er a' Kragelund!«
Ja, den Melodi
er mit Sværmeri,
ja, det er den eneste, som jeg ret kan li',
baade Strauss og Lanner
kun det bare Vand er,
her er baade Takt og en sød Harmoni.«

Forfatteren havde, som saa mange, der gør i det komiske, en tragisk Livsskæbne. Vi har allerede hørt, at hans Kone blev lam hurtigt efter Brylluppet. »Kisten«, hvor han tjente en Formue, blev indirekte Aarsagen til, at han kom i sin egen. Han spekulerede nemlig paa Børsen, men fejlede. Efterhaanden var hans Popularitet dalet, men alligevel

kom det som et Chok for mange, da han tog sig af Dage, to Aar efter sin Tilbagetræden fra det gamle Tivolietablissement. Saaledes skulde da den Mand dø, som havde været Indbegrebet af Livsglæde.

Visen, der er fra 1865, stod trykt som Nr. 27 i de *Humoristiske Sange*. Komponisten *Lorenz Christian Kragelund,* der levede fra 1825 til 1916, var Musikdirigent, bl. a. i *Grøndalshuset* i Charlottelund, mens den nævnte *Niels Husar* var Vært i »Over Stalden«.

Det er nok overflødigt at nævne, at *Lanner* var østrigsk Komponist som *Strauss*.

Saafremt De erindre Dem Aarestrups poetiske Mesterstykke, vil De sikkert, om De naar saa vidt som til Slutningen af denne litterære Odyssé, indrømme mine Ords Rigtighed naar jeg hævder, at det er uovertruffent. Men jeg vil uden Tøven erklære det samme om det Stykke Prosa, der nu følger paa. Det er forlenet med den samme Umiddelbarhed og fine Sans for Ordenes Bonitet, som vi før saa det i Rimenes fuldendt klingende Form. Og det bør afkræve os desto større Respekt og Ærbødighed, fordi dets Ophavsmand var Lægmand i den svære Kunst at forfatte og nærmest maa være at anse for Dilettant inden for dette Fag, selv om han oftere gav mindre Forsøg paa sine Penneprøver i den humoristiske Genre, der ti Aar før hans Død blev samlet i to Bind *Mellem Sæsonerne* fra 1872.

Titlen er tydeligt nok paavirket af Teatret, og det er da ogsaa en Skuespiller, der staar for dem, nemlig *Adolf Marius Rosenkilde*. Som i sin Kunst paa Scenen forstod han ved sin frodige Fantasi at skabe Skikkelser, der i Bogens Verden vil bevare hans Navn ved de fine Detailler og smaa Træk, nu, hvor Tæppet er gaaet ned for hans mimiske Optræden.

Det Værk, paa Grund af hvilket vi husker ham i Dag, og som skulde sikre ham Berømmelsen, er *Anders Tikjøb,* Beretningen om den jyske Landsbydegn, der forlod sin kære Hustru Øllegaard for at drage paa et kort Besøg til København. Det blev i 1861 trykt som Feuilleton i *Illustreret Tidende,* men vakte allerede ved sin Fremkomst en saadan Opsigt og Yndest, at de Eksemplarer af det nævnte Tidende, der havde indeholdt Rosenskildes Fortælling, hurtigt blev udsolgt. Derefter saa man ingen anden Udvej end at udgive den i Bogform, og flere Udgaver fulgte hastigt paa hinanden. I sit Forord til denne Bog fortæller han om dens Tilblivelse.

»Ved Foraarets Begyndelse blev Forfatteren til »Anders Tikjøb« af »Illustreret Tidende«s Redaction opfordret til at levere en Text, der kunde give Stof til en Række Illustrationer, som skulde behandle fremtrædende Træk og Localiteter af det kjøbenhavnske Sommerliv. Da det vilde være vanskeligt at give en episodisk Fremstilling af disse Gjenstande, der ere saa velbekjendte, idetmindste for Hovedstadens Læseverden, tilstrækkeligt Liv og Farve, til at den kunde inter-

essere, troede Forfatteren det nødvendigt at iklæde det Hele en novellistisk Form, hvori en Hovedperson kunde indføres, der paa samme Tid var af solid dansk Oprindelse og tillige fremmed i Situationen, for at Fremstillingen af de kjendte Steder og Forhold igjennem ham kunde afvindes Nyhedens Interesse. Naar der saaledes af »Anders Tikjøb« er fremkommet en heel lille Fortælling, da gjør den dog ingenlunde Fordring paa at besidde anden Qvalitet, end den vistnok meget underordnede at kunne yde Læseren en flygtig Underholdning, hvilken Bemærkning Forf. anseer det dobbelt nødvendigt at forudskikke, nu, da »A. T.«, der personlig udmærker sig ved Beskedenhed, træder ud af et Blads Spalter, for i et samlet Aftryk at vise sig for Publicum. Redactionen af »I. T.« har imidlertid anseet det for ønskeligt, da de Numre af nævnte Tidende, hvori denne lille Fortælling var optaget, ere udsolgte.

Kjøbenhavn i November 1861.«

Hovedpersonen Anders Tikjøb, der let lader sig maale med *Gustav Wieds Thummelumsen* fra *Livsens Ondskab* eller *Knagsted,* karakteriseres i Indledningen med faa, malende Ord:

»Han var en lille, trivelig Mand, temmelig hjulbenet, med et rundt Hoved, hvis trinde, rødmussede Kinder vare deelt af et smalt Kindskæg. Hans Næse havde den kvikke opadstræbende Form, som, i Forbindelse med et Par livligt runde Øine og et graaligt krøllet Haar, gjorde det høist vanskeligt for Anders Tikjøb at sætte et alvorligt Ansigt op. Sin Gang, som var temmelig rokkende, søgte han at fremskynde ved to buttede Arme, som han holdt dygtigt forover, langt fra Kroppen og brugte ligesom et Par Aarer. Han var et altfor elastisk Gemyt til at Ulykken kunde slaae ham flad. Han hengav sig i Øieblikkets tilfældige Stemning og kunde græde og lee i samme Minut.«

Det er valgt at bevare dette Stykke samlet, fordi en Ombrydning vilde ødelægge Helheden og maltraktere dets fortryllende Stemninger. Derfor gives der her Afsnit, som kan synes at høre andet Steds hen, enten hvor de viser tilbage til allerede kendte Steder, eller hvor de foregriber Begivenhedernes Gang. Thi omtrent alle de Lokaliteter, der behandles i denne Bog, besøger Landsbydegnen, *Strandvejen, Skovshoved, Klampenborg Badeanstalt* og *Charlottenlund.* Og før vi nu følger den enfoldige Anders ud paa den stor Færd skal det i Forbifarten nævnes, at Kommentarer vil blive tilbageholdt, hvor de i Følge deres Natur knytter sig til andre Kapitler, for ikke at gribe forstyrrende ind og distrahere Indtrykkene, der fortjener at faa Lov at tale for sig selv.

Og lad os da lytte til hans Beretning. (Ill. pag. 7.)

»Jeg ... naaede snart Holdepladsen paa Østerbro ...

Jeg kom gaaende i mine egne Tanker og havde endnu ikke observeret den lange Række af Vogne, der holdt langt med Alleen, da tre svære Karle med Pidske i Haanden kom stormende hen imod mig. Da de løb hver fra sin Kant, saae det ud, som om de vilde fange mig, hvorover jeg unegtelig i Øieblikket blev noget altereret, men jeg mærkede jo snart, hvad det gik ud paa.

»Skal Herren op at kjøre?« spurgte En.

»Vil De til Skoven, go'e Herre?« raabte en Anden.

Da hele min Person aldeles ikke er indrettet paa at indgyde Respect ligeoverfor det Slags Mennesker, var der her naturligvis slet ikke Tale om, hvad *jeg* vilde, hvorfor jeg ogsaa forholdt mig ganske rolig for at oppebie det Øieblik, da En trak af med mig som et Bytte for den Stærkeste.

En Tredie traadte til og tog fat i min Paraply.

»Kom her, De Smaa!« sagde han, »jeg har Plads for et Barn.«

»Det skal De ikke regedere paa, min go'e Mand!« sagde nu den Første; »det er bare Vittighed. Seer De — han vil nok give Dem en Barneplads, men naar De skal betale, vil han ha'e fuld Fragt.«

Nu kom der flere Kudske til, som halede mig hver sin Vei.

»Til Bellevie, go'e Herre, eller til Skoven?«

»Tag ikke med ham, lille Ven! han kjører baglænds. Kom De med mig! Her er en Vogn for Standspersoner. Iaftes havde jeg fuld Læs; lutter Folk af første Classe; 14 Personer! Men idag er der bedre Plads; De kan lægge Dem paa langs i Vognen; det er saa behageligt — værs'artig.«

En skjevøiet Fyr traadte hen til mig og hviskede mig fortroligt i Øret: »Jeg skal hilse Herren fra de to nysselige Smaapiger, der sidde derhenne paa den smukke Vogn og spørge, om De ikke har Lyst til at sidde imellem dem?«

Jeg blev saa forstyrret over al denne Skraalen, at jeg hverken vidste ud eller ind. Jeg kunde jo ikke kjøre med flere end Een af dem; og jeg vovede ikke at tage nogen Bestemmelse, da jeg derved frygtede for at fortørne de Andre. For at slippe ud af denne Knibe gav jeg mig til at forsikkre paa det Bestemteste, at det var min Hensigt at gaae til Skoven. Men nu traadte den Mægtigste af alle Karlene hen til mig og tog mig i Kraven.

»Gjør ikke det, go'e Herre! det er s'gu Synd i denne Varme. Kom De her. Kan De see Vognen derhenne? Den er næsten fuld. Saasnart De har sat Dem op, stikker vi af, Ferdinand, læg op!«

Han talte i en saa bydende Tone og lod til at indgyde de Andre saamegen Respect, at jeg uden videre gav mig under hans Beskyttelse og besteg den betegnede Vogn med stor Anstrengelse og ikke uden Frygt for, at han i sin Iver for at komme afsted, skulde »stikke af«, som han udtrykte sig, før jeg var kommen tilsæde. Jeg havde ikke havt nødigt at ile saa stærkt, thi lidt efter saae jeg ham sidde ganske roligt henne paa en Foderkasse i Passiar med de andre Kudske.

Da jeg havde siddet en Stund, bemærkede jeg til min største Forundring, at Vognen, der tildeels var fuld, da jeg satte mig, nu var bleven aldeles tom. Ved senere at indhente Oplysninger angaaende denne Sag, erfarede jeg, at det havde været en Samling ledige Kudske, da de pleiede at sætte sig paa de tomme Sæder for at bringe Folk i den Tro, at Vognen næsten er besat. Folk søgte bestandigt til de bageste Vogne, af hvilke hvert Øieblik een gik af. Jeg havde tidt havt Lyst til at stige ned, men jeg kunde ikke bestemme mig dertil, da Kudsken henne paa Foderkassen holdt Øie med mig, og han saae saa brutal ud. Da han talte om at »stikke af«, forestillede jeg mig en vild forvoven Kjørsel omkap med de andre Vogne; jo, det var en deilig Kjørsel. Medens jeg havde siddet i taalmodig Venten, var ikke mindre end tre Ligvogne kjørte mig forbi. Da jeg imidlertid var bleven brødflau, tog jeg mig en Bid og friskede mig op med en Pomerants.

... Jeg var nærved at blive ganske modfalden over min uvirksomme Tilstand, da jeg paa eengang blev opmærksom paa tre unge Mennesker, formodentlig Studenter, der glade og fornøiede kom syngende inde fra Byen. Da de fik Øie paa Vognen, hvori jeg sad, sprang de op i den og røbede stor Utaalmodighed efter at komme afsted.

»Halloi, Kudsk!« raabte den Ene; »kjører De snart? — lidt muntert!«

Kudsken sprang ned af Foderkassen og gav sig til at sysle med Hovedtøjet paa Hestene. Lidt efter lød en Stemme bag ved mig:

»Godmorgen! — — — jeg siger Godmorgen!«

Da dette blev sagt lige ind i Øret paa mig, kunde jeg ikke tvivle om, at det var mig, en af Fyrene hilste paa, og da jeg derfor bød »Godmorgen« igjen, reiste de sig særdeles høfligt alle Tre og gjentoge paa eengang: »Godmorgen!«

»Har De siddet længe her?« spurgte han, der først havde hilst.

»Ja, en stiv Klokketime.«

»Aha! De har altsaa været *Lokkedue*?«

»Har jeg været Lokkedue? Hvad skal det sige?«

»Naa det kjender De ikke; De er nok fra Landet? Det er et af de vigtigste Momenter i Kildepidskeriet. Det første, en Kaperkudsk har at giøre, naar han holder med tom Vogn, er at faa Fingre i et eller andet Individ af saa indtagende Ydre som muligt, for at antyde, at hans Vogn med det Allerførste skal gaae af, og derved lokke Passagerer til at tage Plads. De har nok været en maadelig Lokkedue; ja, nu skal vi lokke for Dem. Kudsk! der kommer flere Passagerer: efter dem!«

Tilligemed vor Kudsk stormede nu alle de Andre henimod forskjellige Grupper af nyankomne Damer og Herrer.

»Værs'artig, Hr. Grosserer, her er Plads; Hr. Grosserer! — — Værs'go, lille Jomfru! Jeg har Puder i Vognen til de smaa Fødder; jeg kjører lige til Kilden!«

Vor Kudsk kom imidlertid for seent, medens de andre Karle erobrede et Par Lokkeduer, der bleve anbragte hist og her paa Vognene. Nu reiste Studenterne sig op og istemte en Sang, der lød saa lifligt, at de spredte Passagerer bleve opmærksomme derpaa, sprang af Vognene og indtoge Pladser hos os. Det var en Lykke, at jeg tidsnok observerede adskillige Stykker Smørrebrød, som endnu stode opstillede paa Sædet, da en halv-gammel Kavaleer med sværtet Mundskjæg, blaa Kjole og chocoladefarvede Beenklæder vilde tage Plads hos mig. Jeg bjergede i største Hast min Proviant, der kunde være blevet saare ødelæggende for de Chocoladefarvede, og fik den ned i Baglommen.

Da Vognen næsten var fuldt besat, kom en meget fin Dame med to pene Smaapiger. Hun overskuede hele Selskabet og gjorde derefter mig den Ære at henvende sig til mig med det Ønske, at Børnene maatte sidde ved min Side, for at jeg kunde have lidt Tilsyn med dem. Børnene skulde i Besøg hos hendes Broder ... der beboede et Landsted paa den anden Side af Skovshoved. Jeg undersøgte Sædet paa det omhyggeligste, for at rense det for Krummer og de sidste Rester af grøn Ost, og fik Børnene anbragt imellem mig og ham med den blaae Kjole. Før Kudsken havde lavet Alt tilrette, havde jeg allerede stiftet nøie Bekendtskab med de Smaa. Det var de sødeste Glutter, jeg længe havde seet. Endelig begyndte Vognen at rokke —

... Den store, svære Vogn rullede nu ud ad Veien; Studenterne sang, Smaapigerne loe, medens Kudsken smurte paa de stakkels Heste, der i tungt Trav arbejdede sig fremad paa den glatte Steenbro. Gud bevares for alle de herlige Landsteder! Foran paa Trappen op til Havestuen var i Almindelighed anbragt en ung Dame i brusende Skjørter og med en stor Urtepotte paa hver Side. Der maa dog store Midler til at føre et saadant Liv; »hvad koster ikke alene en saadan Dame i Vask,« tænkte jeg.

»Hvad betyde de store Kasser der til Høire?«

»Det er Badekar for dem, der ikke gider gaaet ned til Stranden,« svarede en af Studenterne. »Her paa Strandveien bestiller man ikke andet end at vaske sig og gaae i Bad.«

Han naar til Fiskerlejet *Skovshoved.*

»Jeg ... vovede mig ned til Stranden for at see paa Fiskerne, der nu var lige ved Land.

Det var ikke alene Kvinder og Børn, der ventede dem ved Stranden; til min store Forundring saae jeg tillige en heel Række Svin og Grise, der stode og kiggede ud efter de ankommende Baade, som kort efter bleve halede op. Men jeg kom snart under Veir med, at det ikke var Fiskerne, som Svinene viste en saa leevende Deeltagelse; den var fornemmelig rettet imod de døde Fisk, som vare deres Part af Byttet, medens de øvrige, som formaaede at give mindste Livstegn, kom i Konernes Kurve.

En Vogn kom kjørende oppe paa Veien og holdt stille. Det var saadan et Slags aaben Omnibus, kunde jeg see. »Der kunde jeg komme gesvindt til Staden,« tænkte jeg... Det var ingen dyr Befordring; Kudsken forlangte kun otte Skilling, naar jeg vilde finde mig i at sidde lidt knebent. Endnu var der da god Plads. Jeg sad en Stund paa den tomme Vogn og ventede; men blev halv urolig for, at det skulde blive lige saa langvarigt, som da jeg Dagen iforveien havde ageret Lokkedue. Men det havde da ingen Fare. Et Øieblik efter kom et helt Tog ansættende, der bestod af Fiskerkoner med Kurve paa Ryggen, omgivne af en utrolig Mængde Børn og Grise, der snøftede op efter Kurvene. Nu stormede de op paa Vognen. — De lode til at studse ved at finde mig der, hvorfor de i Begyndelsen satte sig saa langt fra mig som muligt, men da der bestandig kom flere til, trængte de mere og mere paa, til de omsider havde faaet mig saaledes indeklemt, at jeg maatte snappe efter Veiret. De vare Allesammen trivelige Fruentimmer; de saae muntre og snaksomme ud, men nu sadde de og gloede paa hverandre og skjævede imellemstunder hen til mig. Da der nødvendigviis maatte gjøres Plads for Een til, blev der foretaget en yderligere Sammenpresning, hvorved jeg fik et Par saa voldsomme Stød, at jeg uvilkaarlig kom til at stønne ganske høit. »Uf! uf!« sa'e jeg, og da jeg saae mig om i Kredsen, sadde alle Konerne med oppustede Kjæver for at undertrykke Latteren. Kudsken vendte sig om og sagde til mig:

»Der sidder De jo som en Bisp i en Gaaserede, ha ha!«

»Haha!« sa'e jeg, »ha ha ha!« sa'e Kjællingerne og nu fik vi os Alle en solid Lungerystelse, der havde en meget gavnlig Virkning, da vi derved bleve bedre sammenstuvede og fik rummeligere Plads paa Vognen. Børnene skrege op til Mødrene, Grisene gryntede, Konerne loe, og afsted rullede vi nu til Byen i den gemytligste Stemning. (Ill. pag. 90.)

Der er nok mange Grise i Skovshoved — men en utrolig Mængde Børn. Da vi senere kom i en fortrolig Samtale, regnede vi ud, at Konerne, der vare paa Vognen, havde tilsammen 57 Børn, og da jeg var saa lykkelig at kunne supplere dette Antal med mine otte, hvorved Summen steg til 65, kunde jeg tydeligt see paa dem, at jeg derved vandt deres fulde Anerkendelse...

Jeg tog ... om Aftenen til Klampenborg Badeanstalt, for at overvære en Festivitet, som kaldes en *Thé dansant,* hvori de fineste Familier i hele Egnen agtede at deltage.

Fra forskjellige Landsteder ilede Herrer og Damer til Klampenborg; skjønne Damer med Roser og Nelliker i Haaret. Smaapigerne vare forskrækkeligt udmeide; gule og røde Støvler, broderede Buxer og korte Skjørter, der strittede saa langt ud, at Børnene lignede opslaaede Parasoller, der gik paa Skaftet. Jeg var s'gu ganske benauet, da jeg traadte ind i denne vidtberømte Stiftelse, men jeg lod som Ingenting og stak Næsen ligesaa høit i Veiret som de Andre. Da vi kom til den store Flagstang og skulde dreie til Venstre, gøs det i mig. Jeg saae to lange Rækker af Bænke, fuldt besatte med Damer; Herrerne stode midt i Gangen i for-

skjellige Grupper og saae paa Damerne. For Enden laa Concertsalen med aabentstaaende Døre, som forskjellige Herrer og Damer kiggede ind ad, ligesom om de ikke turde gaae ind ... Alle de andre saae ud, som om de ikke rigtig vidste, hvorfor de vare komne der.

... Det svimlede for mig, da jeg stod der midt i Kredsen, især da jeg tydeligt mærkede, at Alle rettede deres Øine mod mig. Jeg var imidlertid ikke længe overladt til mig selv, thi flere Herrer, som lode til at være hjemme der paa Stedet, traadte pludseligt med raske Skridt hen til mig og bøde mig velkommen med en paafaldende Høflighed og Ærbødighed. Passiaren gik s'gu meget godt, men senere præsenterede de for mig endeel Herrer, som talte Tydsk, og da kneb det. Forøvrigt indlode de sig ikke i dybere Materier, end at jeg kunne sige »ja wohl«, til Alt, hvad de sagde...

De Herrer, som først havde tiltalt mig, udbade sig nu Tilladelse til at maatte vise mig om paa Etablissementet. Jeg takkede naturligviis for denne Artighed og blev nu ført om overalt, fra den ene Ende til anden, og besaae Husene lige fra Stuen til Loftet, saa jeg tilsidst var aldeles ødelagt, da endelig en heel Sværm af Damer befriede mig fra denne Synsforretning.

»Nu ville vi ikke undvære Dem længer,« sagde een af Damerne. »Jeg haaber, De er en Elsker af Musik. Frøken Jensen har taget Noder med; det vil nok lokke Selskabet ind i Salen, hvor der netop bliver serveret med Thee.«

De hoppede Alle tilbage til Concertsalen og førte mig med sig i Klyngen ... De forsamlede Damer og Herrer, som før havde dannet de to Rækker udenfor ... havde nu indtaget Pladser i en stor Rundkreds inde i Salen; der herskede en dyb Taushed, som kun blev afbrudt ved Thekoppernes Raslen. Endelig begyndte en Dame at spille en Vals, og pludselig viste sig midt paa Gulvet eet dandsende Par, der med stor Udholdenhed vedblev at svinge rundt for at underholde Selskabet under Theedrikningen.

»Her er et meget behageligt Opholdssted,« henvendte en aldrende Dame sig til mig.

»Ja, det ved Gud,« sagde jeg, »meget muntert.«

»Der mangler bare en kraftig Mand, en energisk Charakteer til at sætte sig i Spidsen for det Hele; en Mand, der vilde risikere en større Sum paa Istandsættelsen og Udvidelsen af Etablissementet. Hm, hvad siger du, Fru Therkelsen?«

Det var til en Dame, der sad paa min anden Side.

»Aa,« sagde Fru Terkelsen, »naar saadan en Engel opstod iblandt os, vilde han blive forgudet. Kjender De ikke en saadan Engel, hvad?«

Det var til mig. Hun sagde det saa skjelmsk, som om hun havde Noget under det. Jeg forstod ikke rigtig, hvor de vilde hen og sad og stirrede paa en stor Olieplet, som en dryppende Lampe stadigt forøgede.

... »Gud, der gled Nikkelsen — det maa have været i Olien. Uh! disse Lamper.« Hun tilkastede mig et Blik. »Gas — hvad behager?«

»Ja, bevares, Gas!« sagde jeg. Nu havde Parret dandset af, og Ballet lod til foreløbigt at have Ende.

»De kan ellers troe, Hr. —« sagde Fru Terkelsen, »at her er meget livligt, naar vi samles om Aftenen. Det er som een Familie. Vi musicere, vi lege, vi conversere — Vil De nu see de søde Børn. Legen er allerede i fuld Gang. Lad os sætte os i en stor Rundkreds.«

... Bag i Salen var en Disk, hvor man nød allehaande Forfriskninger, og jeg nød en heel Del, efterhaands som jeg kunne smutte væk fra Kommersen. Det er senere faldet mig ind, at det maaskee var Varer, som skulde betales. I saa Fald har jeg begaaet en Fejl. Jeg betalte intet. Naa — vi legede »*Pus Katten*«; det var meget underholdende. Senere toge vi fat paa en Leg, som hed: »*Nu faae vi*

Nyt at vide,« hvori Een henvender Opmærksomheden paa en Tilstedeværende, om hvem saa enhver i Kredsen skal fortælle Noget. Fru Terkelsen begyndte.

»Hvem er det?« sagde hun til en ung Dame, idet hun kastede et Tørklæde paa mig.

»Aa,« sagde den unge Pige, »det veed jeg ved Gud ikke.«

»Du skal sige Noget!«

»Han er sød,« sagde hun, og løb ganske undseelig hen og satte sig i Kredsen.

»Nu den Næste,« vedblev Fru Terkelsen.

»Han skal skaffe os Concerter to Gange om Ugen.«

»Bal hver Søndag,« sagde en Tredie.

»Han skal sørge for, at Badehusene ere i Orden, før den halve Saison er forbi,« yttrede en gnaven Herre.

»Gud maa vide, hvem de holde mig for,« tænkte jeg ... Legen gik videre.

»Han skal skaffe os Muulæsler til at bestige Ulvebakkerne med.«

»Han skal nedrive denne Staldlygte og opføre et stort Badehotel.«

»Jeg vil have nye Trapper i Litr. B.«

»Nye Vinduer i Litr. C.«

»Nye Matrasser, som ikke skulde være stoppede med Proptrækkere,« osv., osv. Der var ingen Ende paa alt Det, jeg skulde skaffe dem. Naa — det var jo kun Leg, hvori Enhver kunde udtale sine fromme Ønsker. Der var en Støi og en Latter, saa man ikke kunde høre Ørenlyd. Jeg tracterede med Limonade og Punsch; ja — det vil sige, jeg hentede det fra Disken.

... Fru Terkelsen tog mig op til en Dands, men den vilde ikke gaae; der var altfor stor Fart i hende, fordi hun dandsede Gallopade, medens jeg indskrænkede mig til en Hopsa, der unegteligt er en langt ziirligere Dands. Den ene Dame tog mig op efter den anden; det var yderst anstrengende, men jeg vilde ikke gi'e mig, thi Vinduerne vare opfyldte af Tilskuere, der ude fra Haven fornøiede sig ved at see paa Ballet. Jeg saa den gamle Barber, der trykkede Næsen flad paa Ruderne og grinede over hele Ansigtet ved at see, hvor flinkt jeg tumlede mig. Ja, Sveden haglede af mig, og jeg havde aldrig gaaet det igjennem, havde jeg ikke havt den Disk i Ryggen.

... Ja, det var et skjønt Sted, og det har indprentet sig dybt i min Erindring. Jeg har fortalt Børnene saa meget derom, at de have indrettet et Hjørne i Haven til en lille Klampenborg Vandkuur- og Badeanstalt. Hvor tidt har jeg ikke frydet mig, naar jeg henne fra min Bænk iagttog Børnenes Leg og kaldte hin skjønne Aften tilbage i min Erindring. Saa er det ikke alene en Thedansant, der bliver fremstillet, men da jeg ogsaa har fortalt Børnene om Vandkurens vidunderlige Virkninger, er det ikke sjeldent, at Køteren Pasop, for hvis Velbefindende de nære den største Omhu, bliver løst fra sin Lænke, for at forfriskes ved en grundig »Afrivning«, der naturligvis bliver ham tildeelt under uendelig Jubel og Lystighed.«

Imidlertid møder Anders Tikjøb en Student, der tilbyder at vise ham lidt omkring.

»Student Pram kom, for efter Aftale at afhente mig. Han havde jo sagt, at vi skulde »afsøge« Charlottenlund.

Der tilbragte vi en ret behagelig Aften, skjøndt den dog maaskee var noget for støjende for mig. Pram var et sjeldent muntert Menneske. Han indlod sig nødigt i nogen længere Discours, men svarede bestandig med Stropher af allehaande Sange, hvoraf han havde en utrolig Mængde til sin Raadighed. Et saa ud-

holdende Humør har jeg aldrig kjendt. De Mandspersoner, han talte med, kaldte han i Almindelighed »Peter« og de unge Damer sine »yndige Cousiner«. Henne hos Grøndahls opdagede han et Bord, hvor et Par ældre Folk med to smukke unge Piger sadde og holdt deres Aftensmaaltid. Det var Prams Skomager. Han gav ham et gemytligt Dask i Ryggen, hilste paa Madamen og sendte Søstrene, der ikke lode til at tage denne Forøgelse af Selskabet ilde op, de kjærligste Nik med Forsikkring om sin Henrykkelse ved at træffe dem her i Skoven.

»Uværdige Medlem af det hæderlige Skomagerlaug!« sagde han til Faderen; »det er altsaa derfor, De har tilbageholdt mine Støvler, for at jeg ikke skulde træffe sammen med Deres Døttre iaften; mine yndige Cousiner! Jeg saae de Ulykkelige — Støvlerne — i Vinduet, da jeg i Eftermiddags passerede Store Kongensgade. Mismodige og slappe hang Skafterne ned paa et Par Atlaskes Dameskoe. O! de havde glædet sig til at trippe om herude — »under Skovens Kroner« — »til Musikens Toner!«

»Ak ja, det kjære første Bal!«

En Lykke, som jeg har maattet overlade et par almindelige Bandoleersaaler. Jeg er om en Hals, faae vi Regnveir.«

Moderen og Døttrene smiskede til Studenten; Skomageren bød ham Plads ved Bordet og forsikkrede, at Støvlerne ikke vare færdige. Da Pram vedblev at kalde Pigebørnene sine »yndige Cousiner«, lod Skomageren falde nogle Ord om, at de ikke kunde gjøre Krav paa en saa stor Ære ...

... Vi toge hurtigt Afsked og forsvandt ind i Skoven ... Studenten gennemstreifede Charlottenlund i forskjellige Retninger og førte mig endelig ind i et af de store Telte, hvor netop en tydsk Dame var ifærd med at synge en stor Arie. Da Aftenen var temmelig kølig, gjorde det mig ondt for hende, at hun havde saa Lidt paa. For at holde sig varm, gik hun rask frem og tilbage paa Forhøiningen og slog ud med Armene, medens hun sang. Jeg blev ganske underlig tilmode, da hun kastede et smægtende Blik paa mig med de Ord: »O! lass mich schau'n in dein Augenpaar.« — Hun blev tilsidst saa nærgaaende, at jeg følte mig yderst geneert og forlangte af Pram, at vi skulde gaae ind i et andet Telt. Aldrig saasnart havde jeg sat Foden ind i Teltet ved Siden af, før et lignende Fruentimmer tudede mig i Ørene: »Ich liebe deine rothe Wangen,« saa jeg nær havde revet Pram overende, da jeg foer tilbage ud af Teltet, ligesaa hurtigt, som jeg var kommen. Et andet Sted hørte jeg Violinspil.

»Her er godt,« sagde jeg til Pram; »lad os komme herind.«

En lille Pige stod oppe paa en Kasse og gned en Violin, hvorved jeg fik Mod til at gaae dybere ind i Teltet, men neppe havde vi sat os ned, før en anden Kunstnerinde pludselig reiste sig iveiret og med en Bøining henimod mig sang:

»Dein ist mein Herz! Dein« o. s. v.

»Lad mig komme ud!« sagde jeg til Pram, som sad yderst.

Han lod, som han ikke hørte det. Han fik naturligviis sin Part, men disse smeltende Blik og ømme Hjerteudgydelser lode ikke til at genere ham saameget som mig.

»Dein ist mein Herz!« gjentog Sangerinden.

»Lad mig komme ud,« sagde jeg med større Bestemthed.

Pram sad som en Støtte. »Hvor kan De være saa ufølsom mod al den Hyldest, Skjønheden yder Dem?« sagde han, og saa kaldte han mig en Hjerteknuser. Nu kom hun, der spillede Violin, med Tallerkenen, men inden jeg fik Posen med Pinseofferet op af Lommen, havde Pram allerede offret en Mark. Han kunde ikke længer holde mig tilbage, og medens jeg saa smaat avancerede henimod Udgangen, sang Damerne efter mig:

»Bleib bei mir und geh' nicht fort,
In meinem Herzen ist der schönste Ort.«

»Ja, det er muligt,« tænkte jeg, »men jeg vil dog foretrække at komme ud i Luften.«

»Halloi,« raabte Pram efter mig, »hvor vil De hen?«

»Jeg vil hjem!«

»Men De gaaer jo dybere ind i Skoven. Vi skulde dog nyde en lille Forfriskning. Trænger De ikke til noget?«

»Aa, en Bid. Men lad mig bare komme ud af denne Skov, der er saa fuld af disse uægte Nattergale. Jeg takker min Gud, at disse syngende Trækfugle ikke have fundet Vej til Jylland. Kan vi ikke faae den Bid paa et andet Sted? Derhenne ved Indgangen sidder en Kone med et Bord.«

Men det var en Restauration, som ikke var fin nok for Hr. Pram. Han erklærede sig villig til at følge mig hjem, naar vi først havde intaget den omtalte Forfriskning paa et Sted, han kaldte »over Stalden«. Vi naaede snart derhen og stolprede op ad en steil Trappe, der førte ind til et langt Loft, som var pakket fuldt af Herrer og Damer. Der var en saa skrækkelig Hede og en saa tyk Tobaksdamp, at det var, ligesom jeg havde et tæt Slør for Øinene, og jeg tvivlede ikke et Øieblik om, at der maatte være meget behageligere nede »i« Stalden end »over« Stalden. Dog beroligede jeg mig med den Tanke, at jeg der oppe paa Loftet kunde være sikker paa ikke at blive antastet af disse sukkende Sirener, som paa de andre Steder havde overvældet mig med deres Kjærlighedserklæringer. Dybest inde var der en Altan, hvor den friske Aftenluft strømmede ind og hvor vi arbeidede os hen imod for at finde en Plads. Midt under disse Bestræbelser blev jeg opskræmmet ved Lyden af Instrumenter — jeg saa til Venstre — saa for en Ulykke! der stode hele fire Harpeslagerinder i Geled og skulde lige til at falde an. Da de havde kradset noget i Strengene, traadte Fløimanden frem; det var et voldsomt Fruentimmer. Man skulde næsten troe, det var en forklædt Garder, og saa havde hun en saa dyb Bas, som jeg aldrig har hørt hos noget Kvindemenneske. Hun gav slet ingen forliebte Viser tilbedste, men sang om »Latour, der letzte Grenadier« og »Das ist mein Oestreich«. Jeg var saa forbauset over denne mærkelige Stemme, at jeg slet ikke kunde faa Øinene fra hende, førend et lille sortøiet Pigebarn afløste hende. »Zähme deine wilden Triebe,« sagde hun, idet hendes straalende Øine gennemtrængte den tykke Tobaksrøg og faldt paa mig, der stod lige foran, saa jeg skyndte mig hen i en Krog, hvor jeg slog mig lidt til Ro og fik en heel Concert at høre, medens Pram tracterede med Punsch og Cigarer. Nu kom Tallerkenen og jeg vilde ned i Baglommerne efter Pintseofferet, men Pram kom atter i Forkjøbet med sin Mark. Jeg var ganske undseelig over, at jeg aldrig kom til at betale, hvorfor jeg sad med Posen paa Knæet for at være parat til næste Gang. Det var ikke til at udholde, alle de ømme og glødende Blikke, som hele Tiden hvilede paa mig. De vare saamænd ganske smukke, et Par af Damerne, især den Sortøiede.

»Her vover jeg s'gu ikke at komme igjen,« sagde jeg til Pram, »uden at jeg har Øllegaard med mig, ha, ha! Det er nogle forskrækkelige Pigebørn.«

»Ja,« sagde han, »at De haler op i Flipperne og purrer Dem i Haaret, min gode Hr. Tikjøb, det gaaer nok an, men naar De sidder med Pengeposen i Haanden, bliver De altfor uimodstaaelig.«

Jeg tror nu slet ikke, det var Posen, de kiggede efter. Jeg puttede den i Lommen og da vi strax efter forføiede os bort, fik jeg ikke Leilighed til at aabne den. Det var ikke noget for mig, dette Leben i Charlottenlund, og jeg syntes, jeg aandede friere, da vi befandt os udenfor Gjerdet paa Veien hjem... Pram derimod var en stor Ynder af Charlottenlund...«

Disse var Ordene. I deres simple Klarhed og underfundige Humor virker de mere gribende end de højeste Tirader. Velsignet være det Sind, der forstod at gaa til Stoffet med Ydmyghed og i sig havde Evne til at gribe det alment menneskelige med saa stor Forstaaelse.

Klampenborg Badeanstalt vil vi senere komme tilbage til. Skovshoved derimod standser vi op ved et Øjeblik. Rosenkildes Bemærkning

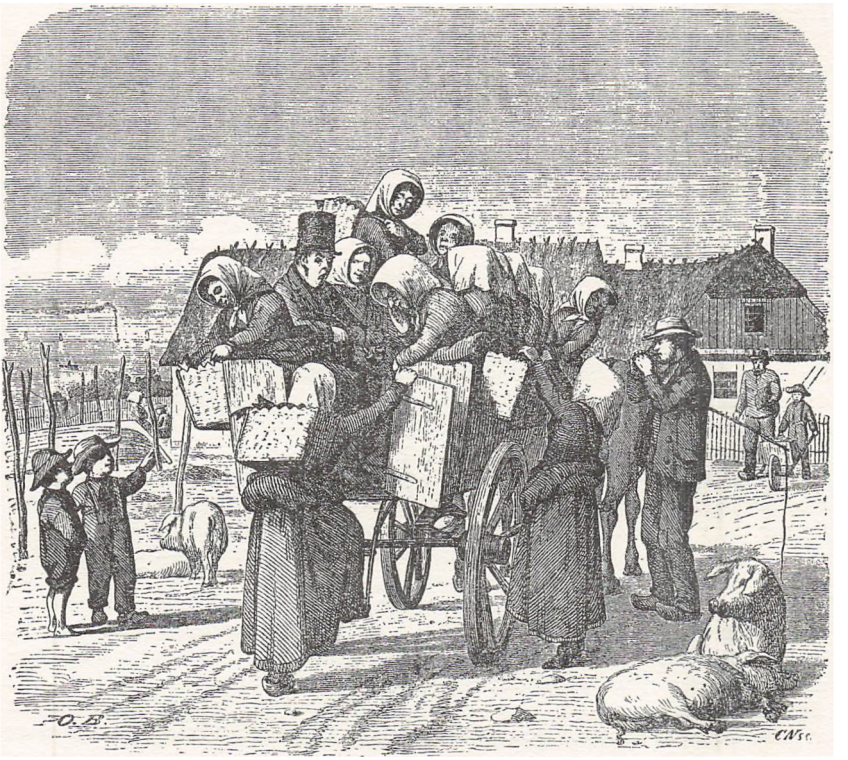

Skovshoved. (Anders Tikjøbs Møde med Fiskerkonerne.)

om, at »der er mange Grise ... men en utrolig Mængde Børn«, er ganske rigtig.

Det lille Fiskerleje har siden den første spæde Begyndelse o. 1600 faaet Lov til at slumre i sin blide Tornerosesøvn, og man maa bede til Himlen, at det maa fortsætte sin Tilværelse paa denne Maade. I Dag ligger det derude ved Strandvejen som et dansk Klondyke, upaavirket af Menneskestrømmen, der i utidigt Jageri suser forbi ad den nye Sundvej, uden at tage Notits af de spredte Huse ved Kanten, uden at ane den Poesi, der ligger skjult bag de reklameprydede Gavle og smaa

Rønner, som ingen Digter har været nødig at mobilisere for at give Stemme. De gemmer deres eget veltalende Sprog i sig selv.

Den faatallige Befolkning har gennem Tiden ernæret sig ved Fiskeri, og som Tikjøb fulgte dem paa Vej, er Konerne indtil den Dag i Dag draget til København for der at sælge deres Varer. Hver Fisker holdt Grise, og da Husrummene var faa, væltede de sig omkring allevegne paa Veje og Marker og stødte da ogsaa paa Rosenkildes Helt.

Imidlertid er der dog Folk af den danske Litteratur, der har været herude, skønt de næsten bliver borte mellem den Hær af Poeter, der drog ud ad Strandvejen for at besynge dens øvrige Herligheder. *H. C. Andersen* begik i 1832 nogle Linier om de *Fire Aarstider* og lod dem senere indlemme i *Aarets tolv Maaneder*. Han er standset op ved Skovshoved, ganske vist siger han, at »Scenen er Strandvejen«, men det er mest sandsynligt, at det er det forglemte Sted derude, han har tænkt paa. I »en ung Maler«s Skikkelse kommer han spankulerende med sin Mappe og sine Tegneredskaber. Saa standser han op, skuer ud over Landskabet som sig hør og bør for et ædelt Kunstnersind og udgyder sine Betragtninger saaledes:

»Den friske, gønne Eng med sine Damme,
Den knopped' brune Skov, den aabne Sø,
Og Skyerne ved Firmamentets Ramme,
Der i en violetblaa Taage døe,
Dem maler jeg, de blive skal mit Eie.
(Han sætter sig paa en Steen under Træet.)
Smukt hæver sig det lille Fiskerleie!
See, Garnet hænger udspændt høit ved Strand!
Her ligger Baaden trukket op paa Land,
Og Græsset under den, for Solen skjult,
Staaer høit og tykt, men med et grønligt Guult.
To Smaa-Børn lege foran Huset hist
Med tørre Pinde og en Bøgekvist;
De plante dem en Have smukt i Solen,
Mens Bedstemoder her i Lænestolen
Maa tage Plads og lege med de Smaa.
De, som to muntre, Vaarens, Alfer, staae
Ved Vintrens Snee, hvor mangt et Minde hviler.
Ømt til de kjære Smaa den Gamle smiler!«

Det er det blide Øje, der har set. Ganske anderledes og vindhærdet mærker vi det skarpe Blik af Havets Digter *Holger Drachmann,* naar han, som den virkelige Maler han var, med brede Penselstrøg og mange Farver sidst i Halvfjerdserne giver en Prolog til Bedste for *Skovshoved Asyl.* Djærvt og uden Sødme, men med Sans for de smaa Børns Liv gengiver han sine Indtryk i nogle faa Øjebliksbilleder.

»Skovshovedfiskernes røde Sejl
Er set paa mangen en Skudes Spejl

Af Manden, der stod hist agter ved Rattet,
Helt ud i selveste Kattegattet.
Skovshovedfiskernes Halvdæksbaade,
Der tæller i Havnen en pyntelig Flaade,
De spredes saa viden for Vejr og for Vind,
For de skal jo bjerge Føden ind.
Men Hjemmet lider derunder.
Thi vel har Fiskeren Hus paa Land,
Naar ellers han er en ordentlig Mand,
Og vel kan Skovshovedfiskerne prise
Koner, hvis Mage man ikke kan vise,
Og vel tar Konen dygtigt fat
Og slider ved Morgen, ved Dag og ved Nat,
Men Børnene, det er dog Hovedsagen.
Og de er som oftest alene om Dagen.
Naar Mor er i Byen og Far er paa Vandet,
Saa bli'r der for Børnene ikke andet
End søge sit Selskab, hvor de kan,
Ved Grisestien langs Havnens Stand!
Naar disse Smaafolk vokser til og bli'r større,
Saa gaar det bedre, for saa kommer Skolen,
Og tager fat dem i Trøjen og Kjolen,
Og bænker dem hos sig og passer paa
At Grisen ej ganske Magten skal faa!
Men Tiden før Skolen er ogsaa Tid,
I den maa man bøje de unge Kræfter
Mod Alvorens Dont, som følger bagefter.
Det gælder at lære Barnet: Du bør!
Og det er just det, som Asylet gør.«

Digtet er ikke typisk for sin Ophavsmand, men kunde være skrevet af mange andre. Derimod genkender vi de lyse Nætters Sanger paa en Prik, naar han drager til Charlottenlund med sine Studenterkammerater og i den lette

»*Foraarsstemning.*

Der er Foraar i Luften;
Fuglene synge, —
Henad Vejen vandrer en munter Klynge.
Det er Fyre fra Tyve til Trediveaarsaldren,
De snakker og ler; der er en frygtelig Rabaldren.
Det er spirende Planter, vaargrønne Skud
Og Stammer, som alt har faaet Grenene ud.
Vejen ligger for dem, Ingen gaar paa skraa, —
Det er danske Studenter med Kokarderne paa.

Der er Foraar i Luften,
Himlen er klar, —
Man har stærke Lunger og en stærk Cigar,
Man vil ud at lufte den støvede Frakke.
Skal det være »Stalden« eller den gamle »Bakke«?

Der er Stemmer for det første, Stemmer for det sidste,
Men det første er nærmest, det kan Ingen omtviste.
Vejen er den slagne, den vil vi gaa,
Danske Studenter med Kokarderne paa!

Der er Foraar i Luften,
Man aander saa frit, —
Strandvejen tærer, den gi'er god Appetit.
Maalet er naaet, om Bordet man sig bænker,
Der er Boeufsteg paa Bordet, af Flasken man skænker,
Først spiser man og tier, saa taler man og drikker,
De gamle priser Mosten, de Yngre hikker,
Saa rejser der sig en og begynder som saa:
»Danske Studenter med Kokarderne paa!«

»Silentium ved Bordet!
Jeg vil tale om Tanken!
Der slynger sig om Sjælen, som om Elmetræet Ranken.
Vi vil lufte vor Tanke, men Pokker ej den fri,
Vi er ikke med i Klubben, vi er Brandpoliti.
Ploug har jo vist, hvad dette Røre har skadet,
Og forleden lod han jo slaa »Reveille« i Bladet.
Se saadan en Reveille, den kan vi forstaa,
Vi danske Studenter med Kokarderne paa!«

»De gamle Studenter, —
Hm, de var lidt raa;
Maaske vilde *de* med denne frie Strømning gaa;
Men vi, vi har Gudskelov saa megen Velopdragenhed,
Saa god Diciplin, som vi stedse la'e for Dagen ved
At hylde vore Lærere og lystre vor Leder,
Og ikke blindt gaa med paa de nye Daarligheder;
Og Gudskelov, jeg tror, det vil vedblive saa,
Danske Studenter med Kokarderne paa!«

»Vor Tanke er som Kvinden,
Den nordiske Mø, —
Med hende vil vi leve, for hende vil vi dø;
Hun blomstrer foruden den moderne Erfarenhed,
Saa blomstrer og vor Tanke, og der er en Besparen ved
I Tid og Kræfter at stænge for det ny
Og havne med vor Tanke i Oldtidens Gry.
Did søger Nordens Kvinde, did skal vor Tanke gaa,
Danske Studenter med Kokarderne paa!«

»Vor Tanke er den Unges,
Men den er ikke fræk, —
De frække Prædikanter, dem ser vi at faa væk.
Vi dypper vore Penne, vi ryster Dydens Skjold
Og sigte Apostaterne i Ærbarhedens Sold;
Vi appellerer kraftigt til Troens Vand hos Læserne
Og holder Atheisterne Moralens Ord for Næserne,
Og vil de ikke læse, saa skal de dog forstaa:
At vi er Studenter med Kokarderne paa!«

»Se saadan er vor Tanke,
Og saadan ere vi, —
Studenterne er bleven et Ordenspoliti.
Om Skyttesagens Faner, for Nordens Folkeaand
Vi væbner os og fylker os med Riffelen i Haand.
Vi stiller os paa Kysten, hvor Aandens Fjende lander,
Og brænder op hans Skibe med en eneste »Brander«.
En Brander imod Brandes — den Krig kan vi forstaa:
Vi danske Studenter med Kokarderne paa!«

Der er Foraar i Talen;
Den lønnes med Applaus, —
Det lønner sig at tale ved en saadan landlig Smaus.
Mundlæret slides, Ingen tier stille,
Det er jo Instrumentet, hvorpaa Alle kan spille.
De gamle Guder dyrkes, de gamle Viser synges,
I Begejstringens Vand maa det Gamle forynges;
Der er én Melodi, hvorpaa Alting kan gaa,
Det er: Danske Studenter med Kokarderne paa!

Men Foraaret trætter,
Og Punchen var hed. —
Af Taler og Punch kan man ogsaa blive ked.
Aftenens Skygger over Strandvejen falde,
Og Hjemmet er en Magt, hvis Stemme høres kalde.
I Haverne ved Vejen staar Danmarks Kvinder,
De lytte efter Stemmerne med blussende Kinder,
»Det er »Fædrelandets« Sønner, — det kan vi forstaa;
Det er danske Studenter med Kokarderne paa!«

Over Stalden skylder sin Oprindelse, at det var de Ridende forbudt at tage deres Heste med sig ind i Charlottenlund. Man lod da opføre et Bræddeskur i 1823, hvor Hestene blev staldede, og det remplaceredes 1832 af en Stald i Bindingsværk, hvor der faa Aar efter indrettedes et Konditori i Tagetagen. Heraf den mærkelige Betegnelse »Over Stalden«.

Drachmann, der har henlagt sit Digt til denne Bygning, udgav 26 Aar gammel sine første *Digte* 1872, der skulde faa en næsten lige saa stor Betydning for Samtid og Eftertid som Oehlenschlägers Digte 1803. Han indledte sin Bog med sit Program i *Engelske Socialister,* der omhandler Kulmændenes Kamp for bedre Forhold i Datidens *London.* Tydelige Reminiscenser gaar igen i Charlottenlundstroferne, der da ogsaa kom frem sammesteds som Englandspoesien, om man kan kalde den saa. For man kommer daarligt udenom, at man faar en besk Smag i Munden under Læsningen af saavel de Tanker, der finder Udløsning under den svedte, kulsværtede Kasket, som de, der med stort Rabalder slynges ud fra de forvirrede Hjærner under den danske Studenterkokarde. De to Hovedbeklædningsgenstande er i Virkeligheden identiske, skønt deres Farver divergerer saa stærkt.

Men lad os ikke i denne tilsyneladende Fordømmelse, der dog aldrig vil frakende den unge Digter en blomstrende, frodig Retorik, glemme hans velmente Arbejde til Fordel for Børnene i Skovshoved, for det afslører dog et vennesælt Sind.

Ogsaa andre hjalp til med at skaffe Penge tilveje til Asylet. En Digteren næsten jævnaldrende Person, Skuespillerinden *Thora Schwartz-Nielsen,* der 1871 havde debuteret paa *Casino* efter at have læst hos *Phister,* og som hurtigt var fremme blandt Scenens førende Kunstnerinder, ofrede ogsaa af sit evnerige Talent paa Godgørenhedens Alter. Men efter en Velgørenhedsforestilling, hvor hun havde medvirket til Fordel for Skovshoved Asyl, var hun nær kommet galt afsted.

Beretningen herom findes paa den morsomste Maade fortalt i en af Tidens Skillingsviser; Forfatteren er, som altid i disse Tilfælde, ukendt for os. Dog, vi vil straks overlade Ordet til hans

»Vise og Beretning om Fru Schwartz-Nielsen der Natten mellem Søndag og Mandag den 25de ds. svævede i den største Livsfare, idet hun nær var bleven indebrændt i Skovshoved Hotel med Mere som denne Vise indeholder. Og: Jylland mellem tvende Have. København. Faaes i Holmensgade 33 og Lille Kongensgade 39.

Mel.: O Fortids stolte Minder.

Nu vil jeg synge en Vise
Om Ilden i Skovsho'de Kro,
Det Sted, hvor man altid seer Grise
Og sommetidsens en So.

Se, uden man vidste No'et,
Saa brød den i Lue ud,
Men No'ne som kom og »so'et«,
De sa'e: det var i en Klud.

Men tænk, det Værste ved Saven,
Der boede minsæl Fru Schwartz-
Nielsen fra Kjøbenhavn,
Saa den var jo rigtignok »hartz«.

Hun ha'de spil't lidt Komedie
For dem som gaar i Asyl,
Men tænk dem en Sørge-Tragedie
Hvis hun var brændt, sikke't Hyl.

Helt søvnig og træt hun laa sig
Og slumrede blidelig ind,
Og drømte vel, ja det forstaa sig,
Dog neppe om Ild, det Skind!

Men li'esom Klokken slaar trende
Fæle og dundrende Slag,
Begynder Stuen at brænde,
Saa lys som den klare Dag.

Men Nielsen som kommer fra Klampenborg i skyndsomste Fart,
Han styrter ind med Lampen,
Men huh! Der var slet ikke rart.

»Sophie!« Man hørte ham sige,
»Det brænder i Stuen, ved Gud!
O, skynd Dig, min kjæreste Pige!«
Forskrækket hun vaklede ud.

Saaledes hun undgik Faren,
Men det kunde næsten hændt,
At man kunde hørt af hvert Barn:
»Nu er Fru Schwartz-Nielsen brændt!«

Et Øjeblik er vi saa raske,
Og friske paa Sjæl og Krop,
Det næste maaskesens kun Aske,
— Hvis Ilden fortærer vor Krop.

Beretning.

Atter har Fru Schwartz-Nielsen svævet i den største Livsfare, idet hun nær var bleven indebrændt i Skovshoved Hotel, og det skyldtes et rent Tilfælde at hun blev reddet. Beretningen herom lyder efter »Dags-Avisen« saaledes:

»I Nat Kl. 3 udbrød der Ild i Skovshoved Hotel i de Værelser, som beboes af Fru *Schwartz-Nielsen.* Ilden havde taget godt fat i Gulv og Panel, og Fru Schwartz-Nielsen, der Kl. 9 var hjemkommen fra Forestillingen til Fordel for Skovshoved Asyl, svævede øjensynlig i Livsfare, idet hendes Soveværelse var saa opfyldt med Røg, at hendes Mand, der Kl. 3 kom hjem fra Klampenborg og straks opdagede Ilden, med Nød og næppe kunde trænge ind i Værelset og faa Fruen vækket og bragt ud; Ilden blev slukket i Løbet af en halv Time uden at anrette videre Skade.«

Saaledes har denne udmærkede Kunstnerinde for anden Gang været i Livsfare, idet hun d. 6te Juli f. A. paa en Lysttur i Furesøen nær var druknet med flere af sin Familie. Maatte hendes Liv endnu længe bevares, til Glæde for hendes Familie, og for Venner og Beundrere af hendes Kunst.«

Man vil næppe sige, at Stroferne om den uhyggelige Begivenhed er af stor Rimskønhed, men til Gengæld ligger de ikke meget under Gennemsnitsstandarden af, hvad der blev budt Folk i denne Form for Digtning.

Skuespillerindens Mand, *Carl Nielsen,* var Direktør paa Casino, 1888—90. I nogen Tid efter Sæsonen 1879 tog hun til Provinsen og kom først tilbage til København ved Dagmarteatrets Aabning i 1883. Men da havde hun vanskeligt ved at gøre sig gældende, og hun forlod Scenen for bestandig i 1890.

Skovshoved Hotel, hvor Dramaet udspilledes, er en Aflægger af den o. 1660 eksisterende Kro, som imidlertid nedbrændte 1764. Den blev dog genopbygget og kom til at danne Grundlaget for Badehotellet, der stadig staar derude i Fiskerbyen.

Før vi slutter dette Kapitel af, vil vi hefte os ved *Nogle Træk af Livet i Kjøbenhavn for en Menneskealder siden,* som *J. Plenge* gav i 1873, da han er kommet paa Afstand af Livet i den grønne Skov og fortæller om det, som kunde det have været en af vore Bedsteforældre, der aabenbarede os sine Ungdomserindringer. I sin Omtale af de *Selskabelige Adspredelser og offentlige Forlystelser* kommer han ogsaa ind paa de gode, glade *Skovture.*

»... Vi Byfolk ... udstrakte vort Kjendskab til Naturen .. til den kjære »Skov«, om ogsaa dette Begreb dengang var af langt snevrere Dimensioner end nu. Man kjendte ogsaa da Skovture, og det rigtig fornøjelige og poetiske Skovture, der for lange Tider efter kunde forfriske Ens Sind og Legeme til at bære Livets dagligdags Prosa. Nutildags er jo al Poesien vegen fra vore Udflugter i Skoven: man sætter sig i den saa uendelig prosaiske Jernbanekupe, ærgrer sig over den snegleagtige Kjørsel og gisper efter et frisk Vindpust, løber et Par Timer om i Skoven uden at faa Vaadt eller Tørt og maa saa lystre Piben, naar Klokken er slaaet til at vende hjem. Nej, det er sandelig ikke meget poetisk og bliver det endnu mindre ved at kunne gjentages et Par Gange om Ugen for et Par Skilling. Saa var rigtignok en gammeldags Skovtur noget ganske Andet; de ugelange glade Forudfølelser af den store Dag, der forestod; de hyggelige smaa Forberedelser af de mange til en saadan Tur fornødne Rekvisiter; det hjertelige Samraad med Venner og Slægtninger, der skulde være Meddeltagere; Omhuen for at faa en rigtig god og rummelig Vogn og et Par pæne Heste; Ængstelsen for at Vejret, som i flere Dage havde truet, skulde netop bryde løs paa den for længe siden berammede Dag; den glædelige Overraskelse over at finde en skyfri Himmel og en straalende Sol, naar man tidlig paa Morgenstunden sprang op af sin Seng for at udspejde Vejrets Beskaffenhed; den livlige Summen af de glade Gjæster, der efterhaanden samlede sig; den med Smaaintriger forbundne Placering paa Vognen eller paa Vognene; Indaandingen af den friske Luft; Synet af de frodige Marker; de velsmagende Maaltider under Træernes Skygge; Spadsereturen gjennem de ubekjendte Egne; Hjemkørslen i den kølige Aftenvind, — kort sagt, Alt hvad der dengang hørte uadskillelig med til en Skovtur dannede et saa yndigt poetisk Hele, at Erindringen derom ikke saa snart udslukkedes, men ofte lod en saadan Dag staa som et Lyspunkt for Ens hele Liv.

Ved »Skoven« forstod man i hine Tider egentlig kun Charlottenlund, der er det oprindelige Valfartssted for de frisk-Luft-søgende Kjøbenhavnere. Hertil kunde man dengang, da Fødderne endnu ikke vare saa ømme, let gaa, og store vare de Skarer, der navnlig om Søndagen fyldte den langs med Strandvejen løbende brede Fodsti, der ofte om Aftenen gjenlød af glade Menneskers Sang. Det manglede dog heller ikke paa anden Befordring til Skoven, da der ved Østerport og ved Trianglen, især i den fire-Ugers Kildetid, holdt Masser af Kapervogne. Disse vare ikke saa magelige som nutildags; det var store firstolede stive Holstenskvogne eller mindre Bøndervogne med et Par Sæder, altid forspændte med nogle stakkels Ralliker, der kun med Magt kunde drives frem i den stærke Trav, der ønskedes baade af Kudsk og Passagerer. Var man nu vel ankommen til Skoven, gjaldt det først om at faa lavet Kaffe af de medbragte Ingredienser, og naar denne var nydt, spadserede man under de skyggefulde Træer, og morede sig med at gynge og siden med at danse lidt, eller dog lytte til Musiken. Efter en solid Aftensmad med Punsch til beredte man sig til Hjemturen, der ofte var Glandspunktet af hele Festen. Humøret var godt, Aftenen frisk og kjølig, og Strandveien nok saa livlig en

Promenade som Chiajaen i Neapel, Korsoen i Rom, Pradoen i Toledo, Hydepark i London. Der var en uafbrudt Række af private Ekvipager og lejede Hyrevogne, hvilken det var meget voveligt at forlade for at komme hurtigere afsted, da man paa den snevre Vej risikerede at karambolere med de endnu sent paa Aftenen udadilende Kapervogne. Fodstien var sort af hjemvandrende Familier, hvis Fædre og Mødre ofte maatte tage de søvnige Børn paa deres Arme, der endnu vare trætte af de vægtige Madkurve, de havde baaret ud om Eftermiddagen. Hvor velkommen var derfor en lille Hvile ved det gjæstfri Slukefter, hvor et Krus gammelt Øl med en Pind i hjalp til at skylle Støvet ned og gav friske Kræfter til Vandringen.«

Charlottenlund svinder bort i det fjærne bag vor Vogn. Støjen dæmpes, og vi er gennem Skovshoved kommet ud mod Dyrehavsfornøjelserne, som vi dog ikke vil besøge denne Gang. Løjerne i Skoven var frem for alt Folkets, *det* tilhørte Traktørstederne med deres Familiehygge paa Udflugterne med den medbragte Mad, for det spillede Musikken op til Dans. Her mødtes de unge, og Forældrene mindedes deres egen Tid, da Træerne om Aftenen skyggede over dem, naar de gik Ture ad de skjulte Stier. Med Aarene svandt Stedets daarlige Ry, det var ikke mere farligt at tage sin unge Datter med derud, tværtimod ansaa man det for ganske naturligt, at Forlovelserne kom i Stand paa denne Baggrund, i et Kjøbenhavn, hvor Fordomme og Moral ellers alt for let holdt de hjærtenskære fra hinanden.

Men Hovedstadens Overklasse, der nok har haft Sans for de folkelige Forlystelser, og de har sikkert besøgt dem med Nydelse, ønskede dog, som naturligt er, deres eget Domæne. Adam Homo red ud ad Strandvejen, og han vidste, at med hans Position burde et Landsted ved Kysten følge. Vi vil da nu møde et af dem, der stod vel som den stærkeste Modsætning til de manges tankeløse Glæder i Charlottes Lund, men dog i sin tilbagetrukne, næsten skjulte Ophøjethed var gennemtrængt af et lige saa sundt og frodigt Liv.

er Stedet. Frydefuldt lyder dets Navn og med Rette. For denne Plet af den lange Kyst mod Nord til Helsingør giver den nok smukkeste Udsigt over Øresund. Fra Parkens Skrænter kan man se ned over Skovshoved, forbi Charlottenlund og helt ind til Hovedstaden, hvis Taarne strækker sig slanke mod Himlen. Lige for lyser Hveens hvide Kyster og de grønne Marker, længere borte fortaber Sverrigs lave Land sig, og følger vort Blik Strandvejen mod Nord, griber det Klampenborg og Bellevues indbydende Haver i sit Felt. Bagtil breder Dyrehavens store Skove og Jægersborgs flade Strækninger sig ud i blødttegnede Konturer.

Blandt de første af Sølyst Ejere vil vi nævne især Agent *Just Fabritius,* fordi denne, i Lighed med en af de senere Besiddere, *Grev Schimmelmann,* tillige havde det nærliggende *Kristiansholm* under sig. Paa sidstnævnte Landsteds Byggegrund havde oprindelig Historikeren og Digteren *Vitus Bering* rejst sig et Hus. Senere kom det i *Christian V's* Eje, og efter denne fik det sit Navn. Kongen forærede det til sin Dronning *Charlotte Amalie,* men hun solgte det allerede i 1672 til *Ulrik Frederik Gyldenløve,* der tidligere har været omtalt i Forbindelse med Charlottenlund. Efter en omskiftende Tilværelse, hvor det bl. a. kom i Forpagtning under Jægersborg, gik det endelig over paa private Hænder, idet *Frederik V* skænkede det som Belønning for visse Fortjenester til Agent Fabritius.

Han købte 1753 Sølyst, Naboejendommen, men ved hans Død 1766 sælger Enken Kristiansholm.

Kort Tid efter oprandt Schimmelmanns Æra. I 1776 havde han lejet sig ind paa Sølyst, og samme Aar købte han Stedet til Eje. Seks Aar efter blev desuden Kristiansholm hans.

Schimmelmann, Heinrich Ernst (4/12 1747—9/2 1831), Statsmand, Filantrop, Mæcen og Rigsgreve. Navn og Stilling — et smukt Generalieblad for den, der ikke havde tilstræbt mere i sit Liv. Men hvad ligger der ikke bag disse kolde, klare Fakta.

Simpelthen et Menneske, der i sin Tilværelse naaede intet mindre end at staa det klassiske Ideal af en Skønaand saa nær, som det kan ske, om

det ikke skal blive identisk med den guddommelige Fuldkommenhed og miste sit Liv.

Han erholdt efterhaanden de højeste Stillinger i Riget, blev Medlem af Oppositionen mod *Guldbergs* Styre sammen med først *A. P. Bernstorff* og derpaa de to Brødre *Christian Ditlev* og *Johan Ludvig* af *Reventlowernes* Slægt, var Minister flere Gange, blev 1788 Statens Førsteminister, gik af 1813, men fungerede videre under *Frederik VI*'s Deltagelse i Fredsslutningerne i *Wien* efter Napoleonskrigene og sad fra 1824 og indtil sin Død som Chef for det udenlandske Departement. To Gange var han gift med betydelige og smukke Kvinder, han var berejst, rig, ejede *Odd Fellow-Palæet* i København og Sølyst og Kristiansholm i Klampenborg, *Hellebækgaard* ved Helsingør, besad Grevskabet *Lindenborg* og startede store Industriforetagender paa *Gudumlund* og *Brede*. En Personlighed af internationalt Format. Hvad kunde han naa mere?

Det næsthøjeste! At faa sin fuldkomment poetiske Sjæl, skønt berøvet den skabende Evne, besunget i Taknemmelighed og Ærbødighed af sin Tids genialeste Digtere! Fra det gamle og det ny Aarhundrede kom de til hans Hjem og nød godt af hans Gæstfrihed, altid overvaaget af deres Værts Forstaaelse og hans Hustru *Emilies* Omsorg.

For ogsaa til hende skrev de spirende og fuldt blomstrende Skribenter deres lovprisende Sange. Gift med den senere danske Greve i 1775 blev hun gennem fem Aar den lysende Genius, det samlende Midtpunkt for de største, der fandt en Ære og Taknemmelighed i at faa Lov til at spejle sig i hendes Øjnes Glans.

I 1780 døde Grevinden, født Comtesse *Rantzau,* kun otteogtyve Aar gammel. Stor var den Sorg, der samledes om hendes Minde ved Tanken om det korte Liv, der her sluktes. Og uden at vide det, satte hun ved sin Død store Kræfter i Skred. Hendes Husbond rejste til sin hedengangne Hustrus bestandige Ihukommelse en Granitobelisk, tegnet af en af Samtidens største Kunstnere, *Nicolai Abraham Abildgaard,* Arkitekten og Historiemaleren, der bl. a. illustrerede *Holbergs Niels Klim.* Han blev Kunstakademiets Direktør, og man maa især huske ham for hans skønne Monument over Livegenskabets Ophævelse, *Frihedsstøtten* ved Hovedbanegaarden. Ved hans Hjælp skulde Eftertiden vide om den sjældne Kvinde, der engang havde vandret under Parkens Træer.

Men mere levende end den Kilde, der løber gennem Monumentets Aabning, blev de Ord, der strømmede frem af et ungt, begejstret Digtersind. Det løftede sin Røst i klassisk ophøjet og ren Stil, idet det i sit fyrretyve Sider lange Digt lod hendes Geist genopstaa i de naturbeskrivende, mytologisk formede Linier om *Emilias Kilde.* Havde Schim-

melmann ønsket at indlemme hendes Ry blandt det menige Folk ved at aabne et smalt Stykke af Parken mod Sundet og Strandvejen for offentlig Adgang, henvendte *Christen Pram* sig i sine Vers til sine Aandsfæller og Aristokratiet for at frelse hendes Navn fra Forglemmelse.

Digtet, der udkom i 1782, to Aar efter den unge Piges Død, led den ilde Skæbne kun at blive lidet anset af de kommende Slægter, fordi det saa fuldgyldigt gav Udtryk for sin Samtids Formpoesi. Men det er en stor Synd ikke at kunne bevæge sig tilbage i Tankerne og føje sig efter hin Tids strenge Regler, der netop ved deres Begrænsning aabenbarede den sande Mester i Faget. Som Digterpræsten fra Norge, *Christian Tullin,* der vandt sig Berømmelse og fast Stade i Litteraturen, fordi han i sit bekendte Bryllupsdigt *Majdagen* fra 1758 ved sin Skildring af Modsætningen mellem By- og Landlivet som en af de første havde forstaaet at indleve sig i Naturens Velsignelser, saaledes som han iagttager den fra en Høj, hvor han langsomt drejer sig rundt og fortæller, hvad han ser, gik den unge Dansker ud ved Emiliekilden og gentog Eksperimentet med samme forløsende og smukke Resultat. Men fordi han var født nogle Aar senere, blev han efterhaanden iagttaget med en vis Irritation, og det ulykkeligste, der kunde hænde ham, indtraf. Han blev ignoreret! For han var jo kun en uoriginal Epigon.

Og dog, *Knud Lyne Rahbek,* den store Litteraturhistoriker og den lille Digter, forstod ham. Han, der aldrig skulde naa de vældige Højder selv, satte sig for med Omhu at hæge om sine Kollegers Værker. og udgive dem i samlede Bind. Saaledes ogsaa med Prams. Da han den 28 Januari 1825 sad paa *Bakkehuset* og skulde skrive Fortalen til andet Bind af sin fire Aar tidligere afdøde Vens *Udvalgte digteriske Arbejder,* udtrykte han sin Glæde over at kunne indlede det »med et af de meest classiske Poemer, vor Litteratur har at gjøre sig til af, hans Emilies Kilde, som udentvivl kan dristig træde ved Siden af ethvert af de malende Digte, der ere Britternes Stolthed«. Tillige har han »den Lykke, at kunne pryde dets første Blad med Navnet af den Mand, hvem Digteren her nævner, som sin ypperste Mæcen, den Mand, der vilde have været Musernes kjæreste Pleiesøn, hvis de ikke fra tidlige Dage alt havde udseet ham til deres Sønners huldeste Fosterfader, den Mand, hvis hellige Adkomst til hver retsindig Danneborgers ærbødigste Taknemmelighed, Digteren i det følgende Stykke, dette Danskhedens stolteste Æresminde fra dens herligste Dage, har som Fædrelandets sanddru Talsmand overanvordet de kommende Slægter, og Evigheden«.

Pram indleder med at sige, at hans Værk er »Digterens ypperste Mæsen/Hs. Excellence/Herr Ernst Heinrich, Greve af Schimmelmann/Geheimestatsminister etc./helliget.« Og henvendt til Læseren, fortsætter han:

»Foragt og den hurtigste Forglemmelse er den Digters Lod, som aldrig har tordet fatte Haabet om Udødelighed for sine Sange. Emilias Kildes Digter har næret dette Haab i sin Barm, da han greb Harpen. Det Æmne, han valgte sig at besynge, bekræfter hans Haab; og han tilegnede det en Mand, hvis Navn den sildigste Eftertid skal hædre ...

... den nævnede Emilia var den salige Geheimeraadinde *Emilia Schimmelmann*, fød Ranzow ... Hendes dybtsaarede Gemal ... opreiste Hende et Monument, ligesaa mærkværdigt ved den ædle Smag, der frembragte det, som ved den Persons Værd, til hvis Minde det er helliget. Nær ved Hans Excellences Grev *Schimmelmanns* Lystgaard, en Miil fra Kjøbenhavn, ved Øresunds Bredde, er en Kilde, som den salige *Emilia* fremfor andre Steder yndede. Over den lod Hendes Gemal oprette det Monument, som Digteren har villet male ... Den Indskrivt, han deri lod hugge, er følgende:

EMILIA
HER VANDREDE DU ENGANG
ACH FORLÆNGST EI MERE
HELLIGT ER DET STED DU YNDEDE
USKYLDIGHED HIMLENS USKYLDIGHED
OPFYLDE HIERTET VED DIT NAVN
OG HVO SOM HAR ELSKET
NÆVNE DET MED TAARER

... Følende sin Svaghed vilde han dog give sit Digt al den Skjønhed, det stod i hans Kræfter at give det.

Men Kunstdommere! Een Fortjeneste med alle sine Feil har min Sang: Dens Hensigt var *Emilias* Navns Udbredelse; og endnu een: Min høie Mæcen har hørt den, og kun nægtet sit Bifald til de Steder, som syntes talende til Hans Roes.«

Lad os efter denne Introduktion, hvor en Digter har brugt de mange Ord, ikke af Svaghed, men fordi han vidste at benytte dem i deres fulde, betydningsrene Kraft, gaa over til hans Lovsang ved

»Emilias Kilde.

... Fra Pindus ned, o Muse! kom; beaand
Mit Bryst til Sang. Kom, lær uvante Haand,
Harmonisk sødt Citharens Strænge at røre;
Selv Phoebus blid min stille Sang anhøre,
Skjøndt svag, den er istemt for Phoebi Ven,
Hvis Hjerte selv bifalder, ynder den,
Ifald den kan med sande Træk afbilde
Emilias, hans elsktes yndte Kilde ...

O Schimmelmann! dit Sølyst. Der mit Øie
Beskuer frit de mindre Nabo-Høie.
Vær hilset glade Syn! hvor jeg seer hen,
Jeg kjender dig mit Fødeland igjen ...

Hist gjennem tætte Lund et Glimt frembryder
Af Bernstorfs Borg; der boede han ...

Hist rødmer Jægersborg fra lave Dal,
Hvor Nordens Konger før i gyldne Sal
Med Fryd forglemte Jagtens glade Møie.
Hist hæve sig Dianas grønne Høie;
Der kronet Hjort bedaget modig staaer
I dunkle Skov; bag ham paa Sletten gaaer
Hans yngre Slægt; Gudinden selv betrygger
Sin Helligdom blandt tætte Egers Skygger...

Mod Søndens Egn jeg vidt mit Syn udstrækker;
Halv Taagen der udbredte Stad bedækker,
Hvis Taarne høit mod Skyen hæve sig.
Hvil trygt! de Tordner, som omgive dig,
O Kongestad, de blot til Glæde lyde!...

Hist aabner du din Favn,
Codanske Hav! jeg seer paa høie Stavn
Vort Riges Værn; beskyttende omsvæve
Din Aand, o Juul, hvert Flag, og Fienden bæve!...

Her alting aander Fred, langs aabne Kyst
Fremskinner Liv og Munterhed og Lyst.
Skjøn, uden Pral, Charlottas Lund fordølger
Løvdækte Labyrinth; de jevne Bølger
Optoppe sig mod Torbeks høie Bred.
Men Cypris liig i festlig Yndighed,
I Kreds af tusind' Nympher, selv Gudinder,
Staaer Sølyst her, og ubemærkt forsvinder
Hver Nabo-Høi, hvis Skjønhed ene der
Staaer ubeundret; konstig Glimmer her
Ei med sit Pral uvante Syn indtager;
Natur og Smag hvert Øie til sig drager.
Vidt fra ukonstlet Borg udbreder sig
Hesperisk Blomster-Bed, høitidelig
Bevogtes det ved Hæk af tætte Linde
For Middagssolens Brand, og fiendske Vinde.
Men Østen er for muntre Vindes Flugt
Fra aabne Søkant fri og utillukt;
Der hælder prydet Høi, og der ophæve
To mindre Høie sig, her Esper bæve,
Jasminen her hos lave Hassel groer,
Og Birk, og Purpur-Røn. Her Flora boer,
Hun eensom her, saa tidt Aurora smiler,
Sin Urne fyldt med Ambra, stræbsom iiler;
Med Vellugt salver hun hver Blomst, hvert Blad,
Bestiger saa sin Høi, og skuer glad
Den yndte Kreds; med oprakt Arm hun byder,
Held følger den, som hendes Egn bepryder.

Vidtstrakte Eng, Dryadens Bolig nær,
Hen ud mod dunkle Skov udbredet er.
Fri løber der en bugtet Sti, som leder
I Floras Egn, Pomonas yndte Steder,

Og gjennem lave Busk til trange Sø,
Hvor Floras Nymphe-Flok fra Ø til Ø,
Omgjiordede med Vaarens friske Krandse,
Med glade Sving i Labyrinther dandse.

Men dunkle Lund staaer nær dens aabne Bred
Indbydende med stille Yndighed.
Her Philomele boer, hvis stille Sange
I natlig Stund opfylde Lundens Gange.
Du, som Camenen helliger sin Sang!
Her sad Du med Din sanger før engang;
Da kaldte Du i følsomt Bryst tilbage
Henfarne Tid, de blide Glædens Dage.
Dit Sprog var Sorgens Sprog, lukt var Dit Bryst,
Lukt for Naturens, Glædens milde Røst;
Du smeltede min Siæl? o Elskovs Smerte
Meddeles let en Elskers aabne Hjerte.

Jeg iler frem. Fra Lundens Dunkelhed
Jeg nærmer mig mod Havets aabne Bred.
Paa ny en Lund ved Høiens Fod frembryder;
Tillokkende den Vandreren tilbyder
Et yndigt Hvilested. Her hvile Du,
Min Aand. I Bølger, triller sagte nu!
Alt aander Fred, og Stilhed; her betrygger
Camenens Ro, I helligstille Skygger!

Hvad rasler her bag Busken? Harpe ti,
Saa sød er ei den stille Harmonie
Som hin — O! hvad er Greb blandt gyldne Strenge?
O! svagt kan de til aabne Hjerte trænge
Mod Kildens Raslen af indviet Væld.
Jeg hører den, sødt fylder den min Sjæl
Med Følelser, som Sang kan ei afbilde.

Emilia! Jeg nærmer mig din Kilde.
Hvi ser jeg Dig ei selv ved Kildens Bred,
Saa skjøn ved Fromhed, ved Uskyldighed,
Ved Dydens Glands, som før, naar her dit Øie
Blidtglinsende sig hæved mod det Høie,
Med ædelt Suk af uforstilte Barm;
Som naar Du henrykt ved Din Elsktes Arm
Da vandred her, og ønsked, at udbrede
Dit rene Hjertes stille, fromme Glæde
Til alt, som aander Liv...

Hvor Vandreren ved Havets nøgne Kant
Kun spildte Tegn til skjulte Kilde fandt,
Naar før ved tunge Vei han allevegne
Træt, sukkende, saae Glæden at indhegne
Sin muntre Kreds; der utillukt, og fri
Staaer Kildens aabne Lund; paa sandig Sti

Han vandrer frem, og undrende han standser,
Fortryllet han mistroer bedragne Sandser.
Indbydende han seer et Blomsterbed
I buntet Pragt ved aabne Hvilested;
Der ubevogtet af mistroisk Øie
Han frugtbetynget Qvist sig seer at bøie
Mod Jorden ned, og finder yndigt Læ
Paa grønne Bænk ved skyggefulde Træ.

Her ser jeg mig; hist kneiser Monumentet,
Der staaer Dit Navn med gyldent Bogstav prentet,
Emilia! i Marmor gravet blev,
Hvad kjærlig Haand til Din Erindring skrev.
Ei blot en Elsker, o! selv Glædens Daarer
Skal skue det, og smelte hen i Taarer.
I pyramidisk Pragt staaer Støtten op,
En ædel Urne pryder Støttens Top
Og i dens Fod crystalne Væld udbryder,
Som evig Graad ustandset der udgyder.
Kom, hvo du er, ifald engang dit Bryst
Har følet Vemods bittre, søde Lyst,
O, kom, og lad kun, hvo der kan, foragte
Den Fryd, som ei det kolde Hjerte smagte.
Fly vilde Tummel, hid til Kildens Bred,
Hid fly du, kom, betragt den, føel og græd.
Hvert ædelt Bryst opflammes, ved at skue
Det sjeldne Hjertes Værd, i ædel Lue.
Men Du, hvis mørke Sjæl fandt ingen Fryd
Ved Tanken om den frommes blide Dyd,
Ei blev for dig dens Priis i Marmor prentet,
Dit Øiekast besmitter Monumentet;
Dybt slumrer du i rædsom Lethargi,
O slæb dig blind min Kildes Egn forbi!

Nu Solen bort til Vestens Egne iler,
Og dobbelt skjøn dens sidste Straale smiler;
Med stille Gang, i Guld og Purpur klæd,
Gaaer Bølgen frem, og kysser yndig Bred;
I trefold Glands beskuer nu mit Øie
Den fjerne Kyst, og Gustavs gyldne Høie.

Hist Fyrster selv, for at tilbede dig,
Urania, til Tycho samled sig.
Din Helligdom er falden; i sin Vrede
Svoer Havets Gud mod dine brudte Bredde
En evig Strid, o Ø! til Bølgens Stød
Har skjult dit Gruus i Havets dybe Skjød.
Du glimrer blid, og Solens Straaler bryder;
Vee dig, naar vældig Storm fra Norden lyder,
Den undergraver lumsk din sandig Fod.
Delphinen kravle skal, hvor fordum stod
Din Borg, o Hvena! Sømand kaste Anker
I natlig Storm blandt dine faldne Banker.

Sneeklædte Svane frem paa Dybet roer,
Og tryg sin Nat ustadigt Hav betroer,
Mens skinnende det vinget Skib fremsvæver;
Hist lette Baad nu dykker, nu sig hæver;
Med hurtig Aare ført, den Fiskeren
Med ønskte Fangst til Landet bringer hen...

Hvad er cremonske Streng, hvad vælske Sang,
Mod Glædens Lyd, ukonstlet, uden Tvang?

Emilia! Din Sjæl dens Sødhed kjendte.
Her vandred' Du, og fromme Suk opsendte
Din blide Sjæl til ham, som skuer ned
Med Velbehag til glad Uskyldighed.
Seraphen lig Du bad ham, mild beskytte
Den Frommes Fryd, som i den ringe Hytte
Skjult, ubemærkt, men fro ved Dyden boer;
For Dig var ene Dyden skjøn og stor.
Og Du forlod de før saa yndte Steder!
See her Din elskte Egn Dit Tab begræder.
See Vandreren, som paa sin tunge Sti
Her eensom gaaer Din Kildes Bred forbi;
Han standser, seer Dit Navn, et Suk frembryder
Fra fulde Bryst, og Sorgens Taare flyder.
Se, stille Sorg rundtom indtaget har
Den fordum glade Kreds, hvis Fryd Du var;
Tung ved Dit Savn den Lund og Egn indhyller;
Nu sørgelig mod Landet Bølgen skyller,
Alt sørger nu — alt aanded Fryd engang —
Din Elskede — men ti min Klage-Sang;
Og lad Hans Sorg, naar stille Taarer rinde
Formidles ved Hans *Bruds* besjungne Minde...

Mildtsvævende jeg nu Najaden seer,
Fra tætte Busk den yndte Kilde nær,
Med kransbeprydet Isse frem at trine.
Alvorlig blid er hendes ædle Mine;
Hun svæver rundt omkring sin Kildes Bred,
Beseer dens Kreds i Nattens Dunkelhed;
Paa gyldne Navn hist Lunas Straaler spille,
Did seer hun op, og hendes Taarer trille:
»Til Cynthia ei meer af Østens Skjød
»Oprinde skal,« saa Nymphens Tale lød:
»Tilbedte Navn, dig Tidens Vælde spare!
»Din gyldne Glands, til Jorden falder, vare;
»Crystalne Væld, som Elskov kaldte frem
»Fra dybe Grund, flyd nektarsød for dem,
»Som Elskovs Vink med aaben Sjæl adlyde;
»Men galdebeesk og dræbende du flyde
»For den, som hærdet har ufølsomt Bryst,
»Som spotter Elskovs Qval, og Elskovs Lyst...

Paa Høien sorgfuld Skjald sit Qvad istemte,
End kneiser her beprydet Høiens Top;
En Kilde randt ved sandig Strandbred op,
Hvor Offeret af Luen blev fortæret.
Selv Tidens Vold har Kilden hellig været,
O dobbelt hellig nu, den yndig staae,
Til Jord, og Hav, og Himmel skal forgaae!

Du, som saa tidt i Nattens tause Stunde
Her gjennemvandrer Eng og stille Lunde!
Dryaden selv Dig tidt tilhvisker her
De glemte Dages skjulte Hændelser;
Dog, hvis maaskee Din faste Sjæl foragter
De Skygger, henrykt Skjaldens Aand betragter,
For Tænkerens og Philantropens Bryst
Din yndte Egn er rig paa værdig Lyst.
Naar Aftensoel forgylder Kildens Høie,
Hid fra Løvhytten med alvorlig Øie
Du skue skal til elskte Kilde ned;
En eensom Vandrer da med mødigt Fjed
Skal nærme sig til Kildens stille Bredde;
Da vederqvæget, med alvorlig Glæde,
Hans fromme Suk opstige skal for Dig,
Da skal Dit ædle Hjerte fryde sig.
Da skal Du see til hine Glædens Dage,
Som Elskov blid har givet Dig, tilbage;
Du fordums Fryd fornyet smage skal
I Kjærlighed, forglemmende dens Qval.
Naar over Landet hen et Blik Du kaster,
Og over Havet blandt seilklædte Master
Den store Fryd er din: »Et Folk jeg seer
Hvis Lykke min — og mig betroet er« —
Og — — ti, min Sang, kun svagt kan du afmale,
Hvad Nordens Svada umistænkt skal tale
Til end ufødte Slægt.

Og nu modtag,
O Schimmelmann, min Sang med Velbehag.«

Kun drypper Kilden ved Emilies Monument nu, og Røret, hvorigennem det friske Vand skulde fosse, er rustet. Prams Digt led paa samme Vis sin ilde Skæbne, omend det gav sin Skaber Hæder i hans Liv. At Rahbek forstod at se dets Værd, taler til hans Ære. Og maaske finder vi Grunden hertil i, ikke kun at han var en Litteraturkender af Rang, men maaske ogsaa deri, at der paa Mindestenen mellem andre var hugget de Ord ind: »Her vankede Du eengang . . ./ Helligt er det Sted Du yndede/ Uskyldighed . . . opfyldte Hiertet ved Dit Navn . . ./ Hvo som har elsket nævne det med Taarer.«

For netop det havde Rahbek, vanket her og elsket her. Maaske derfor forstod han disse Linier saa godt, han, der mere end fyrre Aar efter

sin Ungdoms Galskaber ved dem bragtes tilbage til hine fjærne Begivenheder, der betød saa meget for ham.

Samme Aar, som Pram udsendte sit Maleri om Kilden, havde den kommende Kritiker offentliggjort nogle *Breve fra en gammel Skuespiller til hans Søn,* der blev modtaget med Velvilje. Grev Schimmelmann havde giftet sig paany, med den norske *Charlotte,* født *Schubart,* og hos hende fundet en fyldestgørende Erstatning for Tabet af sin første Hustru. Men ogsaa Rahbek havde bejlet til sin »Charlotte«, der ganske vist hed *Johanne* eller bare *Hanne.* Hun var Datter af en Vægter *Olsen* og levede under dette Navn som en mindre kendt Skuespillerinde ved det kgl. Teater. En Dag, da hun gik Tur med sin gamle Far i Kongens Have, mødte Rahbek hende, og stod som ramt af det himmelske Lys. Og omtrent samtidig mødte hun sin tilkommende Mand, Skuespilleraspiranten *Michael Rosing.* I hans Debutaar 1777, hvor der var gaaet et Par Somre siden deres første Møde, forlovede de sig. Og da fik Rahbek se hende for anden Gang.

De tre velbegavede unge Mennesker blev gode Venner. Han blev næsten optaget i Familien, og om Sommeren tog han med dem til *Fredensborg,* hvor Skuespillerægteparret efter deres Giftermaal i 1778 havde faaet anvist Fribolig, saa at de kunde medvirke ved Hofkoncerterne for Enkedronning *Juliane Marie.* Rahbek læste op for dem af engelske og tyske romantiske Skuespil og attraaede samtidig den yndige Frue med en Id, der kunde maale sig med hans store Forbillede, *Werthers* Beundring af Lotte. Imidlertid huede det ikke hans Fader, Toldinspektøren, at se sin Søn forsømme sine Studier for et Pigebarns Skyld, oven i Købet en gift Kone, og Resultatet blev, at han i 1782 sendte den dygtige Filolog paa en Udenlandsrejse til Tyskland og Paris. Den 13. August stod Knud Lyne paa Toldboden for at gaa om Bord paa det Skib, der skulde bringe ham bort fra den elskede Genstand. Man kan faa et Begreb om hans overspændte Tilstand, naar man hører, at ved denne Afsked skal han have kastet sit Øjeglas paa Stenbroen med Forsikringen om, at »nu havde han ikke mere noget seværdigt for Øje«!

Paa denne Baggrund kan vi tænke os, hvordan det maa have virket paa Rahbek, da han modtog dette Brev fra Rosing, skrevet d. 12. Sept. i København, kun ca. 1 Maaned efter hans Afrejse:

»Da jeg havde sændt dit sidste Brev bort, gik vi ud at spadsere igien og havde een af de bedste Aftener, jeg i lang Tid har havt. Vi gaaer ud af Østerport og har i Sinde at gaae lige til Vesterport; men til al Lykke havde hun taget et Par nye Skoe paa, som incomoderte hende, og idet hun beklager sig derover, kommer der en deylig Kurve-Vogn forbie os. Jeg faaer strax det deyligste Indfald af Verden; accorderer med Bonden om at komme til at køre med, og da han alligevel skulde forbie Bellevue, siden han havde hjemme i Webek, saa gav jeg ham 2 Mk. for at sætte os af hos *Simon.* Min *Hanne* blev saa glad som Fuglen i

den frie Luft, vi sadde os op, jeg slyngede min Arm om hende og fik et Kys for Indfaldet. Ogsaa holdt jeg hende saa trygt og fik saa glad et Ansigt at see hos min *Hanne,* som saadanne eenlige Toure kun giver. Vi vare glade, som vi vare i Sommer paa Veyen fra og til Frederichsborg. Under Veys morede vi os med at betragte Skibene paa den stille Søe, og paa den anden Siide de deylige Lystgaarde.

Længere hen kom vi igjennem Skovshoved, og Fiskerhytterne blev Gienstand for vores Medlidenhed. Vi deelte adskillige Skillinger ud til hvidhaarede Triner og Birther; der saa vi, hvorledes Fiskere og Fiskerinder laae i en Klynge uden for deres usle Hytte, de sang og bødede paa deres Garn — hist en Fisker, der reparerede sin Baad, og i al denne Uselhed saa vi dog ikke et bedrøvet Ansigt.

Saa kom vi forbie Emilies Kilde. »Naar nu *Schimmelmand* mister sin anden Kone, saa kan han lade oprette et Monument for hende paa det andet Hjørne«, sagde *Hanne;* jeg kunde ikke bare mig for at lee. — Nu sprang jeg af Vognen, løftede min Kielling ned, løb ind til *Simon* og bestilte et godt Aftensmaaltid; men jeg vilde ikke spise, før *vores* Stue blev ledig, og saa sadt vi der og nød vores Aftensmad, hvor vi ikke havde været siden Du var med, og glemte ikke at tale om Dig kan Du troe! See da saa det var forbie, laante vi *Simons* Vogn, og Kl. 10 vare vi igien her. Jeg haaber, Du roser det Indfald af mig.«

Simon var Restauratøren paa det Bellevue, som vi senere skal vende tilbage til. Ordene er præget af ungdommeligt Overmod, men man kan forestille sig, hvordan de maa være blevet modtaget af et forelsket, lidende og skuffet Sind som Rahbeks. Maaske er det de gamle Tanker, der saa mange Aar senere kom frem til Overfladen af hans Sjæl ved atter at konfronteres med det fordums Sværmeri.

Men der var ingen Grund til at omtale Sølysts Ejer paa denne uærbødige Maade, og det har sikkert heller ikke været Rosings Tanke at lægge noget alvorligt i sine Linier. Grev Schimmelmann maatte tværtimod vinde alle ved sin Godhed og Hjælpsomhed.

Saaledes støttede han sammen med *Hertugen af Augustenborg* den tyske Digter *Schiller* i tre Aar fra 1791, og af vore hjemlige Skribenter kan blandt mange andre den allerede omtalte *Henrik Steffens* takke ham, fordi han ved sin Mæcens Hjælp blev sat i Stand til at foretage en Studierejse til Tyskland. I Erindringerne *Was ich erlebte,* fra hvilket store Værk vi tidligere har taget de smukke Linier om Strandvejen og Charlottenlund Slot, finder vi ogsaa Udtalelser om hans Forhold til Statsministeren og dennes yndige Landsted.

»Nach seiner reizenden Villa »Seelust« (Sölyst), eine Meile von Kopenhagen, wanderte ich öfters zu Fusse hinaus, ein kleines Bündel auf dem Rücken tragend, blieb dann einige Tage da.« Og efter at han har beskrevet Charlottenlund og dets Herligheder for sit internationale Publikum, som hans Ord vel især var møntet paa, lader han dem ane, hvilken Rigdom og Lykke han har erholdt derude ved Sundet.

»Verfolgt man jetzt den Weg, so wird die Gegend immer bedeutungsvoller und reicher. Die Insel Hveen tritt uns gewaltiger entgegen; die Sommerwohnung

des Grafen Schimmelmann Sølyst (Seelust), die mir später so wichtig ward, mit dem reizenden Garten, zeigt sich uns. Dieser Garten reicht bis an das Ufer, durch die Strasse von diesem getrennt. In einer kurzen Entfernung nach der Stadt zu springt, das Ufer hervor, bis auf die Spitze mit heiteren Wohnungen besetzt. Diese Häuser, wenn sie von der Sonne beschienen sind, die Wellen des Meeres, die sich am Ufer brechen und die Füsse benetzen, die Insel Hveen, die in überraschender Nähe erscheint mit ihren hohen Ufern, die Schiffe, die aus dem Kattegat wie aus der Ostsee kommen, hier schon im engern Raume sich begegnen; die Gärten und Landhäuser, hinter diesen der mächtige Buchenwald, die Menge der Lustwandelnden und Fahrenden: diese Mannigfaltigheit der Gegend und Menschen bildet ein Ganzes von so heiteren Reize, wie man es selten findet. Es ist auch in der deutschen Poesie nicht unbekannt; von deutschen und dänischen Dichtern besungen, von Stolberg, Ewald und Oehlenschläger. Dicht neben Söelyst liegt mitten im Walde ein anderes königliches Lustschloss, Christiansholm. Hier hatte später Graf Schimmelmann dem letzteren Dichter eine reizende Sommerwohnung eingeräumt. Von Charlottenlund an bis hieher laufen mehrere Wege in das Innere des Waldes, nach dem Hauptort aller Sommerbelustigungen hin.«

Steffens havde studeret *Spinoza* og *Schellings* romantiske Naturfilosofi. I *Tyskland* sluttede han sig til Dyrkerne af sidstnævnte i *Jena,* hvorpaa han ved sin Hjemkomst efter Rejsen, som var virkeliggjort ved de af Schimmelmann udvirkede Legater, som før nævnt holdt nogle Forelæsninger i København 1802—04, efter i 1801 at have udgivet *Beiträge zur innern Naturgeschichte der Erde,* der vakte stor Opsigt ved at give Schellings Filosofi over Naturen et reelt Grundlag. Blandt hans Tilhørere var blandt andet en ung Mand ved Navn Oehlenschläger.

Hans Aand vaktes ved disse Foredrag, de Tanker, der havde ligget i Blund, fandt med et Udløsning, og Romantikkens friske, klare Sommermorgen oprandt med Aarhundredets Begyndelse. Ganske vist var han ikke den første, der havde erkendt den nye Tids Strømninger og givet dem Udtryk, for allerede før havde den store Digter *Schack-Staffeldt* sluttet dem i Form, men lidt Skibbrud, dels fordi Tiden ikke havde været moden derfor endnu, dels fordi han, født som han var i Sønderjylland, slæbte rundt paa en tungt vejende og stærkt hemmende Germanisme, der ligesom lukkede ham ude fra Publikum. Selv den glade Adam bragte i sine Digte fra 1803 Rester af forrige Aarhundredes Aandsliv med sig, men det blev overstraalet af Guldhornenes Glans. Saaledes viste Schimmelmanns Intuition endnu engang, at den ledte i den rigtige Retning, og den Sæd, der var saaet i den kloge Stipendiat, modnedes og sprang ud i fuld Blomst hos det stormende Kraftgeni. Danmark mistede i Steffens en dygtig Videnskabsmand og gav ham over til Tyskland, men vandt derigennem en af de største Aander i sin lange Historie.

Og naturligvis maatte Resultatet blive, at Skjalden fandt ud til det Sted, der indirekte havde været Aarsagen til hans Held og Talents fulde Udfoldelse. I *Oehlenschlägers Erindringer,* der udkom i hans Dødsaar 1850 som en delvis Omarbejdelse af hans *Levnet, fortalt af ham selv,*

fra 1830, beretter han om sit første Møde med de Mennesker, der ogsaa skulde blive hans Velgørere.

»Man sagde mig, at Grevinde *Schimmelmann* havde læst mine poetiske Skrifter, og at hun ønskede at see Aladdins Forfatter. Tillige lykønskedde man mig til dette Bekiendtskab; thi, sagde man, Grev Schimmelmann agtede og yndede Talenter og hialp dem frem, hvor han kunde...

Jeg gik altsaa en smuk Sommerdag ud til Sølyst med bankende Hierte. Ofte, som Barn og Dreng, var jeg kiørt og gaaet forbi den deilige Emilias Kilde. En Comtesse Emilia Ranzau havde været Schimmelmanns første Kone, han havde elsket hende til Sværmeri, og ladet udhugge et Øie i Stenen, som altid græd, naar Vandet flød ud deraf. Denne Idee var mindre heldig, men maa undskyldes med hin Tids sentimentale Smag. Hvad Schimmelmanns egne Øine angik, saa græd de ikke meer over et Tab, som hans anden Kone Charlotte Schubart erstattede ham.

Idag gik jeg ikke ned til Kilden, men dreiede ind i Gaarden, hvor jeg aldrig før havde været; for førstegang i mit Liv skulde jeg besøge en saa fornem Dame, hvem jeg endnu aldrig havde seet. Jeg stod i Forgemakket, ventede, krammede Hatten, tog Mod til mig og besluttede, ikke at lade mig forbløffe — da en bleg og mager Kone, simpelt klædt, traadte ind og sagde venligt hilsende: »Nu kommer min Mand strax.« Det var altsaa Fru Grevinden. Hun tog mig ind med i sin store Haugestue, vi bleve snart bekiendte, og jeg fik Courage, da jeg mærkede, jeg var kommen i et Huus, hvor man forstod sig paa Poesie og regnede den med til Livets høiere Fornødenheder.«

En smuk Skildring af Mennesker, der ved deres indbyrdes Harmoni har lært at udøve Naturlighedens svære Kunst. Som Anledning til Besøget nævnes *Aladdin,* der var trykt i de samtidig omtalte *Poetiske Skrifters* andet Bind fra 1805. Derpaa fulgte den store Udenlandsrejse til Tyskland, Frankrig og Italien, der varede fra Eftersommeren samme Aar og til Efteraaret 1809. Ogsaa bag denne Rejse, som for Steffens', stod Schimmelmann som Drivkraft! Det følgende Foraar blev han gift med *Christiane,* Datter af den senere Hof- og Stadsretsassessor *Heger,* Søster til Skuespilleren og Fruen paa Bakkehuset, *Camma.*

Det hedder videre i Erindringerne fra denne Tid:

»Den 17de Mai 1810 spiste jeg til Middag med min Christiane hos hendes Fader i Kiøbenhavn; derpaa kiørte hun og jeg alene til Gientofte, hvor Hr. Pastor *Høegh,* efterat jeg havde viist ham de nødvendige Papirer, gik hen med os i Kirken, og viede os. Som Mand og Kone satte vi os i Vognen igien, og kiørte til det smukke Christiansholm ved Sølyst, som Grev Schimmelmann havde havt den Godhed at tilbyde os til Sommerbolig.«

Nu kom han da dertil, ikke mere som den haabefulde, men som den anerkendte og fejrede, og han beærede sine Værtsfolks Hus ved sin Nærværelse. Og det var et Liv for Slotsforvalterens Søn at færdes mellem de højeste og mest begavede.

»Hos Schimmelmanns gjorde vi Bekiendtskab med adskillige mærkværdige Personer, blandt andre Grev *Christian Stolberg,* hvis aandfulde Venlighed kom mig meget behageligt imøde. Hans mere geniale Broder *Frederik Stolberg* var ikke med. Det vilde have glædet mig at see og tale med denne Digtersøn, som yndede Axel og Valborg — dersom ikke alt den katholske Mysticisme havde stækket hans Vinger. Stolbergernes Søster »Kätchen«, en gammel Dame, som reiste omkring og besøgte og indqvarterede sig snart hos den ene, snart den anden af sine Venner paa længere Tid, lærte vi ogsaa at kiende. Hun var altid henrykt og exalteret, men yderst godmodig, og havde megen Forstand og Dannelse. Da hun hørte, vi boede paa Christiansholm, sagde hun: »Ach, da muss ich Sie besuchen!« Hun kom ogsaa. Paa Christiansholm vare to store Værelser med Glasdøre til begge Sider. Hun traadte ind ad den ene; men neppe saae hun Træerne udenfor den anden, før hun raabte: »Ach, wie schön! da müssen wir hinaus!« hvorpaa hun gik ud af den anden, og vi maatte spadsere videre med hende, uden at det faldt hende ind at gaae tilbage.«

Stolbergerne stammede fra en tysk Adelsslægt. Begge var Rigsgrever og Digtere. Mindst virksom var *Christian* i Kunstens Tjeneste, hvorimod *Frederik Leopold* skrev talrige Ballader, Oder og Satirer og var stærkt grebet af den danske Natur, hvori Brødrene havde faaet deres første Opdragelse.

Som en ringe Tak for Husly, skrev den danske Skjald 1810 nogle Strofer til Minde om den lyse Sommer paa

»*Christiansholm.*

Hvilket Under! Hvad er dette?
End i Rom jeg var i Fjor,
Nu jeg staaer paa Danmarks Slette
I det solforladte Nord,
Og dog straaler Vaarens Ynde
Mere frisk, end selv i Syd.
Ædle Par! min Tak forkynde
Skal den muntre Harpelyd.

Hvo gav Skialden grønne Skove
For Campagnens Bierge blaae?
Hvo den friske, sølvblaa Vove
For de høie Blomsterstraae?
Hvo gav for den køle Grotte
Ham en Bolig luun og skiøn?
Ernst! huldsalige Charlotte!
I har glædet Harpens Søn.

I har bragt ham til at glemme
Sydens hurtige Forliis,
I er Skyld i, at han hiemme
Føler sig i Paradiis.
Luunt beskierme Bøgens Kroner,
Nu kan han i Skoven gaae,
Og til Sangens høie Toner
For sit Danmark Harpen slaae.

O, hvor Hertha mig henrykker
Med sit Smiil bag Løvets Hang!
Ingen skiønne Marmorstykker
standse mig vel paa min Gang;
Men en salig Ynde hviler
Paa Naturens Helligdom,
Og hvor Kunstens Musa smiler,
Der er Grækenland og Rom.

Ei jeg vilde Sølyst bytte
Med det skiønne Tivoli;
Lav staaer den forfaldne Hytte,
Herligheden er forbi.
Men Mæcen er ei forsvundet,
Høit mod kolde Nordens Iis
Er den Ædle atter fundet.
Gid Horats var ligerviis!«

Han havde meget at takke for. Mindre betydningsfulde Digtninger kun undfangede han her til Fordel for noget andet og større og mere levende.

Resultatet skulde først vise sig ni Maaneder senere.

»Næste Foraar 1811, den 21de April, blev min ældste Datter født,« skriver han videre i Erindringerne; »Grevinde Schimmelmann holdt hende over Daaben, og hun fik efter hende Navnet *Charlotte*.«

Det var en Digtning, der var ny og enestaaende for ham.

Men det var ikke altid lige nemt at skulle agere den taknemmelige Gæst.

»En kort Tid af Sommeren tilbragte vi atter paa Christiansholm. Men det var Kometaaret, og det medbragte en afskyelig Hede, som jeg ikke kunde taale. I Førstningen holdt jeg mig dog tapper, og for endvidere at bevise mine Landsmænd, at jeg ikke havde glemt det Nordiske, digtede jeg Tragødien *Stærkodder*. Men kort efter fik jeg Koldfeber og Guulsot. Christiansholm ligger deiligt ved Dyrehaugen, men er omringet af Moser; disse dampede formodentlig stærkere i dette hede Aar, end sædvanligt; der stod en hvid Taage over dem, naar jeg i Aftenkiølingen gik ud for at spadsere. Den fortræffelige Læge *Callisen* besøgte mig. Han havde altid holdt af mig fra den Tid jeg, ved hans Aftrædelse fra Universitetet, digtede ham et Afskedsqvad. Men uagtet hans Hiælp kom Koldfeberen bestandig igien.

En selsom Eftermiddag, fra den Tid, mindes jeg endnu levende. Min Kone var i Kiøbenhavn, det var Rusk og Slud; jeg gik alene i de store, eensomme Værelser, ubarberet, guul i Ansigt som en Tater, og begyndte at føle Feberkulden. I det samme kom Pigen ind og sagde: »Grevinde Schimmelmann stod udenfor med et stort Selskab, der vilde giøre mig en Visit.« — Jeg saae udenfor Vinduet en Vrimmel af velklædte, muntre, sunde Mennesker, der kom fra et godt Middagsmaaltid, og nu til Dessert vilde see Poeten i Skovhuset. Det var mig umuligt at modtage dem; Pigen maatte sige til Grevinden, at jeg havde lagt mig. I en Krog saae jeg det store Selskab forsvinde igien mellem Træerne, og uagtet min Feber drog jeg et Øieblik Veiret lettere, fordi jeg var undgaaet den overhængende Fare at skulle spille skiøn Aand og opvakt Hoved i det Øieblik, jeg ikke var andet, end et stakkels sygt Menneske.«

Genvordighederne var begyndt. Og de skulde ikke ophøre i mange, mange Aar. Den frie Ørn havde faaet sine store Vinger stækket og havde mistet Friheden i sit Guldbur. Ægteskab krævede Penge; Arbejdet, ofte blottet for Inspiration, begyndte med Kampen for at holde Hjemmet oppe. For selv Geniet maa indrømme, at det skal have sin Middagsmad for at leve.

I 1816 døde Charlotte, Husets Frue. Og i hende gik en Personlighed tabt. Veninde havde hun været med *Baggesen, Schiller* og mange andre, hun havde været den fuldendte Værtinde for sin Mands Gæster og ham selv en uvurderlig Støtte i sin Evne til at vinde fremmede Diplomater for sig. Endog ved Forhandlingerne under Vaabenstilstanden efter Slaget paa Reden skal hun have spillet en afgørende Rolle.

Til Trøst for den sørgende Ægtemand skrev Oehlenschläger sine monotone, højtideligt fremadskridende Vers, der kunde minde om en Sørgemarch's dæmpede Rytme, om den mistede

»*Charlotte Schimmelmann.*

Bleg du hviler, trindt hersker Taushed og Sorgen,
Hallen, høitidelig tom, hvælver sig over dit Liig.
Læben er lukket, som nys med den yndige Tale sig aabned,
Øiet funkler ei meer herlige Glimt af din Siæl.
Ei forsamler du nu, som en Alterflamme for Kunst og
Viisdom, sindrige Mænd, vinker ei længer i Kreds
Hulde Qvinder og venlige Møer om din Siæl, for i Samqvem
Kiærligt at lede der' Aand, danne det yngere Bryst.
Trolddommen svandt. Hvor tidt mig forekom som et Feeslot
Med sit Gitter, sin Gaard, ædle Charlotte! dit Huus.
Der fandt Skialdekunsten sit Hiem, og det tyngende Hverdags-
Liv ei voved sig did, luktes af Gitteret ud.
Blomster du elsked, men ei blot Roser og blaae Hyacinther
I dit Vindve: din Aand elsked den høire Blomst.
Atter, Mæcenes! din Hal stod frem af de gamle Ruiner,
Tivoli dækte den ei længer for Verden med Gruus.
Men nu sidder en Alf med en omvendt Fakkel, som sluktes,
I Forsalen. Hans Sang lyder: »Charlotte gik bort!«
Græd, vor Schimmelmann! græd, og lad Taarerne lette dit Hierte;
Græmme kun maa du dig ei. Fader! Charlotte gik bort,
Og er ei død. Din Hal var et Rom, et Grækenland værdig,
Oldtidens herlige Kraft atter med Skiønhed og Kunst
Pryded dens Kreds. Men meer, end Hedningen, meer, end Pericles,
Eier dit Bryst; thi du troer Gud og Udødelighed.
Ofte svæved din Aand med Ossians hist over Heden,
Naar Fuldmaanen i Dunst ildnede Bølgernes Bly,
Naar en Nattergal slog i de sortgrønne Toppe ved Sølyst,
Medens Kilden begræd taus din Emilies Død.
Hisset Emilie nu omfavner din elskte Charlotte;
Dobbelt nu risler dit Væld, medens i Stilhed du gaaer,
Tænker paa Glæden, du nød ved de kiærlige Skytsengles Side,
Takker dem tro med din Graad, venter dem sikkert hos Gud.«

Ikke i Palæet i *Norgesgade* vil han mindes hende, men ude ved Kysten i den guddommelige Naturs Skønheder. Den anden December sov hun hen.

Og ogsaa hertil vandrede Digteren i sine Tanker, da han efter sin Velgørers og Vens Død i Begyndelsen af Februar 1831 afsang sit Sørgekvad over den store

»*Schimmelmann.*

Sølyst! yndigt over Vandet
Grøn du smiler høit fra Landet;
Mange Danske, tidligt, silde
Dreid snelt forbi din Kilde,
For i Vaarens lyse Leire
Herthas Atterkomst at feire.
Yndige blandt danske Steder!
Kildenymphens Øie græder
I din Løvsal, Taarer rinde
Ved et kærligt Ungdomsminde.
Men i Fald du meer vil græde,
Hamadryas! græd af Glæde:
Schimmelmann har Palmen vundet,
Hisset har han atter fundet
Sin Emilie, Charlotte,
Langt fra denne dunkle Grotte.

.... Kiære Sølyst! saa alene
Staaer du nu bag dine Grene.
Brat dit Trylleri forsvinder,
Siig, hvor jeg dig atter finder.

.... Naar en Vind i Krattet hvisler,
Naar dernede Kilden risler,
Naar en Sky henover Søen
Nærmer sig saa langsomt Øen —
Troer jeg Schimmelmann! at skue
Dig i Aftenrødens Lue.«

Æret burde deres Minde være. Men kun faa husker dem i Dag. Aanden er ubestandig.

Hvordan her saa ud paa denne Tid, fortæller *Conversationsbladets* udsendte Medarbejder, Hr. *Martensen,* som vi forlod i Charlottenlund. Nu møder vi ham atter paa hans Fodvandring til Rongsted i 1826's August Maaned, da Livet endnu pulserede med Vandets Rislen fra Emilie-Kilden.

»Førend vi begive os ind i Dyrehaugen, ville vi dog først besee *Christiansholm,* som ligger lige ved Veien fra Charlottenlund til Dyrehaugen; en Alee fører os ind til samme; det er et skjønt Lyststed, hvis røde Tage og hvide Mure tage sig saa vakkert ud imellem de grønne Træer; herfra har man skjønne Udsigter ud over den maleriske Omegn samt ud i Sundet. Haugen fra *Søelyst* støder tæt op til Christiansholms Hauge. Her var fordum et Kattuntrykkeri; Gaarden tilhører Hs. Exellence Grev *Schimmelmann.* Tæt herved ligger *Søelyst* paa en Banke, med en af de nydeligste Udsigter over Sundet, som man kan ønske sig, især paa en høi Banke i Haugen, hvor fordum det høie Lysthuus stod. Hele den skaanske Kyst ligger klart for Øiet, Skibene fra Helsingør, som ere i Opseiling, blive snart synlige her. *Kronborg* øiner man i Kikkerten, Kysten langs med Sundet ligger ganske tydeligt for os. Kjøbenhavns Rhed samt Batterierne sees ogsaa herfra; i Haugen er desuden mange skjønne Partier og Promenader, Canaler og smagfulde Broer, især udmærker sig den bekjendte høie Broe, som fra Strandveien er synlig. Her paa dette skjønne Opholdssted har vor *Oehlenschlaeger* skrevet nogle af sine tidligste Mesterværker. Grev *Schimmelmann* tilhører ogsaa dette Sted, her boer han den meste Tid af Sommeren, han tillader Enhver fri Adgang til Haugen og deler saaledes sine Herligheder med Andre, man seer derfor om Sommeren mange Familier besøge Haugen i Søelyst ... Nedenfor Søelyst Hauge tæt ved Veien er *Emilie-Kilde,* et Minde om den ædle Grevinde *Charlotte Emilie Schimmelmann.* Vandet af denne Kilde er ret godt, dog ikke saa godt som Thors eller Kirsten Pihls; man har endog undertiden seet denne Kilde udtørret eller standset.«

Ejeren havde aabnet sit Domæne for Offentligheden, at den kunde dele hans Glæder med ham. Den godhjærtede Mand tænkte paa andres

Vel. Efter sin Fader havde han arvet store Plantager paa vor Koloni *St. Croix,* og paa hans Foranledning blev Negrenes Slaveri ophævet paa Øerne, i *Guinea* og *Vestindien* 1792. I sit Grevskab Lindenborg opløste han Jordfællesskabet og forbedrede Skolevæsenet, ved hans Mellemkomst afskaffedes Livegenskabet i Holsten.

Men hans Indflydelse var forbi med hans Død. Nye stod parate til Afløsning, men berøvet hans eminente Evner og fine Sind.

Schimmelmann elskedes for Schimmelmanns Skyld.

Anderledes forholdt det sig med en af de efterfølgende Ejere, der især vandt sig Venskab ved sine Penges Købekraft, den store Købmand *Suhr.* Efter en omskiftelig Tilværelse som Højborg for bl. a. den engelske Minister Sir *Henry William Wynn,* kom Sølyst i 1840 i Handelsfyrstens Besiddelse.

Med ham indledtes en ny Epoke i Sølysts Historie. Den første havde staaet i Grev Schimmelmanns Tegn, med dens Drabanter af store Kunstnere og Statsmænd, den anden i Købmand Suhrs og Heibergernes.

Theodor Suhr var tredie Led af Handelshuset. Grundlagt af Bedstefaderen i 1789 voksede det sig stærkt og rigt ved Skibsredervirksomhed, Handel med Hørkram og Grovvarer, og steg i Velstand ved Kornspekulationer og Vekselomsætning. Under Faderen gik det imidlertid tilbage, og stod ved hans Død i 1815 efter Statsbankerotten et Par Aar forinden paa Falittens Rand. Da kom Sønnen til. Han var 1810 blevet Student og læste nu med Præstekald for Øje til Teolog, men blev imidlertid revet ud af sine Studier i den økonomiske Krise og traadte ind i Firmaet som Prokurist til Støtte for sin Mor, men i Virkeligheden som Chef. Aaret efter giftede han sig med *Caroline Falch,* der havde tilhørt den muntre Kreds omkring Bakkehuset og Rahbeks. Den før saa glade unge Mand sluttede sig inde i sine sejge Bestræbelser for at konsolidere Handelshuset. Og det lykkedes. Ved at beherske Landets Kulhandel stod det i Fyrrerne stærkere end nogensinde, men det var sket paa Bekostning af de to Ægtefællers Fortrolighed og Kærlighed. Han havde udelukkende maattet ofre sig for Forretningen, og hun, der med Aarene kom til at lide af Døvhed, blev mistænksom over for sine Omgivelser og irritabel og lille i sin Opførsel. I Begyndelsen af dette Aarti, da Suhrs Økonomi stod i fuld Blomst, forærede han sin Hustru Sølyst 1840.

Fire Aar senere begyndte Heibergernes Sommerophold herude, der skulde vare ved til Værtens Død i 1858. Poesien og Aandslivet holdt atter sit Indtog i de Rum, der forhen havde genlydt af saa megen stor Tale. Og det fik triumphere for den korte Tid.

Paa dette Tidspunkt stod Heiberg som Chef for det kgl. Teater, Johanne Luise paa sit kunstneriske Højdepunkt. To Aar før havde de begejstrede Tilskuere efter hendes Spil i Oehlenschlägers *Dina,* hvor

Digteren efter den dystre Nedgangsperiode endnu engang naaede op til Hæder og Værdighed, spændt Hestene fra hendes Vogn og trukket hende af Sted i Triumphtig. Og blandt de mange, der følte sig tiltrukket af hendes usædvanlige Personlighed, var ogsaa Suhr. Invitationen til Sølyst-Opholdene fulgte deraf, Teaterlederen indvilligede, fordi han havde en vis Svaghed for Luksus, Skuespillerinden, fordi hun var svag overfor at blive feteret. Herude kastedes de viljesløst frem og tilbage i den skyggestumme Kamp, der stod mellem de to adskilte Værtsfolk, der forgæves søgte at naa hinanden.

Især efter Heibergs Død i 1861 søgte hun tilbage til de svundne Aar og tilfredsstillede sig, saa godt hun kunne, med at erholde *Et Liv gjenoplevet i Erindringen,* som hun skrev ned fra o. 1855 og til sin Død i 1890. Fra det næste Aar begyndte Udgivelsen af disse hendes Tanker, og hun kom da ogsaa ud ad Strandvejen til, hvor hun havde boet saa længe. Hun fortæller herom:

»Suhr havde for nogle Aar siden kjøbt det deilige Sølyst paa Strandvejen... Da Suhr kjøbte Stedet .. var det yderst forfaldent; men nu sparede han ingen Udgift for at sætte det i complet Stand. Han antog en kunstforstandig Gartner, saa Have og Drivhuse var det Skjønneste, man i Omegnen af København havde. Hans Vogne og Heste vare ligeledes det Bedste, der var at faae; ... I Foraaret 1844 havde Suhr og Frue paa det Indstændigste anmodet os om at tilbringe en Maanedstid paa Sølyst i vor Sommerferie...

Vi holdt altsaa udenfor Sølyst en Formiddag i Begyndelsen af August Maaned. Vi bleve modtagne af Husets Frue; Suhr ventedes først til Middag, den sædvanlige Tid, hvorpaa han daglig indfandt sig paa Landet for atter tidligt den næste Morgen at begive sig til sit Comptoir. I en Sidefløi af Hovedbygningen bleve vi indførte i en meget stor Havestue, der i Schimmelmanns Tid havde været Bibliotheksal — nu vare alle Bøgerne forsvundne —; Væggene vare decorerede med Landskaber af en i sin Tid berømt fransk Maler. Dette smukke Værelse med Udsigt til den skjønne Have, til begge Sider Vinduer (mod Nord og Syd) og Havedøren mod Vest, gjorde et meget behageligt og hyggeligt Indtryk. Det var ganske nyt meubleret med Fløiels Stole og Sophaer. Et Skrivebord var anbragt til Heibergs Brug, og forresten hvad den opmærksomme Vært havde troet, at vi satte Pris paa til vor Bekvemmelighed. Ved Siden af dette store Værelse var vort Sovekammer, udstyret med en Elegance, der langt oversteg, hvad vi i Hjemmet vare vante til. Efter at have rettet lidt paa mit Toilette, begav jeg mig ind i Husets Havestue, der tillige var det Værelse, hvor Alle samledes, et Værelse med en henrivende Udsigt over de skjønneste Græsplainer ud mod Sundet, hvor Hveens gule Banker viste sig imellem Trægrupperne; udenfor den store Havedør var en yndig Veranda; paa hver Side af denne Dør var et stort Vindue, hvorfra man saa andre Punkter af Sundet...

Om Morgenen, den første Søndag vi tilbragte under dette vort landlige Ophold paa Sølyst, vandrede jeg ene om i den skjønne Have, hvor de deiligste Blomster bugnede i Blomsterbedene, mange endog laa langs med Jorden, nedtyngede af deres egen Fylde. De skjønneste Remontantroser prangede i alle Farver, men de nyligt udsprungne vanziredes noget ved, at de afblomstrede ikke vare afskaarne, et Syn, der altid var mig imod; det har, synes mig, noget Trist bestandigt ved Siden af det friske Liv at skulle mindes om Forgjængeligheden af alt Skjønt, og

jeg syntes, at den deilige friske Rose ligesom saae melankolsk ned paa dette hæslige Støv, som om den tænkte: »Dette er altsaa om kort Tid ogsaa min Skjæbne; saaledes skal min Skjønhed forvandles, min Duft, som man nu indaander med Henrykkelse, vil da plage den Sans, som den nu forfrisker.« Som jeg nu stod her imellem Roserne i mine egne Blomsterbetragtninger, kom Suhr til — om Søndagen tog han ikke ind paa Comptoiret —. »Det var ret,« sagde han venligt, »at De seer til vore Roser, thi de staa for det meste temmelig forladte... Nu haaber jeg,« vedblev han, »at De, Fru Heiberg, der interesserer Dem saa meget for Blomster, benytter, hvad De finder her i Haven; klip nu nogle af de mange smukke Roser af og tag dem med op. Jeg har ogsaa tænkt paa, at De kunde have Lyst til at gaae ind i Drivhusene eller Blomsterhuset, naar De gaaer ene her omkring; maa jeg derfor levere Dem en Hovednøgle, der lukker alt op.« Jeg takkede ham og tog imod Nøglen ... Han ... forlod mig kort efter. Jeg vandrede endnu længe om i Haven; om Middagen skulde der jo komme stort Selskab, og jeg fik Lyst til at samle mig en lille Brystbouquet, der skulde forhøie min Pynt. Af et Instinkt syntes jeg dog, at jeg ikke paa egen Haand vilde plukke Blomster i denne Have, der jo ikke tilhørte mig. I den store Have var ogsaa en Plads besaaet med Havre; jeg besluttede da at samle mig en Bouquet Markblomster. Imellem Havren fandtes de skjønne blaa Kornblomster, Klinte og under Træerne i Græsset Bellis, foruden de mange andre beskedne Smaaplanter og Græsstraa. Min Bouquet var samlet og særdeles skjøn, da Fru Suhr traadte hen til mig og med et Blik, saa underligt skarpt, maalte den. Atter af et Instinkt, thi det var igrunden slet ikke faldet mig ind, at Nogen her egentligt vilde tage mig det ilde op, om jeg havde angrebet Havens Blomsterrigdom, strakte jeg Bouquetten hen imod hende til Betragtning, idet jeg sagde: »Ikke sandt, den er smuk? De seer, det er alle uskyldige Markblomster; jeg har ikke fordristet mig til at røre ved Havens egentlige Flora.« Med en stærk Betoning svarede hun: »Nei, det tror jeg heller ikke om *Dem*, at De vilde.« Jeg blev ganske forundret over hendes gode Tro til mig. Siden erfarede jeg, at det af Fruen i Huset ikke taaltes, at *Nogen*, ikke engang Husets øvrige Personale ... afskar nogen Blomst, plukkede noget Bær eller besøgte Driverierne. Min Hovednøgle hængte jeg efter denne Opdagelse hen i en Krog for ikke at benytte den, og aldrig har jeg i de 14 til 15 Aar, hvor vi hver Sommer besøgte Sølyst, rørt en Blomst eller spist et Bær, som ikke blev mig rakt af Fruen eller Herren i Huset...

Al Sans for, al Kjærlighed til Kunst var igrunden Suhrs Natur fremmed. Ved at komme meget i vort Hus blev han ligefrem tvunget ind i ideale Interesser, der hidtil havde været ham aldeles ligegyldige ... Det kneb imidlertid for Suhr at vinde op til disse Betragtninger. I hans rigt forsynede Hus i Byen, paa Sølyst fandtes ikke et Maleri, ikke en Statue, ikke et Bogskab. Vore Maleres og Billedhugges Stilling var paa dette Tidspunkt og en Del Aar efter høist mislig, og dog havde vi udmærkede Kunstnere; men paa ganske faa Undtagelser nær kjøbte ingen Private Kunstværker. Slette Billeder, daarlige Copier saae man hænge omkring i Husene, men ingen virkelige Kunstværker. Man gjøs for deres Pris og fandt det at være en overdreven Luxus, om Private vilde indlade sig herpaa; hvad der solgtes, gik til de offentlige Samlinger og begravedes bag dets Mure, i Stedet for at føres ud i Livet, hvor det dagligt kunde sees og vække Sansen. Jeg bebreidede Suhr, at han havde Penge til alle Livets Nydelser, men ikke en Skilling til dette Formaal. »Jeg forstaar mig ikke herpaa,« sagde han, »og har ingen Nydelse heraf.« — »Det er ligemeget,« svarede jeg, »De bør alligevel kjøbe Billeder, ja, det er paa en Maade Deres Pligt. Naar ikke rige Mænd ville gjøre det, hvem skal da? At fremme Kunsten er lige saa fuldt en borgerlig Dyd, som at fremme saa meget Andet i Staten, hvortil De ikke negter Deres Bistand.« Suhr

var en god Borger i Ordets bedste Betydning. Han negtede aldrig sin Bistand, naar Noget fortjente at ophjælpes; ikkun Kunsten havde hidtil Intet fornummet fra ham. Han hørte med en betænkelig Mine paa min Dadel. Inden faa Aar fandtes paa Sølyst Billeder af Marstrand, Skovgaard, Fru Jerichau, Exner og Flere; Billedhuggerarbejder af Thorvaldsen og Jerichau, og et stort, i det Hele taget godt Bibliothek, mest af danske, men tildels og af tyske, engelske og franske Bøger. Ordsproget: L'appétit vient en mangeant«, viste sig ogsaa her som rigtigt. I Begyndelsen kjøbte Suhr Kunstværker af Pligt, efterhaanden af Lyst; og ofte glædede jeg mig over at se ham selv i Bibliotheket, fordybet i en eller anden Bog. Ikke saa faa fattige Kunstnere har Suhr rakt en hjælpsom Haand, men hvem vidste det, hvem kjendte det? Suhr selv glemte det og talte aldrig derom.«

Nej, det har ikke altid været lige let at være Gæst. Men Fru Heibergs Ord om Suhr vidner om en sjælden Menneskeforstaaelse, og det har været en af hans Dyder, at han forstod at indordne sig og forme sit Sind efter en myndig Dames Direktiver. Paa den føromtalte Rejse, som hun foretog i halvtredserne, stødte Suhr til hende i *Dresden,* og i et Brev hjem til sin Heiberg, skrevet d. 31. Juli 1855[1]), giver hun i faa Ord Indtryk af den Tragedie, der bestandig rugede over den ulykkelige Handelsmand, der nok i Kraft af sine Penge havde faaet Aandens Herrefolk til at tage Bolig i sit Hus, men som Tiden gik formaaede dem til af fri Vilje at træde ind i sine Tanker og værdsætte dem efter Fortjeneste.

»Den gode Suhr taler altid, og saaledes ogsaa i Aftes, om et Udtryk der laae i mine Øine engang, da vi helligholdt vor Bryllupsdag paa Sølyst, og vi to drak et Glas sammen. Jeg kan aldrig glemme — siger han — dette Udtryk, og jeg syntes i dette Øjeblik, at Heiberg var det lykkeligste Menneske, thi en Kone der efter saa mange Aars Ægteskab ser paa sin Mand med saadanne Øine, er i Sandhed lykkelig. Den stakkels Suhr! og den stakkels Fru Suhr! De er dog i Sandhed ulykkelige. Et saadant Baand, der mod Graven løses meer og meer, det er dog frygteligt. Nei, min egen kjære Ludvig; løses skal ikke vort Baand, om der ogsaa kan komme smaa Knuder som det undertiden kan være vanskeligt nok at pille fra hverandre.«

At denne Spændingens enerverende Tilstand i det lange Løb har været uudholdelig og ustabil, er forstaaeligt. Heiberg havde kunnet affinde sig med Forholdene, hun ikke. Som det rigtigt er sagt, »Fru Heiberg frøs paa Sølyst, udsat for aarvaagne og mistænksomme Øjne. Og dog var hun saa ærbar, at hun paadrog sig en Tarmlidelse ved ikke at turde defilere over Gaarden til et vist hemmeligt Sted, naar hun saa Suhr staa i sit Vindue og betragte hende. Og han stod der ofte.«[2])

Der syntes kun at være en eneste Løsning, Adskillelse, men dog saaledes, at Venskabsbaandene ikke blev revet endeligt over. Den ene Fa-

[1]) Som pag. 20, 1): pag. 394.
[2]) *Omkring det Heibergske Hus.* Af Julius Clausen. 1934. Pag. 89.

milie forblev ude paa Sølyst, den anden drog videre op nordpaa ad Strandvejen og slog sig ned i *Hellebæk* Kro. Forsøget paa at bryde Isolationen mellem Hækken omkring Parken og Omverdenen faldt kun delvis ud med Held for den rige Mand. Trættet af et Livs umenneskeligt Arbejde trak Suhr sig i sin Hustrus Dødsaar 1865 tilbage som Leder af den store Forretning; mange Aars Uforstandighed og Bitterhed fandt sin Afslutning. Endnu to Aar overlevede han hende. Men d. 10. November, i en Vinters tungsindige Mørke, forlod han den Tilværelse, hvor han trods de store Anstrengelser kun med saa lidet Udbytte havde bejlet til Lykken.

I *Henrik Hertz' Ugentlige Blade* takkede Heiberg af med et Mindedigt over sin Ven. Men som det hele Forløb lyder det kun som et blegt Ekko af hine store Tider, der var gaaet forud, og det, omend Stedet var det samme.

»*Sølyst.*

Nu hviler Sneen over Haven,
Dens Lindes Top, dens Rosers Bed,
Men Sneen dækker ogsaa Graven,
Hvor Stedets Herre sattes ned.
Naar Solens Straaler atter spille
Paa gjenfødt Løv, hvor Lunden staaer,
Der skygger om Emilies Kilde,
Han selv ei under Skyggen staaer.

Hvad har Naturen her ei givet?
Her unge Buske, her gamle Træer
Forkynde Velbehag ved Livet,
Og Fred og Mildhed aande her.
Men Døden gik i disse Gange,
Urørt af Stedets Mildheds Aand,
Og kaared under Fuglesange
Sit Offer med sin strenge Haand.

Og Herren under høie Lofte
Til snevre Rum blev flyttet hen,
Og ikke skifted Dagen ofte,
Før alt hans Ungdoms bedste Ven
Med ham gik Veien til de Døde.
Nu stander Sølyst uden dem,
Det store Hus med Eet blev øde,
Og øde blev det mindre Hjem.

Snart vil dog atter Flora smykke
Sin gamle, kjære Skov og Vang,
Og Svalen under Taget bygge,
Og Finken qviddre Morgensang,
Og Sundets Bølgers dybe Brummen
Omsuse Høiens Bøgesal
Og Biers og Libellers Summen
Den lange, bugtede Canal.

Og atter af de salte Vande
Vil Maanen hæves over Strand,
Og atter vil Capella stande
Som Vartegn over Hveens Land,
Og Duggens Draaber sagte trille,
Som Nattens tusindslebne Speil,
Mens i det Fjerne glide stille
De hvide, svagtbelyste Sejl.

Men da skal Tanken se tilbage
Mod Ham, som elskte disse Træer,
Og tungt skal Vennerne beklage,
At ei de samles om ham her.
Hans sjeldne Virken Verden kjender,
Det sjeldne Præg af al hans Id,
Men sjeldnest er, at han mod Venner
Var trofast i en troløs Tid.

Flyv, lille Svale, fra det Fjerne,
Søg, Troskabs Fugl, dit vante Sted;
Straal, gyldne Maane, klare Stjerne,
I lyse Sommernætter ned!
Som om du end besad den gode,
Ifør dig, Sølyst, af al din Glans;
For Ham, som i din Løvsal boede,
Bring hvert et Aar din første Krands!«

Suhr blev aldrig nogen Schimmelmann. Og Heiberg var ingen Oehlenschläger.

Aaret var gaaet sin Gang. Vinter fulgte paa Sommer, Død efter Liv. Og alligevel søgte andre den svundne Tid herude.

Bl. a. en Digter, der kun *I Ny og Næ* havde skrevet Poesier, som han udsendte som sin første Samling i 1867. Af Fag var han Zoolog, der paa populærvidenskabelig Vis senere hen i 1881 i to Bind skildrede Insekternes Liv *Fra Mark og Skov.* Ved sine flittige Studeringer med Brug af Mikroskop svækkede han dog sine Øjne saa meget, at en Ferie var nødvendig. Den gik mod Syd, til Italien, og varede fra 1862—63. Og herfra vandrede hans Tanker hjem til det kære

»*Sølyst.*

Sølyst, dine svale Skygger,
Trøst for Trætheds Sorg,
Hvor i Tanken Bro man bygger
Til Uranienborg.
Hvor fra Høiden Blikket ganger
Over Bølgebryst,
Til det atter Hvile fanger
Under Sveas Kyst!

Sølyst, dine krumme Gange,
Dine Rosers Bed,
Dine Nattergales Sange,
Dine Aftners Fred,
Dine slyngede Canalers
Birkeklædte Bugt
Med de vidtbereiste Svalers
Vingelette Flugt!

Hvilke Minder, hvilke Tanker
Vækker ei dit Navn
Her hos den, der ene vanker
Fjernt fra Hjemmets Favn,
Som til Syden Vei har fundet
Og paa Ætnas Ø
Længes efter Øresundet
Og en Stak af Hø.

Hvilken Higen mod den lille
Plet ved Sundets Bred,
Hvor Emilies klare Kilde
Langsomt risler ned,
Hvor den glade Ungdom stimler
Om det kjøle Vand,
Smykt med Bøgeløv og Primler,
Vaartegn for vort Land!

I et Nu jeg grant fornemmer,
Som ved Trylleslag,
Klang af klare danske Stemmer
Paa en vaarfrisk Dag.
Da jeg føler, jeg er bundet
Fast til Hjemmets Stavn;
Fast til Dig, til Øresundet
Og til Danmarks Favn.«

Digtet tilhører en Gruppe Strofer fra hans *Overgangsperiode.* Og det var det virkelig for ham, for Rejsen hjalp kun hans Syn for en kort Stund, snart efter blev han helt blind, i Lighed med sin Kollega *Christian Winther,* der næsten helt var berøvet Synet i Aarene 1859—1866. Dette sidste Aar udgav Italiensfareren, efter at han hjemkommen til sit Fødeland blind og lam af Gigt havde dikteret sin Roman, Minderne fra det fremmede og sin Ungdoms København i Novelle-Cyklen om

Piazza del Popolo, der gav ham Berømmelse. 1875 fik han ved en Operation sit Syn nogenlunde tilbage. Det var *Vilhelm Bergsøe.*

Han skrev i Sandhed om Sølyst, »hvilke Minder, hvilke Tanker vækker ei dit Navn«. Hvor han har Ret. Nævn dets Navn, og en Periode af dansk Aands- og Statsliv stormer kraftfuld imod os. Hvor man maa undre sig over, at endnu ingen har tænkt paa at skildre Kredsene, der samledes her, i et Hus, der kun taaler at sammenlignes med Guldalderens Højborg, Bakkehuset. I Dag er Sølyst blevet udvalgt til det gamle Skydeselskabs Samlingssted, og der arrangeres Bryllupper og større Selskaber i de gamle Rum. Næppe lyder der saa aandfuld Tale nu, at den tør maale sig med de Ord, Væggene stumt bevarer. Men saadan skal det vel gaa.

Lad os glemme, hvad der sker, Tiden tromler os ned; lad os i vor Afmagt tænke tilbage til den Periode, hvor Digterdrømme og Statsideer fik Lov til endnu at virke i Frugtbarhed og Skønhed. Og hermed forlade Indbegrebet af alt smukt og stort og godt, som det aandede paa Sølyst engang.

Lad os drage ud ad Strandvejen til de to Traktørsteder, hvor vore Bedsteforældre og Forældre fik opleve de Glæder og Fornøjelser, som synes at ligge alt for langt borte fra os i Dag.

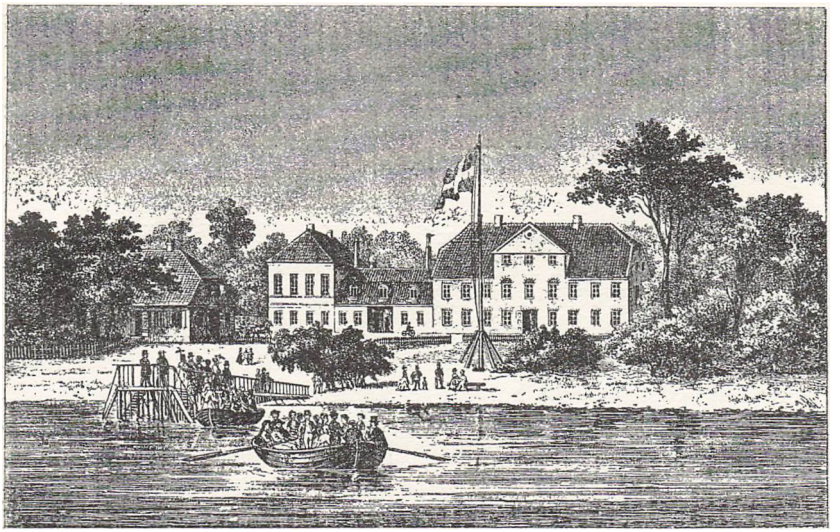

Gl. Bellevue. (1870.)

KLAMPENBORG OG BELLEVUE

vil for os som for saa mange andre, der drog ud, blive Rejsens Yderpunkter, før det atter gaar tilbage mod København. Hos de Digtere, der vil underholde os her — forøvrigt staar Antallet af Beretninger om de to Kroer mærkeligt nok i modsat Forhold til deres Berømmelse — vil vi sommetider komme til at kigge bagud mod de bekendte Steder, som vi allerede har stiftet Bekendtskab med. Det er, som om Fornøjelserne paa Hjørnet af Dyrehaven og Strandvejen i Poesien er blevet klemt inde og glemt paa Bekostning af den løsslupne »Bakke« og Charlottenlunds Løjer.

Klampenborg er ældst. Det fik Navn efter en af Dyrehavens Skovfogeder, *Jørgen Klampe,* der boede i det senere Traktørsted i 1694. Som saadant indrettedes det nemlig ud fra den gamle Bestemmelse, der gav Skovfogederne Beværterbevilling.

Bellevue var oprindelig Lystgaard, der anvendtes til dette Formaal af en rig Vinhandlerkone fra Hovedstaden fra Maj 1727. Syv Aar senere købte *Fasangaardens* Forpagter i *Brødskoven* det, og han skabte det 1734 om til Kro.

Vi har tidligere været herude paa Besøg. Vor gamle Ven, Rosenkildes

Tikjøb, frekventerede Badeanstalten i Klampenborg og de dermed forbundne Lystigheder. I Heibergs Dyrehavsrejse saa vi inden for i Bellevue et Øjeblik, ligedan i Recensenten og Dyret, og det var herfra Skuespillerinden Fru Schwartz-Nielsens Mand kom hjem den sene Nat og reddede sin nødstedte Hustru under Branden paa Skovshoved Hotel. Og her mindedes Ægteparret Rosing deres kære Rahbek.

En af de første, vi møder ved denne Del af Sundet, er Redaktøren af *Den Viborger Samler,* som han redigerede fra 1797 og tredive Aar frem i Tiden med stort Held. Han var allerede i 1792 debuteret med en Samling Digte, men sit Navn, *Anton Frants Just,* slog han fast med to Bind Fortællinger, der blandt andet indeholder *Holger Laxmands Historie.* De udkom 1798—99, og den store Roman menes at maatte anses for at være den bedste danske borgerlige Roman fra det 18. Aarhundrede. Under sit Skrifte over de Oplevelser, han har haft, beretter han, at han ogsaa

»kom til Bellevue. Morgenen var klar. Solen begyndte at kaste den svenske Dyne af sig: de flittige Fluer og Insekter vare allerede færdige med Theevandet, og vi gik Vejen ganske besynderlig lette. Der stikke en lille Høi frem lige over for Bellevue, og paa denne besluttede vi eenstemmig at lejre os. Det var den højtideligste Morgen jeg har seet. Havet laa udspændt for vore Øjne. — Det var stille som et Stykke blaat Taft der er spændt i Ramme. Fiskene vaskede sig fortrolige i dets Flade, Solen, der begyndte at trine opad Sengen spejlede sig i dets Klarhed, og de tørre svenske Bierge, syntes at ville bøje sig ned for at drikke deraf. Den omhyggelige Fisker skjød sagte sin Baad frem til Garnet og sang sin Natur froe ved den haabede Fangst. Skovene ved Havsiden farvede dette Billede dobbelt skiønt: de mørkegrønne Toppe, de med Jorden krybende Buske, gav det Holdning og Styrke. Glimrende Natur, tænkte jeg, ... og saaledes fødes du daglig! og kun da mindre yndig, naar en misundelig graae Skye skjuler dine Yndigheder for os! saa skue dig, som i Dag, den trætte Vandrer, den mismodige Syge og den Unge der træder frem i den store Verden!

Stedet var oplagt til mange gode Beslutninger ... Ikkun den Lyd, der ej mislyder i det blide naturlyttende Øre, hørtes her ... Her hørtes ingen Støjen fra de Telte, som vare et Stykke bag ved, ikke en Trop fremtrampende Krigere oprørte det dugvaade Sand: Ikke hørtes hæse Røster der udskraale: Citroner og Holsteenssild; ikke Skrallen af Jernstænger og Øltønder i en tung Vogn: ... Gladere end Feltherren der har overvundet Fienderne og nedtrampet Ligene sad jeg her og saae en flittig Landbruger lægge den snorlige Fure hen over Agerens Ryg — det blanke Plougjern syntes jeg var Sølv og hans messingknappede Trøje, var mig i dette Minut guldknappet.

Solen slængte sit Guldskimmer hen paa Vinduerne i Bellevue ...

Ovenpaa Frokosten i Lysthuuset fulgte en Tuur til Emilias Kilde ved Søelyst. Stedet selv, som Hr. Prams danske Muse høitidelig har besjunget, bliver skjønnere ved den Kilde Grev Schimmelmann helligede sin Emilias Minde, endskjøndt Naturen omhyggelig har sørget for dets Ynde. Endog Broen der i sin Cirkelbue bøjer sig over Højene og det neden under satte Monument, gjør Stedet mere romantisk end man formoder. — End ikke den største Suurmuler seer denne og Mindestøtten af hvis Øje Kilden springer og det foranliggende Hav, uden at tænke, Schimmelmann valgte det skjønneste Sted til den skjønne Idee.«

Da han har læst Ordene paa Obelisken, siger han, at »det forhøjede min Opmærksomhed, da man sjelden i Danmark træffer en dansk Indskrivt.« Forfatteren benytter sig af et ganske velovervejet Ordvalg, og hans Billeddannelser er baade originale og dækkende.

Mindre Held med sig havde Emilie-Kilde-Digtets Forfatter, *Christen Pram,* der 1818 henlagde Skuepladsen for sin lille Enakter om *Frokosten i Bellevue* til den dejlige Have. Det handler om en Familie, der tager ud i Vogn hertil, og en Frierhistorie udspilles under de grønne Træer. I Lighed med Oehlenschläger i dennes Sct. Hans-Aftenspil skaber ogsaa vor Skuespilforfatter »En Mand, der viser Voxbilleder«. Men det muntre Stykke led en ufortjent haard Skæbne og gik kun en eneste Gang som Sommerforestilling. Og trak sig derpaa i bedste Orden tilbage til Arkivernes mørke Skjul.

Bedre gik det for *Vicedecanus ved det kongelige Communitet Otto Horrebow,* der i en *Nytaarsgave 1801. Samlet og udgivet af Hofboghandler S. Poulsen* gav *En Fortælling i tre Sange* om *Reisen til Dyrehaugen.* Digteren var et forstyrret Hovede, skønt han 1793 havde taget teologisk Embedseksamen med Udmærkelse, hvilket burde have modbevist denne Paastand. Imidlertid, forført af *Voltaire* skejede han ud fra Kristendommen, indviklede sig i ørkesløse Diskussioner mod sin tidligere Religion, efter at han uelegant havde udgivet en Pamphlet i 1796, som han kaldte *Harlekin Præst.* Stridighederne fortsattes med forstærket Kraft, da han havde overtaget et Tidsskrift, *Jesus og Fornuften,* men bragtes endeligt til Ophør med saavel Snak som Skrift, da *A. S. Ørsted* replicerede imod ham.

Dog, lad os ikke bære Nag til ham for disse Bedrifter. Senere skal han have fortrudt sin Ungdoms Fejltrin og bedt om Velsignelse hos en Svoger, der var Præst. I alle Tilfælde er hans Fortælling ganske harmløs og uden Fare for vore skrøbelige Sjæle, saa vi med god Samvittighed kan iagttage ham og hans Selskabs uskyldige Forlystelser ved Øresund. I *Anden Sang* og

»Langs skjønne Strandvej de rullede frem.
I fortryllende Vexel rundt om dem
Natur og Kunst sine Ynder udbredte.
Snart Øjet den raske Sejler opledte,
Som hist ved Randen af sølvblaa Hav
Til fjerne Kyst over Bølgerne iilte.
Og snart det paa glimrende Lyststed hviilte
Som frugttræebekrandsede Hauge omgav.

De ikke forbi Constantia droge.
En styrkende Frokost der de toge
I skyggefuld Løvsal, hvor Lærkers Sang
Omtonte dem fra den lysgrønne Gang.

Og Vellyst fra spraglede Blomsterbede
Til dem opsteeg. Saa froe og blid
Forsvandt under Kysse og Spøg deres Tid.
To Timer liig to Minutter hengled.«

Efter et Besøg paa Bakken er det dog ikke forbi med Glæderne. For som Optakt til tredie Sang nævnes Jordens Velsignelser, Elskov, Venskab, Naturen at skue, Sang og Musik — og Nectardrik.

»I Bellevue vort Selskab nød
Dem alle fem i den lyse Stue,
Hvorfra det Havets blinkende Skjød
Og Himlens blinkende Bue
Betragtede froe, mens om veldækket Bord
Det sad og forsøded ved Kjerligheds Ord
Hver Lyst, som til dobbelt Fryd dem besjælte,
Fordi de den huldt med hverandre deelte.

Til Fløjtens Toner og Strengenes Klang
Vor Harpespiller for dem istemte
En Trojels og Vibs og Baggesens Sang,
Og Rahbeks Viser han ikke glemte.
Naar glemmes da, hvor med skingrende Lyd
De fyldte Glasse sammenstøde?
Saa mange ham Muserne synge bøde,
Og alle vækker til blidelig Fryd.

Taug Sangen, Fløjtespilleren eene
En lille comisk, morende Scene
Af Stadens nyeste Optrin gav.
Hvor vexlede Stemme, Miner, Lader
Og Øiekast med Hurtighed af!
Som Jøde, Tydsker, Pedant eller Sprader,
Hver Rolle han spillede mesterlig,
Og var i hver paa Sarkasme riig.

Han kunde især de Pygmæer agere,
Som vilde paa kantisk philosophere,
Men gjøre saa sære Tankehop,
At snart man ei øjner den Viisdoms Top,
Hvorfra de nedsende Imperativer,
Og snart man saa dybt dem neddale seer,
At tappert de fægte med cynisk Iver
Paa visse Matroners Stridsmaneer.

Men Dagens Straaler forsvundne vare.
De gyldne Stjerners mildtfunklende Skare
Paa Himlen om Maanen blinkede frem...«

Horrebow er sluppet ganske net fra sin lille Udflugt. Men det er dog at foretrække, en sidste Gang at høre, hvad *Fru Becker* paa sin Danmarksrejse oplevede

»Søndag d. 9. September 1821. »Efter Bordet kørte vi ud af Østerport ... til Bellevue, et stort Gæstgiversted tæt ved Havet. Den kongelige Familie havde lejet Dampskibet (»Caledonia«) for at sejle fra Staden herud, og en uhyre Menneskemængde var forsamlet for at se dem gaa i Land. Stien, der førte op fra Vandet, saavel som hele Vejen hen til Huset blev blomsterstrøet, og ikke langt fra Huset var der rejst en lille grøn Æresport. Alle Mennesker stod paa Bredden eller sad i deres Vogne, hvad vi ogsaa gjorde, for at vi bedre kunde beskytte os mod et Regnskyl, og den brogede Vrimmel frembød et ganske kønt Syn. I det Fjerne viste sig nogle store, engelske Skibe. Endelig faldt der efter nogen Venten fjerne Kanonskud til Tegn paa, at Skibet snart vilde komme rundt om den sidste Pynt (Hvidørepynten), der skjulte det for vore Øjne. Kanonskud blev ogsaa affyret i Nærheden; »Caledonia« kom til Syne, smukt pyntet med Vimpler og et mørkerødt Telt, som de høje Personer sad under, og kastede Anker i nogen Afstand fra Kysten. Der var ogsaa et Musikkorps ombord. Himlen var helt dækket af mørke Skyer; Søen saa næsten sort ud. Da faldt en Solstraale hen over Dyrehavens Træer lige ned paa Skibet, som tog sig saa smukt ud, hvidmalet, med Teltet og alle de røde Uniformer. De høje Personer steg saa ned i en Baad, hvorover der ligeledes var spændt et rødt Telt. I Agterstavnen, ragende halvt op over Teltet, stod en Lakaj med rød Frakke og trekantet Hat, som stod han bag paa en Vogn; det saa pudsérligt ud. Herskaberne gik saa op til Gæstgiverstedet, hvor de vilde indtage Téen, og vi kørte videre gennem Dyrehaven.

Den saakaldte Dyrehavstid, hvor der saa ligger Telte og Boder her, er allerede forbi. Herlige Træer findes der ogsaa her. Regnen syntes at være overstaaet; Aftenen var skøn; derfor gjorde vi som Københavnerne, der altid hver Søndag kører fra det ene Forlystelsessted til det andet; vi kørte tilbage til Charlottenlund ad en anden Vej, ikke langs Stranden, steg ud og gik omkring mellem Teltene og i Lunden, løb dér paa Hr. Knirsch med Familie (Værtsfamilien fra d'Angleterre), som slog sig sammen med os, og var kommet temmelig langt bort fra Vognen, da der kom et drøjt Regnskyl. Til alt Held var Heinrich (Selskabets Kudsk) i Nærheden med Paraplyen, og vi naaede ind i vor egen Vogn ... Der gik en rum Tid, for den store Plads var saa fyldt med Vogne, at man hverken kunde komme frem eller tilbage. Vi maatte mase os igennem og steg ind; men det var ikke til at tænke paa at komme af Sted. Endelig efter et Kvartertids Forløb kørte en anden Vogn, og nu blev det ogsaa muligt for os at komme ud og hjem.«

Det er med et vist Vemod, vi lukker den søde Frues Bog. Hun bragte saa naturligt Bud fra en Tid, hvor det endnu var godt at være ung, hendes Tid var Fredens Tid, og hun tænkte næppe paa, at vi i Dag skulde delagtiggøres i de Tanker, som hun nedfældte for sin egen og Øjeblikkets Skyld. Men det kan ikke hjælpe at standse op og meditere, for ogsaa denne Bogs sidste Blad vender sig snart. Derfor, lad os med frisk Mod og karske af Sind blade videre i vor egen og glædes ved Synet af en gammel Kending, Hr. *Martensen* fra *Conversationsbladet*, der vil indvie os i sine Betragtninger en sidste Gang, før han drager videre alene paa sin Vej til Rongsted. Det skal forøvrigt for Læserens Sjælefreds Skyld oplyses, at han virkelig naar dertil. Foreløbig er han dog lige startet fra Sølyst, hvor han en Stund har dvælet og samlet Kræfter. Et Øjeblik ser han sig tilbage.

»Nedenfor Banken tæt ved Stranden, ligger det lille Fiskerleie *Skovshoved,* hvor endeel fattige Fiskere boe, dog seer man ogsaa her et Par Lyststeder, som tilhøre Kjøbenhavnere; langs paa Bankerne fra Skovshoved til Charlottenlund løber en Stie, hvorfra man nyder en skjøn Udsigt over Sundet. Tætherved laae fordum *Hvidøre,* som var en ussel lille Landsbye, men hvorved laae et kongeligt Slot kaldet»*Hvidøreslot*« hvor endog *Christian den 2dens* Gemalinde *Elisabeth* Aar 1515 steeg i Land, og blev derfra indført til Kjøbenhavn. Nu er dette Hvidøre en Bagergaard og kaldes Wilhelmsthal.«

Og det er rigtigt nok. Maaske De husker, at det var Gabrielis, der i sit Brev samstemmende hermed skrev, at »Bagergaarden ved Hvidøre er jeg vant til at kalde Vilhelmsdal«. Det var der altsaa ogsaa andre, der var.

Hvidør eller *Hvidøre* som det senere hed, var oprindelig Kongsgaard. Men nok nærmere en Lyst- eller Jagtgaard. Den lille Vig, hvor *Christian II's* tilkommende Dronning i August gik i Land, laa for Skibene som en udmærket Landingsplads mellem Sølyst og Bellevue. Samme Sted indlogerede Kongen Aaret forinden *Dyveke* og hendes Mor *Sigbrit* fra 1513—16. Men det vidste *Elisabeth* sikkert ikke noget om. Endnu da. I 1529 gik det i Forlening til diverse fortjente Hofmænd, fra 1545 til -60 under skiftende Hofmedici. Derpaa fulgte en omskiftende Tid, hvor det var Kro og siden Papirmølle. Paa den Jord, hvor de gamle Huse havde ligget, rejstes siden et nyt Landsted Kristiansholm, hvorom vi har hørt i Forbindelse med Oehlenschlägers første Tid efter Brylluppet. Dette til Orientering for den, der kan være tilbøjelig til at forveksle det gamle Sted med det Slot, der nu befinder sig over for Sølyst paa Emiliekildevej.

De Omraader, der havde ligget omkring den første Bygning, kaldtes Hvidøre alle tilsammen. Flere fandtes paa Grunden, og som sagt, nogle købte Schimmelmann, andre gik paa Skift mellem vekslende Ejere. Et af dem, der var beliggende ved Strandvejens østlige Side og nær ved Sundet, indrettedes til Lyststed 1760. Af dets Ejere kan nævnes fra 1764 Guldslager *Vilhelm Mester,* der ganske vist afhændede det samme Aar. Men han naaede dog at give det Navnet *Vilhelmsdal,* der endelig i 1782 indrettedes til Bageri af Naboen *Carl Møller.* Paa denne Grund opstod det nuværende Hvidøre. Her boede som bekendt »De to danske Kongedøtre Dronning Alexandra af England, Kejserinde Dagmar af Rusland 1906—28. De glemte aldrig Fædrelandet og Fædrelandet gav dem Styrke og Hvile«, som det hedder paa den Mindetavle, der er sat op derude. Endnu i Dag ser man i en af Ruderne indgraveret: Tozia 1907. 08. 09. 1910. 1911. — en af de faa fra Kejserindens tro Følge!

Maa denne lille Historie have klarlagt Forvekslingen eller rettere Identifikationen saavel hos Gabrieles som hos Martensen af Navnene Hvidøre og Vilhelmsdal, selv om deres Benævnelser saadan set ikke er

helt rigtige. Sidstnævnte fortsætter for øvrigt ufortrødent og i lykkelig Uvidenhed om de faktiske Forhold sin Spadseretur.

»Er man kommen forbi Emilie Kilde og forbi et Par smaa nette Lystgaarde, da naar man snart det bekjendte *Bellevue* der meget godt svarer til sit Navn, det er en Trakteurgaard med en Kro, og en smuk Hauge. Dette Sted har, saavel i ældre Tider som nu, stedse været særdeles besøgt. Tæt herved ligger *Klampenborg,* hvorved er Indkjørslen til Dyrehaugen. I Haugen ved Klampenborg har man skjønne Udsigter til Kjøbenhavn og ned ad Sundet over til Sverrig.«

Vi ser hans Ryg, da han vandrer videre ad Strandvejen. At han saavel i sin Beskrivelse som paa sin Udflugt har haft begge Ben paa Jorden, kan man ikke fortænke ham i. Fred være da med ham.

Som Fru Becker og Hr. v. Treschow var der ogsaa en anden rejselysten, der afsøgte de nordlige Regioner. Det er den franske Forfatter *Xavier Marmier,* der var født i det Herrens Aar 1809. Han maa have haft en usædvanlig Uro i Blodet, for af hans omfangsrige Produktion ser man, at han for rundt i Europa, hvorpaa han nedfældede sine Indtryk i mangfoldige Rejsebøger. I 1840 udgav han nogle *Lettres sur le Nord. Danemark, Suède, Norvège, Laponie et Spitzberg.* At vor gode, gamle Strandvej har faaet Lov at komme i dette Selskab af fine Navne, er rørende. Det er dog ikke alle Rejsende, der paa deres Vej mod Nordpolen naar at blive poetiske i Charlottenlund og Bellevue. Men det gjorde han altsaa. Han udbryder saaledes:

»Vaaren er kommen! I disse Glædens Dage er alt i Bevægelse rundt i Staden. De unge Kærestepar drager ud i Skoven for at plukke Primulaer og snakke om deres Forhaabninger; de gode Borgere vandrer ud af Forstæderne for at unde sig den Fornøjelse at ryge deres Pibe midt i den skønne Natur. Brændevinsbrændere og Forhandlere af røget Laks sætter sig ved Indgangen til Parken, Linedansere rejser deres Telte paa Engen ved Charlottenlund; Værten i Klampenborg flytter sine Borde ned til Strandbredden ved Foden af en Høj, der behersker Havet, og Værten i Bellevue, der seer til med skinsyge Blikke, lader Alleerne i sin Have studse og truer med at forvandle sine Takstræers Skikkelse, som i tyve Aar har været symmetrisk klippede i Form af Taarne og Sukkertoppe.«

Godt gjort af en Fremmed at gribe Stemningen saa fortroligt. Og endda i Forbifarten!

Det har været paastaaet, at Skildringerne fra Klampenborg og Bellevue er i Mindretal i Forhold til de andre Steder, vi har været. Dette er dog kun delvis rigtigt. Ganske vist finder vi ikke saa mange reelt beskrivende Poesier, der besynger og priser Kroerne. Men alligevel er der flere Eksempler paa, at Forfatterne lader Scener udspilles herude, at Handlingerne uden direkte Tilknytning — for de kunde være henlagt til andre Forlystelsesetablissementer uden Skade — faar Lov at udfolde sig i de smaa Traktørlokaler.

Thomasine Gyllembourg-Ehrensvärd, der oprindelig var gift med den i Forbindelse med Landsforvisningerne omkring Aarhundredeskiftet fordrevne P. A. Heiberg, og som saaledes blev Mor til Johan Ludvig, giftede sig hurtigt efter denne oprørende Begivenhed med den svenske Adelsmand, Baron *Carl Frederik Gyllembourg* i 1801. Ogsaa han havde lidt Skæbne som hendes første Mand, idet han forvistes med Anklage for at have deltaget i Mordet paa den svenske Kong *Gustaf III* ved Maskeraden i Operahuset Marts 1792. Som den ene Ægtemand gik, kom den anden. Men efter en lang Tids forberedende Belejring af den beundrede Frue. Deres Lykke fik vare i femten Aar. Saa døde han. Mor og Søn flyttede sammen. I en alder af fireoghalvtreds Aar debuterede hun anonymt i hans *Kjøbenhavns flyvende Post* i 1827. Næste Aar kom *En Hverdagshistorie,* og som Forfatterinde af denne bevarede hun gennem sin Levetid Anonymiteten. Hun var kendt med København og dens Borgere som faa, og i Novellen *Jøden* fra 1836 drog ogsaa hun som saa mange andre ud til Bellevue.

Hendes Historie bør erindres, fordi den som en af de første skildrede Jøderne med udpræget Sympati, endda *før Meïr Goldschmidt* stod frem til Forsvar for sine Trosfæller med Beretningen om *En Jøde,* der blev skrevet 1843—45. Spørger vi, hvordan den Stemning var, som vi saa gærne vil gribe fra den Tid med dens Besøg i Klampenborg, finder vi den smukt og fyrigt skildret i denne Roman, hvor Goldschmidt lader en Skare unge Mennesker, Studenter, fejre et overstadigt og maaske en Smule overspændt Kalas herude. Der er ingen speciel Iagttagelse, og Personernes Historie kan være ligegyldig. Lad os blot indsnuse Atmosfæren af hans Ord, der er dækkende for mange lignende Udflugter.

»Ha, hvor er det herligt at være fri, at være undsluppen Byen, hvor Aandedrættet tynges af Volde og Grave og Spidsborgere og taarnhøje Huse! Jeg indsuger den friske Luft, som den Tørstige indsuger Duggen og ikke tror at kunne blive læsket. Kunde man blot et Øjeblik opløse sig i Luften og tabe sig i en Hvirvelvind eller endnu bedre i en Skypumpe: bore sig paa lette Vinger ned i Havet og atter fare op mod Solen! — Det er et travrigt Lod, et Menneske har; selv i Døden bliver man ikke fri, men puttes ned i et veltillukket Fængsel, i Jorden. Bedre var det dog, om Legemerne endnu brændtes, og Asken, som salig Pugatschews, strøedes for alle Vinde.«

Dette lange Udbrud kom fra Bendixen, da Vognen rullede ud paa Strandvejen og Sundet med de hvide Sejlere laa udstrakt for Blikket. — Samtalen fortsattes i en ny Retning ... Noget efter kjørte Vognen ind paa Klampenborg.

Huset fik travlt med de støjende Gæster, der forlangte Opvartning, skreg og lo, spurgte efter alle mulige Ting og, naar de fik Svar, havde glemt, hvad de havde spurgt om. Efter lang Betænkning og Raadslagning, der stedse blev alvorligere, havde endelig Enhver bestemt sig og bestilt, hvad han ønskede, og i rolig Forventning spadserede man om i spredte Grupper.

Konig og Jacob vare tilfældigvis komne hen til Spisekammervinduet, og Jacob betragtede nogle Forglemmigejer, der stode i Potter.

»Maa jeg tage en af disse Blomster?« — sagde han til Husjomfruen, der stod indenfor.

»Ja, vær saa artig,« svarede den smukke Pige venlig.

»Hvad er det?« — spurgte Konig og traadte nærmere — »o, Forglemmigejer! Jomfru, vil De give mig en til Erindring om Dem?«

»Ja, gjerne,« sagde hun leende, plukkede et Par Blomster og rakte ham dem...

De gik bort. Konig satte Blomsterne i sit Knaphul og havde efter en halv Times Forløb tabt dem; Jacob gjemte sine i sin Tegnebog. Men da han kom tilbage mellem de Andre, var der i hans Indre en urolig Higen, en resigneret Fortrydelighed over hans Skjæbne, han betragtede næsten de Andre som formede af et bedre Stof end han.

Der blev spurgt: »Skal vi ikke tage os noget for, til Maden er færdig?«

»Lad os lege Røvere!« sagde Jacob glad.

»Lege Røvere?« sagde Nogle spottende; »ja, hvis der var et Nonnekloster i Nærheden.«...

Man kom ikke til nogen Beslutning og vedblev at slentre om, indtil Maaltidet var anrettet.

Der var dækket et stort Bord ude i Haven, paa dette yndige Sted, hvorfra man ser ud paa det blaa Hav og den friske Skov. Solen stod lavt paa Himmelen, en mild Køling viftede gjennem Træerne, i det Fjerne glede enkelte Fiskerbaade med røde Sejl. Over Bordet var den hvide Dug bredt, Retterne dampede, Vinen perlede i Glassene, alle Ansigter straalede i ungdommelig Livslyst. Jacob overskuede den hele Scene, Følelsen af Øjeblikkets Skjønhed og Behagelighed bragte hans Hjerte til at svulme, Ungdommens rige, sunde Liv glødede i hans Aarer, medens det stille, sugende Savn klyngede sig nærmere til hans Hjerte; han greb sit Glas og raabte:

»Det første Glas ofrer jeg til de underjordiske Guder, til Smerten og Sorgen og den taarebringende Død. De lure med skumle Miner paa os Dødelige, naar Dagens lyse Aander ere hos os, vel vidende, at der kommer en Nat og et Mørke, da Arbejdet er deres. Jeg trodser Eder, I mørke Magter; thi Lyset i min Sjæl skal ikke slukkes. Men, kan jeg kjøbe Eders Venskab med et Glas Vin, saa vil jeg gjøre det — der, slug dette!«

Og med disse Ord kastede han Vinen til Jorden, og hele Bordselskabet fulgte jublende hans Exempel.

Fangel fyldte sit Glas og sagde:

»Jeg er ingen Bendixen, jeg kan ikke begynde min Tale paa Stylter og ende den paa Hosesokker; derfor nøjes jeg med at sige, at dette mit andet Glas ofrer jeg, Fanden gale mig! til mig selv. Medens de underjordiske Guder slikke deres Part af Jorden, drikker jeg som et Menneske af mit Glas og drikker det helt ud. Skaal!«

»Jeg med! Jeg med!« raabte Alle, og Glassene tømtes til Bunden.

»Hvordan med Bøfen?« spurgte Grøndal og kiggede ned i sin Sidemands Tallerken; »jeg gad vidst, om jeg ikke begik en Fejl ved at tage Skildpadde.«

»Bøfen er sejg,« stønnede den Adspurgte, idet han for et Øjeblik lod sine Tænder hvile.

»Saa er jeg rolig,« sagde Grøndal og tømte sit Glas...

»Lad os faa en Sang!« raabte Nogle.

»Lad Sangen gaa rundt!« raabte Andre; »En efter En istemmer en bekjendt Sang, og Alle falde ind i Kor.«

Dette blev vedtaget. — Det var endnu i hin gode, gamle Tid, Klubbernes, Æstethikens og den politiske Barnligheds Tid; den Gang var endnu ingen liberal eller illiberal, konstitutionel eller servil; Folket havde endnu ikke spist af Jour-

nalistikens Kundskabens Træ og set, at det var nøgent. Det var i hin gode, gamle Tid, da Rahbecks & Kollegers gemytlige Dithyramber levede i Folkets Hjerter og tonede fra dets Læber. Dengang behøvede man endnu ingen Sangforeninger; Sangen kom ved Vinen ligesaa let som en politisk Tale. De forskjellige Sange løde nu, afbrudte af Spøg og Latter, ud over det stille Sund. Da Turen kom til Jacob, lod det, som han følte nogen Betænkelighed; men derpaa hævede han rask Hovedet og istemmede en af Wilhelm Müllers »Deutsche Griechenlieder«. De ere forglemte af den nuværende Generation ligesom den rasende Frihedskamp, der fremkaldte dem. Maaske faa af de Nulevende erindre den dybe Smerte og den glødende Begejstring for den hellenske Fortid og den hellenske Frihed, der aandede i mange af disse Sange. Jacob sang en af dem med sin smukke Stemme, og da han ophørte, sad Selskabet stille og alvorligt...

Grøndal havde imidlertid rejst sig og var gaaet ind i Køkkenet for at tillave en Bolle »efter hans egen Recept« og førte nu Pigen med den brændende Bolle ud i Triumf.

Det glødende Fluidum modtoges med en Tappenstreg, der hamredes paa Bordet, saa Glas og Flasker klirrede, og under Hurraraab blev den flydende Ild gydt i Glassene...

Kusken kjørte med Forsigtighed hjemad, da Selskabet om Natten lykkelig og vel var læsset paa Vognen. Den milde Bevægelse i Forening med Luftens behagelige Kølighed dyssede dem snart Alle i en rolig Slummer.«

Afsnittet er betitlet *En Skovtur*. Og det er jo meget betegnende. Men Klampenborg var for hin Tids Mennesker andet end en Kro. I 1846 stod her *Klampenborg Vandkur- og Søbadeanstalt* færdig, parat til at modtage sine første Gæster. Stort var det anlagt, og flot skulde det være. Priserne var høje paa alt, og kun mod Abonnementskort var det tilladt at betræde den indhegnede Park. I Koncertsalen afholdtes der hver Uge Baller, særligt til Stedet komponerede Klampenborg-Valse og -Galopper spilledes, og paa Sundet brændtes Fyrværkeri af. Og her var det, Anders Tikjøb forlystede sig.

Vejen til det mondæne Badested tilbagelagdes dels med Kapervognene, »Kaffemøllerne«, dels med de to Dampbaade »*William*« og »*Emma*«, der, naar det gik højt, kunde sejle tre Gange tur-retur om Dagen.

Med Sans for det aktuelle skrev *H. P. Holst* et Aar efter Aabningen en rædselsfuld Vaudeville om *William og Emma eller Vandcouren*, der første Gang opførtes paa det kgl. Teater d. 18. Januar 1846. Det er et Spørgsmaal, om de, der havde den tvivlsomme Fornøjelse at overvære Forestilingen, derefter har følt sig opfordret til at besøge den nye Badeanstalt. De i Titlen nævnte Navne betyder ikke, at ovennævnte Skuder optraadte paa Scenen. De tilhører de Agerende. Og man maa beklage, om Vandcouren virkelig skal henføres til det nye Kursted derude paa Strandvejen.

Efter denne Anbefaling er det umuligt at lade være at indvie Læserne i Stykkets gribende Tankegang. »Handlingen foregaar paa Badeanstalten paa Klampenborg«. Saa er der jo ingen Tvivl om det. »Scenen forestil-

ler en smuk, aaben Plads udenfor en Cottage paa Klampenborg. I Baggrunden den svenske Kyst og Hveen; i Forgrunden tilhøire et Blomsterkvarteer.« Personerne er: *Ranke,* Agent og Vinhandler; *Frederikke,* hans Datter; *Emma,* hans Broderdatter; *Bombardine,* hans Søster; Kammerraad *Vind;* Cancelliraad *Grønning; Carl Berner! Niels,* Agentens Karl.

Alt er lagt op til Drama og Idyl. Og vi vil med bange Anelser begynde, originalt nok, med

»*Første Scene: Frederikke:* Hvor jeg glæder mig til i Aften! Nei, der er dog Ingenting saa morsomt som at være Patient ude paa Klampenborg... Cancelliraaden siger, at Ballet bliver glimrende, og at Concertsalen er arrangeret saa mageløst. Han talte ogsaa om, at Prindserne kom herud — jeg hørte rigtignok ikke hvem ... Gud, naar man kunde komme til at dandse med en Prins ...

Siig selv, hvad det er, Du lider af? Thi lidende er vi Alle, derfor er vi jo herude paa Anstalten. Jeg for Exempel lider af Hovedpine ... Du lider af Trykken for Hjertet ... derfor er det jo netop din Pligt at gjøre alt for at komme Dig. —

Emma: Det gjør jeg jo ogsaa. Kan Du nægte, at jeg piner mig med at drikke Kissingervand baade Morgen og Aften ...

Frederikke: Kissingervand! Jo det skal godt hjælpe. Nei! min gode Pige, det kan Du saamæn gjerne spare, Man skal more sig, det er Hovedsagen ... her ude paa Anstalten, ... hvad for en Lykke Du gjør.

Emma: Ja vist, iblandt alle Patienterne.

Frederikke: Patienterne? Naa saa dem kalder Du Patienter! Ja, det gjorde jeg ogsaa, men det var dengang, jeg var inde i Byen:

Fredmans epistlar: »Så vandra våre store män.«

Ja mangen Gang med Frygt og Sorg
Jeg tænkte før det Samme:
Hvad skal vi paa det Klampenborg
Blandt Krumme, Skjæve, Lamme?

Men snart min Frygt jeg Afsked gav,
Den kommer aldrig mere.
Curgjester seer man ingen af,
Courmagere des flere.«

Anden Scene: En Samtale mellem *Kammerraaden* og *Agenten* følger. Sidstnævnte bebrejder den anden, at han har raadet ham til at sætte

»... 7000 Rigsdaler .. i Vandactier. Og da alle mine Actier kort efter faldt til under det Halve, var det saa ikke igjen Dem, der raadede mig til at flytte herud paa Anstalten med hele min Familie og rose den af alle Kræfter, for at hjælpe til at bringe den i Credit?... Nu ligger jeg herude med hele min Familie paa femte Uge, og Actierne gaae bestandig nedad i stedenfor opad. Her gaaer jeg og roser Vandet og Vandanstalten fra Morgen til Aften, og der er ikke en Mo'ersjæl, som troer paa hvad jeg siger.

Tredie Scene: Agenten: ...Luften herude er ypperlig.

Frederikke: Er det virkelig sandt, Fader, at Luften paa Klampenborg er bedre end Luften i Taarbek? —

Agenten: Ja, det kan saamæn godt være. I det mindste har jeg tidt hørt Cancelliraaden sige, at Luften herude er mageløs, og naar Luften herude er

mageløs, saa maa den jo være bedre end Luften i Taarbek .... Vandet, det er den sande Universalbalsam, den virkelige Livstinctur. Det er det ældste Element, der var til inden den øvrige Verden, det koster Ingenting ....

Frederikke: Jo, Fader, Du klagede selv over i Forgaars, at det var en dyr Cur for Familier.

Agenten: Det koster Ingenting, siger jeg; man kan have det overalt....

Frederikke: Undtagen paa Anstalten, her har vi saamæn ondt nok ved at overkomme det.

Agenten: Det er den bedste Drik baade for Syge og Sunde, for alle Aldere, Kjøn og Temperamenter. Det styrker Maven, vedligeholder Appetiten, forfrisker Blodet og befordrer Cirkulationen. Det virker ind paa Humeuret, opmuntrer Sindet og dæmper Lidenskaberne, saa at det er umuligt at blive hidsig. Der er ingen Sygdom, der kan modstaae det. Jeg har idag læst en Bog, der indeholder hele 188 Sygdomme, som alle bliver curerede ved Vandet. Det hjælper mod Gigt, Podagra, Mavekrampe, Kortaandethed, Pest, Kopper, Hovedpine, Blodspytning og Cholera; det curerer øjeblikkelig Snue, Hoste, Forkølelse, Næseblod, Ørepine og Tandpine; det er et ufeilbarligt Middel imod Apoplexi, Hypochondri, Melancholi, Hypertrophi, Epilepsi, Dyspepsi, Dysenteri og Svineri; det....

Frederikke: ... Hold dog bare op! Det er jo til at døe af — men maaske det ogsaa er istand til at opvække de Døde.

Agenten: Det gjør det ogsaa, men det er kun sjældent. Jeg har læst i samme Bog om en Mand, der Klokken 11 om Formiddagen blev rørt af et Slagflod; Lægerne erklærede, at han var steendød; man bader ham i iskoldt Vand, svøber ham ind i vaade Lagener og lægger ham derpaa i hans Seng, og præcis Klokken tre om Eftermiddagen er den døde Mand saa frisk som en Fisk og sætter sig tilbords med sin Familie .... Er det *saa* ikke forfærdeligt, at en Anstalt som denne, der tilsigter Menneskeslægtens baade legemlige og aandelige Forædling, skal savne Søgning, medens man i Tusindviis løber ud for at see paa Fyrværkeri, Taagebilleder, Vauxhall, Carnevalsløier, Moccoli og Gud veed hvad alt det Kram hedder, der trækker Folk Pengene ud af Lommen...

Femtende Scene: Berner: ... Her er jo ganske velsignet. Saadan en Luft, saadan en Udsigt, saadanne Skove, og saa ypperligt og bekvemt Alting er indrettet!

Agenten: Ja vist!

Berner: Jeg har selv været ved alle de berømteste Vandanstalter i Tydskland og Frankrig og kjender dem tilbunds, men jeg kan forsikre Dem, at det er Altsammen ikke andet end Vand imod denne.

Agenten: Ja Vand maa det da være, siden det er Vandanstalter.

Berner leer: Ja, det er da ogsaa sandt! Men saadant Vand, som her, det kan man rigtignok søge længe om. Og kan man tænke sig noget yndigere end dette romantiske Terrain midt imellem Skov og Sund, disse smagfulde Villaer, der ere ligesaa bekvemt indrettede, som de ere architektonisk fuldendte, denne Concertsal, der paa engang henrykker Øiet og Øret, dette Curhus, der ... der ... jeg mangler virkelig Ord til at udtrykke min Beundring — det er mageløst! ... Jeg er aldeles begeistret for hele Etablissementet. Og hvad er det, man lægger det til Last? Det er en Modesag, siger man. At curere med Vand, det kalder man en Modesag! En Cur, der er mere end 2000 Aar gammel! Allerede Herodot fortæller, at Perserne bestandig drak Vand...«

Endelig naar man efter diverse Forviklinger og deres tilsvarende Løsninger til »Slutningsang. Mel. I Fald par bonne fortune. Kunzen, Komponist ...

Berner.

Til Skam for Medicinen
Et Raad mod Elskovspinen
Var hidtil ei bekjendt;
Men her man seer, hvorledes
Med Vandcur den helbredes
Af Amor excellent.

Frederikke.

Klampenborg vil florere,
Naar først det Rygte gaaer,
At Amor vil curere
Med Vandcur her hvert Aar ..

Agenten.

Jeg Vandet har berømmet
Jeg baded, drak og svømmed
Og roste det paa Kraft;
Men og mit Hjerte hænger,
Det negter jeg ei længer,
Ved Druens muntre Saft.
Kan jeg til fælles Gammen
Nu jævne Striden? Jo,
Jeg slaaer dem begge sammen
Og sælger ud en gros ...

Emma.

Af Kunstens Vin De Kraften
Kan nyde mangen Aften
I dette Musers Hjem;
Dog stundom det vel hænder
At, naar De hjemad vender,
Som Vand det smagte Dem.
Scenen jo tabte Kraften,
Hvis Vandcur her man drev —
Dog taal det for en Aften,
At Vandanstalt den blev ...«

Det vilde være maliciøst at knytte videre Kommentarer til dette Stykke Litteratur. Til Holsts Undskyldning taler, at hans Vaudeville ikke var meget værre end saa meget andet, der blev bedrevet inden for samme Genre af hans Samtidige.

Men Klampenborgs Kro var Mødested ogsaa for de danske Studenter, da de afholdt en Fest d. 19. Maj 1848 for Nordens Allierede »i de for vort Land saa svære Tider«. *Carl Ploug,* som vi husker for hans lille, ikke uefne Sang *Ved Sundet,* skrev en ny, optændt af den skandinaviske Tanke,

»Til de norske og svenske Frivillige.

Her slaaer Bøgen ud sin Skærm
Over Skovstjernernes Smil og Convallernes Duften,
Og en lystig Fuglesværm
Med sin skingrende Sang fylder Luften;
Fra den snebedækte Tjørn
Efter Vandreren Daahjorden nysgjerrig titter,
Og af kjønne Pigebørn
Er der fuldt bag »Klampenborgs« Gitter:
Nede paa Sundets blanke Speil
Sagtelig glide de hvide Seil:
Alting aander Liv og Lyst
Paa den vaarmilde, blomstrende Kyst.«

Efter et Vers om *Jylland* følger:

»Her det var, i denne Lund,
At den tredelte Stamme slog Grenene sammen,
Da i hin Midsommerstund
Først vi mødtes i jublende Gammen.
Da blev uden Svig og Skrømt
Af Nationerne Fostbrødreløftet beseglet,
Da blev Haabets Bæger tømt,
Hvori Mindernes Solglands sig speiled.
Tregang' sig dreied Aarets Rund
Alt siden hin Midsommerstund,
Og nu vorder Løftet løst:
Tankens Vaar følger Gjerningens Høst.«

Digtet slutter med en Omgang Bravalderlyrik, tom og hul.

»Hil Eder, Brødre, som drog forud,
Bringende Trøstens og Seirens Bud!
Hil i Løftets glade Lund!
Hil i Kampens alvorlige Stund!«

Linierne er præget af Øjeblikket, og de burde næppe have været taget fra det.

Hellere lytter vi til, hvad vor gamle Kending *Plenge* i sit sobre Sprog vidste at fortælle om Livet i Kjøbenhavn for den Menneskealder siden, der var gaaet, da han udsendte sin Bog i 1873.

»... et Besøg paa Bakken ... det var Noget for Alle, hvilket ikke kunde findes andre Steder, og den simple Følge var, at alle tyede derhen. Saa kom Klampenborg Badeanstalt op og drog de »pænere« Folk til sig, og nu var det forbi med Bakkens Glands; dens Fald var hurtigt og brat, og Ingen skulde nu tro, at den endnu for tredive Aar siden var Samlingspladsen for Kjøbenhavns elegante Verden!

Naar det nye Klampenborg blev en fjendtlig Konkurrent med »Bakken«, saa var derimod det gamle Klampenborg i rigtig Harmoni med den. Hvad var det dog et hyggeligt Sted; det lave gammeldags Skovløberhus og den lille Gaardsplads fuld af de elegante Selvejerkjøretøjer, den kjære velbekjendte Have med de gamle Borde og Bænke og den deilige Udsigt over Sundet, ja, det vækker Altsammen mange venlige Erindringer hos os Ældre om hine gode gamle Dage. Hvor smagte Kaffen dog deiligt i det Frie, og hvor velkomment var ikke det dækkede Aftensbord med den snurrige gammeldags Themaskine, naar vi vare trætte af Vandringen i Skoven, og hvor livligt var det dog der at møde saa utallige Bekjendte og vexle et Par Ord med dem, og hvor billigt var det hele Arrangement: for 24 Skilling fik man Vand paa Maskine, Kopper, Tallerkener, Knive og Gafler og alt andet til Madens Nydelse fornødent Tilbehør!«

Han mindes »hine gode gamle Dage«, ja, for allerede kort før havde meget forandret sig herude. Transporten fra København til Klampenborg skiftede Karakter. Ialt var man af den Opfattelse, at 480.000 af Hovedstadens Indbyggere tilbagelagde Strækningen København—Klampenborg Maj—September. Og dermed var Grundlaget for Oprettelsen af

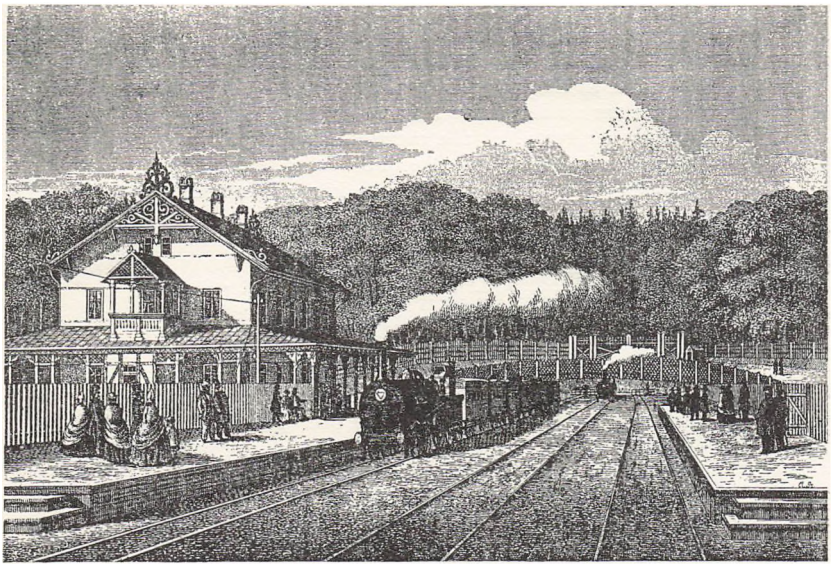

Banegaarden ved Klampenborg. (Tegnet af Carl Baagøe 1863.)

en Jærnbane til Stede. Den kom da ogsaa omtrent femten Aar efter denne Opgørelse, d. 22. Juni 1863. Til Kurgæster og andre, der havde Lyst til at benytte sig af »moderne« Befordringsmidler, stod samtidig Omnibusserne *Hertha* Nr. 1 og 2, *Merkurius,* samt *Figaro* til Disposition. I 1883 grundlagde *C. F. Tietgen Strandvejens Dampsporvej,* men disse voldte i de følgende Aar mange Ulykker paa deres Vej. De konservativt indstillede harmedes over Forandringen, de forhenværende Kaperkuske skummede af Raseri, men det lagde sig dog noget ved den Ravage, de dampende Uhyrer foraarsagede. Intet er jo saa ondt, at det ikke er godt for noget. Den tidligere omtalte *W. Rantzau,* der for flere Aar siden tog os med paa »En Tur til Charlottenlund«, kommenterede da ogsaa Begivenhederne med en Vise under den fromme Titel: *Væk med det fæle Dampuhyre paa Strandvejen.* Den er at finde som Nr. 88 i hans *Døgnfluer* eller *Øjeblikkets Viser* fra Tiden 1870—93.

»Før paa Strandvejen ku' man roligt køre,
der var aldrig den Gang Tale om Maløre'.
Naar Hr. Sørensen nu køre vil paa Vejen,
maa han først ha' assureret hele Grejen,
da til Dampsporvogn, at de fik Koncessionen,
ja, saa revnede min Salighed Balonen.
Skal man ha' en lille Køretur med Vennerne,
ja, saa sidder man med Livet i Hænderne.

Selv om ogsaa vi kom sammen med en Bølle,
kørte glad vi fordum med en Kaffemølle;
paa den smalle Vej der ude ved Skovsho'de —
kørte vi til Skoven glad og vel tilmode. —
Men naar nu det »sorte Asen« kommer brusende,
ja, saa ærgrer vi os alle sammen knusende,
vi har hele Vejen denne her Fornemmelse:
at med en Flyttevogn vi komme kan i Klemmelse.

Mosaiterne derude, de maa lide,
dem især, der bor paa den forkerte Side,
de tør ikke, naar det Asen kommer snærrende,
stikke deres Næse ud af Vindeværrene.
Ja, forleden i et Blad der stod at læse:
at den havde klippet af en — saadan Næse, —
den er ens imod de Kristne og Hebræerne,
for den kør' dem med Fornøj'lse over Tæerne.

Dersom ej man Koncessionen snart vil stoppe,
vil der ligge fuldt af døde Hestekroppe,
jeg vil ikke tale om de stakkels Mennesker,
tænk, forleden har den overkørt en Svennesker. —
Jo jeg takker! det var s'gu en grulig Sorre,
han var lige rejst hertil fra Helsingborre.
Ja, ifald det »sorte Asen« ej sker Pokker,
maa hver Hesteejer gaa paa sine Sokker.

Alle Kaperkuskene i Skægget griner, —
for jo mere at det Asen Godtfolk piner,
desto bedre faar de Hævn for al den Skade,
de har lidt ved denne »Tietgenske Ballade«.
Og ifald den faar fremdeles Lov at fare,
kan vi meget godt Skarpretter Seistrup spare!
For saa har vi her i Danmark en Maskine,
der gør samme Nytte, som en Guillotine.«

Visen gik paa en Variant af: »Mäd'le, ruck, ruck an meine grüne Seite«, men Komponisten er ubekendt. Der laa virkelig Alvor bag dens muntre Ord. 1886 blev *Casinos* unge Primadonna, Skuespillerinden *Louise Broch,* paakørt af Dampsporvognen, fik haarde Kvæstelser og bragtes næsten bevidstløs paa Hospitalet. Otte Dage senere kørtes Grosserer *Louis Meyer,* hans Bror Vekselleren, samt Grosserer *Fridericia* ned paa samme Vis, da de i Enspændervogn var paa Vej til det nyopførte Hotel Øresund i Skodsborg. I *Oldfux* gav *Alfred Schmidt* en vidunderlig Tegning af Livet paa Strandvejen, naar »Der Spurwagen kommt«.

Det hele fik dog en Ende, da Selskabet gik fallit i 1892, samme Aar som Øksen for sidste Gang faldt for den i Visen omtalte Skarpretter *Sejstrups* Haand. Det skete i Horsens Tugthus.

Men lad os hastigt forlade disse dystre Betragtninger. For det maa ikke være det Indtryk, der ligger i vor Bevidsthed, naar vi nu, efter at have rundet Pynten ved Hvidøre og Sølyst og Besøget i Klampenborg og Bellevue vender vort Hestespand for hjemadgaaende. Vi vil følges med Journalisten og Forfatteren *Jacob Davidsen,* en Mand, der stod paa et af de sidste Trin af den Trappe, der førte op til det tyvende Aarhundrede. Han naaede at dø 1891 forinden dets Fødsel, uden at skulle opleve de bevægede Aar, der hører os til. Han havde kendt de gode Dage, hvor Krigene foregik uden for Landets Grænser eller i Sønderjylland, langt fra Hovedstaden, der fik Lov at slumre blidt i sin Smaaborgerlighed. Han er bekendt for sine Minder fra denne Torneroseby, hvis Fred og Provinspræg vi aldrig, hvor meget vi end anstrenger os derfor, vil kunne begribe. Og dog mærker vi maaske alligevel et Pust af de Fornemmelser, der har besjælet Datidens Borgere, naar vi fordyber os i hans Skildringer *Fra det gamle Kongens København,* der udkom i to Bind fra 1880—81. Vi dukker ned i det første af dem for at fixere det Genrebilede, han har givet af Afslutningen af *En Tur til Skoven i gamle Dage.*

»Nu kjøre vi igen. Aftenen nærmer sig. Rask igjennem Skoven ad Klampenborg til, forbi Bellevue langs Strandveien. En frisk, kraftig Søluft strømmer imøde fra Sundet, der som et blankt Belte udbreder sig for vore Øine. Halvt indhyllet i et gjennemsigtigt Slør ligger det fjerne Hveen, og den opgaaende Maane kaster en bred Lysstribe over Vandet. Hvad er det for en Røgsøile, der hæver sig mod den klare Himmel? Ah — et Dampskib! Det er »Kaledonia«! Hvor — hvor? Der! — Ah, jeg har aldrig set et Dampskib. Der er slet ingen Seil, hvad? Ikke et eneste? Og det gaar saadan alene med Damp? Hvad man dog kan finde paa i vore Tider. Men se en Gang disse deilige Lyststeder. Gud, hvem der eiede saadan et, og hvad mener Du, saadan at sidde der i Havestuen ud til Veien, nydelig pyntet med italiensk Straahat, og saa at se — og lade sig se ... Og hvad mener Du om saadan en Ekvipage, som kommer der med de to deilige Sorte for med Topper paa. Gud, hvor de Mennesker maa være lykkelige!

Saa igjennem Skovshoved med de mange Fiskergarn, hvidhaarede Drenge og Svin. Fader giver nu en Historie om en italiensk Syngemester, der paa en Tur gjennem Skovshoved nær var bleven rendt omkuld af »en lille Flæsk«. Vi skimte nu de hvide Telte mellem de grønne Træer i Charlottenlund, vi høre Katselsjægernes Hornmusik under det store Egetræ, vi svinge nu ind ad Indkjørselen, og i en Fart ere vi ved Grøndals, hvor vi skulle spise til Aften.

Her paa Høien er et prægtigt Bord ledigt. Det var kjønt af de Folk, at de reiste ved vor Ankomst. Nu op med Varerne, Mutter! Vi ile til Vognen for at hente Alting, vi ase og slæbe, og vi gjøre det gjerne, thi Lønnen er vis. Vi ere allesammen sultne, Maden skal smage! Saa skulle vi i Skovløberhuset have kogt Vand til Punschen. Medens de dække Bordet, følge vi med Studenten hen til Gyngen, for at vi ogsaa kunne faae en Tur. Hvor den flyver høit op over Musiken fra Dandsepladsen. Gyngefolkene spørge, om vi kunne se »Kjøge Høns«. Men nu tilbage til Høien. Hvor Bordet er sirlig dækket — der er kun Levninger, men hvilke Levninger! Nu er Punchen tillavet, og der er skænket i Glassene. Saa en Sang, Hr. Student, De maa synge for, og vi andre sekundere. Lad os faae:

»Duftende Enge og kornrige Vange«, den kan vi alle. — Og vi synge allesammen, og vore Stemmer tage sig smukt ud i den rolige Aftenstund, og nedenfor Høien standser man for at lytte.

Men nu lyder Dandsemusikken saa fristende. Studenten tager sin Kjæreste, jeg tager Jane, og vi faae os en lystig Svingom, ikke paa Dandsepladsen, for det er ikke rigtig pænt, men i Haven mellem Bænkene. Ogsaa Fader og Moder smittes af Dandselystigheden, de forsøger at komme i Trit, og det gaaer nok saa godt. — Hvem skulde tro, at Fader kan dandse saa flinkt endnu, om Moder havde vi vidst det længe. Bedstemoder sidder og ser til. Hun tænker maaske paa sin Ungdom, da hun ogsaa dandsede her ved Gyldenlund, for det hed ikke Charlottenlund dengang. Det var under Struensee, fra hvilken Tid hun veed at fortælle saa mange Historier.

Men Klokken er henved elleve — Gud! hvor Dagen er gaaet hurtig, altfor hurtig, tænkte vi Børn! Nu maa vi hjem. Hans Polisk skal spænde for. »Men først et Glas paa Falrebet,« siger Fader. »Ikke sandt, Børn, det var en rigtig rar Dag. Lad os haabe til Gud, at vi til næste Aar lige saa raske og lige saa vel tilmode maa komme i Skoven igjen.« Derpaa klinkes der — og vi istemme et skingrende Hurra.

Hans Polisk har nogen Vanskelighed ved at lægge Tøiet paa Hestene. Dette i Forbindelse med lidt Lallende i hans Svada tyder paa, at den Omhu, han har vist Romdunken ved at gjemme den under Kuskesædet, har smagt noget af Egennytte. Fader er betænkelig med Hensyn til Kjørselens Sikkerhed paa Strandveien mellem de mange Kaffemøller, som krydse hinanden, og han beder Hans at kjøre forsigtigt. »Gode Herre,« svarer Hans, »De kan være lige saa sikker paa min Vogn, som om De laa i Deres Bedstemoders Dragkisteskuffe. Øgene, de veed Besked.« — »Det er meget heldig,« mener Fader, henvendende sig til os, »for det lader til, at Hans for Øieblikket selv ikke veed synderlig Besked. Men jeg skal nok passe paa, at der ikke sker noget Galt.«

Nu ere vi alle paa Vognen, og under et skingrende Hurra som Farvel til Skoven for dennesinde svinge vi ud paa Veien .... Øgene vide Besked. De have Følelsen af, at de skulle hjem efter en møisommelig Dag, og de løbe rask afsted, krydsende mellem de mødende Vogne. Det er en deilig Nat, Maanen er oppe, Havet glimrer i Sølvglands, og Træerne staa i en magisk Belysning. Men jeg er ikke ganske modtagelig for de skjønne Naturscener, jeg er lidt træt og en Del søvnig og mine Øine lukke sig.«

Rejsen er ved at være slut. Alle de Digtere, der fandt herud, er længst forsvundet. Vi derimod vil, naar ikke vore Hoveder mere summer af Løjer og Latter og Raab, igen kunne opsøge de kendte Steder derude paa Strandvejen, hvis vidunderlige Verden vi her fik aabenbaret. Lad os, mens endnu Tid er, gaa til Charlottenlund, Skovshoved, Sølyst, Klampenborg og Bellevue. Om ikke andet, gid da de smaa Stykker af vor Litteratur maa have gjort opmærksom paa, at det, trods alt, nok er det vigtigste at bevare Humøret og forstaa, hvad det vil sige at have Blik for de tilsyneladende smaa og ligegyldige Ting, hvad det vil sige at kunne glædes. Maaske forstod ikke alle med lige stort Mesterskab at give deres Ord over til os, men et er sikkert, de var udsprunget af Kærlighed til Strandvejen. Og det vil i sidste Instans gøre dem lige.

Henrik Hertz, den unge Sværmer, der indledte denne Bog med at

rulle »hen ad de støvede Veie«, gav Dagen og Lyset og det svale Pust af Sommervind fra det blaa Sund. Nu er Natten ved at falde paa, Livet pulserer ikke mere hurtigt under Solens brændende Glød, Vandets Flade er klar og rolig. Til Afslutning rækker *Ludvig Bødtcher* ud af sine efterladte *Sidste Digte* fra 1875 Seklernes Essens af Litteraturen fra Idyllerne herude med Stroferne, der blev nedfældet i Tanken om det Sted, der frem for alt blev Indbegrebet af hele vor poetiske Vandring. Skrevet *Til min Petrine,* som det første Manuskrift bærer til Overskrift, med Elskov i Sindet saa stærk og ophøjet og dog væsensforskellig fra Hertz', glider som en sidste Hilsen hans fredfyldte Vers til os i

»*Charlottenlundsaftenen.*

Aftenvinde
Svæve, svinde
Gjennem Skovens Sommersal:
Blomsterduften
Krydrer Luften,
Nys faldt Regnen mild og sval:
Dybt bag Grene
Ømt og ene
Smærmer sødt en Nattergal: —

Aftenvinde
Svæve, svinde
Hviske i den dunkle Sal: —
O kom o kom min Sjæls Veninde!
Dig venter Nattergalens Slag!
Dig venter under Skovens Tag
Mit eget Hjertes varme Slag!«

PERSON- OG SAGREGISTER

(Litterære Titler og Sidetalshenvisninger til saadanne *kursiveret*)

Abildgaard, Nicolai Abraham (1743–1809), Historiemaler, Arkitekt. 100.

Abrahams, Nicolai Christian Levin (1798–1870), romansk Filolog. 59, 64.

Adam Homo (1841–48. Fr. Paludan-Müller), *16ff., 98.*

Aladdin (1805. A. Oehlenschläger), *111.*

Alexandra, Caroline Marie Charlotte Louise Julie (1844–1925), engelsk Dronning. 128.

Allernyeste Skilderie af Kjøbenhavn (1836), *13.*

Amors Geniestreger (1830. H. Hertz), *66.*

Andersen, Hans Christian (1805–1875), Forfatter. 78, 19, 27, 66, 68, 91.

Anders Tikjøb (1861. A. M. Rosenkilde), *7, 81ff., 124, 132.*

d'Angleterre 127.

Anonym Nytaarsgave for 1832 (H. Hertz), *66.*

Arabien 13.

Arnesen, Anton Ludvig (1808–1860), Forfatter. 18.

Ars poetica (1701. T. Reenberg), *40.*

Assistentshuset 10.

Augustenborg, Hertugen af = Frederik Christian. s. d.

Axel og Valborg (1810. A. Oehlenschläger), *112.*

Baden, Jacob (1735–1804), Kritiker, Sprogmand. 64.

Bagergaarden 12, 128.

Baggesen, Jens (1764–1826), Forfatter. 113, 126.

Bakkehuset 101, 111, 116, 122.

Balle, Nicolaj Edinger (1744–1816), Biskop. 47.

Balling, Emanuel (1733–1795), Journalist, Forfatter. 8.

Barfod, Povl Frederik (1811–1896), historisk Forfatter, Politiker. 26.

Bauer, Johan Daniel (1798–1880), Skuespiller. 61.

Becker, Elisabeth (Lisette) (1799–1871), Frue f. Rostock. 54, 67, 126f., 129.

Beiträge zur innern Naturgeschichte der Erde (1801. H. Steffens), *110.*

Bellevue 10, 13, 17, 22, 58, 65, 83, 99, 108f., 123–141.

Bellman, Carl Michael (1740–95), svensk Digter. 57.

Bergsøe, Jørgen Vilhelm (1835–1911), Forfatter, Zoolog. 121f.

Bering, Vitus (1617–1675), Historiker, Digter. 99.

Berlin 18, 67.

Bernhard, Carl=Saint-Aubain, s. d.

Bernstorff, Andreas Peter, Greve (1735–1797), Statsmand. 100. 102.

Bredgade 114.

Boccacio, Giovanni (1313–75), italiensk Forfatter. 47.

Borchs Kollegium 26.

Bording, Anders Christensen (1619–1677), Forfatter. 41.

Bortsnappede Jomfrue, Den (1750. N. Prahl). *45ff.*

Brage og Idun (1838. Fr. Barfod), 26.

Brahe, Tyge (Tycho) (1546-1601), Astronom. 9, 16, 21, 61, 105.

Brandes, Georg Morris Cohen (1842–1927), Kritiker, Litteraturhistoriker. 94.
Brede 100.
Bremerholm 44.
Breslau 48.
Breve fra en gammel Skuespiller til hans Søn (1782. K. L. Rahbek), *108.*
Broch, Louise Frederiksen (d. 1900), Skuespillerinde, g. m. P. Nansen. 138.
Bruun, Malthe Conrad (1775–1826), Digter, Publicist, Geograf. 49.
Bruun, Thomas Christopher (1750–1834), Forfatter. 47.
Bryggerens Jeriminade (1832.H. Hertz) *66.*
Brødskoven 123.
Buntzen, Anna Bolette (1782–1809), Mor til Saint-Aubain. s. d. 14.
Buntzen, Thomasine Christine (1773–1856), Forfatterinde. G. m .1) P. A. Heiberg; 2) C. Fr. Ehrensvärd-Gyllembourg. 14, 64, 130.
Busck, Gunni (1798–1869), Præst. 28.
Bødtcher, Ludvig Adolph (1793–1874), Forfatter. 141.
Børne-Vaudeviller (1825. J. L. Heiberg), *58.*
Baagøe, Carl Emil (1829–1902), Maler. 137.

»Caledonia«, Skib. 55, 127, 139.
Callisen, Heinrich (1740–1824), Læge. 113.
Capriciosa (1836. Th. Overskou & L. Arnesen), *18.*
Caroline Amalie (1796–1881), Dronning. 23, 31, 33.
Casino 95, 96, 138.
Castellet 43.
Catalogus plantarum (1682. P. L. Kylling), *38ff.*
Charlotte Amalie (1650–1714), Dronning. 99.
Charlotte Amalie (1706–1782), Prinsesse. 44.
Charlottenlund 10, 11, 12, 13, 14, 18, 19, 20, 21, 22, 37–98, *55ff.* (1824. E. Aarestrup), *69ff.* (1842. J. L. Heiberg), 99, 103, 109, 110, 115, 123, 127, 128, 129, 139, 140.
Charlottenlund Skov 11, 37, 50, 51ff., 66, 67, 78, 97.
Charlottenlund Skovs Fortrin ... (1820. C. B. Hallager), *51ff.*
Charlottenlund Slot 37, 38, 48, 56, 66, 67, 109.
Charlottenlundsaftenen (? (1875). L. Bødtcher), *141.*
Christensen, Balthasar Matthias (1802–1882), Politiker. 74.
Christian (Christiern) II (1481–1559), Konge. 128.
Christian V (1646–1699), Konge. 38, 39, 40, 99.
Christian VI (1699–1746), Konge. 43, 44.
Christian VII (1749–1808), Konge. 69.
Christianshavn 23.
Christianskirken 23.
Clara Raphaels 12 Breve (1851. M. Fibiger), *20.*
Clausen, Julius (f. 1869–1951), Forfatter. 18, 119.
Collin, Edvard (1808–1886), Embedsmand, Samler. 19.
Coninck, Frédéric de (1740-1811), Handelsmand. 10, 11.
Constantia 11, 22, 52, 65, 125.
Constantia (Vinegn SØ f. Kapstaden) 54.
Conversationsbladet (1826. H. E. G. Proft), *65, 115, 127.*

Dagmar (Marie Sophie Frederikke) (1847–1928), Kejserinde. 128.
Dagmarteatret 96.
Dags-Avisen. 96.
Danmark, et malerisk Atlas (1842. J. L. Heiberg), *69.*
Danmark, Til (1848. N. F S. Grundtvig), *34.*
Danske, især kjøbenhavnske Tilstande (1873. E. C. Werlauff), *10.*
Danskeren (1848–49), *25, 29, 35.*
Dansk Samfund 27.
Dansk Students Eventyr, En (1824. (1843) P. M. Møller), *54.*
Danske Skueplads, Den (1854–76. Th. Overskou & E. Collin), 19.
Davidsen, Jacob (1813–1891), Journalist, Forfatter. 139.

Den er a' Kragelund (1865. W. Rantzau), *78ff.*
Deutsche Griechenlieder (1821. W. Müller), *132.*
Digte 1803 (A. Oehlenschläger), *9, 94, 110.*
Digte 1838 (E. Aarestrup), *58.*
Digte 1872 (H. Drachmann), *94.*
Dina (1842. A. Oehlenschläger), *116.*
Drachmann, Holger Henrik Herholdt (1846–1908), Forfatter. 91, 94.
Dresden 67, 119.
Drewis=Drewsen, Johan (1667–1734), Papirmester paa Strandmøllen. 38.
Dronninggaard 10, 11.
Dyrehaven 8, 9, 10, 13, *22*, 52, 58, 59, 64, 66, 99, 113, 115, 123, 127, 129.
Dyrehavsbakken 13, 61f., 64, 68, 92, 98, 123, 126, 136.
Dyrehavsbakken 13, 61f., 64, 68, 92, 98, *58ff., 125.*
Dyveke (d. 1517), Frille. 128.
Døgnfluer (1870–93. W. Rantzau), *137.*

l'École des Femmes (1662. Molière), *41.*
Elben 67.
Eleonora Ulfeldt, s. Leonora Christiana.
Elers Kollegium 48.
Elisabeth (Isabella) (1501–1526), Dronning. 128.
Elskov, Om (1819. F. C. Sibbern), *11.*
Emilie Kilde *12, 23, 100, 102ff.* (1782. Chr. Pram), 109, 111, 114, 115, 112, 124, 125, 129.
Emiliekildevej 9, 128.
»Emma«, Skib. 132.
En gammel Mand ved Charlottenlund (1838. Theriokepophilus=S. Meisling), *68f.*
England 43, 128.
Engelske Socialister (1872. H. Drachmann), *94.*
En Hverdagshistorie (1828. Th. Gyllembourg), *130.*
En Jøde (1845. M. Goldschmidt), *130.*
Enten–Eller (1843. S. Kierkegaard), *15.*
Erindringer (1850. A. Oehlenscläger), *110.*
Ermelund 10.
Et Liv gjenoplevet i Erindringen (1891. J. L. Heiberg), *117ff.*
Ewald, Johannes (1743–1781), Forfatter. 21, 30, 110.
Eventyr og Historier, Nye (1872. H. C.Andersen), *22.*
Exner, Johan Julius (1825–1910), Genremaler. 119.

Fabritius, Just, (Ejer af »Kristiansholm« 1746–63), Agent. 99.
Faeton i Øresundet (1849. N.F.S. Grundtvig), *29.*
Falch, Christine Caroline Andrea (d. 1856). G. m. J. T. Suhr. 116,117, 118.
Farvellet (1844. N. F. S. Grundtvig), *36.*
Fasangaarden 85.
Ferall ,Roger (Ejer af »Constantia« 1816–21), Kammerherre. 52.
Fibiger, Mathilde Lucie=Raphael, Clara (1830–1872), Forfatterinde. 20.
Fire Aarstider (1832. H. C. Andersen), *91.*
Flyvende Post (1830. J. L. Heiberg), *12.*
Forsamling paa Parnas (ca. 1696. T. Reenberg), *40.*
Fortunen 10, 18.
Foraarsstemning (1872. H. Drachmann), *92ff.*
Fra det gamle Kongens København. 1880–81. J. Davidsen), *139f.*
Fra Mark og Skov (1881. V. Bergsøe), *121.*
Frankrig 49, 111, 134.
Fredensborg 108.
Frederik III (1609–1670), Konge. 37,38.
Frederik IV (1671–1730), Konge. 43, 44.
Frederik V (1723–1766), Konge. 99.
Frederik VI (1768–1839), Konge. 54, 100.
Frederik Christian (1765–1814), Hertug af Augustenborg. 109.
Frederiksberg Have 50.
Frederiksborg 109.
Frederikskirken=Christianskirken, s. d.
Fredmans Epistlar (1790. M. Bellman), *8, 57, 133.*
Fredriksdal 41.
Fridericia, Julius Ludvig (1837–1900), Grosserer. 138.
Frie Timer, Mine (1765. Th. Bruun), *47.*
Frihedsstøtten 26, 100.
Frokosten i Bellevue (1818. Chr. Pram), *125.*

Fruentimmerets Skole (1662. Molière. Oversat af D. Seckmann 1724), *41.*
Frygt og Bæven (1843. S. Kierkegaard), *15.*
Furesøen 96.
Fædrelandet, Til (1844. N. F. S. Grundtvig), *34.*

Gabrielis Breve, Efterladte (1826. F. C. Sibbern), *11, 128.*
Gabrieles Breve, Udaf (1850. F. C. Sibbern), *11.*
Genboerne (1844. J. C. Hostrup), *54.*
Gentofte 48, 52.
Giæstebud (1701. T. Reenberg), *40.*
Gjenganger-Brevene (1830. H. Hertz), *66.*
Gjentagelsen (1843. S. Kierkegaard) *15.*
Glæde over Danmark (1820. P. M. Møller), *54.*
Goldschmidt, Meïr (1819–1887), Forfatter. 130.
Grefflinger, Georg, tysk Digter. 41.
Griffenfeld, Peder, Greve af (1635–1699), Statsmand. 41.
Grubbe, Marie (ca. 1640–1718), Adelsdame. 23.
Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1783–1872), Præst, Digter. 23–36.
Grundtvig, Svend Hersleb (1824–83), Folkemindeforsker. 26.
Grøndalshuset 66, 88, 139.
Grønland 41.
Grønnegade, Lille 41.
Grækenland 68, 112.
Gudumlund 100.
Guinea 116.
Guldberg, Ove=Høegh-Guldberg, s. d.
Gustav III (1746–92), Konge. 105, 130.
Gyldenlund=Charlottenlund 21, 37–47, 68.
Gyldenlundskroen 38.
Gyldenløve, Ulrik Frederik, Greve (1638–1704), Statholder. 37, 38, 99.
Gyllembourg (Ehrensvärd), Carl Frederik (1767–1815), svensk Baron, Politiker, Forfatter. 130.
Gyllembourg, Thomasine Christine, f. Buntzen, s. d.

Havet (1844. N. F. S. Grundtvig), *30.*
Havfruen (1838. N. F. S Grundtvig), *25.*
Havfru-Sangen (1835. N. F. S. Grundtvig), *24.*
Hallager, Chriestlieb Buch (1775–1821), Litterat. 51, 52.
Hamborg 41, 42.
Harlekin Præst (1796. O. Horrebow), *125.*
Heger, Christiane Georgine Elisabeth (1782–1841), g. m. A. Oehlenschläger. 111.
Heger, Hans (1747–1819), Assessor i Hof- og Stadsretten, Konferentsraad. 111.
Heger, Jens Stephan (Steffen) (1769–1855), Skuespiller. 111.
Heger, Karen Margrethe (Camma) (1765–1829), g. m. K. L. Rahbek. 111.
Heiberg, Johan Ludvig (1791–1860), Forfatter, Æstetiker. 11, 12, 14, 18, 19, 20, 58, 64, 65, 69, 77, 78, 116, 117, 119, 124, 130.
Heiberg, Johanne Luise, f. Pätges, s. d.
Heiberg, Peter Andreas (1758–1841), Forfatter. 49, 130.
Heiberg, Thomasine Christine, f. Buntzen, s. d.
Hellebæk Kro 120.
Hellebækgaard 100.
Hellerup 65.
Helsingborg 138.
Helsingør 28, 52, 99, 100, 115.
Hennings, H. L. M. (1811–87), g. m. Herredsfoged F. C. B. Hennings i Gottorp. 31.
Herodotos (Herodot) (ca. 485–425 f. Chr.), græsk Historiker. 134.
»Hertha«, Omnibus 137.
Hertz, Henrik (1798–1870), Forfatter. 7, 9, 66, 120, 140, 141.
Hirchholm 7.
Historisk Tidsskrift (1873. v. E. Holm), *10.*
Holberg, Ludvig (1684–1754), Historiker, Digter, Filosof. 41, 42, 100.
Holger Laxmands Historie (1798–99. A. F. Just), *124.*
Holmensgade 95.
Holst, Hans Peter (1811–1893), Forfatter. 132, 135.
Holsten 116.

Horatius (Horats) (65–8 f. Chr.), romersk Digter. 112.
Horrebow, Otto (1769–1823), Teolog. 125, 126.
Horsens Tugthus 138.
Hostrup, Jens Christian (1818–1892), Forfatter, Præst. 54.
Hovedbanegaarden 100.
Hovedvagten 50.
Hveen 16, 21, 48, 61, 99, 105, 109, 117, 133, 139.
Hvidøre 12, 127, 128, 139.
Hydepark 98.
Hyldinger, Simon (1777–1796 Restauratør paa »Bellevue«), 109.
Høegh, Jørgen (1781–1852), Præst. 111.
Høegh-Guldberg, Ove (1731–1808), Statsmand, Forfatter. 47, 100.
Høstgildet (1790. Th. Thaarup), *26, 27.*
Høstsang (1844. N. F. S. Grundtvig), *21.*

Idunna (1844. N. F. S. Grundtvig), *31.*
Iliaden (o. 900 f. Chr. Homeros (Homer)), *69.*
Illustreret Tidende (1861), *81, 82.*
Indien 2.
Intriguen ved Morskabstheatret (1828. A. L. Arnesen), *18.*
I Ny og Næ (1867. V. Bergsøe), *121.*
Italien 111, 121.

Jacob II (Reg. 1685–88), Konge. 43.
Jacobsen, Jens Peter (1847–85), Forfatter. 37, 38.
Jena 110.
Jerichau, Jens Adolf (1816–1883), Billedhugger. 119.
Jerichau-Baumann, Elisabeth Marie Anna (Lisinska) (1819–1881), Maleriinde. 119.
Jesus og Fornuften (1797 ff. O. Horrebow), *125.*
Juliane Marie (1729–1796), Dronning. 108.
Just, Anton Frants (Antonius Franciscus) (1766–1829), Forfatter. 124, 125.
Jylland mellem tvende Have (1860. H. C. Andersen), *95.*
Jægersborg 44, 51, 66, 99, 103.
Jægersborg Dyrehave 10, 53.

Jøden (1836. Th. Gyllembourg), *130.*
Kattegat 110.
Kerteminde 45.
Kgl. Bibliothek 66.
Kgl. Teater 19, 58, 65, 77, 108, 132.
Kierkegaard, Søren Aabye (1813–1855), Forfatter. 15.
Killendal 45, 46.
Kina 54, 69.
Kirsten Piils Kilde 61, 63, 65, 115.
»Kisten« 78, 80.
Kiøbenhavn (1843. N. F. S. Grundtvig), *27.*
Kiørende, De (1803. A. Oehlenschläger), *9.*
Kjøbenhavns Aftenpost (1782. E. Balling), *7.*
Kjøbenhavns Flyvende Post (1827. v J. L. Heiberg), *130.*
Klampe, Jørgen (o. 1695), Skovfoged. 123.
Klampenborg 10, 13, *22,* 85, 96, 99, 100, 123–141.
Klampenborg Badeanstalt 82, 85ff., 90, 124, 132, 136.
Knagsted (1902. G. Wied), *82.*
Knirch, Carl Joseph (f. 1774) (o. 1820 Vært paa d'Angleterre), 127.
Kochen, Albrecht Heinrich Matthias (f. 1776), Dr. theol & phil. 52.
Kongedybet 28.
Kong Salomon og Jørgen Hattemager (1825. J. L. Heiberg), *58, 65.*
Kongen af Rom=Napoleon II, s. d.
Kongens Have 108.
Kongensgade, Lille 39.
Kongensgade, Store 88.
Kragelund, Lorenz Christian (1825–1916), Komponist. 78, 80, 81.
»Kristian den Ottende«, Skib. 30.
Kristiansholm 99, 100, 110, 111, *112.* (1810. A. Oehlenschläger), 113, 115, 128.
Kronborg 115.
Kunstakademiet 100.
Kunzen, Frederik Ludvig Æmilius (1761–1817), Komponist. 134.
Kylling, Peter Lauridsen (ca. 1640–96), Botaniker. 38, 39.
Køge 97.
Kaas, Frederik Julius (1758–1827), Statsminister. 23.

La Fontaine, Jean de (1621–95), fransk Fabeldigter. 47.
Landskrona 17, 21, 54, 60.
Lanner, Joseph (1801–43), østrigsk Komponist. 80, 81.
Lapland 129.
Lehmann, Peter Martin Orla (1810–1870), Politiker. 73.
Leipzig 67.
Leonora Christina (1621–1698), Kongedatter. 2.
Lettres sur le Nord (1840. X. Marmier), *129.*
Levnet (1830. A. Oehlenschläger), *110f.*
Lindenborg 100, 116.
Livsens Ondskab (1899. G. Wied), *82.*
London 94, 98.
Lykkens Yndling (1837. Carl Bernhard =Saint-Aubain), *14.*
Lübeck 69.
Længe var Nordens herlige Stamme (1842. P. Rytter=C. Ploug), *16.*

Mac Adam, John Loudon (1756–1836), engelsk Vejingeniør. 68.
Majdagen (1758. Chr. Tullin), *101.*
Malmø 21.
Mandagsbetragtninger (1836. Anonym), *13f.*
Mands-Minde (1838. N. F. S. Grundtvig), *26.*
Manila 54.
Marie Grubbe (1876. J. P. Jacobsen), *37.*
Marienbad 19, 20.
Marmier, Xavier (1809–1892), fransk Forfatter. 129.
Marstrand, Wilhelm Nicolai (1810–1873), Historiemaler. 67, 119.
Martensen, Henrik Frederik (f. 1801), Kontorist, Litterat. 65, 66, 115, 127, 128, 129.
Mascarade (1728. L. Holberg), *41.*
Meddelelser af mit Liv (1876. N. C. L. Abrahams), *64f.*
Meidinger, Johann Valentin (1756-1822), Lærebogsforfatter. 64.
Meisling, Simon Sørensen (1787-1856), Skolemand, Oversætter. 68, 69.
Melchior, Moritz Gerson (1816–1884), Handelsmand. 21.
Mellem Sæsonerne (1872. A. M. Rosenkilde), *81.*
Mercur, Nordischer (v. Georg Grefflinger), *41.*
»Mercurius«, Omnibus 137.
Mercurius, Den danske (1666–77. A. Bording), *41.*
Mercurius, Dend Forkeerte (1726. P. J. Phoenixberg), *42.*
Mester, Vilhelm (1764. Ejer af »Wilhelmsdal«, Guldslager), 128.
Meyer, Louis (1843–1929), Grosserer. 138.
Minerva (1791. K. L. Rahbek & Chr. Pram), *49.*
Moldenhawer, Daniel Gotthilf (1753–1823), Biblioteksmand, Teolog. 65, 66.
Molière, Jean Baptiste Poquelin (1622–73), fransk Komediedigter. 41.
Moltke'ske Palæ 11.
Morgenen i Charlottenlund (1817. Ukendt Forfatter), *51.*
Moskva 63.
Müller, Wilhelm M. (1794–1827), tysk Forfatter. 132.
Møller, Poul Martin (1794–1838), Digter, Filosof. 54.

Nationale Forlystelser, Om vore (1830. J. L. Heiberg), *12.*
Napoleon I (1769–1821), Kejser af Frankrig. 63, 100.
Napoleon II (1811–32), Konge af Rom. 67.
Neapel 98.
Niels Husar=Niels Nielsen (Restauratør i »Over Stalden« 1847–52), 79, 81.
Niels Klim (1741. L. Holberg), *100.*
Nielsen, Carl Christian Eduard (d. 1895), Bagermester, Direktør for Casino. 96, 124.
Nogle Træk af Livet i Kjøbenhavn for en Menneskealder siden (1873. I. Plenge), *97f.*
Norcross, John, svensk Fribytter. 43f.
Nordens Nattergal (1844. N. F. S. Grundtvig), *30.*
Norge 48, 101, 129.
Norgesgade 114.
Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn (1810, –17. v. S. Soldin), *50, 51.*
Nøddeknækkerne (1845. J. L. Heiberg), *11, 69.*
Nørreport 11, 19, 60.

Næsseslottet 11.

Odd-Fellow Palæet 100, 114.
Oehlenschläger, Adam Gottlob (1779–1850), Forfatter. 9, 10, 11, 48, 58, 94, 110, 115, 116, 121, 125, 128.
Oehlenschläger, Charlotte (1811–41), g. m. J. L. Phister, 113.
Oehlenschläger, Christiane Georgine Elisabeth, f. Heger, s. d.
Oehlenschläger, Sophie Wilhelmine Bertha (1782–1818), g. m. A. S. Ørsted. 11.
Oehlenschlägers Erindringer (1850), *110, 111, 112, 113.*
Oehlenschlägers Levnet (1830), *110f.*
Oldfux (1886) *138.*
Olsen, Johanne (Hanne) Cathrine (1756–1853), Skuespillerinde, g. m. M. Rosing. 108, 109, 124.
Opbyggelige Taler, To (1843. S. Kierkegaard), *15.*
Opbyggelige Taler, Tre (1843. S. Kierkegaard), *15.*
Optegnelser paa Rejsen til Kina (1820. (1839). P. M. Møller), *54.*
Optegnelsesbog (1926. v. J. Clausen. ca. 1850. H. C. Andersen)), *18.*
Ordrup=Overdrup 10, 12.
Ordrup Sø 38.
Ossian (1773. J. Macpherson), *114.*
Ostindien 69.
O. T. (1836. H. C. Andersen), *67.*
Overskou, Thomas (1798–1873), Forfatter, Teaterhistoriker. 18f.
Over Stalden 81, 89, 92f., 94.

Paludan-Müller, Frederik (1809–1876), Forfatter. 16.
Paris 20, 63, 67, 108.
Pätges, Johanne Luise (1812–1890), Skuespillerinde, g. m. J. L. Heiberg. 7, 19, 20, 58, 77, 81, 116, 117ff.
Petri Kirke 52.
Phister, Joachim Ludvig (1807–1896), Skuespiller. 95.
Phoenixberg, Poul (Povel) Johannes (Johansen) (1679–1729), Bogtrykker. 42.
Phædrus, latinsk Fabeldigter. 40.
Piazza del Popolo (1866. V. Bergsøe), *122.*
Plenge, Johannes Christian Ludvig (1822–89), Præst. 97, 136.
Ploug, Parmo Carl (1813–1894), Digter Journalist, Politiker. 15f., 93, 135.
Poetiske Skrifter 1805 (A. Oehlenschläger), *111.*
Poulsen, Lars (Ejer »Constantia« 1808–10), Solodanser. 52.
Poulsen, Simon Peter (1757–1823), Hofboghandler. 125.
Prahl, Niels (1724–1792), Regnskabsfører, Korrektør. 45.
Pram, Christen Henriksen (1756–1821), Socialøkonom, Forfatter. 12, 49, 101, 108, 124, 125.
Proft, Henrik Christian Gottlieb (1795–1827), Redaktør, Forfatter. 65.
Præstø 28.

Rahbek, Karen Margrethe (Camma), f. Heger, s. d.
Rahbek, Knud Lyne (1760–1830), Digter, Litteraturhistoriker. 49, 54, 101f., 107ff., 116, 124, 126, 132.
Rantzau, Emilie (1752–1780), Comtesse, Grevinde, g. m. E. Schimmelmann. 100, 101, 102, 104, 105, 106, 111, 115.
Rantzou, Anthon William (Wilhelm) Theobald (1832–1897), Viseforfatter. 78, 80f., 137.
Rantzow, Johan, Generalmajor. 40.
Recensenten og Dyret (1826. J. L. Heiberg), *65, 124.*
Reenberg, Thøger (1656–1742), Digter. 40.
Reisebilder aus Dänemark und Schweden (1837. A. v. Treskow), *67.*
Reisen til Dyrehaugen (1801. O. Horrebow), *125.*
Reventlow, Christian Ditlev Frederik, Lensgreve (1748–1827), Statsmand, Godsejer. 99.
Reventlow, Johan Ludvig, Greve (1751–1801), Godsejer. 99.
Rimerier (1788. Th. Bruun), *47.*
Rolighed (1872. H. C. Andersen), *21.*
Rom 67, 68, 112.
Rosenborg 21, 50.
Rosenkilde, Adolf Marius (1816–1882), Skuespiller. 81, 90, 123.
Rosenvænget 21.

Rosing, Johanne Cathrine, f. Olsen, s. d.
Rosing, Michael (1756–1818), Skuespiller. 108f., 124.
Rostock 54, 67.
Rottbøll, C. M. (1791–1884), Højesteretsassessor. 20.
Rune-Bladet (1844. N. F. S. Grundtvig), *30.*
Rungsted 65, 127.
Rungsteds Lyksaligheder (1773. J. Ewald), *21.*
Rusk um Snusk (1782. E. Balling), *8.*
Rusland 128.
Rytter, Poul=Ploug, Carl, s. d.
Rørdam, Peter (1806–1883) Præst. 35.

Saint-Aubain, Andreas Nicolai de (1798–1865), Forfatter. 14, 18.
Sanct Hansaften-Spil (1803. A. Oehlenschläger), *9, 125.*
Sanct James Park 63.
Schelling, Friedrich Wilhelm Joseph v. (1775–1854), tysk Filosof. 110.
Schiller, Johann Christoph Friedrich v. (1759–1805), tysk Digter. 109, 113.
Schimmelmann, Magdalene Charlotte Hedevig, f. Schubart, s. d.
Schimmelmann, Heinrich Ernst (1747–1831), Statsmand, Filantrop, Mæcen. 99f., 101, 102, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 114, *115* (1831. A. Oehlenschläger), 116, 121, 124, 128.
Schimmelmann, Emilie, f. Rantzau, s. d.
Schmidt, Alfred (1858–1938), Tegner. 138.
Schubart, Magdalene Charlotte, Hedevig (1757–1816), Grevinde, Skønaand. 108, 109, 111, 112, 113, *114* (1816. A. Oehlenschläger), 115.
Schumacher, Peder=Griffenfeld, s. d.
Schwartz-Nielsen, Thora Marie Kirstine (1854–1894), Skuespillerinde. 95f., 124.
Seasons, The (1730. J. Thomson), *47.*
Seckmann, Diderich (1684–1742), Justitssekretær. 41.
Sejstrup, Danmarks sidste Skarpretter. 138.
Sibbern, Frederik Christian (1785–1872), Filosof. 11.
Sigbrit (Villumsdatter) (–1523–), Chr. II's Raadgiverske. 128.
Simon=Hyldinger, S., s. d.
Skaane 16, 29, 43, 46, 115.
Skamlingsbanken 30.
Skjoldshøien 12.
Skjødesynderne (1837. C. Bernhard), *14, 16.*
Skodsborg 138.
Skolemesterbakken 12.
Skovgaard, Peter Christian Thamsen 1817–1875), Maler. 119.
Skovshoved 12, *22,* 82, 84, 85, 90–96, 99, 109, 128, 138, 139, 140.
Skovshoved Asyl 91, 96.
Skovshoved Hotel *22,* 95, 96, 124.
Slesvig 34.
Slukefter 11, 65.
Soldin, Salomon (1774–1837), Redaktør, Forfatter. 50
Sommerstykker (1838. Theriokepophilus=S. Meisling), *68.*
Sorgenfri 48, 78.
Sorø 28.
Spinoza, Baruch (1632–77), hollandsk Filosof. 110.
Spitzbergen 63, 129.
Staffeldt, Adolph Wilhelm Schack v. (1769–1826), 110.
Stataf-Kroen *23.*
St. Croix 116.
Steffens, Heinrich (1773–1845), dansk-tysk Filosof, Naturforsker. 48, 109, 111.
Stiftsbjærgby 28.
Stolberg, Christian, Rigsgreve (1748–1821), Embedsmand, Forfatter. 112.
Stolberg, Friedrich Leopold, Rigsgreve (1750–1819), Diplomat, Digter. 110, 112.
Stolberg, Henriette Catharine (1751–1832), Stiftsdame paa Vallø. 112.
Strandmøllen 11, 38.
Strandvejen 7–22, 26, 27, *28f.* (1844. N. F. S. Grundtvig), 33, 35, 37, 52, 54, 55, 60, 65, 66, 67, 68, 82, 84, 90, 91, 93, 97f., 99, 101, 109f., 117, 120, 122, 123, 125, 129, 130, 137, 138, 139, 140.
Strandvejen, Paa (e. 1830. H. Hertz), *7, 141.*
Strandvejens Dampsporvej (1883–92), 137f.

Strauss, Johann (1825–99), østrigsk Komponist. 80, 81.
Struensee, Johann Friedrich (1737–72), Greve, Statsmand. 140.
Suhr, Caroline, f. Falch, s. d.
Suhr, Johannes Theodor (1792–1858), Handelsmand. 116, 117ff.
Sverige 43, 49, 60, 65, 99, 121, 124, 129.
Syjomfruerne i Charlottelund (1851. Th. Overskou), *18f.*
Syv, Peder Pedersen (1631–1702), Sprogmand, Antikvar, Digter. 39.
Stærkodder (1811. A. Oehlenschläger), *113.*
Sølyst 9, 12, 20, *23* (1835. N. F. S. Grundtvig), 24, 61, 99–122, *120* (1858. J. L. Heiberg), *121* (1881. V. Bergsøe), 124, 127, 128, 139, 140.
Søndag ved Kilden, En (1838. Theriokepophilus=S. Meisling), *68.*

Taarbæk 11, 103, 133, 134.
Theriokepophilus=Meisling, S, s. d.
Thaarup, Thomas (1749–1821), Forfatter. 26, 27.
Thomson, James (1700–48), engelsk Digter. 47, 48.
Thorvaldsen, Bertel (Albert, Alberto) (1768–1844), Billedhugger. 119.
Ti Dage i Kjøbenhavn og Nordsjælland (1821. E. Becker), *54f.*
Tietgen, Carl Frederik (1829–1901), Finansmand. 137, 138.
Til de norske og svenske Frivillige (1848. C. Ploug), *135.*
Tivoli 78, 81.
Tivoli (Italien) 112.
Tivolis nye Pavillon (Kisten) 78, 80.
Tjele 37.
Toldboden 13, 14, 108.
Toledo 98.
Tordenskjold, Peder Jansen Wessel (1691–1720), Søofficer. 28, 44.
Trekroner 21.
Treskow, A. v., tysk Forfatter. 67, 129.
Trojel, Peder Magnus (1743–1793), Forfatter, Jurist. 126.
Tuborg, Lille 23–36, *32, 33* (1844. N. F. S. Grundtvig).
Tullin, Christian Braunmann (1728–1765), Forfatter, Stivelsesfabrikant. 101.
Tur til Charlottenlund, En (1865. W. Rantzou), *78ff, 137.*
Tyrkiet 39.
Tyskland 48, 108, 109, 110, 111, 134.

Uadskillelige, De (1827. J. L. Heiberg), *65.*
Udvalgte Nytaarsvers, Et halvt Dusin (1832. J. L. Heiberg), *77.*
Ugentlige Blade (1858. v. H. Hertz), *120.*
Uranienborg 105, 121.

Valentin, Karen Sophie (d. 1919), Visesangerinde. 78, 80.
Valget (1788. Th. Bruun), *47.*
Vartov, Gamle 11, 16.
Was ich erlebte (1840f. H. Steffens), *48, 109f.*
Vedbæk 108.
Ved Sundet (1846. C. Ploug), *16, 135.*
Venedig 21.
Werlauff, Erich Christian (1781–1871), Historiker, Biblioteksmand. 10, 11.
Vesterport 108.
Vester Skjerninge 11.
Vestindien 69, 116.
Vibe, Johan (1748–1782), Forfatter. 126.
Vibenshus 18, 19.
Viborger Samler, Den (1797–1827. A. F. Just), *124.*
Wied, Gustav Johannes (1858–1914), Forfatter. 82.
Wiehe, Michael Rosing (1820–1864), Skuespiller. 19.
Wien 100.
Wiener-Prater 63.
Vilhelmsdal 12, 128.
Willemoes, Peter (1783–1808), Søofficer. 26, 27, 28.
»William«, Skib. 132.
William og Emma (1846. H. P. Holst), *132ff.*
Winther, Rasmus Villads Christian Ferdinand (1796–1876), Forfatter. 58, 121.
Vise i Charlottenlund Skov (1791. M. C. Bruun), *49.*
Viser og Vers (1847f. P. Rytter= C. Ploug), *16.*

Voltaire, François Marie Arouet de 1694–1778), fransk Forfatter. 125.
Wynn, Henry William (Ejer af »Sølyst« 1835–36), engelsk Gesandt. 116.
Væk med det fæle Dampuhyre (1883. W. Rantzou), *137.*

Æsthetisk Moral, Bidrag til en (1830. J. L. Heiberg), *12.*
Ætna 121.

Øjeblikkets Viser (1870-93. W. Rantzou), *137.*
Øresundskysten fra Kjøbenhavn til Rongsted (1826. H. F. Martensen), *65f., 115, 128, 129.*

Ørsted, Anders Sandøe (1778–1860), Retslærd, Politiker. 11, 86.
Ørsted, Sophie Wilhelmine Bertha, f. Oehlenshläger, s. d.
Østerbro 11, 60, 82.
Østergade 69, 70.
Østersø 23.
Østerport 16, 18, 37, 48, 52, *77* (1832. J. L. Heiberg), 78, 97, 108, 127.

Aagaard, Caroline Frederikke (d. 1897), g. m. E. Aarestrup. 57.
Aanden i Naturen (1850. H. C. Ørsted), *21*
Aarestrup, Carl Ludvig Emil (1800–1856), Forfatter. 55, 57, 81.
Aarets tolv Maaneder (1832. H. C. Andersen), *91.*

Poetisk Mindekrans

omkring

HELLERUP, CHARLOTTENLUND OG KLAMPENBORG

er en Antologi af danske Digteres Hyldest til Københavns mest yndede Udflugtssteder. Gennem Generationer har *Hellerup, Charlottenlund* og *Klampenborg* været søgt for Naturens Skønhed og som Tumleplads for Livsglæde og Fest. Mange af vore største Digtere er gennem Tiderne her blevet inspireret til skønne Skildringer i Vers og Prosa, som i denne Bog fremlægges samlet og forbundet med en oplysende Tekst.

Den engang besværlige Rejse ad den hullede og støvede Strandvej gøres levende gennem Henrik Hertz og Fr. Paludan-Müllers maleriske Beretninger. I den gamle Digterhøvding Grundtvigs Poesi fra »Lille Tuborg« i *Hellerup* møder vi Øresunds vældige Inspiration. *Charlottenlund* lovsynges af Peder Syv, Henrik Steffens, Aarestrup, H. C. Andersen, Holger Drachmann med flere. Og med den morsomme jyske Degn Anders Tikjøb opleves det idylliske *Skovshoved* i A. M. Rosenkildes herlige Gengivelse.

Paa Landstedet *Sølyst* samledes Datidens Skønaander, heriblandt Oehlenschläger og J. L. Heiberg, og der glimter en dyb Poesi af de kunstneriske Aftryk, Stedet satte i de følsomme Digtersind.

Fra *Klampenborg* og *Bellevue*, der blev Rammen om et broget Folkeliv, har bl. a. Goldschmidt, H. P. Holst og Carl Ploug efterladt Skildringer, der fortryller den Dag i Dag.

I den ledsagende Tekst gives biografiske og topografiske Oplysninger, som udbygger de her fremlagt Tidsbilleder. — Bogen rummer Gengivelser af samtidige Illustrationer.